

ARISTOTELIS
PARVA NATURALIA.

cap. et a mris nudem oculis: et libet
tui libem m fide. **Supplm**
Pentes nias q's i te lumine
tue dantatis illi. et: et vnde
pallim q' age id alit: et q' neta
fuit age. e. valeam. **P. fia. v.**

Confessio et pulchritudo in colq'
tuus scitas et magnificia in
scificade eius. **Cantate dno can**
ni noui carate dno ois terra. **O: O**

Deuo dno ipli tu q's dno
benigni intende: ut quip

salomon hic. **Regina audi**
regit mundum in genere ista: et
remunabit ea: quia pect asinus
re: audire sapiam salomonis.
ante plus q' salomon hic. **Cu aut**
nido sps exierit ab hoie: ambu
ploca arida: quens vitem et no
vint. **Tuc dicit. Reuirtar i domu**
na unde exiui. **Et vices inuenit**
vitem scopis munda et ornata.
hic vadit et assumit scm septem
et alios nequiores se: et in trantes

modū opuerit uestimēto; adu-
sua nō cōmodauit; et amplius
nō accepit; ab iniquitate auertit
mentē suā; iudiciū uerū fecit in
ter uerū et dū; et i preceptis meis
ambulauit; et iudicia mea custo-
diuit; ut faciat uisum in
uis
tus est. et uita. Ps. 119. 10.

Ps. modū uie dū; et i preceptis
oculi sui omib; et iudicia mea

Ps. De uultu tuo et de manu tua
odi tu uideat equum. Ps. 119. 10.

p̄re meo. **Ps.** de ab-
factus opera p̄ris
ei. Nos esse formidati
nati; unū p̄re me
p̄ os ih̄c. Si d̄us
tus unq; me. **Ps.** 119.
m. **Ps.** 119. 10. amen
fit me. **Ps.** 119. 10.

utis; q̄a m̄
ē meū. **Ps.** 119.
desideria p̄

Ps. The hominid erat

A N N O T A T A

I N L I B E L L O S

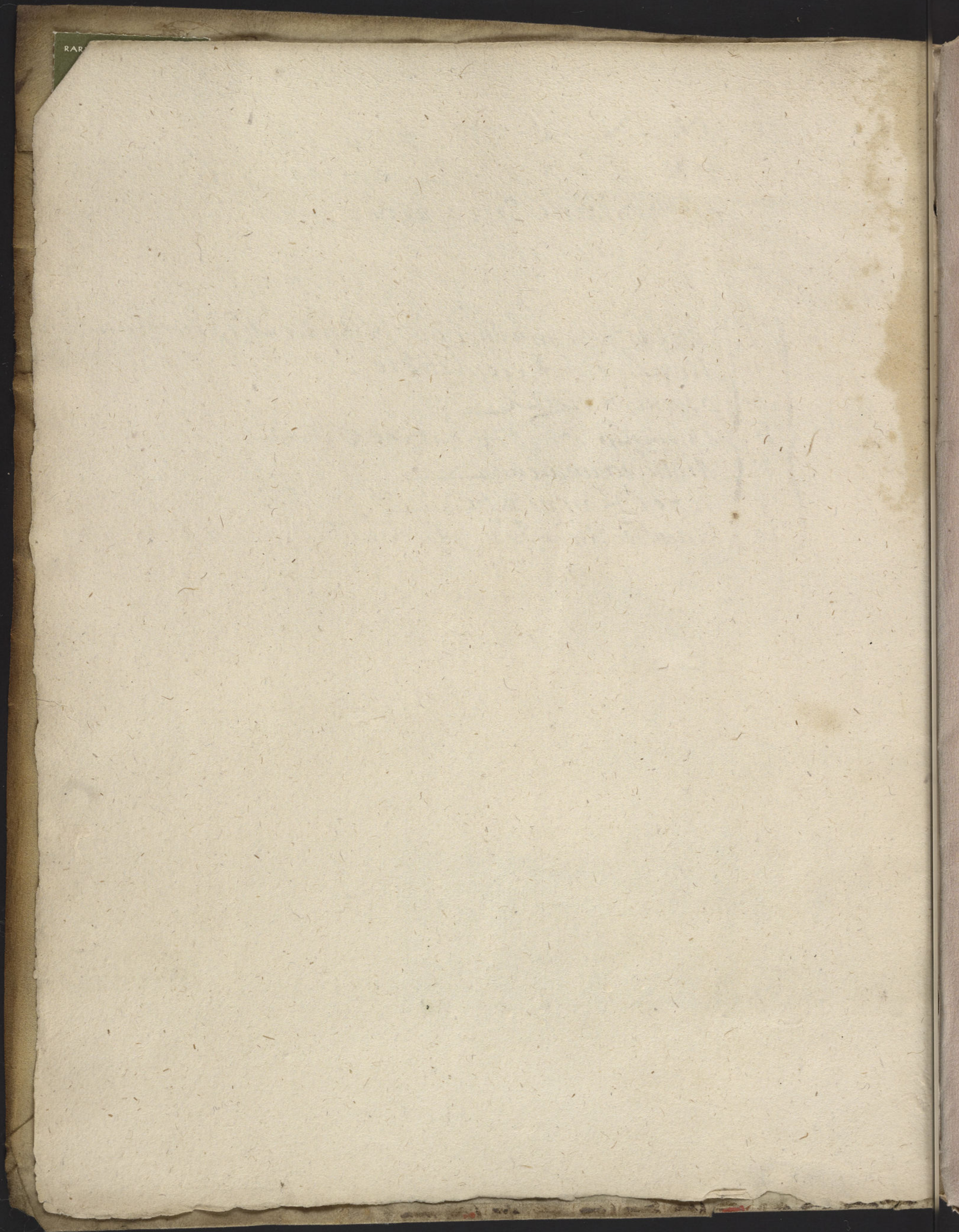
Aristotelis Parva natu-
ralia appellatos.

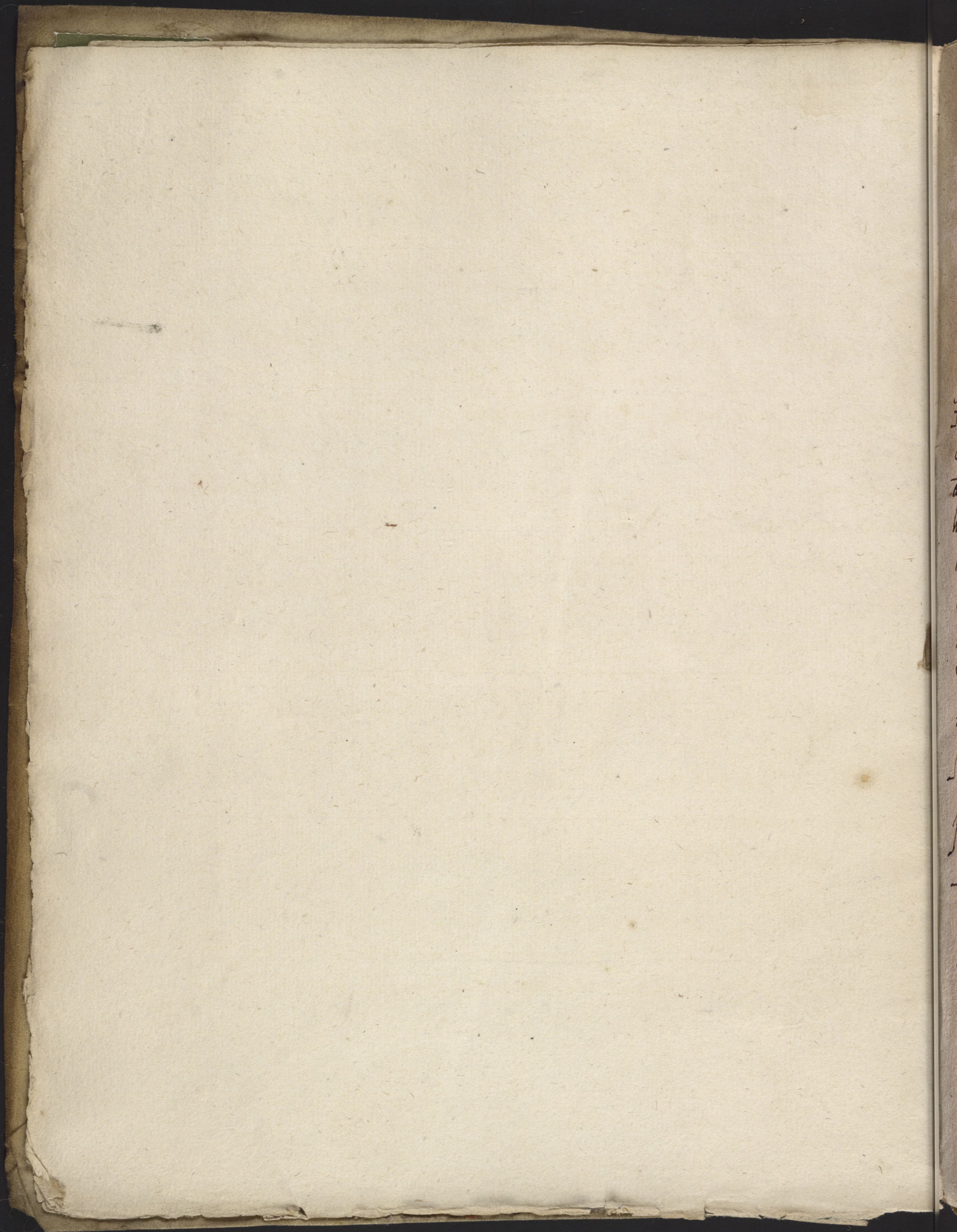
- De
I	sensu & sensili, sine de Instrumentis sensuum.
II	Memoria & Recordatione.
III	Somno & vigilia.
IV	Insomnijs, & Pervigilijs & Insomnijs
V	Motu animalium
VI	Longa & brevis vita
VII	Iuventute & senectute, Vita & morte, & Respiratione.

VIII sch.

72 M-4

Lat. 261

ARLIS. DE SENSU &

S I N S I L I, sive de Instru-
menti Sensuum. Liber. 1.

Stipsum

Ij tractatus & libelli, qui in nra Acquisitione ab Arte descripti
tres de Animo libros sequuntur, vulgo in scholis parva naturalia
vocantur: quia exigui sunt, & singuli singulas res comprehendunt.
Ab Arte. a. de epi nervor vas. Vixit non s. o. w. na. &
de communib. corporis & Animi affectionibus describi videntur.

Postq. x. in libris de Animo de principis rerum aialarum, q. e. ipe
Animus, tractavit, & tum totus ac separatim de vi. ito, tum separatim
de singulis Animi virib. separatim disseruit. In his libris ea q. vob.
aialis vel vit. vel pluribus tota sunt, considerat.

Causa a. *Dua se causa fuy
realtoris.*
huius tractationis duplex adferri potest: una, quod ejusdem rei scientia,
tradere rem ipsam & propriam ejus affectionem: ut lib. 1. post: analyt.

Cap: 23. T. 43 docetur. Cum q. in libris de partibus aialium q.
ma. se. de corpore: & in libris de Animo de forma aialium, q. Anis
e. egerit: Phtus nunc in parvis naturalib. de affectionib. q. ex
utroq. composto animali conveniunt, atq. & Animo & corpori cons
sunt, disserit.

Alteru e. ordo docendi quem sibi
libro primo physicorum cap: 1. T. 4 prescripsit, q. in nra ex:
plicatione ab universalib. ad particularia procedere vult.

Idcirco anteq. spectatim de Animalib. & vitam habentib. seu plantis,
agit, de communib., exatibusq. tum An. tum corporis operationib.
trahat Artes: q. ipse hanc tam ab initio hujus libri de Sensu
attinet.

Primum a. inter parva nra locum ha. liber de Sen.
ut Aquate autore p. magis similitud. a. dissimilia transeat: q. a.

Sentire

sentire ad Animum nupti, q̄ ad corpus pertinere videtur. Ita a. in libro
de Animo multa et de intellectu facultate quicq̄ p̄lib se tradita. Tamen de
Instrumenti Sensuum, q̄ p̄ter sunt corporis pauca dicta s̄: Idcirco
hominem dicitur hoc libro, q̄ de Sensu & Sensibili, sive de Instrumenti &
Objecti Sensus insensibili. Artes absolvit. Opositum n. ei ē in
hoc libro ratione exquire, qd̄ veri dici possit de Instrumenti Sen-
suum, atq̄ eorum proprijs Sensib. : quaq̄ hominē omnē p̄pria ar-
ticularis nā atq̄ creatio s̄ estimanda, q̄ in d. & in scripto libri
figit. Nam auctor ap̄ Graecos Cuius Alexander monet & ope:
rationem & Instrumenti Sensus s̄. Differt a. d. huius libri
a superiore in libro de Animo tractatione, q̄ in libro de Animo de Sensu
māter in quadam abstractione & simpliciori cōsideratione traditū
ē. In hoc a. libro de yis agitū, quatenus cum corpore q̄ concretū s̄.
Et cum Animi tum corporis sunt opa. Sive in libro de Animo de ra-
tione efficiente sensuum ē dictū: hū a. de mā, & corpore instrumenti
etiam tractatū. Item de Sensibilibus in libro de Animo tractatū
ē, quatenus sunt sensilia & relationem quā ad Animum & sensum tū.
In hoc a. libro de yis tractatū s̄ dū suam p̄pria materiam &
Essentiam, quatenus res quādam s̄ in nā existentes.

Adhuc de operibus &
Instrumenti dicitur.

Deus h. C. p̄p̄ter.

Dividitur hic liber in 3 p̄cipuas partes: prima ē de p̄o-
por d. d. d. totius p̄p̄ter n. n. tractationis: Altera
de Sensib. sigillatim d. s̄. Tertia quāstiones quāda & s̄.

Et
Prima Capituli pars p̄cipua continet p̄p̄ter, quārum prima huius
libri cum libro de Animo connectit h. n. Cum in libro de Animo

4
prius dictum sit de Animo per se, qd sit, & de suis viribus;
earumq; virium & potentiarum p[ar]tib[us], seq[ue]nt[er] ut et consideremus ea, quo-
rum principium est Animus, ut scilicet animalia & o[mn]ia vivencia, seu plantae,
ut n[ost]ramus & quam sit sp[eci]es, & q[ua]nt[um] co[n]s[ist]at eorum operationes: quo-
rum illud in posteriorib[us] de Animalib[us] & plantis libris fuit: ubi de sp[eci]i-
bus Animalium & plantarum sp[eci]eb[us], & quib[us] h[ab]eant sp[eci]es habeant,
aq[ui]b[us] hoc a se ip[s]o parvorum naturalium celumine p[er]tinet.

¶ *De q[uo]d dicitur.*
Hac particula duob[us] modis exponi solet: 1. q[uod] de Animo p[er] se: unde
p[ri]mo p[ar]te, & quodam p[ar]te modo de quocunq[ue] Animo, & quolibet eius
facultate determinatum sit. 2. q[uod] de Animo p[er] se, sine corporis
consideratione p[er]tractatum sit. Etiam si in libris de anima
n[on] ut separatim a corpore consideratur, ipsa tamen corporis instru-
menta ibi n[on] exp[re]ssantur. ¶ *De q[uo]d dicitur.*

Secunda p[ro]p[ri]o ordinem & modum docendi exponit, q[uod] ea q[uae] de
Animo dicta sunt, hic non maniter repetantur: sed d[icitu]r p[ri]ncipia
adhibeantur, de reb[us] a p[ro]positis d[icitu]r eo ordine, ut p[ri]mo de
p[ri]ncipio seu u[n]iversali. & q[ui]s q[ui] maxime affinis sit p[ar]tib[us] a
p[ri]ore loco d[icitu]r. ¶ *De q[uo]d dicitur.*

Tertia p[ro]p[ri]o in q[uo]d co[n]s[ist]at, & sp[eci]es operationes rerum viventium
conveniant & differant, declarat. Nam p[ri]ncipia & maxime
in co[n]s[ist]at, t[ame]n sp[eci]es animalium & viventium operationes p[er]tinent
in eo, q[uod] totu[m] & animo & corpori co[m]p[ar]antur, t[ame]n in q[uo]d & sensus &
memoria, & vita, & cupi[n]ditas, & uno nomine Appetitus p[er]tinet
voluptas & dolor. Differunt a; q[uod] co[n]s[ist]at ille cu[m] & corporis affectiones
alia o[mn]ib[us] viventib[us] co[n]s[ist]at, alia q[ui]busdam t[ame]n, & q[ui]s q[ui] animalia notantur.

risunt,

nisi sunt, ut jam commemorata: q̄ rursus s̄t duplices: vel n̄ omnib.
inse animalib; ut sensus & appetitus: vel q̄b̄sda m, ub̄ memoria &
ira, quæ perfecti tantum animalib; conveniunt.

¶ De Corpore & Spiritu

Ex hac diversitate & conjugatione eandem affectionum, q̄ n̄ reb.
animalis præcipue & maxime se colligunt: quarum una ē som-
nus & vigilia, q̄ omni, & soli animali n̄c: altera juvenitus & se-
nectus, q̄ omni, sed non soli animali: tertius spiratio & respiratio, q̄ soli
et animalis competit: quarta vita & mors, q̄ omnib; viventib; convenit; atq;
de his demum considerandum ē, ut investigemus, q̄d unumq̄q; eorum sit
& p̄ quas causas rebus animalis n̄c.

¶ De Corpore & Spiritu

Quarta p̄p̄o ē: Non de his t̄m agendum ē: sed ad physicum & p̄ti-
net, prima principia sanitatis, & morbi p̄p̄ter, id q̄ quib; modis corp̄
mutatur i. ratione. Quarum n̄ affectiones s̄t rerum animalium
& viventium, de iis physico it̄ agendum. At sanitas & morbus s̄t
affectiones rerum animalium, & viventium, quarumq̄dem nulli rei, q̄ vita
privata ē, sanitas & morbus n̄c. Ergo de sanitate & morbo physico
etiam agendum ē.

¶ De Corpore & Spiritu

De auctoritate: pleriq; n̄ physici & Medici, q̄ magis scienter & p̄tri-
suam autem tradiderunt, hanc sequuntur rem, ut physici n̄ p̄ncipiis
Medicinae, sua scientia finem faciant: & Medici suam autem a p̄ncipi-
is physici n̄ncipiant: unde & vulgo ē: ubi physici desunt, ibi
Medici n̄ncipit. Ex hac ratione p̄p̄rium ē, etiam si tota physica Me-
dico sit utilis, tanq̄ superior scientia, q̄ p̄ncipiis & p̄ncipiis rerum
Medicinarum continet. Hanc t̄m de corp̄. At & corporis affectionibus

¶

5
Iam Medicis esse utilissimam, & plurima suppeditare eorum de:
monstrationibus. principia.

Postrema pro ex precedentibus colligitur, quod minime manifestum sit, de:
inceps tractandum esse de communibus. Animi & Corporis affectionibus.
Et oia, de quibus agitur, huiusmodi esse Animi & Corporis affectiones esse.

Haec pro tali arguto confirmatur. Quaecumque ad sentientem facultatem
pertinent, ea tota se habent cum corpore. At oia enumerata pertinent
ad sentientem facultatem. Ergo oia tota se habent cum corpore. In:
hoc confirmatur singulorum expositione. Nam vel ratione sensus sunt
conjecta, ut sensus & Memoria: vel per sensus oriuntur, ut Appetitiones
& cupiditates, de quibus in his libris nihil principaliter tractatur: quandoque
eorum oia ad moralem pertinent. Nam phantasia: vel affectiones sunt sen:
suum, ut somnus & vigilia. Si autem sensus quod ligantur, utatur dor:
munt, si solentur, vigilant: vel custodiant sunt, & conservationes
sensuum, ut respiratio, vita, & sanitas: vel denique intentus sunt, & pri:
vationes sensuum, ut senectus, mors, & morbus. Ex quibus patet: oia
prius enumerata ad sentientem Animi facultatem pertinere. Majore
Artes & vocem, & sine ratione claram esse dicit. Quia autem ratio sui, qua
per se, sentientem facultatem totam esse oia cum corpore, si inter oia
convenit. Alij autem hanc esse putant. Quicquid utiliter in instrumento cor:
poris, id totum est corpori. At Sensus aliter instrumento corporis, ut
sentire sui, sensibilia aliquo corporis instrumento percipere. Ergo Sensus
est cum corpore. Alij istam esse existimant. Quicquid patitur a corpore,

id est corporeum sui nec est, cum agens & patiens pariter conveniant: ut
lib. 1. de Gen. & Intu. Cap. 7. T. 50 dicitur. At Instrumenta Sensus pati:
untur a Sensibili, quod est corporeum, vel corpus. Ergo ipsa et Instrumenta
Sensus corpora sunt, necesse est, & ita Sensum cum corpore coniunctum
esse patet. Quamvis a. utique hac ratio bona sit, multo tamen ex libro 3
de An. cap. 4. adferri potest huiusmodi. Quicquid corporis sit interiectum,
interit: id cum corpore coniunctum sui, nec est. At Sensus corporis sit
interiectum. Ergo Sensus cum corpore coniunctus sui, nec est.
Sine vero, experientia manifestum est, sentientem facultatem in corpore
esse: nam oculi etiam percipiunt, corporis Instrumenti interiectis
sensum interire. Ad id quod

Cum dictum sit, omnem parvorum virtutum partem ad sentientem esse facultatem:
tota referri posse, inde Arter occasionem sumit, tota huius capitis
sit explicanda, quod propria est proprio huius libri de Sensu & Sensibili. Quam
vis. Quoniam non tantum de iis, quae ad sentientem facultatem perti:
nent: verum etiam de ipso Sensu in hoc libro tractandum sit: quodam
in libro de Animo tractata, memoria esse repetenda: quod iam unum est.

1. Ut sciamus, quae de Causa haec affectio Animalibus in se sit.
S. ut libro secundo de Animo, capite Indecimo, Textu sen:
tesimo vigesimo primo dictum est, quod Sensibilia agant
in Instrumenta Sensuum, & haec ab illis pati:
untur. C

(Tus. j. Quors.)

Alterum, q. libro 2do de Animo cap: 2. T. 16. dictum e: unum = quodq' aiat, quatenus e aiat, nro esse sensu praeditum: siq' aiat a non aiat discernitur sensu: & ut q' aiat e, sentit, & q' u e aiat, non sentit.

(Ida. j.)

Tertium, q. Tactus & Gustus nro omnib. aiatib. visunt. Tactus qdem pp eam rem, q lib: 3 de Hic cap: 12. T: 63. e allata: qd percipit ea, ex qb. aiat. componit, & qb. conser. vatur, atq' destruitur. Gustus a. pp nutrimentum nre: nam Gustus suave & molestum nutrimentum discernit, ut alterum p. sequatur, alterum fugiat. Est. n. Gustus sive sapor affectio nutrientis & gustantis ai partis.

(Ida. j. de p. s. p. s.)

Monet Alexander, antiquis quoq' diversam huc esse scriptura: & aliquos non docere sive nutrimentis, sed v. s. n. s. gustati legere. Sapor. n. non ad nutrimentum: sed ad gustantem aiat p. tinet: Utraq' in lectio defendi p. Si. n. dicamus, Sa: porem ad nutrimentum pertinere tota partem, ad eam referitur primum ratione nre & subiecti: qom in nutrimento nre: qob. jectum e nutrimenti animi partis. Ad ratione finis: qom nutrens facultas sine dulci & conveniente sapore conservari neq. Ad gustantem. n. ai partem sapor pertinet ratione ob. jecti: qd gustus e Objectum.

(Ida. j.)

Quantum q. Ceteri tres externi sensus, nempe odoratus & visus: situs, & aspectus, ut in fine lib: 3 de Hic indicatur oib. generatib.

in qd. visunt dati sunt conservationis rā, ut nutritivum,
q. sibi conveniens advertunt, pseq, & oia mala, qd. destru-
untur, fugere possunt. Quibusdam vero et boni rā, & p. p. p.
sentiam visunt, ut hoib. Multas n. demerant diffas rerum.
Ex qd. & rerum sub contemplationem & sub actionem rā obtin-
co gnitio & intelligentia existit, q. sic lib. 1. de Legib. 1. 6.
his p. b. eleganter declarat: Hominem nā non solum re-
vitate mentis ornavit: sed etiam sensus tanq. satellites attribu-
it nūcios, & rerum plurimarum obscuras & varias intelligen-
tias enotavit, q. fundamenta qdam scientie.

(C. d. s. p. 9.)
Quia oēs exterioris sensus duob. de causis animalib. tributi sūt:
primum, ut animalia sint, & se ipsa conservare queant: & ut
bene sint, & res possint intelligere. Ad intelligentiam q. p. p.
cipue conducunt, Visus & auditus, qd. inter utrumq. sensum in utroq.
fine conservationis & intelligentie discrimini sui, ordi. Artes.
Ad Conservationem & res varias percipiendas prastantior ē
visus & utilior q. auditus. Ad scientiam & mentem aspectus et
p. se conducit. Auditus p. accidens. Cuius rei rā ē q. visus
facultas multas & varias rerum sensilium diffas percipit.
Primum n. p. p. sūm sensile percipit, q. ē Color, quo oia cor-
pora vel p. se, vel p. situm & longinquitatem ab oculis se p. d. ita:
sicut Caelum coloris expers caeruleum videt: qm. ab oculis nris
remotum ē, & visus n. in quadam q. privatione coloris terminal.
Ad oia sensilia maxime percipit visus, ut visu p. p. p. p. p.

7
figuram, an qd rotundum vel quadratum sit, & magnitu-
dinem, an qd magnum vel exile sit, & motum, an qd in sub-
limi vel deorsum feratur, & quetum, an qd sedeat, et stet, & nu-
merum, an unum sit, vel plura. Ex qb. omnib. scientiam aliq
nobis comparare possumus. Auditus vero soni tantum differt
propter, q non in omnib. insunt corporibus, & vocis, q adhuc in
pauciorib. insunt. Per accidens tñ Auditus ad scientiam con-
parandam, & prudentiam plurimum confert. Oratio n. q exau-
divi sit, ea & eruditionis & disciplina, ut aliq adstruimus: sed
p accidens: qm oratio ex vocabulis constat, & unum quodvis
vocabulum aliudq rei, q scitur, nota e. — O nominam & si
audita sentimus, p accidens apprehendimus ea q similit: Auditus
p accidens plurimum confert ad scientiam & prudentiam.

¶ Hoc etiam confirmat experientia: nam semper q, q a primo
ortu privati sunt his sensib; ita se habent, ut cæci prudentiores sua
multis & surdis: qm cæci auditu sunt disciplinam perire, q
surdi nequeunt.

(C. T. cor. & r. cor.)
Coniungit multos & surdos: qd ita vere na comparatum e, ut
q surdi nati sunt, etiam sunt multi: Cui n. vocabula verum n
na: sed institutione content, ut lib: 1. de Ep. Ep. p. u. r. d. as cap: 1.
Artes docet; & surdi de vocabulis institui nequeant. Multi et sunt,
nec e. (C. T. cor. & r. cor.)

¶ Hæc q ex illa sententiæ facultate, de qua ante in libris de the-
dictum e, notanda sunt.

C A P V T II.

Idem eorumdem repetitio in artibus & scientijs sine causa facta videtur
 Et ita interduam explanationi & memoria causa eadem repetere
 Et necessarium & utile, ut tum Artes in fine praeviduam Relati-
 tionis, tum Theophrasti lib: 3. phys. cap: 2. T. 15. indicat.
 Ne ergo Artes frustra repetitis videatur, q. in libris de Animo
 dicta sunt in fine praecedentis Capituli, quia haec illa sunt, exposuit
 quod vim & facultatem Sentienti praestant, & a principio huius
 Capituli, quo dicta huius libri pars de Sensuum Instrumentis &
 Objectis incipit, illam partem ab huius libri tractatione separat:
 q. hic non de ipso Sensu dupliciter, de ipsa Animi facultate:
 sed de Instrumentis Sensuum q. in corpore visunt, agatur.
 Facit ita. isto Capite initium a sensu Visu tanq. praestantione.
 & j. post praedictam aliorum de visu Instrumento sententias p.
 pendit: ubi etiam de modo videnti disserit: in altera Capituli
 parte, q. vera sit de visu Instrumento sententia exponit. Postremo
 de reliquorum etiam Sensuum Instrumentis tractat, & q. q.
 consent, indicat: C.

Pro huius tra. & huiusmodi. Cum de Sensuum Instrumentis
 semper sit agendum: principio aliorum sententia perpendenda
 Et: Nam ut lib: 1. de Caelo cap: 10. T. 101. exponitur, alio-
 rum sententia p. conuenianda & consideranda est, ne in nullo
 Animo ad alios tractata rejicere videamur. In aliorum q.
 de Sensuum Instrumentis opinionibus. obstat. E. q. Corporis p. res

ni qd. Sensus existere solent, & Elementum, ex qd. corpora consistant,
ratione exquirunt. & quia non sunt quicquid Sensus ad q. Elementa actione
dare, de quibus habent, ac intermedium faciunt corpus inter aqua
& aerem, q. vocant vaporem sive fumum, & odoratum attribunt.

Quam etiam Plato in Timaeo exprimit.

(De ordo. & de ordo)

Post hanc proem, q. curatem continet aliorum de sensum
instrumentis opinionem; nunc spectatum ex dicitur Artes, qd. de vi:
sui instrumento alij senserint. Ois n. in eo conveniunt, q. vi:
sui igni attribunt, & ex igne visui instrumentum componunt:
q. cum ignorant aliaj affectus in oculo. Nam si compri:
mitur, & movetur oculus ignis videtur eluere: idq. praecipue
in tenebris, vel cum palpebrae obductae se, quando tenebrae quodq.
obovidentur, contingere solet.

Instrumentum visus ex igne constat: quoniam ubi ignis non est: ibi
non potest apparere. At in instrumento visus ignis apparet. Ergo
in instrumento visus ignis est.

De eorum, q. instru:
mentum visus ex igne
constat dicunt.

(Ex q. ad opus)

Ita rationem Artes refutat, & inquit: eam ad huc aliam ma- R. p. A. H. H.
jorem dubitationem habere. Nam semper praesente sensibili sen:
timus, & scimus nos sentire: Sed si oculus constat ex igne, semp:
te praesens sensibile, cum ignis sit, sensibile visus. Ergo oculus semp:
videt. At non semper videt ignem: sed tantum si movetur, non
si quiescit. Ergo ex igne non constat.

Quia Veterum ratio infirma est, aliam causam in qua tam esse

dicit Plotinus, cui interdum oculi clausi, vel moti in tenebris,
ignis videatur. Et a. hoc exponitur. De politum & leve in
tenebris mirare, & lucere solet, non tamen omne ex se lumen
Rō: cur oculi clausi
et in tenebris moti
ignis videatur.
sepia; At nigrum, q. medium locum tenet in oculis & leve & po-
litum. Ergo in tenebris mirare solet.

(Quivēre d.)

Hic q. p. Cur iste splendor & fulgor non semper cōspici-
atur: sed tantum si oculi torquetur, & movetur, idq. retinetur.
R. Artes: id p. fieri, quod non possimus cernere, nisi p. sen-
sile, q. cernitur, & instrumentum, q. cernit. Si a. oculi rō:
viter movetur, ex uno efficiuntur duo: alterum, q. cernit oculi,
alterum q. cernitur, motus seu fulgor. Si vero vult oculi mo-
veantur, unum tantum ē, q. cernit, & quod cernitur. Atq.
visus effici neq. qm nulla hī ē arādaoris relatio. sed n.
fractis: qm in veloci & oculorum motu.

(De eodē.)

Cum ea, q. jam dicta sunt, ostendant, qd simile sit, in veterum opi-
nionib. de sensuum instrumentis, & p. p. Aspectus: p. p.
a. non modo similia: sed etiam dissimilia p. p. dē ut lib. i.
top: Cap. 10 traditur. Semper Artes notatui, q. I. veteris p. p.
de visus instrumento, & modo videndi senserunt, explicat.

Alia Rō: p. p. : Empedocles a. & Plato seu Timaeus dixerunt primo visus
cui visus instru. mentum
ex igne & p. p. in d. d.
instrumentum ex igne constare: et nos videre exenatē hī:
mine, q. ex lucerna p. cornu vel vitrum, vel similem rē pellē:
rica:

9
Hanc sententiam Artes refellit hoc argto. Lūmine ex
lūerna exente, etiam in tenebris cernimus. At oculis in tene-
bris non cernimus. Ergo lūmine ex oculis q. ex lūerna exente
non cernimus: & proinde oculi ex igne non constant.

Cōtra.

Quomodo Timaeus huic Argto occurrere videtur, ut ap. Pla. Instat soluto.
nec in Timaeo videre licet. h. m., ut dicit. Aspectum cerni
xit ex oculis in tenebris extingui, & p. p. nos in tenebris non
idere. Hanc rōsionem Artes regit, & o. o. vanam esse, dicit.
et illam esse lūminis extinctionem, ostendit. Sunt n. s. s. m. Tres ignis s. p. s. s. m.
timaeus tres ignis s. p. s., Carbo seu p. p. s., & flamma, & lūna.
Sed nullum huiusmodi ignis genus aut ejus extinctio p. o. o.
convenire. Nam carbo & flamma extinguitur humore & frigore.
eodem ignis p. p. s. & flamma e. calidus atq. s. s. m. Idem
humore ac frigore, tanq. contrariis extinguitur. Sed aspectus n.
cernens humida seu frigida non extinguit, ut si s. s. m. in imo
būtro, & aqua fontana, aut glaciem cernamus, aspectus n. la-
ditur: imo si aquam oculis n. s. m., ea, aspectus non modo
non interimitur: sed etiam corroboratur. Ergo Aspectus n. e. carbo.
vel flamma. (E. i. s. o. p. a.)

Tres ignis s. p. s. s. m.
Timaeus.

Hoc argto Timaeus admittere videtur: statueret tamen igne
in oculo esse lūmen. Sed non extingui p. p. parvitatem s. m.
illius lūminis: p. p. quam nos ille ignis s. s. m. Sed hoc quod
repudiat Artes: nam vel oportet illud exiguum lūmen interduci

maiorē lumine extingui & debilitari: ita ut minus vide-
remus die q̄ nocte, id q̄ falsum ē: Ut si aqua tanq̄ ali-
quid spiritum extingueretur, cum per aquam respiramus:
Ut si gelu & magno frigore extingui deberet, cum in ra-
tium quoddam: q̄ tamen oia n̄ finit. Unde p̄cipuum ē,
q̄ oculi ex lumine, & ex ignis spē non constant. Cum q̄ ora-
li nostri nullo modo intereant, quo flamma, vel alia ignea
corpora nitere solent, eā ex igne non constare manifestum ē.

C. Egidio edwardus d. d.
Cum ea, q̄ iam dicta sunt p̄cipua Platonem attingant: de Empe-
docle ut quoddam differit Artes: & p̄imum p̄ponit Empedoclem Aspara-
gieri existimare lucis ex oculis emissionē: Et hanc Empedocli
sententiam fuisse confirmat vñs f̄s̄b: quorum hanc ē sententia:
Quod si quis noctu ambulare, & iter facere cogitet, adhibet facem,
& lumen, ne tamen id a ventis extinguatur, addit lanternam,
& circumdat quoddam corpus, ut cornu vel vitrum, q̄ vim ven-
torum prohibeat: p̄ q̄ tamen lumen exire, & diffundi, suūq̄ ra-
dis viam collustrare, & tenebras pellere queat. Sic etiam
in Aspectu n̄ro accidit, ut visus instrumentum tunc quod-
dam sit clausum, p̄ quas ignis elatē, & exteriorē densum
aerem, q̄ aqua similitus ē, illustrare possit, & nos res obiectas
cōspicere queamus.

Tertio Empedocli opinionem
veram non esse, constat ex eo, q̄ sibi ipsi non constat: sed
contradicit: putandum ē nos hoc modo, nempe lucis ex oculis

10
emissio ne interdum fluxionib., q' a corporib. q' videntur
efficiuntur, reuertit asserit: qm' hanc Empedoclis sententiam
fuisse, Plato quoq' in Menone testatur. Hanc a. inconstantia
recto e. arguo, q' priorem suam opinionem recte confirma-
re non poterit.

(Anno 1705 N.)

Tertia opinio de Instrumento visus & modo videndi e.
Democriti, q' visus instrumentum ex aqua constare dixit:
eaq' ex pte recte sensit. Modum a. videndi ita descripi,
ut visionem diceret esse quidam apparentiam & rep-
sentationem imaginum, q' oculus recipit: cuiusmodi ima-
gines in pupillis apparent, q' postea Epicuri et sentia sunt:
ut eam Quinctius lib. 4 exponit h. versib.

Esse in imaginib. quapp' causa videtur
Cernendi, neq' posse sint hi res ulla videri.

Qua in re recte non sentit. Nam q' imagines apparent
in oculo: id ppra fit, q' oculus levis e., & corpus politum:
Atamen visus non e. in oculo pp' apparentiam: sed e. in vi-
dente: q'a Animo sentiente e. percipitur. Illa a. apparentia
fit tantum p' reflexionem, q' dadas & affectio q'dam e.
p' reflexionem luminum, refractionem effecta in cor-
porib. levibus, & terminatis, q' similes huius & imagines
accipere, atq' conservare pnt. Cuiusmodi se specula, &
res politum, & oculi Animalium, similiaq' tersa corpora.

Sed de his apparentiis & reflexionib. nihil Democri-
to notum fuit. Quia q. hujus rei causa: præclarè Hy-
nas h. in loco commemorat his fere vti.

Cum immutatio spiritui, q. fit a corpore visibili præter
ad corpus non spirituum, n. sit ultra immutatio transire
sed quodammodo reflectitur ad similitudinem pictæ, q. re-
flectitur projecta ad parietem: & ex tali reflectione re-
redit forma rei visæ ad partem oppositam: Unde conti-
git, q. aliquis in speculo videat se ipsam, ut et aliam
rem, q. non directe visui eius obicitur. Sed hoc locum
n. h. nisi duo concurrant: quorum unum est. Ut corpus
sit in superficie leve, & ex hoc quod tamodo fulgens, &
quem moderatum fulgorem manifestatur spes in reflexio-
ne: aliud est, q. corpus illud internum ad aliquod termi-
natum, ut prædicta immutatio ultra non transiret.
Et ideo videmus, q. nisi in vitro apponatur plumbum,
vel aliquid hujusmodi, q. impediat ejus penetrationem,
ne ulterius procedat immutatio, non fit talis apperitio.
Utrumq. a. horum concurrat in oculo. Est a. moderate
fulgens p. levitatem, & sit aliquid in fundo, q. terminet
ejus transitum. (Locov d.)

Ex his modum videndi a. Democrito descriptum ab-
surdum esse spiritui h. arguit. Si enim hoc præter

11
videt, q. imagines rerum in eo apparent, oia ea in q. b. si:
simulacra & imagines apparent, cernerent nec e. At
nihil eorum, in q. b. simulacra & imagines rerum apparent,
cernit, pter solū oculum. Ergo non pp. apparentiam ima:
ginum oculis cernit. Itaq. si hac de re Democritus di:
ligenter cogitasset, q. oculis sui alijs reb. et inanimatis
commune haberet, & in quo differret, invenisset, veramq.
visus causam asserere potuisset.

— 10. p. 1. 8. —
Refutato modo videndi, quē Democritus exposuit:
nūc ejus sententia de Instrumento visus perpendi, & vera esse
sciri, quatenus oculum, & instrumentum visus, ex aqua con:
stare censet. Est tñ imperfecta: q. tam non constet:
rū ex aqua constet. Non n. aqua, quatenus aqua constituit
instrumentum visus: sed quatenus ē spiritua: q. tota ē af:
fectio aqua, & aeris, & calis, & aliorum corporum: Non q.
aere a, sed ex aqua instrumentum visus constat: qm. aqua
facilius & diutius in imaginis servare, ac retinere pot, q.
in visu ē necessarium. Pupilla a. & oculi seu instru:
tum visus non tantum ex aqua componitur: q. Democritus ita
censuit: sed hac ejus compositio ex ipsa quoq. rerum nat. co:
firmari pot. Primum n. si oculi succidentur, vel effodiantur,
ex q. aqua defluit, q. tenuissimum ē & liquidum: oculum ex aqua
constitutum esse. Kai a. 10. 1. 8. —
Secundū dō, in foetu reus formato, & Embrio, ea in pte,

in qua sunt oculi, humor quidam splendens, & fulgens reperitur
ex quo oculi nascuntur, ut rursus ex aqua oculum constare
sit spiritum. Non ideo dixerunt

tertio: albugo oculorum id ipsum declarat: nam in oculis
qui sanguinem habent, albugo est pinguis, eam ob rationem, ut hu-
mor, ex quo oculi constant, contractionis expertus maneat: ideoque
nulla est corporis pars, quae tardius ac minus, quam oculi frigoris
incommodum sentiret: quod humor pinguis dicitur, quod frius non sen-
tit, septus quod fit, & propterea nulli ea pars, quae palpebris obducuntur fri-
gore obviat. In his vero arantibus, qui sanguine carent, oculi
& humor oculorum corio, vel dura tunicula tecti sunt, quod a fri-
goris iniuria teguntur, ac defenduntur. Hactenus de melius
sensit Democritus de instrumento visus, quam Plato vel Empedo-
cles: in modo, ac videndi etiam aberravit.

Ad hoc dicitur.

Post recitatum Democriti opinionem: illamque partem, ut veram
admissam, partem ut falsam repudiata: nunc universae eorum
taxat & refellit. Primum, quod visum aliquid ab oculis exire, & extra
nisi fieri censent. Primum quod eam opinionem omnino re-
curre. Sicut: et duplicem esse, & quos Auctores duos constituen-
visum modos, indicat: unum, ut lumen oculorum exeat
usque ad rem, quae videtur: quod Optici, & Mathematici visionem
fieri dicunt, si ab oculis exeant radii, aut spiritus visualis: ipsam
rem visam contingentes. Quod dicitur a duobus habere propter, quod autem

altera & conus, q' pars radij angustior e, ipsiq' orulo nre: a lre:
ra vero e basu, q' pars e latior radij, q' ipsi rei visa ni existit:
Cum basu rem visam, ni qua cum q' distantia contingit, orulo lumen
ipsu' tunc aspicere: sed hoc fieri non pot: nam nullo modo
lumen a d' astra usq' per se & quoniam valet: quoniam
longius extendi, ut fit minus, ut vere nullum efficiatur, si ad
astra usq' perveniat.

¶ Si radij lre

Alterum, q' lumen n' plane ad rem, q' conspici tur ptineat:
se d' aliquot usq' tantum effundatur: ut lumen oculorum & ex:
termini coniungantur: & q' coalescant, atq' agnoscantur: Hanc
Platonis & Tivari sententiam Artes illa Mathematicorum me:
liorem esse dicit: & principiu' si ni principio illa oculi con:
iunctio fiat: cuius ni Alexander duas addit causas: una
q' hoc modo n' e opus egressu' luminis ab oculis ad certum
spatium: sed lumen illud o'culo finitimum e visionis ca: al=2.
teram: q' si spatium ad oculum usq' illuminatum e, n' opus
e lumine egrediente ab oculo. Verumtamen & haec ipsa opi:
nio inepta ac stulta e p' tres causas. 1. q' coalescant, &
agnatione unantur p' corpora: lumen a. e accidens & qua:
litus. Itaq' luminis p' agnationem coniungi neq't.

¶ Si corpus.

It. etiam dicit n' lumen cum lumine: se d' corpus luminosum
cum luminoso p' agnationem copulari: i d' tu requiritur: q' n'.

quod vis corpus cuius quo vis & agnationem coniungi potest:
sed ea tantum coniunguntur, & coalescunt, quod si eorum
eiusdem generis: At corpus luminosum in oculo non est corpus
eiusdem generis cum corpore luminoso extra oculum: nam quod
intra oculum est aqua, quod extra oculum est aer. Ergo
non possunt coniungi.

¶ *Ad 2^{am} q^uest^one.*
Tunc. Inter quod est aliquid medium, ea non possunt coalescere, &
agnationem coniungi. At nitor lumen oculi & extra:
intermedia est membrana & tunicæ oculi. Ergo haec
duo lumina non possunt coalescere: & agnationem coniungi.

¶ *Ad 3^{am} q^uest^one.*
Refutatis aliorum falsis opinionibus, tum de instrumentis
visus, eiusque constitutione, tum de modo videndi. Num
in ista Capituli parte veram de utroque dram tractat Aristoteles.
Et coniungit hanc dram cum precedenti. Quia non videtur
ver nos lumine, tamque parte essentiali & materiali instrumenti
visus videre dixerunt, verum esse nihil Aristoteles, quod lumen sit
necessarium ad visum: id enim alibi, nempe lib. 2 de Meteor.
cap: 7. Tunc indicatum est, quod absque lumine nullo modo
videre possimus: At veteres non recte de lumine tra-
didisse videtur: non enim lumen est pars essentialis speciei visus,

sed medium, & actus ipsius medi. Sive n. ipsum lumen, si-
ve aerem dicimus esse medium, q. interpositum e. inter rem
q. conspicitur, & oculum q. recipit, is motus, q. a lumine existit,
facit, ut vernamus h. e. lumen. & talis actus, q. medium p. q.
videmus, aptum reddit, ut p. ipsum res conspiciere possimus.
Et prope non pars e. oculi: sed qualitas q. tam medi aspectu.

¶ Quia autem.

¶ Ia. visus instrumentum aquam esse probat: quoniam nec e. nisi
spiritum, cum absq. nullo lumine, sicuti nec absq. externo vi:
deamus: verum ut externum, ita & internum lumen requirit
ad videndum. At duo p. corpora pellucida, ex qb. visus
instrumentum constare videt, aqua & aer: sed non e. aer,
siquidem id manifestum e. ex inspectione oculi, & ex na. aeris,
q. ad sps recipiendas & retinendas apta non e.: ut ante
dictum. Ergo aqua visus instrumentum sit, necesse e.
Sumitur a. h. visus instrumentum q. primo & proximo
instrumento: nam oculi curate e. visus instrumentum: sed
eius pars, q. corpi pupilla & c. proximum e. instrumentum: &
constat ex humore, q. crystallinus & c. Totam a. oculi
structuram, q. plene congruere videt: eam legere p. ap.
Artem lib: 7. de historia animalium capite 9. & Galen.
lib: 10 de usu partium, & Averroem lib: 2 collectionum
cap: 15: & Vesalius lib: 7. Anatomia cap: 14. & Fuchs.

lib: 1. institutionum Medicina sectione 5^a cap: 15, q
breuiter, & eleganter in libello de Hic Domini philippi
Melanchthonis: & in physica videri continetur. Eom
a' paucis haec e summa. Oculi uniuersa subia tro tu hu
mores, & panniculos seu membranas, quas similis lib: 10.
cap: 37. tumidas callosas vocat, qd. humores illi continetur
septem. prima tunica intresecat oculum tegit, & a' d'iori
cerebri membrana producitur: Graecis οφθαλμοειδής Latini
Sclera & Auerrois fortis est. Altera Graecis Χοροειδής la
tine seruidina; qd. multorum vasorum involucri vetus in
stans e vinculum, vocatur: & a' tenuiore cerebri membrana
proceditur, venis & nervis contexta, totiq' oculo alimentum
praebet: atq' a' priori parte albuginem humore continet.
Tertia retiformis, seu retina: Graeco οφθαλμοειδής Auspo:
Hic qom Amphiphrasto: reti similis e, apte, q, qd. noli.
lis, & miconi similis e, Galenus lib: 10. de usu ptina cap:
2. inter tunicas non numerandam arbitrat: circuli.
dicit a. vitreum humorem. Quarta e Aranea Graecis
αράχνη, q' uniuersa anteriori scilicet crystallini humoris
nisi tenuissima capax pellucida obnat: atq' a' con
timiamini aranea telarum imagine & q' tenuissima, ac
paucis pellucida fa; nomen tu
Quinta e patandis nua, q' d' secunda, cui coniungit, ostem

qd. οφθαλμοειδής

tit: atq; ad ois oculi sedes globo modo pertinet: & foramine quodam
 perula ē, q; Graece *αρετή* Latine *pupilla nictitans*: a deo ut haec h.
 mē uia folliculo, a quo pedum culm, quo firmat extraheris
 q; similia sit: In anteriore a. facie compressionis sepe uenia
 tingitur, & uiaq; semper exprimit colorem, q; in oculi parte,
 seu maiori cincto, aut oculi nigro occurrat, iuxta gra
 oculi nigros aut carios aut glaucos dicimus.

Sexta *κρυσάλλινος* uinea, a membrana, q; diuina
 uoiam, originem trahens, cooptorini q; ē pupilla fir
 dicta: qom in cornu imaginem degenerat, qm lani:
 nas diuisum, & exacti leuigatum, vitro alijsq; hucerna
 accommodat, & pellucidum ē.

Septima ac postrema eide edens adhaerens seu con
 iunctiva oculum continet: & uicinis partib; ut calva con
 iungit.

Humores tres sunt isti: primus eide ualwidu vi:
 tens, q; inter retinam atq; humorem cristallinum in post:
 riore oculi sede residet.

Alter in oculi uentro *κρυσάλλινος* glaciatis siue cristal
 linus pp colorem albu & splendentem: a figura uero *κρυσ*
άλλινος lentiformis ē. Atq; inter utrumq; humorem &
 araneam tunicam locatus uicinis facultatib; praebet.

Tertius *χρυσάλλινος* aqueus & a *βλεφαρον*: q; al
 bini uis ē similis: in anteriore oculi parte inter se iuncta

Retina partem in totum spatium, q. araneam araneam ab
uova diffundit, diffunditur.

Quod dictum est, intermedium humen sive speculum regni spiritus: quia
facultas videndi, sive Animus videns, & instrumentum Animi
videntis, non in extremo oculo collocatur, sed intra nos est: pro
neceesse est, ut perspicuum, & q. lumen pertipere possit, intra nos
sit, & interior oculi pars.

Deinde quod
Quod idem signo & experientia confirmari potest. Nonnulli
enim, q. in bello ejusmodi circa tempora vulnus acceperunt, ut
vix oculorum ipsi existerent, tenebrae offusci subito visa sunt,
q. lucerna extinguita, q. parte ea pellucida & pupilla exorta, q. splen-
dor quidam ademitur, & veluti lucerna intra latram extinguita
fuit: etiam n. nervi Visus ad tempore non deferuntur: nec
etiam a vulneribus, q. temporibus inferuntur, nec admittunt: in
consensum patientum tantum, ut lumen ad oculos jam deferri
nequeant.

Deinde
Exposita vera ratio de Visus instrumentis, q. consistit ex
humore pellucido & luminoso, ac intermedio utraque pellucido
corpore, cuius anima est lumen: nunc in tertia Capitis parte de
reliquorum etiam sensuum instrumentis agitur. Ex quo etiam co-
stent, indicatur: primum a. proponitur: speculum esse ex his
q. dicta sunt, q. utrumque sensus instrumentum uni etro attri-
bui possit: ad q. convenient, Secundo: Nam instrum.

tum visus, seu pars oculorum, quia cernimus aqua tribuit, & e
 aqua. Instrumentum Auditus, quod sonos percipimus tribuit
 aeri, & e aere. Instrumentum odoratus tribuit igni.
 & ignem: q. probatur h. argto. Quia e odor actu, tale e
 odoratus instrumentum p. tate. Sensile n. facit sex sua actu
 sentire, & ex p. tate in actu declinat, ut n. esse sit instrumentum,
 tunc p. tate esse tale, quale a. sensili actu efficitur. At
 odor e actu ignis, cum sit fumida exhalatio, q. ex igne e.
 Ergo odoratus instrumentum p. tate e ignis.

Dubitari hic potest: quia ratione dicitur odor esse fumida
 exhalatio & ignis, cum tamen lib: 2. de Aro cap: 9. T. 91.
 & lib: 3. de Aro cap: 1. T. 130. diversimodum affirmari videat.
 Sed R. p. hoc in loco dicit de Materia, in qua odor n. e: ea
 n. fumida e, & calida: sicut apparet in hijs rebus, q. suffitus
 fieri solet: etiam si n. p. se odora sunt, tamen magis fixus odo:
 riferus, si n. ex dantur & fumigant. Idem e manifestum
 in floribus & herbis odoratis, in q. major e odor, in locis et
 temporibus calidis, q. sit in alijs locis, aut temporibus frigidioribus.

Ad id non.

Secundo idem probatur ex situ instrumenti odoratus: non q.
 p. tate eius sedet in loco cerebri vicinis; q. pars cerebri
 maxime e vicina, ea p. tate e calida & materia caloris seu
 ignis: siq. dem cerebri pars e corporis maxime frigida.
 At ea pars, q. e instrumentum odoratus e vicina cerebro.

Ergo platea est calida, quia caloris seu ignis.
Hic notandum est primo: odoratus instrumentum hic
accipi non secundum ipsum instrumentum, quod est ymaginatio pars
sui, supra lib. 2. De Animo cap. 9. in fine est in dicta
et forma, quia ipsum instrumentum affectum est.
Ad primum esse hanc affectionem, non tamen recte ignem
sed tantum platea. Et instrumentum odoratus ignis
huius: quia calore, et propria ignis qualitate afficitur.

Roi. 16. 18.

Quod autem hac causa sit situs instrumenti odoratus, capro-
uat Aristoteles simili. Odoratus autem in loco vicino a
rebre collocati sunt: quia sunt humidissimi: Cerebrum inter omnes veli:
quas corporis partes est humidissimum: ita quoque odoratus in-
strumentum: quia platea est calidissima et actu frigida in loco vi-
cino cerebro et locatum: quia cerebrum est frigidissimum ex ma-
teris corporis partibus.

Idem. 19. 20.

Quia dictum fuit per veterem doctrinam, cuius etto odoratus instrumentum
sit ascribendum, probatio fuit interpres ista, quia a dicto ignis etto refertur
post confirmatum fuit. Nunc autem ad quod etto reliquorum instrumentorum
sensuum instrumenta pertineant, exponitur. Tactus autem instrumen-
tum refertur, et est terrenum. Gustus instrumentum: quia gustus spiritus
est tactus, etiam a terra refertur.

Roi. 19. 20.

Quod dictum jam est, confirmatur ex situ illorum instrumentorum.

quoniam tactus & gustus instrumentum proximo a corde loco penitus.
 Nam cor oppositum reverb: quoniam cor pars calidissima ex oib.
 partibus corporis: reverb: a. & frigidissima: ne resse a. & ut
 calor nisi calidius parti, in qua maxime conservari solet. At pars
 carnosa & bruta, qualis est cor, maxime ad calorem retinendum
 est apta: Et talis pars est terra, proximeque ad terram accedens.
 Ergo cor est pars terrea, & quod ei vicinum est, terrenum sit necesse est.
 Cum a. instrumentum tactus & gustus sit propinquum cordi:
 etiam terrenum sit necesse est.

Item formio qui per. Quarto Tactus instrumentum vicinum
 esse dicitur cordi, tum per totum corpus dispersum sui: & in magis
 circa cor, quam in manibus tangendis. Sed & Artem de Tactus
 instrumento ex sua opinione loquitur, quod nervos ex corde eviri putat.
 Quod prope instrumentum tactus idem sui principij vicinum facit
 cordi: quod in falsum esse sectiones Medicorum ostendunt, quod ner-
 vos ex cerebro eviri clarum est.

Ad quem per. utrum haec ratio plane sit rejicienda, & fal-
 sum sui, quod instrumentum tactus sit terrenum. Respondendum a.
 est: ipsam artem de instrumento tactus, quod terrenum sit, ut & in:
 instrumentum gustus, non esse rejiciendam: sed probationem pro-
 positam non confirmare.

Tertio dubitari solet: utrum haec Arta dicta ex sua proferat
 sententia, cum ipsa plane contraria in libris de Arta tradere videatur.
 An vero ex veterum opinione ista sonat.

Ad hanc questionem respondet Alexander: & pluresque Interpretes, qui
eum sequuntur: quod Artes ostendat, si quod veterum sententiarum sequi vellet:
Quod quod sensus ad & illa reducere, quod aliter istud facere non
possit. Quod ut visus instrumentum aqua: auditus aeri, olfactus
igni, tactus & gustus terra assignet. Sed melius sentire
videtur Magnetius Bononiensis, qui Avtem huius in loco non ex ali:
orum opinione, sed sua sua loqui censet propter hanc causam: quod si
posuit. se de Sensuum Instrumentis, eorumque compositione, quod in
corpora sunt, in hoc libro agere velle. Nihil aliud de eo:
rum compositione tractat, quam quod in fine huius Capituli exponit.
Hae non repugnant illis, quod in libris de Artibus sunt dicta: ibi enim
Instrumenta Sensuum considerantur, quatenus cum sentiente
Animo sunt coniuncta: & actus sunt sensuum Instrumenta: huius
a. quatenus omnia & corpora sunt: ac praeter sentientis
Animi Instrumenta: & hoc modo recte componi dicuntur ex
illis Elementis, quod ipsi attribuuntur: ut visus ex aqua: auditus ex
aere: odoratus ex praeter igne: Tactus & gustus Instrumenta:
tamen ex terra: Cum vero haec nervis sunt plena & nervi non
quodam ex sola: attamen & plurima terra constent, recte ab ex:
perante Elemento, terrae dicuntur. Et si nihil absurdi in hac sententia.
Sua de sentientis Animi Instrumentorum compositione continetur.
Rursum de epi. nunc.
Conecto haec in huius Capituli: quod docet in eo de illis componi praeter.

earumq; compositione, q; instrumenta sunt sensus traditum
esse.

C H P V T III.

Ad viam ad Sensum, non tantum instrumenta
et corporis partes: sed etiam externa quodammodo Objecta
Sensibilia requiruntur, a quibus illa instrumenta moventur: post
superiore capite de Sensuum Instrumentis actum est: Ex
quo constat, oppositum: Nunc demum de Sensibilibus,
et singulorum Sensuum Gloria sum, tractatur.

Cor. a Capite primum tractata quodam de Sensibilibus. Pro:
nuntius: Quod hanc tra. a tractatione librorum de An. dif:
ferat, indicatur: Et de Sensibili visu et colore, quod sit, expli:
catur, eiusque definitio colligitur. Tertio de generibus et
speciebus coloris copiose agitur.

Dei de his ordinem.

Principio ostenditur, de quo demum sit agendum: quod ab:
soluta tra. de Instrumentis Sensuum post hoc agendum sit
de Sensibilibus, quod nunquam de Instrumentis movent. h. e.
Non de communibus: sed de singulis et Gloria Sensibilium ager:
dum esse: ut de colore, et sono, et odore, et sapore, et eo quod sub
tactum cadit. Secundo ostenditur.

Hic dici posset: hanc tractationem superfluum esse: na
mi libris de Animo, de istis etiam dictum esse. Respondetur:
non esse superfluum; rursus de istis agere: nam in libris de An.

Quo esse tractata: alterum quate, q. esset sensibile minus
q. opus, ut s. moveant instrumentum sensus: alterum spe-
ciale: quod unumquodq. Sensibile suum instrumentum afficiat.
Hic a. aliqd. tracti. de quo in libris de Animo n. e. dictum,
qd. mirum unumquodq. sit Sensibile suum nam. & essentiam
ut qd. sit Color, qd. Sonus, qd. Sapor, qd. Odor, qd. tractabile:
ut eorum na. per se perspicatur: etiam si sensum n. moveat.
Differt. g. Sensibilem tra. in libris de Animo ab hac tractatioe.
q. ibi forma causa efficiens: hic a. ma. & compositio sensi-
bilium perpendi.

Secundo. Sponit ordinem, quo de istis Sensibilib. docere debet:
q. initium su. facturum a colore. Est n. color objectum & sen-
sibile Visus, q. sensus inter ceteros e. prestantissimus.
Ergo. per. Er.)

Tertio proponit: quia rōe Sensibilia hū sunt accipienda: Omnia
singula Sensibilia duobus modis: ut Evaporata actu: ut in
sua propria state. Scilicet a. Sensibilibus, q. actu se Sensibilia
in libris de Animo, nempe lib. 3 cap. 2. I 139 & sequenti
traditum: q. actu color, & actu sonus idem sit cum ipsa visione
& auditione: & q. etiam diversum q. sunt. Subiecto n. sunt
eadem: rōe & definitione, seu spe. differunt, & differe sunt:
Hic a. in loco tractantur Sensibilia, quatenus unumquodq. e. suum
& sensum atq. actum efficere pr.: ut qd. unumquodq. state sensibile
sit tractatur.

Cum ex prima huius capituli pte, q triplex in continet speciem, manifestum
sit: deinceps de singulis proprijs sensib: quatenus pte se: & scilicet sua
Essentiam agendum: qd fuit ordinum, atq initium esse faciendum a
sensibili visus seu colore: Nunc in ista Capituli parte qd color su co:
ritur: Ut. a. qm definitio certa sit: primo q principium coloris
sui, indicatur. Cum a. color sit accidens in aliquo tanq materia sit
& ab aliquo etiam efficiatur, q q. forma eius sit, necesse e.

De utroq. & coloris principio traditur, & de formali qdem (ad vo:
tant) p rion loco. Nam in libris de An: ut libro 2. cap: 7.

1. 69 dictum e: lumen esse colorem rei pspiciam & accidens:
h. e. ex libris de Animo memoria repetendum e, q sine
lumine nullus color in perspicuo cerni possit. Etsi h. lumen
& accidens, & quidam similitudine et colorem - sit n. lumen
cerni in perspicuo: ut si in sit ignem in perspicuo sit cospici
quidq. presentia apte lumen: privatio vero dicitur tenebrae.

Ex q. colligit, formam & causam efficientem coloris esse lu:
men: cum absq lumine color cospici nequeat. Sicut lumen ipsum
q. color qdam efficiatur, si in tenebris sit ignem, & luminosum
corpus ponitur.

Ad ista oppositum
Color pspici accidens duob. modis tr. primum qdem: qd
color non p se in perspicuo cerni pot: sed p accidens & p
aliud: qd perspicuum a lumine illustratur: ut q. color
p se manet color, et in tenebris: sed accidens sumi n. ut ut si a pspiciat h:

non lumen credas: & ita parricidens tantum esse videt nō
sui: sed ratione affectus.

ὁ δὲ λέγων

Posteriore loco de principio materiali & subiecto, in quo color
nec, agit, qd e' calidioris spirituum: Non videtur in alio in
corpore, sed in nullo certo nec: quidem neq' aëris, neq' aquæ, neq'
alijus alterius corporis propria e' affectio: sed totis q'dam na
facultas e', q' a corporib' separari neq' pluribus tamen datis
magis, alijs minus nec.

Interpretes hoc in loco spirituum distinguunt in tria genera: ali-
ud est perspicuum & adhaerens, quod in orbibus & Coelestibus prin-
cipium: aliud est & Ethere, quod in Ethere ignis & aere, & aqua in-
est maxime spiritus seu ignis, minimus aer, minimus aqua.
Aliud est rerum compositarum ex aqua & aere, ut se gemmae
& cristallus, & vitrum, & cornu, & alia id genus, quod spirituum
naturam habent: sed minimis puram, quod Ether, ex quo se compositum

Ex his Propositis principiis: secundū d' genus & diffinitionem coloris
investigat Artes: & primo genus coloris esse extremitatem
probat primum quodam modo. Eodem n. in alijs corporibus aliquam
extremitatem esse: ita quod in specie corporis, & corporis b. spici-
tus extremum quoddam sit, necessu est: id a. extremum re-
detur quod vel lumen, vel color. At lumen esse magis: si-
dem lumen non in terminato: sed in perspicuo indefinito, &
indeterminato esse. Non n. quatenus perspicuum extremum

te: sed quatenus e' q'dam mediū, ut eo lumen nūc. Ergo co-
lor extremū sit p'spicui, q' in corporib' nūc, necesse e'.
Sto experientia & auctoritate idem confirmari p't: nam sensib.
manifestū e': q' color semper vel in extremitate nūc, vel in ex-
tremis. In extremitate a. nūc in corporib' densis & n' p'spicuis:
ita si parietem dealbare volumus, fideliā a d'hibemus ad
extremitatem parietis, si cartam de nigra volumus, albu-
mentum ejus superficiē illuminamus. Eademq' e' in ceteris colo-
rib'. rō. Extremitas a. e' in corporib' sua nā pellucidis: ut
in extremitas aeris, ad quē visus noster pertingit, & extre-
mitas maris vel aquę caerulea, quib' color caeruleus videtur,
cum tamen tantum sūt extremitas. Præterea testimonio py-
thagoreorum id confirmari p't: nam pythagori colorem
superficiē aptum, non tamen ipsā superficiē & extre-
mitas corporis e' color: sed in superficie & extremitate cor-
poris color nūc. Quare genus coloris e' duplex & triplex:
nūc conjunctum: nempe extremitas corporis, sed non
cūvis corporis, verum corporis p'spicui: nam in extremitate
cūvis corporis color nūc.

Adā Vio

Reberto quē coloris, in vestigatur ejus diffra, q' e' sub-
jectum in quo color nūc, nempe To diadav' p'spicuum, q' in-
venitur ex distinctione rerum coloratarum. Quācūq'
colorata sunt, ea vel sunt extrinsecus colorata, & p'vium colorem

in hunc, vel se intrinsecus colorata, & proprium tunc colorem.
Ad illa pertinent simplicia corpora, ut aer & aqua, q^{ue} colorata
videntur: attamen proprium colorem non habent. Ad hoc refe:
runtur corpora mixta, q^{ue} proprium tunc colorem, inter q^{uod} tamen hoc e
discrimen, q^{uod} ea, q^{ue} extrinsecus sunt colorata non eundem colorem
habere videntur, si q^{uod} ipse sit, & sit longius sui remotus: ut n.
aer propinquus nullum tunc colorem: remotus a. revulens videtur:
Item aqua maris vicina colore prae dicta non e: remota a. a.
vulsa esse videtur, cuius rei ca^{usa} e, q^{uod} horum corporum na^{tura} e
ad op^{erem} determinata, & ipse eorum color prius non co:
spicitur, q^{uod} terminatur. Quia a intrinsecus sunt colorata, &
proprium tunc colorem, certam tunc coloris speciem, q^{uod} non variatur,
sive q^{uod} sit in propinquo, sive procul aspiciat, nisi id fiat p
accidens: ut id q^{uod} continet mutationem aliquam adferat: sicut
sit in coloribus iuxta se positis, ut in collo columbarum, ubi ali
atq^{ue} alij colores videntur. Ex his igitur corporum perspicuum
e, q^{uod} utrobique idem sit coloris receptaculum, nempe tota dia:
phana perspicuum: Quatenus n. perspicuum corporib^{us} n^{aturae}, sive
magis sive minus sit, eadem omnib^{us} colorem colorat: cum a
color in extremitate in sit, necesse e, ut in perspicui corporis
extremo in sit.

ὅσα ὁρατά

Ex hoc tunc & diffra colligitur talis coloris definitio: q^{uod}

Color sit extremitas perspicui in corpore terminato. h. e. Color
 e qualitas visibilis in extremitate terminata corporis, q. p. spicuum
 tangit, & beneficio luminis videtur. Unde constat, ut aliqd colo.
 ratum sit, regi primum, ne infinitum sit: sed terminum ali.
 quē habeat: ut ille terminus teneat spicuum.
 Tertio, ut spicuum sui actus spicuum, & ipsum color in den

posui. Nam oīvō.

Hac Coloris definitio bona esse patet ex eo, q. p. coloris co.
 venire & omnibus coloratis tribui possit: nam & is color, q. in
 corpore perspicuo apparet, & is q. in opaco remittit, totum
 extremum remittit: ut in corpore. perspicuo, aqua & similib.
 constat: & in q. p. spicuum hnt colorem, verum ē.

Ad pr.

Expositis duob. modis, quib. intermedij colores generari possunt:
 anteq. verum ex sua sententia exponat Arter, q. de istis modis
 generis colorum sententiam suā, tradit: & primum, unde prior
 modus generis mediocrius colorum initium habeat, stat. Antiqui
 ex veterum, ut Democriti & Empedocli opinione, q. colores
 minutissimorum & individuum corpusculorum deflexiones
 esse, dixerunt: & eam ob causam nos videre, q. in oculis n.
 fluant apparentia quoddam colorata corpus habentes, q. a
 corporibus aspedabilibus deciduntur atq. reserantur. Sed haec sententia
 absurda e primo, q. sensui visus hoc modo a tactu n. differat,
 & oīa quaeq. remittit, tactu sentiantur: q. tu fieri non pot.

si quidem visus calidi, frigidi, humidus atque si erit perceptio ne ut
tactus perficeretur, cum tamen sola imaginis objecti visibili
perceptione perfici ad advertatur. At quoniam pauca sunt sepe
utiliter, melius est, ut dicamus, visum fieri, quia medium visus
a sensibili & aspectabili non videtur, sensus vero instrumentum mo-
vet, quod ut asseramus tactum & deflexionem visum fieri:
sic non sensus sit tantum motus quidam & alteratus a sensibilibus
effectus in medio & instrumento, quod sere tangunt, vel metapho-
rice, ut primo contactu modo, ut extrema simul habeant.

Ad idem. 84.

Secundo refutatur primus modus: non enim inter medius color
currit, ut coloris extremi in minutissimas partes divisi pos-
se ponantur: & quia nullus conspicitur, ex intermedijs coloribus
ex ipso mixtus conspicitur, nisi & magnitudo coloris minima
in aspectabili, & tempus sensibile, quod proportionem motui illius
magnitudinis in aspectabili respondeat: Quod idem motus
in aspectabili magnitudinis nos lateret, & simul videretur
esse atque unum in individuo, & in brevi tempore, tunc
ipsa magnitudo in aspectabili tam generatio coloris ex
illis minimis magnitudinibus, tunc motus, quod deflexit color
ad visum, quod fieri nequeunt. Si quidem vis motus sit in tem-
pore, ut lib. 5. phys. cap. 1. T. 3. traditur, & nulla est mag-
nitude insensibilis, cum vis dividi possit, & propterea cum veteres suam
opinionem non confirmarent veri principes, ut mixta & multa

reijcienda: Et laude. 33

Tertio scitu expositus modus quovis mediolorum colorum praeferatur primo: nam si specia dicitur medius color existere, et alter et alterum conspiciatur, non est necesse, ut sit quodam magnitudine inaspectabilis, sed color, qui est in superficie, immobilis esse, et a subiecto colore moveri, et uterque visum movere atque afficere potest, ut non simul sit motus colorum et visus: id quoque aliis videtur esse color, qui est in superficie, et alius, qui est subiectus: et quamvis in mixtione nec albus nec niger apparet, prius tamen videtur utrum sit albus an niger. Cum ergo nulla magnitudo sit inaspectabilis: sed omnis ex certo intervallo conspiciatur, manifestum est eam opinionem, quod omni magnitudinem inaspectabilem esse concedit, meliorem esse ea, quod id ipsum negat. Et quod istiusmodi arte traditus de quovis mediolorum colorum hoc facit, melior est primo. Non omnia.

Quarto haec quoque sententia reijcitur. Debent enim intermedij colores ita mixti, et talis eorum mixtio esse, ut sive procul, sive specie conspiciantur, mixtus color appareat: sed si coloris ita sibi opponantur in specie quo quidem videtur esse mixtus color: sed uterque extremus conspiciatur. Si quod vero procul abni, videtur esse totus quodam et medius color. Quatenus ergo haec opinio nullam inaspectabilem magnitudinem statuit, et postea reverum esse probabitur, bona est sententia: quatenus vero non solum apparentiam, sed etiam naturam et essentiam mediorum colorum garrit.

existat falsa & repudianda
Et de ista

Cum ex jam dictis constet, quod modi generis mixtorum colorum
quod ab alijs sunt traditi, ut toto sunt falsi, et tantum efficiantur
ut medij colores appareant, & extremi mixti non sunt: unum
verum modum generis mixtorum colorum ex sua natura ex-
ponit Artes: & principio duplicem mixtionis modum ex lib. 1
de aeris: & posterius cap. 10. 85 & 86. repetit: quorum unus
est improprie mixtionis, quod proprie ordinis compositio apta,
quam veteres ita descriperunt, ut dicerent: tum mixta esse
corpora, si minima, quod a nobis capi, & sentiri nequeunt iuxta
se ponantur: alter a. & proprie mixtionis, si corpora plane & ex
omni parte conjungantur: atque mutatione aliqua comixtio fiat.

Ex aeris natura Vnde.

Priore modo ea dicuntur mixta, quod si minima sunt divisa, ut
secundum quantitatem, ut veteres putarunt, minima corpora sula in:
dividia si verum compositione ita nascitur: ut secundum speciem sicut totus
Sed in praelio mixti esse dicuntur: aut grana & semina tritici
siliginis hordei si acervo nascentur: minimum u. si sua specie
quod unum est numero: quomodo in id, quod sibi simile est dividi nequit: ut
unus homo minimum est in specie hominis, & unus equus mini-
mum est in specie equi. In hac a. mixtione mestus est, ut huc duo
inveniuntur: primum ut specie sunt diversa, quod ita nascuntur: nam
soli equi inter se mixti non dicuntur, nisi quatenus diversis colo-
ribus sunt praediti, & sic specie diversi efficiuntur: ut ut quod si

multitudo, & numero sunt plura, q̄ ita miscentur: nam unus
 homo, & unus equus miseri non dnt: sed si plures sunt homines
 & plures eq̄, tūc homines eq̄, permixti dicantur.

Posterior modo, q̄ vere ē mixtionis, n̄ fit huiusmodi divisio in mini-
 mum et quantitatem et speciem: sed mutua sit actio & passio: ut oīo
 & secundum totum misceantur ea q̄ nā apta sūt, ut inter se misceantur:
 & nullum manet integrum: sicuti in illis actio dnt mixti, ut equus
 maneat equus, & homo maneat homo. Hic n̄ si misceatur xbi
 grā aqua, & vinum, nec aqua nec vinum manet: sed interve-
 nit quoddam ex utroq̄ existit. De his a. in tra de mixtione.
 satis copiose ē tractatum.

Ad 2^{am} q̄
 Hic a. in loco repetitur, ut perspicuum sit: quia medij colores
 generantur: q̄ nimirum ex iuxtionem oriuntur, ut corporib. mixtis
 colores etiam misceantur, & inter se temperentur: in deq̄ nec dnt
 colores existant: nam sp̄ritualia, q̄ corporib. magis & minus mixta
 sūt, ut colores videntur. At corpora sp̄ritualia varijs modis
 miscentur. Ergo varij etiam mixti & medij colores existunt.

Ad 3^{am} q̄
 Hic q̄ constat mixtionem corporum, in q̄b. vel extremi vel medij
 colores miscentur veram esse causam ob q̄ varij sunt colores & multa
 colorum sp̄cia, & neq̄ supra positionem, neq̄ iuxta se repositionem ex-
 tremorum colorum necesse est putare: nam hoc modo vix colorationis
 in propinquo colores mixti non videntur: procul a putantur esse
 mixti colores. In mixtione a. & procul & minimus idem videtur esse color

mixtus: ut flavus videtur esse flavus, sive si quis, sive enim
ex uno & ceterorum mediorum colorum ro.

¶ Hunc modum quoque mediorum colorum bonum esse probat Iste
ex eo, quod non reddi possit, cum plures species & diffusi sint mediorum colo-
rum: nam hac varietas inde existit, quod corpora mixta secundum varia-
tionem inter se misceri possunt. Quaedam enim secundum numerum & propor-
tionem: quodam sine proportionem, & secundum excessum ut defectum tactum
misceri possunt: inde etiam reliqua colorum diffusi, de quibus in superius
modis, quod colores vel iuxta se ponuntur, ut aliter eminet, & ita
& existunt: ut alij colores aspectu sunt jucundi, alij injucundi.
Sed de his mixtionibus in alijs locis, nempe lib: 1. de gen: int: cap: 10
T. 48 & 49 disputatum: ubi semper in vera mixtione proportio-
nem esse debere, traditur. Quia autem de ratione colorum species ex
mixtione ortae sint finitae, non infinitae, ut & sonorum & sonorum
infra cap: 6. dicatur.

¶ Si enim ex hoc
Constat haec & hujusmodi de Sensibili aspectus, quod docet primum
de colore tradita esse: unum quod sit color: alterum ob quod causam
plures sint species colorum, quod sequenti capite exponetur: Sed cum de
no & voce h. c. sensibili auditus nihil hic agatur, exponit: quia in
nuncius in libris de Hic de eo & actum, & nihil praeterea hic expli-
cari potest: nam eadem est ratio sonorum & immutationis per
nuntiandi auditus a sonis. Quia autem instrumenta sensuum a sensibilibus
invenitur ad Hic de Hic pertinet.

Etiam si autem nihil de Sensibili auditus h. in loco tradi possit:

structura tamen instrumenti auditus, q̄ valde ē affabris negligi. Structura Auris.
 n̄ de: De ea ā. plena erat tra ap̄ Galenū lib: 5 de pla-
 cidis Hippocrati & Platonis rap: 3. Item lib: 8 de vīsu partina
 rap: 6 & ap̄ Vesaliū lib: 1 Anatomia cap: 8 & 36. Item
 lib: 7. cap: 15. Quoniam paucis haec ē summa. Quid
 Auditus instrumentū primō comprehendat aurē, in qua anfracty
 sunt flexuosi, ne sonus de improviso & ap̄ione ingrediens ledat
 sensum. Quia de ea se cartilagine mobili constat, & auriculam
 te cartilagineam: ne q̄ ex inopinato irruat: et ē cavitas
 q̄dam in auribus, ubi aer colligitur. Tertio foramen p̄ q̄ aer
 p̄t ingredi: ubi duo sunt ossicula, unum malleolū vel malleū ech:
 alterū malleolo simile: ubi aer ingrediens q̄ rūditiū, & tenuis
 efficiat, ut eo facilius percipi possit. Postremo aer q̄dam ē inge-
 nitus auribus, q̄ ad auditū nervū pervenit, q̄tūq̄ extremū
 attingit: unde & Plato, & Arter auditus instrumentū prae-
 pūm aerem esse tradiderunt.

CHAPITRE IV.

Quoniam in fine praecedentis Capitis, quem nonnulli
 hoc capite conjungunt dictū ē, nihil de sensu auditus in hoc
 libro tradendum esse. Hoc capite eo praetermisso de sensu
 gustus & sapore disserit Arter. Primū de q̄bus, & quō or-
 dine accedunt se p̄sent Arter: et aliorū opinionē de ge-
 neratione saporū recenset & refutat. Tertio suam tra-
 de generatione & definitione saporis commemorat. Quarto
 quā & sp̄s saporū enumerat. & hanc dicitur edidit.

Initio talis huius capitis est propositio. Denique de Odore
Sapore differendum est. ~~Et~~ Cuius simul de his aqua dicitur
adfertur a, q. verum eadem est affectio utriusque: sed in subiecto
eodem utriusque inest: nam sapor magis est humidus: & odor siccior
sedio, quamvis utroque & humidum & siccum subiectum inveniri
possit.

¶ Erat. ~~Verum~~
¶ Erat. in his explicandis huius ordinem observatum esse videtur,
ut prius de sapore, q. odorum generibus agatur. In hoc
a. notioribus semper ad minus nota & perferenda sunt. At
saporum genera nobis sunt notiora, q. odorum. Ergo a. saporum
generibus. & incipiendum. Quod a. odores: eorumque
genera minus sunt nota, causa est, q. sensus odoratus nobis proxi-
mus acutior imbecillior datus est: omnium q. eorum, q. b. proxi-
mus sensuum est infirmissimus. Cuius a. saporum nobis sunt
notiores causa est, q. tactus ceteras acutior vivacior, cuiusque sen-
sum exactissimum habemus. Cuius a. quod saporum proprium
est quodam tactus. Ergo cuius saporum evidentius proprium,
olfactus odores.

¶ Cognito ordine docendi, qui a sapore incipiendum sit: Denique totus
de eius natura differunt: & in ista huius capitis parte aliorum de sapore
sententias easque refellit. Primum a. Proponit, q. ut si eo conveniant
q. saporum in aqua, si ve humore inquit. Non sine ratione sit.
Nam sapor in eo quatur, cuius natura est pars & pars saporis, & se

plene insipidum. At aqua nā ē talis. Ergo nō aqua sapor
 generatur: Et tres differentes exponit opiniones: quibus ex illis
 quō aqua saporem a disciscatur: prima ē Empedoclis, q. sapor: Empedoclis
 rem in aqua generari putavit: q. sapor in minutissimis aquae
 particulis actu insit: sed pp. parvitatem actu nō sentitur: tūc a
 saporu percipi, si exigua q. dam particula superent: ut si
 plures sint particulae aëris, aquam q. dam aëri dant: & sic demum.

Altera opinio ē Anaxagorae, q. manū quādam in aqua insita
 esse putavit, q. sui dant eā aqua usq. & cōe q. saporu semina: Anaxagorae
 vnum: ut oēs sapor ex aqua generetur: sed ex alia pte aliud
 saporis genus nascatur: ita sicut diversa pars aquae arripit,
 diversus etiam sapor sentitur.

Et pūdequar

Tertia opinio nullo certo auctori neq. ab Aristotele, neq. ab inter:
 pretibus tribuitur. Est a. ea, quā vox in ipsa aqua saporu
 affa actu insere dicitur: sed pp. externam efficientem causam
 saporu generari statuitur, ut calorem, aut solem q. causam sa:
 poris in aqua: ut q. dam calor ut sol aquam afficiat, & ipsius sapor
 generetur. Et pūde

Et a tres opiniones eodem ordine, quō opposita sunt, refu:
 tantur: & primam Empedoclis opinio tam perspicue falsa
 esse tr. ut ut oculis conspici possit. Nam si diversitas saporu
 actu esset in parvis p. b. aquae, saporu imitatio nō fieret, nisi
 dissca partes aquae abtraherentur ad corpus cuius sapor
 imitaretur. At sapor nō tūc ab aqua in auctori oī lenig: sed et

Refut. Emped.

à calore sine aqua, & in siccitate: ut si fructus decurrit, & non
in arbori manentes, ubi aqua & radices attrahere de
suis, ut soli exponantur, ut igne coquantur, ut grossi huius
poris nutrantur; visibus humor transpiratur, & exhalat: & hinc
dulcis. amari, ut alterius saporis evadunt: aut contra
ex amari & amarum dulces redduntur: & satis arguitur, res non ab
aqua saporem trahere: sed in ipso fructu saporem mutari.

Altera opinio, quod est Anaxagora eo dem modo refutatur: vi:
demus enim idem corpus diversos saporis habere, & ad diversos ut
mutari posse ab eodem nutrimento: nam de non in aqua & diverso
aqua panis. Diversorum saporum semina mixta manifestum est.
Ita in eadem arbor, quod eundem humorem & idem nutrimentum ex
terra attrahit, interdum sunt flores dulces, folia arida: cortex in:
sapidus: radix amarum: ubi ex diversis humidi partibus. id est re:
nere dicitur non in: cum a singulis partibus. idem humor attrahatur.

Deinde totum.

Tertia opinio refellitur: quod omnis sapor est in corpore aliquo mixto.
At aqua est tenuissima inter corpora humectantia: Ergo sola aqua
immutatio, si aqua à calore immutetur, saporum causa non est.
Quod autem aqua omnium humorum sit tenuissima, manifestum est:
quia oleum etiam tenuitate vincit. Oleum autem tenuissimum esse
videtur: quia majorem occupat locum & latius diffunditur, quam aqua.
Cujus rei causa est, quia oleum viscosum & lentum est: aqua vero frigida
& fragilis. Ideo illius partes magis cohaerent: huius facilius
diffunduntur: quod etiam causa est, quia aqua difficilius manum tenet, et

25
q. oleum. Cum q. sola aqua, si calefit, & exsiccat non efficitur. &
omnia corpora sapore praedita crassiora sunt: aliam esse causam sa:
poris, q. calorem, q. aquam efficitat. & spicuum. Calor tamen omniv:
s & aqua & causa saporis.

Quarto de

Sullati falsi aliorum opinionib. de saporum genere & natura:
in tertia capituli parte: quid saporis quereatur, & qd sapor sit. & ubi
explicat. Primum a. n. q. ut, atq. in v. ligat, q. sapor sit in s. l. v.
At q. in v. n. d. cum p. n. o. p. p. n. t. Quod saporis, q. in s. l. v. n. v.
p. n. t. u. r. : etiam in terra inveniuntur. s. q. quibus modis q. ut.
Primum a. n. t. u. t. e & e. x. p. e. r. i. e. n. t. i. a. A. u. t. h. o. r. i. t. a. t. e. q. u. e. m. v. e. t. e. r. u. m.
p. h. y. s. i. c. o. r. u. m. : y. n. o. r. e. s. A. p. l. a. n. i. q. a. q. u. a. m. t. a. l. e. m. e. s. s. e. p. o. s. s. u. n. t.
q. u. a. l. i. s. i. n. t. e. r. r. a. , & q. e. f. f. l. u. a. t. E. x. p. e. r. i. e. n. t. i. a. r. e. v. , & l. i. x. i. v. i. u. m. &
a. q. u. a. s. a. l. s. a. & t. h. e. r. m. a. r. u. m. . S. i. n. a. q. u. a. s. a. l. i. a. f. f. u. n. d. a. t. u. r. , i. p. s. a.
f. i. t. s. a. l. s. a. . E. s. t. a. s. a. l. q. u. o. d. a. m. g. e. n. u. s. t. e. r. r. e. . L. i. x. i. v. i. u. m. f. i. t. s. i.
a. q. u. a. p. r. i. a. r. e. m. , q. a. m. a. r. u. s. & t. e. r. r. e. n. s. e. , f. u. n. d. i. t. u. r. : t. u. m. n. a. q. u. a.
a. m. a. r. u. m. s. a. p. o. r. e. m. a. t. t. r. a. h. i. t. & l. i. x. i. v. i. u. m. a. m. a. r. u. m. f. i. t. i. n. t. h. e. r. m. i.
n. i. & f. o. n. t. i. b. e. o. d. e. m. e. r. a. t. i. o. . Q. u. i. d. a. m. n. f. o. n. t. e. s. s. u. n. t. a. m. a. r. i. :
n. o. n. n. u. l. l. i. a. c. r. e. s. : a. l. i. j. a. c. i. d. i. : a. l. i. j. a. l. i. j. s. a. p. o. r. i. b. p. r. a. e. d. i. t. i. , p. r. o. u. t. a. q. u. a.
& t. e. r. r. a. m. a. l. i. q. u. a. m. e. f. f. l. u. i. t. , & i. n. c. o. r. t. .

Ad id quod dicitur

Ad signum: nam plantae, q. ex terra gignuntur variis saporibus. s.
praeditae, quos aliunde q. ex terra habere nequeunt. Unde in
terra saporis natus, necesse est.

Ad id quod dicitur

Etiam a.

Cur in terra nihil sit sapor: ea est siccitas: solet in contrarium
a contrario pati. Humori a contraria est siccitas. Quare
humor aqua patitur a siccitate terra.

Secundo

Proposita & declarata definitione Saporis, in postrema huius capi-
tis parte, de saporum et spec. agit: & primum exponitur. In saporibus
& coloribus eandem esse rationem. Primum enim duo sunt extremi colores:
albus & niger: ex quorum permutatione omnes reliqui existunt: ita quod
duo sunt extremi saporis: dulcis & amarus. Ex quorum tempe-
ratione ceteri saporis omnium.

Deinde ad id ad id.

Secundo in hac mixtione hoc ratio est indicatur, quod saporum & colorum
vis & minoris proportionis nascuntur: ut et ceteris quodam numero.
Et necesse in horum mixtione & motu inveniatur: unde hoc di-
scipulus existit: ut, si quibus ceteris servatur numerus, voluntatem ad:
ferant, si quibus nullus servatur, molesti sunt & iniqui cuncti.
Ex qua varietate cum intelligitur: cum ab alijs plures: ab alijs
pauciores colorum & saporum species enumerantur: ut Augustinus Cellig
lib: 2. Naturam Anticorum rap: 26 plures novat colores, &
Antes recenset. Sed illius ab Anticorum non species sed secundum plures
& minus tantum differunt.

Et primum ex.

Tertio. Species saporum & colorum exponuntur. Saporis enim inter
num di. primum in salum, astringens, acerbum, acris & aridus.
Ex quibus primum in proximo a dulcem & salum proximo ad amara:
vni saporem accedit. Unde efficitur, ut 7 fere saporum sint species.

sicut et colorum. In coloribus. n. medij colores sunt, flavus, fuscus, purpureus, viridis, purpureus & caruleus. De quo fuscus idem fere est cum nigro & flavus cum albo colore. Ceteri vero colores ex his mixti & temperati sunt.

Et sic per se. Affic qui potest, & ab Alexandro dicitur: quod et vel saporum et colorum sunt esse possunt. Si enim in saporibus primum a dulci, & salis ab amaro. in coloribus flavus ab albo: & fuscus a nigro separati octo sunt saporum & colorum species. Si vero coniungantur sex habent. Quia. utrum modo intermedium saporum & colorem cum extremo recte coniungi possit, ut idem efficiatur: nempe in saporibus. Dulcem & primum. In coloribus. nigrum & fuscum. Reliquos autem licet si miles videantur, tamen adhuc discriminari, & si et effici saporum atque colorum species, cum alias utrobique essent octo.

Quarta. extrema saporis & coloris distinguuntur: qualesque sunt actus & habitus: alius a privatio. Sic enim nigrum est privatio coloris in perspicuo: & amarum atque salum est privatio dulcis in humido nutrimenti: quod probatur: quia tunc erunt, quod comburuntur, amari & salis. Propter quod, quod potioni aptum erat, exhalavit, & omnis humor consumitur: metumque est privatio humoris nutrimenti.

Expositis speciebus saporum secundum veram & propriam naturam: manifestas aliorum opiniones tum de speciebus saporum, tum aliorum sensuum recusat & refutat. Artes. Primum a. Proponit Denuo: ritum & omnes fere alios veteres philosophos de sensu absurdissimum quoddam sentire: siquidem omnia sensibilia ad se & tractabilia putant.

unde sequitur, q. in nullo sensu q. d. tam tactus esset: quod
tunc fieri non posset huiusmodi facile intelligi, q. in ceteris sensibus nullo
modo est externum: in tactu autem nullum est externum movens ab in-
strumento tactu segregatum.

Secundo haec opinio absurda est, q. quibusdam autem tota sensibilia fa-
ciunt propria quaedam sensibilia: ut sicut asperum & leve q. sunt in
magnitudine alius sensus proprium obiectum: & acutum
atq. obtusum, q. differunt figura, etiam alius sensus proprium
sensibilia faciunt: cum tamen in acquisitione & figura tota sunt obiecta,
si non omni sensuum: tamen visus & tactus quod a tota
sunt, si de patet, q. in propriis sensibus. Quod dicitur de singulis sensibus
non aberrant, ut visus in iudicando colore, & auditus in sono
non errat. In illis autem iudicando singuli sensus aberrare possunt.

Tertio Democritus peculiariter reprehenditur, q. propria sen-
sibilia ad tota reducit, ut ariditatem, humiditatem & frigorem as-
peritatemque dicit. Sed etiam saporis refert ad figuras, ut
dulcis sapor sui figura obtusa: amarus sui figura acuta. Cum hi
haec tota, vel ad nullum sensuum propria: ut nunc ad aspe-
ctum pertineant.

Unde aperitur.

Quod a saporibus non possint hoc modo distinguere, tribus modis.
Primo: si saporibus essent figurae, gustus praeter prius
eas discernereb. si quidem is sensus, cuius de quo sensibili au-
rimus est iudicium minima in illo sensibili esse discernere
possit: ita ut gustatus totum sensibilem sensum maxime haberet.

Quia si figuris plurimum iudicari posset. Atque gustus nimirum
 non esset figuris. Ergo saporis figuris non distinguuntur.

At si omnibus sensibus sensibilia inter se se contraria: ut in coloribus
 nigro contrarium est album. In saporibus amaro contrarium est
 dulce. At si figuris figura non est contraria figura: ut si figu-
 ra, quae multis angulis constat, rotunda, quae nullos angulos habet contraria
 non est. Ergo sensibilia & saporis non sunt figurae.

Tertio. Si saporis essent figurae: infiniti essent saporis: sicut
 infinita sunt numero figurae. Et semper alia est alia figura rerum
 excitari solent. At non sunt infiniti saporis: siquidem hoc nullo
 modo posset percipi: cum nulla sit ratio, ut alius potius percipiat
 & sentiat, quam alius. Ergo saporis non sunt figurae: aut figuris
 distincti. Quod dicitur.

Coniecto haec esse huius capituli, quod docet de saporibus hic actum
 esse, quatenus sunt gustabiles, & sensibiles gustus. De ceteris
 affectionibus saporum hic nihil traditum esse. Sed eam tractatio-
 nem propriam esse eius physicae partis, quae de plantis disputat.

C A P V T V.

Quia praecedente quarto capite simul de Saporibus & Odoribus agitur:
 Annu est, & positum fuit: eodemq; capite tra de Saporibus absoluta ē.
 Hoc quinto capite continetur de Odoribus agitur. & primum: quo
 Odores generatus traditur: modo et qd odor sit, intelligitur. Et de
 spec. odoris agitur, & quo inter se conveniant, ostenditur. Tertio
 de iis, q odores percipiunt, dixerunt: & qd iis conveniant, quatenus
 olfaciunt, explicatur.

De Odore.

Principio q ponitur: eodem modo de Saporibus & Odoribus iudicandum
 esse: h. e. saporos & odores utro convenire: q qd in saporibus gener
 aliter agitur, & aliter patiens: ita quoq; in odoribus utrumq; reperitur.
 Et quo differant exponitur. In saporibus n agens ē siccitas: &
 patiens ē humor. In odoribus n agens ē saporum humidum: pa
 tiens ē loc quoddam genus, q similiter in aqua & in aere nō
 Tertio declarat Avicenna: qd illud eodē sit nō saporis nō odoris
 nō deors p remotionem & positionem. Loc nō ē aeri &
 aqua, q pellucidum su corpus: sed hoc loc non ē subiectum q
 patiens odoris: non nō qd aeri aut aqua pellucidum ē corpus
 ex ratione sub odoratu sensum cadū: sed qd in iis sit
 unde & diffundenda saporis siccitatis.

De Vapores.

Quarto Odorem eorū affectionem aëris & aqua esse probat:
 qd non solum in aere olfacimus: sed et in aqua odoratu sensum
 ut in piscibus, & testaceis animalib., veluti cancri & similibus
 advertere licet: q in aqua olfacimus. Hanc x. p aërem

non odorari duab. rationib. spici. primum: q. aer in qua
nullus ē: sed si q. in aqua ē ignitus, statim remixet, & volat.
ut in aëribus inflatis, q. in aqua non manent, & in ambullis,
q. extra aquam feruntur, cōspiciuntur. Et q. pisces n. respi-
rant: & p. ea p. aerem olfacere non pnt. Quod si olfa-
ciant, manifestum ē: quādoq. eundem re odorata in aquam
injeta eam appetunt, & ad eam natant.

Et ē. Ius.

Ex his concluditur, qd odor sit: & quō exortat. Cum n. lo-
cus sit aeri & aquae, q. humida sunt corpora: odor ē nā & af-
fectio sapida siccitati in humido: & odorem ē, q. p. huius.
modi sapidum siccum in humido efficere. Ex q. b. patet:
Odorem curari, si sapidum siccum affrat humido, & certum
aliquid ex eo efficiat, nempe ut odor exardat id q. odoratu
p. p. sit.

Quod dictum ē: Odorem provenire a sapido, & affectionem
esse sapidi: id confirmatur ex q. s. q. odore praedita s. & q.
nullum habet odorem: primum n. Terra, & simplicia corpora, ut
ignis, aer, aqua, terra odore carent: p. ea q. siccitas & humor
eorum sunt insipida, nullumq. efficiunt sorem, nisi in se mixta;
nam in igne siccitas n. ē mixta humori: nec in aqua humor
mixtus ē siccitati. Quare nec sorem, nec odorem habere
pnt. Deo non.

Si. Et Composita corpora habent odorem: sicut mare odorem ē.

quoniam ex sapido humore & siccitate constat: siquidem mari aqua salsa
sana est: & quae sapida etiam odora.

De Sal
Sal magis est odore praeditum quam nitrum: quod in oleo, quod ex
utroque arte elicitur, manifestum est. Cuius autem sal magis sit sapidum
ita est: quod plus humoris habeat: nitrum autem minus est sapidum:
quia terra naturam magis imitatur: & magis est terreum.

De Lapis
Tertio lapides nullum odorem habent: quia nullius sunt saporis.

De Ligna
Quarto ligna odorem habent: quia saporis sunt praedita: quoniam
nullum aquae habent, minus sunt odora: quia plus etiam sunt aspi-
rida. Ita populi lignum, quod aquosum est, & minus habet odorem
non odoratum est. Abietis autem & pinus lignum, quod minus aquosum
est, & resinosum est, plus saporis & odoris habet: quod magis spi-
ritum in aromatum lignis, quod sicciora sunt & saporis utra
habent: unde odorifera sunt maxime: ut in cynamomo, ga-
viophylis: licet et aloes: sandali, & similibus remere licet.

De Metallis
Quinto in metallis idem ratio advertitur: nam aurum nullum
habet odoris est participes: quoniam sapore et caret. Aes autem & ferum
minus odore sunt praedita: Tunc autem iene humor consumitur,
eorum fetor minus redolent. Argentum autem & stannum
sui odore superant, pluri ab alijs metallis superantur.

quod aqua si metalla.

Hic qui prae: unde sapor
& odor metallorum cognosci possit: nam si quae particulam
metalli in qua vel navibus adhibeat, neque saporum, neque odo-
rem percipere possit. Id autem Artes paulo ante tractavit, ubi ole-
um de sale & nitro confectum, eorum saporum & odorem parti-
facere dixit. Ita et metalla quodque, si in olea & liquo-
res resolvantur, odorem & saporum eorum indicant.

Sed quia hoc, quod fiat, praenotandum est: alia expe-
rientia opus est. Primum quod si aere saporum & odorem inesse
notum est in Calcantho seu vitriolo, quod nihil est aliud, quam liquor
aeris: id autem & saporum & odorem habere vel ex attracto,
quo iudiciis utitur, est manifestum.

Idem in auro nullum
saporum vel odorem inesse perspicitur: quod si quis in vas
ex puro auro confectum advenit aliquam aquam, aut alium
liquorem mittat: tamen nullum in eo saporum et odorem
contrahit. Si vero in aliquo ex alijs metallis, ut argento
vel aere, vel stanno, vel ferro, ut plumbum fustum & confectum
tale aliquid imponat: attractum & saporum & odorem, quod antea
habebat, nascitur.

Quibus Artes indicio:
nem, quod odorem sapidi affectionem esse confirmat: ex
omni parte verum esse, cognoscitur.

Doctus
postquam Artes modum generis odorum ex sua sententia explicavit: Num-
quam aliorum et opinionem recusat. Eadem enim odorem fumidam exha:

Heraclyt

lationem esse putarunt, q̄ terra & aeri sui cois. Imo oēs ferē, q̄ de
odoribus dixerunt: odorem exhalationem fecerunt. Vnde Heraclitus
si ea fuit sententia, ut si omnia, q̄ in rerum natura sunt, fiant ex
aeris, nonnulli nitroscē possent. Quos & veteres q̄ de
odore loquuntur eum exhalationem esse dicunt.

Cum autem duo sint exhalationis genera: alterum vapor: alterum fū-
mus: Quidam vaporem: quidam fumum: quidam utrumq̄ odorem
esse, dixerunt. Quia vapor humor quidam. Fumus autem aeris &
terrae cois ē. Nam si vapor eo ingruat, ex eo aqua generatur. Si fumus
condensatur, terra quidam species, & quoddam telureum existit, ut in fa-
ligine ē manifestum. Ad id de vapor.

Quod nonnulli Iulianum dictum ē & odorem exhalationem esse sta-
buerunt: & ut vaporem, q̄ humidus ē exhalatio, cum in aquam
conversat: ut fumum, q̄ terra ē exhalatio: cum terrae quidam
species & fuligo ex ea generatur. Id refutatur: & primum sigilla-
tum, q̄ odor, neq̄ vapor, neq̄ fumus esse possit ostendit.
Vapor n̄ esse neq̄: q̄ aqua per se, si nihil ei sui admixtum,
odorem non habet. At vapor ē aqua, cum in eam facilis n̄
solvatur. Ergo vapor odor esse neq̄.

Finiosa autem exhalatio odor esse n̄ potest: quia in aqua fit odoratus.
& quidam animalia in aqua odorantur, ut ante ē dictum.
Sed fumus in aqua non generatur. Ergo finiosa exhalatio odor
esse neq̄. Ut u.

Secundo quodam refellitur comparatione: nam exhalatio
similis ē fluxioni: ut si odor sui exhalatio, etiam color sui de-
fluxio a corporibus.

He

At color non ē defluxiō : ut supra cap: 3 ē Exhalatio. Ergo nec
odor ē exhalatio. Et purior est.

Reputata aliorum sententia de græ odoris: nunc. Arter ad suam
Anam redit: & quomodo odores generentur, explicat: primum a.
ponit generationem odoris: & inquit Odorem generari si humores,
& in aere, & in aqua nati, a sapida siccitate afficiuntur, eamque recipiunt.
Nam siue humidum aerem: siue aquæum a sicco sapido potius.
odor generatur: aer a sicco afficitur: quia contraria a contrariis
pati & affici possunt. At aer sua natura humidus contrarius est sicco.
Ergo a sicco afficitur. Quid j.

Har odorum quo confirmatur ex analogia & similitudine odorum
atque saporum. Si enim ficium terrestre potest saporem efficere in rebus.
humidius: etiam ficium sapidum potest odorem efficere in aqua &
aere: si quod eluatur. Atque ficium terrestre potest saporem efficere: ut
sonare deinde capite & omnino. Ergo etiam ficium sapidum potest odorem
exoriri. *Alia ratio.*

Quod analogia & similitudo sunt inter saporis & odoris. Prout
Artes duob. modis: primo quod omnium fere saporis & odoris species
eadem sunt nomina. Nam odores acris & dulces, & austeri, &
alicii & frigues apter: amari saltem odores non dicuntur.
Amaro tamen saponi similitudine quidam vixit putridus odor.
Idem n. amarus sapor gustatus colorem adfert. & q. amarum
non facile delectatur. Ita putridus odor semper odoratus ap-
paret vehementius: & sine fastidio offendi nequit. Unde sepius

idem esse saporem in aqua, q. e. odor in aere & aqua.

Non idem.

Si idem confirmatur ex rā extraneo & corrupto saporis
& odoris. Nam frigus & congelatio tūm saporis labefactat,
& habet, tūm odores plane extinguit, & abolet. Calor a sapo-
res & odores movet ac procreat. Unde mirum non ē, q. a con-
trario frigore ac congelatione aboleantur & extinguantur: id ē
fieri non posset, nisi similitudo q. dam in saporib. & odorib. esset.
Ex huius integrā odoris definitionem istam colligere possumus
1. Quod odor sit affectio saporis siccifactor a calore in
2. humido, mutans potestate odoratum in actu odoratum.

Absoluta dā de definitione & genere Odoris: nunc in scata ca-
pitulis pte spēs & divisiones odorum traduntur: ac primum spō-
nitur duas esse spēs, ut plinius vocat olfactorij, sive ut vulgo dī,
olfactilis h. e. odorum: & non esse nullam spēm: ut q. dam ajunt
odorum & olfactorij. Explicandum tamen ē, quomodo sit spēs
odorum, & quomodo non sit.

Ad primum Vap.

Ad istē spēs explicantur: unum n. genus ē ut iudicandū ē saporis
et iudicandū ē & iudicandū odor & ardens. Nam si odores cum
saporibus conjuncti sunt q. ut saporis iudicandū ē et iudicandū ē: pro
eo etiam odores ita dicuntur. Quod a. odores cum saporibus
conjungi possint, manifestum ē, q. odor affectio ē ubi: & iudicandū ē
cibos desiderantibus. & hortationes adferunt, atq. esurientibus. hanc pte:

Satiatus a. & nullum cibum regere uti suaves non sunt: sicut & cibum
ipse: unde odor effluens, nullam voluptatem affert qd. qd. n. g. n.
mit. Ita canis famelicus odorans carnes a se vas ferit, qd. delectat.
Satiatus a. esu carnis, ejus odore non afficitur: nec pp. odorem carnes
appetit.

¶ Et q. unum est genus odorum, q. suave, &
q. suave & p. acridens: omnibusq. acantib. com. e. & ab eis p. p. p.

Alterum genus est odorum, q. p. seju. iuncti vel mixti sunt:
ut odori, q. e. floribus effluunt. Hi n. nec uariis, nec nimis
ad cibum invitant, & ad edendum provocant: sed potius cibum ap-
petitum impediunt. Quod n. stratis in Euripidem in carmine lo-
quendo nimis diligentem salte dixit: tunc leas coq. u. u. u. u.
nil in p. u. d. o. ¶ Quare n. a. d. quocumq. cibum accomodari su-
q. etiam sine odore saporis sui: Si q. n. esurit, famer e. opti-
mum e. cimentum, & nullis odoribus opus e. ad appetitum
excitandum.

Adversus hac obijci posset. Odors pertinet ad cibos, siquidem in
splendidi convivii apparet, jussula q. dam odora: & odoratos liquo-
res feruli affundit: ex cynamomo & croco, similibusq. rebus co-
fectos, ut suavioris sint cibi. R. Artes, id non fieri xvi. sed
quadam consuetudine, & vim afferri voluptati, ut ex duob. sensibus
voluptas oriatur: cum tu una voluptas ab uno sensu p. p. p. p. p.

Quam in rem Plinius quodq. lib. 13 cap. 3. in rebus his p. p. p.
Jam q. dam etiam in potu ad onat in quenta, textiq. aman-
tu. e. ut odore prodigio fruatur ex utraq. parte corporis.
Volo p. p. p. p. p.

proinde dicta duo odorum genera discernuntur duobus modis. Primo
ratione objecti & aërii, quod afficiunt. Odores enim per se suaves
& non suaves olfuntur a solis hominibus. quod vero per se suaves sunt
vel aut non suaves sunt, tum ab hominibus, tum ab aliis aëribus.
Cum autem dictum est odoratus per se percipitur.

Ad Species: nam odores, qui cum saporibus conjuncti sunt, &
per accidens suaves, vel insuaves, secundum speciem saporum dividuntur.
Quia vero per se suaves aut non suaves sunt, per se & non per accidens,
saporibus in se distribuntur.

Causa vero, cur odor, qui per se gratus est, propria tamen sui datus est frigori
cerebri: Nam cum cerebrum natura sit frigidum, & sanguis in
breo spiritum tenuem & purum in exiguis & minutis venis ducitur,
facile refrigeratur. Quod exhalationes ciborum vel loci nostri
periti aëres, qui per se frigidi & deflexiones ducuntur, pariter
hoc genus odorum ad valetudinis praeservationem & sanitatem
eandem tamen datus est: nec ullus alius eius est usus: qui per se
cum animo appetitur. Si enim cerebrum plenum sit obstructione
humoribus, odores adhiberi solent, quibus permutatio excitetur
ut humores dissolvantur. Ut herba odorata, naribus alioquin
dari solent, ut frigus temperetur.

Hanc vero
Hæc autem hanc causam obijci posset: cum bonum non esse: quia
Odor cibi adjunctus idem potest efficere: ut singulari odore
cum cibo non permixto, opus non sit. Respondetur, Odorem qui
voluptatem adfert in nutrimento istud efficere non posse.
Nam cibus, qui suavitatem et odorem, sive spiritus, sive humores

32
sit, plerumq; morbos adfert: praesertim si maiore copia insusceptus.
Nam q; sani sunt, & epurant: nullos ni cibis odores desiderant.
Odores u; q; se paucis & juvenilitatem h; semper hominibus ut-
amq; se habent, utilitatem afferre solet: nisi nimius sit, & nimis
indisolvat. Idemq; separatim odor homini fuit necessarius.

¶ De Diapnoia
Post expositas species odorum, q; tamen non omnes commemoratae se:
q; pleraq; noce carent, & sub genib; grati seu sua vis. Quia grati
seu in suavis odoris continentur, sive sunt simpliciter odors, ut in flo-
ribus & fructibus, sive sint ex plurib; commixti, ut in nuculentis, &
pulverib; alijsq; i; d; generis rebus.

¶ De Diapnoia
Capiti parti Arter de q; agit rebus, q; olfaciunt, & odores per-
cipiunt: cumq; ni duo distinguuntur genera: q;dam n; odores percipiunt
respiratione, q;dam respiratione non percipiunt. ¶ De Arter
h; m. ¶ Quia: Non oia acria respiratione odores perci-
piunt: sed tota, & acria quodcuq; partes, q; sanguinem habent.
¶ De Arter, q; acria nā m; partes participant, & utantur, sive respiciunt,
respiratione et odores percipiunt.

¶ De Diapnoia
Ca vero: q; Odores respiratione percipi possint & levitas, qua
ad cerebrum sursum ferri queunt: Nam calor, q; ni odore nō
cui odor suapte natura vim caloris habeat, leves nō dū odors:
ut respiratione percipi, & locum circa cerebrum sanioem efficere pos-
sint.

¶ De Diapnoia
Hic qui pt: An respirationis nullus alius sit usus, quam ut
odores ea percipiantur. ¶ Arter, nam acria respirationem
debisse dicitur. De causis: solum nā ex instituto sive p; se ad pectoris
praesidium: ad refrigerandum calorem circa Cor: & p; se institutum

Obiter ad percipiendos odores. Cum n. homo respicit, q. obiter
transitu quodam per nares motum adest respiratio: ut respira-
tione odores per accidens percipiuntur.

Quidior. §
Quoniam ex iam dictis patet, tot esse homines & alii animalia, ut respi-
rando odores percipiant: nunc in quibus odorum percipiendis
diffiam esse frat. Artes. Primum n. e. hominis n. hoc genus odo-
ris, q. se suavit & percipere. Cum n. inter oia animalia vix magis
tutius corporis maximam & humidissimum cerebrum habeat ho-
mo, ob eam causam solus homo voluptatum odorum percipit: q.
e. floribus, alijsq. ejusdem generis rebus efflantur. Sicut odo-
ratu eos odores percipit: ut calorem & motus temperatio-
nem quandam aferat humori & frigori: quorum copia cer-
brum obnuclat. Itaque e. ca. e. cum hominibus datum sit, ut respi-
ratione odores percipiant.

Ad idior
Ceteris a. animalibus, q. pulmonem tantum, datum e, ut respiratione
odores percipiant: non quidem odores per se suaves: sed appri-
bium & nutrimentum, cui conjuncti sunt, iudicandi, ne duas res
sedes faceret. Cum n. na. nihil frustra, nihil et sufflari faciat
in omnibus animalibus eundem respirationis usum fecit:
ut cordis calorem refrigeraret, & odores ad cerebrum deferret.
Itaque tamen distinctionem adhibuit: ut homines respiratione
tum per se, tum per accidens, suaves & insuaves odores perce-
perant: & utriq. hominis odoratum moverent. In alijs a. animalibus
hac esset ratio, ut respiratione tantum per accidens gratos &
ingratos odores perciperent, eorumq. sensum haberent.

Id est per.

Explicabitur quod animalibus, quod respiratione odores percipiunt: Nunc
de quod etiam agri Avites, quod non respirant, et quod hoc odore senti-
ant, docet. Porro manifestum est, quod ea animalia
quod non respirant, sensum rei odorata habeant. Idem confirmat
porro exemplo piscium: deinde animalium insectorum, quod nati-
vis constant. Facit acriter ac longe, etiam nullum distent,
cibum sibi convenientem sentiunt per genus odoris, quod cum cibo
coniunctum: ut a per pro fragrantiam sentiunt nect, et herbas
atque flores odoriferas: item formicarum genus oblongum, quas non
nulli culicis nominant, et purpurea manna: quod teste Avite lib. 8 de
Historia animalium capi et carnifere aptus: quod
itaque vescuntur: et ita multa alia animalia nutrimentum et cibum per
odorem acriter sentiunt. Idem manifestissimum est in piscibus:
nam si quod in loco cibi aqua odorata ponatur, pisces etiam lon-
ge veniunt magna copia ibi congreantur, et capi possunt: quod
nunc fieret, nisi sensum odoris haberent.

Idem per.

Tertio monet. Quod per se ipsum et in dubitatum, quod anima-
lia non respirantia odores sentiant: ita non omnino mirum est
esse, quod instrumento odores sentiant: et prope in utramque partem
disputat: utrum non respirantia animalia odores sentire
possint. Negativam partem hoc modo ostendit.
Cuiusque actio non competit, ei nec facultas competere potest. At
animalia non respirantia non habent actionem olfactoriam: siquidem non:

piratione obiectum fieri in cunctis respirantibus cernitur.
Ergo animalia non respirantia facultatem odorandi & sensum
odoratus non habent.

Modo dicitur quod animalia non respirantia
affirmativam partem habent h. modo. Quia odor per se
id sensum odoratus habet, nisi plures, quod quicquid sensus esse dicitur
ut sextus alius in ipso sit, quod odorabile percipiat: quod fieri nequit.
At animalia non respirantia percipiunt odorem. Ergo sensum
odoratus habent.

In eum dicitur.

Proposita utraque parte & negationis & affirmationis: argu-
mentum refutatur: & ostenditur aliud esse odorari, & aliud hoc
modo odorari, seu sensum odoratus habere. Nam omnia
animalia non respirantia sensum quidem odoratus habent: sed non
olfaciunt respiratione: quod a respirantibus odorantur respiratione.
Cuius rei causa est, quod in respirantibus odoratus in struendum
quoddam quod operculo tectum est. Idcirco si odoratus, in his esse
de spiritu cum respiratur, id operculum tollere necesse habet.
ob eamque causam nihil olfaciunt animalia, cum respirant.
In ipso & animalibus, quod non respirant, huiusmodi operculum
nullum est, & propterea sunt respiratione olfacere possunt. Nec
tantum in hoc sensu odoratus haec est ratio: sed etiam in ipso
similis est modus: quodammodo animalia palpebras habent, quod nisi
aperiantur, cernere non possunt. Quiddam autem palpebras non
habent, ut quod dicitur & cornucopiam habet oculos. Itaque necesse non habet,
ut oculos aperiant, sed statim cernunt si cernendi facultas
est per convenientem spatium, ut per sensus praestantiam cognoscatur.

Digna

Digni homini loco sit: quod ducit in illud operculum, quod
submoveri debet. Porro n. membrana aliqua mammillans
processus, q. olfactus instrumentum dicitur proximum, legit,
Q. Cava atq. pia cerebri mater immobiles existunt. Sed
respondendum ē: Artem de odoratus instrumento ex sua opi-
nionē loq. & per operculum, q. elevatione indiget, & ramina
narium depresso intelligi, q. per inspirationem dilatantur:
ut spiritus, cui odor commixtus ē, melius nigre datur.

Quoniam

Contra id, q. supra dictum ē, cetera animalia prater ho-
minem per se tratum vel migratum odorem non percipere;
objici possit. Id falsum esse: siq. dem videtur in i. a. cum do. do.
re eor. offendi, illius q. fugere: ut de apibus plinius lib. ii.
cap. vi. scribit. O. d. e. f. o. d. o. r. i. s. p. r. o. c. u. l. u. s. f. u. g. i. u. n. t. s. e. d.
& m. f. e. c. t. o. s. Q. Arter ad hanc objectionem. Animalia
ab i. n. j. u. a. c. u. m. d. o. o. d. o. r. e, quatenus ē i. n. j. u. a. c. u. m. d. o. o. d. o. r. p. s. e. n. o. n.
offendi: sed offendi, quatenus viā vitæ m. t. e. n. i. u. e. n. d. i. h. i. c. e. a. n. d. e. q.
m. i. g. r. a. t. i. o. n. e. m. e. s. s. e, q. ē n. i. h. o. m. i. n. i. b. u. s. q. s. a. p. e. n. a. m. e. r. o. c. o. r. b. o. r. u. m.
v. a. p. o. r. e. o. f. f. e. n. d. i. u. n. t. u. t. i. p. s. i. c. a. p. u. t. o. b. t. u. d. a. t. u. r. & i. n. t. e. r. d. u. m. o. r. i. a.
i. n. t. e. n. i. u. a. n. t. u. r.

Sic n. alia animalia
sulphuris & bituminis, similium q. rerum vi vitæ m. t. e. n. i. u. n. t. u. r.,
cuius fugunt p. n. a. l. u. m. q. a. f. f. e. r. u. n. t. Alioq. odore, q. p.
s. e. i. n. j. u. a. c. u. m. d. u. s. ē, o. m. n. i. n. o. n. m. o. v. e. n. t. u. r. i. n. i. s. m. u. l. t. a. c. o. r. a. m.,
q. ex terra exiguantur t. e. t. r. i. s. u. a. t. o. d. o. r. i. s. & t. a. m. e. n. a. n. i. m. a. l. i. a.

q̄dam ad ea moventur, q̄ ad gustum & cibum eorum confu-
runt. Contra nonnullae plantae injunctae sunt odoribus, q̄
animalia fugiunt, q̄a eo odore perimuntur: ut Dioscori:
videt lib: 3 cap: quinto & Plinius lib: 21 cap: 20 tradit
polium contra serpentes subternitur, et portatur: cum tu
poly odor suavis & jucundus sit.
Eorum R.

¶ Cui q̄ sit, q̄ causa sit, quod odoris hanc vim & nam ha-
beant. Ad hanc q̄stionem respondet Aristoteles Compa-
ratione. Odoratus ad reliquos sensus necessarium esse
cum sensuum numerus sit impar: ut medius q̄dam inter
ipsos sit. Quemadmodum u. reliqua media semper
commune aliquid cum extremis habent: ita quod q̄ olfactus
cum reliq̄ sensibus commune aliquid sit. Nam cum gustus
& tactus commune habet, quod odor affectio sit eorum, q̄
nutriunt, & gustus percipiuntur. Haec a tractabilibus
qualitatibus sunt praedita, & propterea sub tactum etiam
cadunt: ut odor sit affectio eorum, q̄ gustari & tangi possunt.
Cum visu & sonus omnia communem habet odoratus, q̄
sonus aeris & aqua inest, quae media sunt visus & auditus
& etiam instrumenta horum sensuum constituunt.
Itaq̄ haec etiam odoratus per accidens percipit, cum
in ipso odor visus. De q̄b. percipiuntur: Odoratus cum
omnibus sensib. de aliq̄ habere, & propterea posse odore

35
in reliquos sensus agere, utq' pervenire, quae his sensibus
sunt praeterea. Et recte n. dici potest, quod Odorabi-
le, sive odor sui quasi tactura & ablatio firmitatis in hu-
mido & fluido.

De sensu suu

Concludo haec, q' docet: haec tenus dictum esse. primo
poetici odorum sunt constituenda, & quomodo non sint,
quoniam omnes habeant. Nam poe odorum ut distribuatur secundum
fuerit odor saporis. & secundum se nullus se. Atq' haec odor acutus
tunc sunt: ut distinguantur secundum gratum & ingratum: atq'
haec se se odorum, spiritus: atq' humana ad nunc familiares & proprie.

Postq' Arter suam de odoribus sententiam explicavit: ad extremum
aliarum et opinionem conuenit. Nonnulli n. ex pythagoris
Odoratum non intermedium sensum, sed cum sensu nutrimenti con-
iungendum esse dixerunt. Eadem n. acutia solo odore nutriti
se & hanc opinionem consentaneam n. esse tribus argutis & spiritibus.

Eorum primum est. Omne nutrimentum est corpus compositum.
Atq' odor non est corpus compositum: sed affectio corporis. Ergo
odor n. est nutrimentum. Major duob. modis probatur: una
nutrimentum, & id q' nutritur quidem curis esse dicit. At ea q'
nutruntur non sunt simplicia: sed composita corpora. Ergo et
id, q' nutrit non simplex sed compositum corpus esse debet. Et
ex resolutione nutritur. Nam nutrimentum dissolvitur
in id q' nutrit, cum quo coalescit: & in excrementum: q'

De odoribus
Ar. 64.

It in ipso & corpore q. nutritur, ut in aëre. It extra va
ut in plantis: q. d. tunc in quibus & finitib. reb.; q. arboribus
adhaerent, tunc ex reliquis nutrimenti, q. planta attrahunt
aspicitur: Utrobq. n. superfluum extra plantas invenitur.

Secundum aratum. Quicquid non pot. per se nutrire: &
in corpus, q. nutritur concretum. Id n. & nutrimentum: sicut
de nutrimentum corpus. Atq. odor n. pot. in corpus, q. nu-
trit, concretum. Ergo odor n. pot. esse nutrimentum.
Minor datur ex subjectis corporibus, in quibus odor n. d.
Nam ea corpora, in q. odor n. pot. nutrire, nisi cum
alijs permixta sunt: ut in aqua & perspicuum, q. sola & non
permixta nutrire neq. Unde ut lib. 2. de aëre & igne:
vita capi & t. so tractatur, Agricola cum plantas irriga-
re voluit finium aqua adniscunt: cum a. aqua nutrire n.
possit, multo minus solus aër pot. & adhuc minus odor, q. aër;
dens & illorum corporum, ita pot. concretum, ut corpus nutriat.

Prop. 3. Velox.

Tertium aratum sumitur a loco. & n. nutrimentum
in quo q. arati certum tu locum in quo recipitur: & ex quo
reliqua corporis partes nutrimentum ad se trahunt.
Atq. odor ex loco non recipitur, quo nutrimentum, cum ex
instrumentum su in capite, & una cum spiritu recipitur:
ut ad locum respirationis perveniat. Ergo odor, quatenus

Odor, non ē nutrimentum. Quia suavit. &c.)

Hic quidam. Si. g. Odor nō nutrit: q̄s opus sit usui. & Artes: tūc sensibus perspicit: tūc ex superiorib. datur esse. q̄ Odor ad sanitatem & valetudinem conducit. Differt autem se Sapor & Odor, q̄ utrumq̄ q̄dem in iis q̄bus vescimur videt. Sed Sapor ad nutrimentum: odor ad valetudinem conducit.

Ad id exasor quidam. Conito hac ē pars totius huius trā de Sensibus: q̄p hac trā ea satis copiose explicata esse monet.

A P V I VI.
Absoluta trā de principis Instrumentis & Objectis Sensuum, quō se habeant quatenus se sentiā:
Nunc maioris declarationis ca: in postrema huius libri parte q̄stiones quādam spondit Artes, q̄ de precedentib. mo: veri sunt: easq̄ dissolvit. Hoc a. Capite duas p̄stati: ones explicat: quarum una ē. Utrum spēs Sensiles in infinitum dividi possint. Altera: Utrum Sensiles prius agant in Medium, q̄ in ipsum sensum.

Ad id quod dicitur. g. in 1o.
Prima q̄stio q̄ in hoc capite explicat, initio spondit. l. m.
Cum omne corpus in infinitum dividi possit: q̄ritur: utrum Sensiles affectiones, ut ē Color & Sapor, & odor, & sonus & gravitas, & frigus & calor, & levitas, & durities, & mollietates, & his similes in infinitum dividi possint: an vero hoc fieri nequeat.

Dubitat h. in loco cui tractabilium qualitatum mentio fit:
cum tamen nihil de his in hoc libro sit tractatum. Et Interdum per
nihil de illis in hoc libro alium esse q. de ipsis lib: 2. De Generatione
Interitu: & lib: 4 Meteororum. Quod & disputatum: ut differant
quatenus principia sunt Ultorum & mixtorum corporum affectio-
nes, & quatenus sunt sensilia Tactus. Idemq. nihil de ipsis hoc in
loco tradere nec fuit: ne qd frustra repetere.

Ad istud V. 10.
Secundo Posita qstio in utramq. partem disputatur: & pri-
mam duobus artibus videtur: Sensilia non posse in infinitum di-
vidi: quorum primum est. Si sensilia in infinitum divi-
duntur: necesse etiam est: Sensum in infinitum dividi. Atq.
sensus non dividitur in infinitum, cum certus a liq. sit sensus,
q. certum & determinatum sensile percipit. Ergo nec sensilia
in infinitum dividuntur. Pro Confirmatur: quia unumquodq.
Sensile in suum sensum agit. Cum ita dicatur sensilia propria
posse sensum movere: ut plane eadem sit Sensilia & sensus
divisio.

Ad istud V. 11.
Alterum artum. Si qualitates sensiles in infinitum possunt di-
vidi: omnis magnitudo erit sensilis. At non omnis magnitudo est
sensilis. Ergo sensiles qualitates in infinitum dividi nequeunt.
Ad hoc confirmatur: quia sensiles qualitates: ut albedo facit qd al-
bi magnitudinem conspici, aut alio modo percipi nequeunt.
Minor p se nota: quoniam manifestum est quendam magnitudinem
animas tam pusillas esse, ut sentire nequeant.

Et Vap' pui.

Affirmativam partem tribus argutis comprobatur. 1. Si corpus in infinitum se dividi: & qualitas sensilis in se: aliquid sensibile corpus sit, quod nullatenus habeat sensibilem affectionem: ut neque colorem, neque gravitatem, neque ullam huiusmodi qualitatem necesse est. At nullum se esse sensibile corpus absque sensibili affectione: cum corpus sensibile dicatur, quod sensibili qualitate est praeditum. Ergo sensibiles qualitates in infinitum se dividunt.

Idem apud

Secundo. Si sensibile corpus in infinitum se dividi, & sensibiles qualitates non possunt, corpus sensibile ex non sensibilibus compositum suum esset. At falsum est corpus sensibile ex non sensibilibus componi: cum ex illa thematice componi necesse esset: & ab omnibus affectionibus esset separatum. Ergo sensibiles qualitates in infinitum dividuntur.

17. Novemb.
Ao: 84.

Idem pui.

Præterea si quod sensibile corpus sit sine sensibilibus qualitatibus in infinitum dividi: ea magnitudo cognosci & judicari non potest. Atque absurdum est sensibilem magnitudinem non cognosci & judicari. Ergo sensibile corpus sine sensibilibus qualitatibus in infinitum se dividit.

Idem confirmatur: quia corpus sensibile ut per sensum, ut per mentem & intellectum cognoscitur & judicatur. At non potest per mentem & intellectum cognosci sine sensibilibus qualitatibus: quoniam mens & intellectus, quod extra se sunt, sine sensu non intelliguntur: nec etiam per sensum cognosci possunt: cum sensibiles a sensibus cognoscantur. Hoc autem corpus, quod absque sensibilibus in infinitum dividi potest, nullo sensibili est praeditum. Itaque Sensu cognosci & judicari nequit.

Ad u. Iovita

Tertio hanc dubitationem ex aliorum opinione falso dissolvit
Aristes: eamque solutionem reijcit. Possent enim haec absurda & contra
evitari, si in dividendo magnitudines statuerentur: quod nonnulli
fecerunt. Si enim in dividenda magnitudines essent, etiam
sensiles qualitates harum magnitudinum essent individuae.
Hanc autem opinionem falsam esse probatum est in libris de Motu
h. v. lib: 8. phys: ubi copiose demonstratum est: nullam esse in-
dividuam magnitudinem.

Ep: Ius dicens

Quarto veram affert solutionem, eamque primum probat,
qualis sit: quod innumerum talis solutio sit ostendenda: ex qua si
nullum spirituum sit, tunc spes coloris & saporis & sonorum & reli:
quorum sensilium sunt finita, & in infinitum dividi nequeant.

Ep: Ius dicens

Ad: Cum affectiones, ut lib: 3. de Caelo cap: 1. T. 7. nichil
vel nihil est: si spes: vel nihil est: & per accidens
dens: & ut lib: 1. ethic: cap: 13. et, eis quod in partes, &
quod per se: sed per accidens dividi potest: sensibilia nec in in-
finitas spes: nec in actu infinitas partes dividi posse confir-
mat. Quod spes sensilium non sunt infinitae, hoc vix probat.
Ubi cumque sit extrema, certa ac determinata: ibi non potest esse
mediam infinitam. Sed in omnibus sensibilibus qualitatibus si
duo extrema certa & definita. Ergo in sensibilibus qualitatibus
infinita media spes esse nequeunt. Et hoc confirmat.
Ubi cumque sit contraria, ibi sunt certa & determinata extrema:
cum ipsa extrema sunt contraria. At omnes sensiles qualitates si

contraria: ut in colore & sensibili visus & album & nigrum contra-
rium. In sapore & sensibili gustus & dulcis & amarus. Eademque
et in omnibus ceteris sensibilis ratio: ut extrema sint contraria.
Ergo omnes sensibiles qualitates sunt certa & determinata extrema.

To suer & d

Quod Sensibilia in partes infinitas non dividantur. Probatur: quia
nullum continuum in partes infinitas aequales, & ejusdem quanti-
tatis dividitur: Sed tantum in partes inaequales & ejusdem
portiones secari potest. Ita ut partes aequales & ejusdem quantitatibus
finitae sint: ut lib. 3. physicorum cap. 6. & sy inductus.

To suer & d

Idem id, quod jam dictum est, dubium & obscurum est: idcirco
declarat Artes, & docet sensibilia per se continua non esse: & per
se in partes infinitas quidem se posse dividere: siquidem affectionum & per
se dici possunt: Sed per accidens: quia in magnitudine & continuo in
se, in partes etiam dividi: & has partes, ut patet & actu con-
siderari posse: h. e. ut in scholis loquuntur, sensibilia sunt duobus
modis dividi: primo formaliter in species: & subjective in partes, quae
ut sunt actu, ut potentia.

Quoniam dicitur

In his ad oppositam questionem respondetur: quod nunquam quod sensibile continuum
in partes infinitas dividi possit: id est quod sensibilia sunt totum & per se
illa, quae cum toto conjuncta sunt, actu non sentiuntur: ut grammus
nulli actu sentitur: nullissima autem ejus pars non sentitur actu: sic
tamen patet. Sic in sono, quod ab auditu percipitur, totus concertus cum
continuus est, auditus: dicitur autem & intervallum inter tonum & semitonum
nimis non auditus actu: sed tantum patet: Eademque et in ratione

sensibile. rō: ut exigua plane pter actū n̄ sentiantur, cum en:
juncta sunt & continue cum toto. Totate tamen sentiantur: &
si a toto separentur, actū etiam sentiantur. Estq̄ hic eadem rō
q̄ in linea bipedali, in qua pedalis p̄tate existit. Si veri separet
& linea dividatur, actū ē pedalis linea.

Exemplum
Itē q̄ri p̄: utrum quis minima sensilis p̄si a toto separetur
actū sentiri possit: an vero p̄tate tantum sū sensilis. Respon:
non quāvis partem minimam a toto separantem actū sentiri posse:
nam si sua natura non persistit, & in corpora continentia dissolvitur:
sicut pusillus humor & succus in mare effusus conjungitur cum mari:
& se non sentitur. Si q̄ tam exigua sit pars, ut sensus
totus excellens non sit, q̄ eam percipiat, etiam separetur p̄ se n̄ erit
sensilis: nam p̄tate q̄dam erit sensilis: actū a non erit: q̄om
nullo sensu percipi poterit: nec tamen dicitur; istam partem oīo
non esse sensilem: q̄a p̄tate ē sensilis, & si cum alio toto conjun:
gatur, actū etiam ē sensilis. Ex q̄bus colligimus p̄tationē
esse debere inter sensum & sensile: ut p̄i sentias sensū ex p̄i ma:
jor, quō sensile ē imbecillus & minus. Sed q̄o vis sentias
in infinitum augeri neq̄: nec etiam sensile in actū infinitum minui
p̄o: p̄ea non omne minimum sensile actū sentiri p̄i.

Quæstio
Concto hac ē explanationis prima q̄stio: ex qua manifestum est
q̄ q̄dam magnitudinis, & sensilis affectiones sensum offu:
giant: & p̄ quā causam istud fiat: & quō tamen sensiles
& non sensiles dici possint: nam si tanta existant, ut actū sentiri

possunt, non solum in toto: sed etiam separata actu senti possunt.
 Si vero tanta non sunt: potest tantum sentiri. Sive in toto,
 sive separata sentiantur, semper secundum numerum & magnitudinem
 finitae se: sive sunt colores, sive saporis, sive soni, sive odoris, sive
 tactiles qualitates.

Atque optime. ¶

Secunda quaestio, quae hoc Capite explicatur: an sensibilia, sive motus a sen-
 sibus orti prius agant in medium, quam in instrumentum sensus. Occasio:
 nem. Ad hanc quaestioni praefatus est, quia inter sensum & sensibile
 proportionem esse debere, dictum est. Cur autem ista quaestio proponatur istius
 hanc causam addit: quia in odore & sono manifestum est: ea prius in medium
 accedere, quam in instrumentum sensus: prius enim. Propter quod. Aorem senti-
 mus, quam remotum: & sonus post ictum percipitur: ut prius videmus,
 intelligit percuti, quam sonum audiamus. In visu autem id videtur manifestum
 non esse: sed quia in: utrum enim aspectabilem & lumen per medium per-
 venimus.

Respondetur. ¶

Ad hanc quaestionem per Aristotelem affirmando: & omnia sensibilia prius
 in medium, quam in instrumentum sensus agere statuit in istis sensibus,
 quod medio aliquo utuntur: ad hanc suam rationem & speciem:
 huius & generatim conprobatur. Spectatum quidem in speculo testatur
 in visu: nam is dixit, Solis lumen prius ad medium, quam ad
 visum et terram pervenire.

Curatim. ex. h. arto. Quia fit in tempore prius per-
 nit ad medium, quam ad extremum. At vis sensus fit in tem-
 pore. Ergo vis sensus prius pervenit ad medium, quam ad extre-
 mum. Major confirmatur: quia de tempore & de visu.

Et prius atq; posterius te. Illud probatur: quia cum motus &
mutatio fit in aliquo tempore, cum id quod movetur, ex aliquo in
aliquo moveatur, & tempus sit unum: in quo ex altero quod prius
in alterum moveatur: ut lib: 6 philosoph: cap: 2. T. 15.
Probatur. Ois a. Sensus fit per motum & mutationem. Ergo
omnis sensus fit in tempore: & tempus aliq; est in quo apper-
bile non dicitur conspiciatur. Sed videtur solaris, ubi gra &
luminis prius ferebatur in medio, & perveniret ad extre-
mum, & ad ipsum instrumentum.

Levi n. adu.
Contra hoc argutum quodam obijciunt: Sensus fieri sine tem-
pore & motu: si quidem patet audimus & audivimus: item finis: vi-
demus & videmus: & succedimus in omni sensu simul sentimus & fi-
simus. Et tunc a. suam objectionem probant: quia nulla sit
duratio Sensus, & abiq; groe sentiamus. Vbi a. nulla est gro: et
absoluta, ut quodam: ibi nulla est mutatio: ubi nulla mutatio ibi nul-
lum tempus. At si sensus nulla est generatio, & nulla mutatio.
Ergo nullum etiam tempus.

Ad hanc objectionem R. Aris: verum esse: quod sensus non sit gro.
Sed abiq; groe fiat. Attamen si de non leg. quod sensibile non
prius medium in mutatur, & instrumentum sonus: sed quod ex illi
Auditus: cuius obiectum est sensibile & sonus: quod est verum & in anima
tantum: ut acutatum, & uterq; prius medium in mutatur, & ad su-
strumentum pervenit. Sonus a. verum inanimatum sit ex sol-
litione & ictu corporum. Si a. ictus prius sit, & sonus aures feriat
quod fieri non posset, nisi sonus prius in medium exiret: quod in su-
strumentum auditus. Sonus verum acutatum & vox

signi principium genus est vox articulata, quae ex literarum con-
formatione in pronuntiando oritur. Haec autem efformationem si longius
sonus remoti, et aer est perturbatus, non sentimus: ut cum sonus
exaudiamus: quod accidet: quia vox per medium, nempe aerem
fertur: quod si per vacuum non efformatur, id quod Platonem est in exau-
ditum: quod omnia ostendit, medium a sono prius affici & moveri,
quod ipsum instrumentum efficiatur.

Ap. 2. 8.

Cum in sono certum sit, quod prius agat in medium, quod in postu-
mentum auditus: nam quidem, utrum in colore & lumine eadem
sit ratio: Haec etiam prius in medium, quod in instrumentum visus agat.
Hanc questionem Aristoteles explicat: & primo affirmat, eandem esse ra-
tionem coloris & luminis, quod soni. Quod probat ex eo, quod sensile visus
refertur ad visum non tam aequale, ut eadem sit utriusque ratio,
& altero posito alterum aequale poratur absque ulla sita differentia:
Sed alia huius est ratio: & aspersibile refertur ad aspectum quod sita
visitate sita: nam alio modo percipitur, si propinquum sit: & alio si
remotum: quod si ipsi quod aequalia sunt, non evenit, nihilque refert: sicut
ne propinquum inter se, an remotum: ut si pater & filius sunt propin-
quum, si longe sunt remoti, aequale tamen pater est pater, & filius est filius.
Sed in sensu non aequale aliquid est sensile & sentitur si in propinquo
sit, & si longius sit remotum. Cum ergo in visu eadem sit ratio,
quod in alijs sensibus, videtur sensile visui non prius recipi ab instru-
mento visus, quod medium sit immutatum.

Idem est per se.

Secundo eam exponit: cum sonus & odor prius agat in medium,
quod in instrumentum sensus: & hoc convenienter esse inquit: quia
aer & aqua, quod media sunt soni & odoris, continua sunt corpora: per
si motu secundum partes moveri queant: & prius omnia pars majori,

Et hac alteram afferre so. Et ita prius ad medium, q. ad finem.
mentum sensus pervenit. Quia etiam ita est, q. n. t. r. u. m. o.
num & odorum prius ac posterior non arguit excludi & odorem
Interdum utrumque aequale percipi.

¶ Dicitur

Tertio dubitationem tollit, quia quidam non fieri posse putant, ut
diversi idem sensile percipiant. Cum enim & diversi sint, q. audiunt
ut vident, ut olfaciunt, & diversa habeant instrumenta: idem exan-
dire, aut cernere, aut olfacere non posse existimant. Hoc fieri non
posse, ut unum idem a se abstractum & se junctum esse quod
se Artes nihil esse absurdi, etiam si plures unum idemque finem
sentiant. Unum enim pluribus modis fit. Sic unus est sonus, q. perficitur
ritur a tintinabulo, & unus odor, q. a thure exhalat: & unus lumen
q. ab igne perficitur: alij hac una eademque numero res sentiunt.
Quatenus a. unusquisque ea sentit, numero diversus est sonus & odor,
& color, q. a diversis percipitur: spe tu est idem: & propria plures
nisi eum audiunt & odorantur & vident.

Cum & plures simul idem sensile percipere quoniam ita est. quod
hoc Objecti & subjecti numeri est unum sensile: hoc a. sensationem
numero est multiplex: pro tu unum: Quod a. idem sensile non a.
que sensus a plures percipiunt ita est: q. alij sunt odor primi seu
primi: alij vero sunt posteriori & remotiores.

¶ Quarto Artes ostendit, quod ita Sensus hoc sensilium inter se con-
veniant: quoniam innumera nulla sensilia sunt corpora: sed omnia sunt af-
fectiones & motus corporum. Nam si corpora essent: non possem
simul plures & remotos afficere, non tu se ab eis corpore: sed tenet in
aliquo corpore consistunt. ¶ Dicitur

¶ Quarto

Quinto d'scriptione adest niter me d'm v'sq & auct' d'cy ai
Ocoratus: nam me d'm v'sq totum simul p' afflu: cum d'm
n' s' motus medij v'sq: sed q. habitus & essentia s' p' p'p'ia: q
E medium a specul'is: reliqua a media non p'm simul afflu
& inu'ten: Quid rei ca' e, q. immutatio medij v'sq s' p' alic:
ratione. Sed medij audilis immutatio s' loci mutatione.
Eadem a. n. e. v' n' alteratione, & n' mutatione loci: nam n' loci
mutatione a liq' prius ad medium peruenit, q. ad extremum:
nihilq' simul in medio & in extremo inest. Cum g. sonus
ex motu cornu, q. loco feruntur, oratur: prius in medio, q.
in extremum agat, tunc e. In alteratione a. aliqd
simul in medio, & in extremo g're p' : cum u' n' v'sq & con:
vertim aliqd alterari possit, nec parius similitudine: posterior
alteram similitudine p'ter alteram necesse s' p' . Sicut in aqua
appant, q. simul tota alteratur, & co'crepit: seu congelatur.
E' r' d'm: p' medium Ocoratus alteratione inu'tari,
& p'p'ia ex h'c p'tia totum etiam simul alterari debere: q. t'n n'
fieri manifestum e. Siquidem quo p'p'ius ad rem Ocoratam
accedimus: eo magis tam o'f'icimur. H'c p'tes: duplicem g're
a l'erationem: unam qua totum simul alteratur: sicut tota aqua
co'crepit, & fit, si v'sq alterant p'tior s' p', q. i' e q. alteratur.
Alteram qua q' p' partes & non simul alteratur: sed una
pars p'prio alteratur: s' h'c alteram multu' d'altat: q.
fit si v'sq alterans s' inu'tu'tior, q. i' d q. alteratur: ut p' magna
s' copia g'is q. cale fit, aut q. co'crepit: & i' d q. calefacit.
Et q. co'crepit g'icquum s' p' : tunc semper contra qua pars ab
altera patitur. H'c alteratione medium o'f'ic'us a'f'ic'us

ut Odore n̄ sentit, ac n̄ sapore quocūq; accidet: ut prius alteretur
ea pars humoris & liquoris, in q̄ Sapor n̄ fuit datus. Et postea
hac aliam afficiat; donec totus liquor sapiens fiat.

Edo Voss
Hac d̄ra concluditur vera ratio ad proportionem q̄stionem,
q̄ n̄ omni sensu, q̄ externo medio utitur sentit prius agat
in Medium. q̄ n̄ instrumentum sensus, prout n̄ vult: ubi si
nūc medium patitur a lumine: & hoc n̄ instrumentum visū agi.
Cujus rei cā ē, q̄ lumen facit, ut videamus. Et donec simul af-
ficiat totum medium: q̄ non motu locali, sed alteratione, eaq; forti-
us afficit. Itaq; non sine ratione diffia ē inter ceteros sensus &
Aspectum

C A P I T U L U M VII.

Hoc Capite alia primaria q̄stio proponitur, q̄ pri-
cipue pertinet ad sensibilia. In eius d̄ dissolutione alia
etiam q̄stio explicatur. Vnde hoc Caput in duas p̄ti-
dividi potest. Una disputat, hac q̄stione, quid d̄bi-
tari potest. Vtrum plura sensibilia nūc eodemq; indivi-
duo tempore sentiri possint. q̄ q̄stio in hac parte
tractatur negando, ac veterum dissolutio determinatur,
& expenditur. Altera pars q̄stionem minus pri-
cipuam, q̄ ē, an plura sensibilia totum diversas animi
partes in individuo tempore sentiri queant, exponit.

42

Et tunc hanc, tunc priorem questionem recte discutere, nat-
lunq, simile individuum esse docet.

Initio proponitur, de quo præcipue hoc capite agendum sit:
quæ sit natura alia substantia a duobus præsentibus
et illa solvenda sit: q. 1. Num in eodem tem-
pore individuo duo vel plura sensibilia sentiri possint, an
hoc fieri nequeat.

Secundo hæc questio, ut & prioris in utramq, partem
habilitate disputatur: & initio pars ejus negationis defenditur
de qua tantum primum arguitur ex duobus. Primum est
constitutum, q. ante ipsum proponitur. Earum una est,
q. major notus semper expellit vel impedit minorem no-
tum: id q. probatur signo sensuum: ut sæpe res ante o-
culos nostros præteritis non videmus, si vel vehementer cogi-
tationibus & contemplationibus sumus intenti, et si valde
murmuramus, ac perturbati sumus, et alio sensu aliqui & per-
cipimus. Et si vehementer sonum audimus, & attente
ad id spectamus, interdum q. oculi obversantur, non vide-
mus.

Altera videtur esse, q. simplex & non mixtum simile

magis sentiamus, quam mixtum, & quod simplex sensibile
fortius agat in sensum, quam mixtum. Quod declaratur pri-
mum vino puro & permixto. Melius enim sentimus & percipi-
mus saporem puri vini, quam cum alio liquore permixti.
De qualem saporem habeat mel purum, magis sentitur,
quam mixtum. Tum, color albus, si simplex est, magis af-
ficat sensum visui, quam cum alijs coniunctus. Eodem modo
acutus sonus melius percipitur solus, quam in consonantia
dissona, vel alio concentu. Nam semper in mixtis
ex quibus unum aliquid efficitur simplex, ex quibus mixta con-
stant, sese vicissim obscurant, & quod perimunt.

H. Du.)

Tertio ex his Hypothesibus tale argumentum concluditur.
Si plura sensibilia simul sentiri possent, vel motus illius
essent aequales, vel inaequales. Si inaequales, tunc non
solvuntur in unum impediunt secundam Hypothesin re-
cessit, & sic non utrumque simul, sed alterum sentitur.
Si vero sint aequales, tunc minus illorum alteri con-
miseretur: & sic ex secunda Hypothesi, non plures simul
distincte percipi possunt: sed minus tantum ex yis & a-

percipitur, & non aequalis est perceptio. Nam si
 cum quolibet sensu, separatim & simpliciter sentiat, melius per-
 cipitur. Si vero cum alijs conjunctum sensus, non eodem
 modo perfecte percipitur. Ergo plura sensibilia simul
 percipi nequeunt.

Est etiam.

Adversus haec obijci solet: non omnia sensibilia miseri posse,
 sed quaedam tantum. & proa unum quoddam esse,
 quod eo, quod miseri sunt, simul non percipiuntur: quod
 non possunt miseri, ea simul posse percipi. Respon-
 det Aristoteles: verum quidem esse, quod quaedam sen-
 sibilia miseri possunt, & ex his namque fiat, si spiritus contra-
 ria, eodemque extremo genere contineantur, ut dulce &
 amarum, album & nigrum possunt miseri, & nunc ex
 ipsis sapor, vel color fieri potest. Quidam autem non
 possunt miseri, quod diversorum sensuum sunt sensibilia, sicut
 album & acutum non possunt miseri, & ex his unum fi-
 eri nequit, nisi secundum accidens, quando acutum, nigrum
 album & acutum in eodem suo subiecto: sicut homo albus

acutum

acutam vocem habere potest; & sic albus & albus per
acutus simul esse queunt: acutus a; & gravis sonus
in eodem consentu possunt conjungi: attamen ea q non
miserant, non aequaliter simul sentiri possunt, cum aequalis
motus esse requirant, & prope alter obscurat & misceat alterum
ut unus motus ex ipsis fieri nequeat sed fortia fieri misce-
tiamus. & illud solum sensibile percipit.

De mixtior.

Secundum argumentum quo opposita qstio negat sumit a ma-
jore & minore h. parte. Si plura sensibilia unius sensus n
possunt simul eo sensu sentiri: multo minus diversorum sen-
suum sensibilia a diversis sensibus percipi queunt. Atq unus
sensus plura sensibilia uno sensu percipi non possunt: ut
acutus & gravis sonus non possunt simul percipi nisi misceantur,
& ex illa mixtura unus sensus, unumq suum sensibile. Ergo
nec plura sensibilia a diversis sensibus percipi possunt: ut a
visa & auditu non se simul percipi color & sonus.

Assumptio hujus arguti probatur: quia unus sensus est esse q
unus est sensibile. Hanc sensu unum sensibile actu percipit. Atq di-
fusa sensibilia unius sensus non sunt unum sensibile nisi misceantur.
Ergo ab uno sensu, q actu sentit, percipi nequeunt.

Eros puer
Dap

eris par. Voie

U hoc aptum rectius intelligatur: subjungit Aristes præceptum, quo
unitatem sensus distinguere possumus. Si n. actus est unus sensus:
unum vero sensile percipit. Si vero potest et unus sensus specie unum
sensile percipere: quod tu non in a tu: sed etiam inferne dea spe:
cie unum sed. Propterea, unus est actus visus, quod unum numero ni:
grum percipit. Potest a. et scilicet facultatem unum est visus, quod
in a specie unum sensile percipit: ut quod percipit hoc nigrum, et il:
lud nigrum, quod numero se diversa, in a specie eadem. Item inferne:
de a specie idem sensile, ut quod nigrum et album percipit, quod in a specie
differunt: conveniunt a. quod utrumque est color et aspectabile. Propterea
utrumque una sentiendi facultate percipit.

superas Voie

Ex his quod jam dicta sunt, alia ratio inferitur a d. prius aptum
confirmandum, quod talis est. Unius facultatis unus est actus in
tempore actus et motus. At sensus est una facultas. Ergo sensus una
est in individuo tempore operatio: et unus actus atque motus. Et
propterea plura simul percipere et sustinere nequit.

Quare bon Voie

Adversus hæc obijci posset: tantum una eademque sentiendi facultas,
ut aspectus percipit plura, et numero diversa sensibilia. Tu n. p.
cipere album, quod est in pariete: et album quod est in carta, et album quod
est in veste: quod via numero inter se differunt. Respondet hoc
vnu esse, quod idem oculus diversa numero alba percipiat, quod a simili

Et si per dividiō tempore illa oia, tanq' unum nro percipiat.
id verum non est: siqdem sensus ea iudicat spe eadem esse.
Ea tamen q' modo sentiendi percipiunt, & sensus iudicant, differt.
Quod exemplis declarat: ut idem sensus Aspectus non tantum
percipit omnia alba, q' spe sunt eadem, & oia nigra, q' itidem
spe sunt eadem: sed et idem aspectus album & nigrum, q' spe di-
ffert, iudicat. Similiter gustatus oia dulcia, q' spe sunt eadem:
& oia amara discernit. Quia etiam dulcis & amarus, q'
spe diversa sunt, idem sensus gustatus percipit. Quia & ea:
leni & diversa sunt spe, idem spe sensus percipit. Quia a-
& petri & carni diversa sunt, ea alius sensus percipit.
Est & diversus modus sentiendi in unoquoq' sensu, quo spe diversa
& inter se sunt contraria percipiunt. Proportio tamen quoniam
in diversis sensibus: quoniam a. gustus percipit dulce, tanq' ha-
bitum: ita visus percipit album tanq' habitum: & contra si-
cut visum percipit nigrum, tanq' privationem: ita quoq'
gustus percipit amarum tanq' privationem. Ex q'bus oib' vi-
detur, unum tantum diversitas sensuum inter se, in uno co-
deniq' tempore, plura sensilia non sentiri.

¶ Tertium argutum, quo plura sensilia simul percipi non posse probatur.
primo ostendit, unum sensum plura sensilia percipere non posse
h. modo. Contraria in uno eodemq' & in individuo inesse non
possunt. Atq' sensilia singulorum sensuum sunt contraria.

Ergo in eodem nigro non sunt. Si autem ipsa in eodem nigro ne-
 querent: nec eorum notitia, quae contraria etiam sunt, in eodem esse
 possunt. Minor Typo declaratur. Nam in gustu sensilia sunt contraria:
 Dulce & amarum. Similiter in visu album & nigrum, & sic in ca-
 teris sensib. Item intermedia sensilia sunt contraria: ut in colorib.
 intermedij colores alij ad album, alij ad nigrum referuntur. Item
 in saporibus alij ad dulcem, alij ad amarum saporum pertinent.
 Eademque est in mixtis sensilib. ratio: nam & haec contraria sunt:
 quoniam ex contrariis rationibus componuntur: ut si consenta est proportio
 diapason duplex, quae sit ut duo ad unum: & est proportio diatessa,
 sesquialtera, quae sit ut tria ad duo; in quibus est repugnantia si non
 ut unus consentus considerentur. Si autem in uno se consenta, haec
 extrema videntur tunc vocem. Si vero in diversa considerantur,
 extrema finem non sunt, sed repugnantiam quandam inter se habent.
 Est autem haec extremorum oppositio duplex: ut autem opposuntur
 secundum multum & paucum: ut secundum par & impar. Nam in
 coloribus quidam sunt multum nigri, parum albi, ut fuscus color, qui
 tam contra parum nigri, & multum albi, ut purpureus, & flavus
 color. In sonis autem diapason sit ut par ad impar, & diatessa
 ut impar ad par. Itaque in his mixtis sensib. aliqua contraria in ve-
 niri manifestum est. U. Ev.)

Secundo: nec plura sensilia diversorum sensuum simul percipi
 posse ostendit hac ratione. Si plura sensilia minus inter se discreta
 simul percipi nequeunt: nullo minus diversorum sensuum sensilia
 magis discreta simul poterunt percipi. Atque plura sensilia specie inter se

Aliquoties jam Antea mentionem fecit sensuum visus, &
in eodem sunt ordine: qd. & illam visum & olina:
tionem intelligat, his p'bis explicat. p'v' & nimirum talia
intelligat sensilia, q' & p'p'e, & q'v' niter se se diversa: p'nt
tamen niter se p'p'e conferri: ut semper altera p'p'e se habet
ut tanq' habitus: altera tanq' privatio. Nbi gra: p'v' &
album d'ur esse sensilia & v'v' & eiusdem ordinis: q'v'
& p'p'e niter se differunt, & eodem tunc non continentur: unus albe:
rimus si scilicet, alterum color. p'nt t' p'p'e ordinem conferri:
quoniam alterum e' habitus: & alterum e' e' habitus: albe a.
& nigrum se sensilia p'v' visus. & eodem ordine non
continentur: nam & p'p'e & tunc se diversa, & alterum e'
habitus, alterum privatio: L. 8. 3. & h'c argu.

Altera rō. Si oculus scdm̃ diversas partes, diversos colores percipit,
tunc per esse ptas & facultas sine operatione: & nūc sua operatio sine

Hac arguta nonnulli ex veterib. h. m. dissolvere conabantur
 dicunt: In concertis sonos non simul ad sensum pervenire, ut deni-
 ta simul percipi. & si subire deo sentiri. Et si quod rui causam esse
 dicant, q. tempus quo percipiunt, sui insensibile. & quia tempus non sen-
 titur: nos etiam sensibile percipi: sed plura simul sentiri, ut soni.
 Eademque esse rationem in visis & auditu, ut plura simul
 simul de specie & auditu videantur: quoniam nimirum nulla temporis
 intervallum nos effugit: & q. diversa tempora se
 esse videtur.

Hanc solutionem Aristoteles rejicit: & verum in esse nigr. q. m. n. l.
 l. m. & insensibile tempus, q. sensum nostrum effugiat, & nos latet.
 Sed de tempore sensum percipi p. & e. sensibile. Aristoteles p. p. m.
 Aristoteles duob. rationib. confirmat. quoniam prima tollit
 tempus insensibile non esse, nec non latere. Et hoc h. m.
 Si tempus insensibile & nos latet: et res q. e. in tempore, nos
 latet: & nosmetipsi nos sentire & esse ignoramus.

At hoc fieri non potest: ut q. e. ipsam sentire, & esse ignoret.
 E. nullum tempus e. insensibile. Pro huius rationis
 ex lib. 4. phys. cap. 11. T. q. p. manifestum e. ubi tempus
 non sentitur. Si enim motus sentitur: non e. ut motus sine nobis.
 ut lib. 3. phys. cap. 1. T. 4. indicatur. Itaque tempus sentitur:
 q. a aliquo sentitur, q. e. in tempore, & tempus non sentitur: si id q. e.
 in tempore non sentitur. Si igitur tempus e. insensibile: et alicuius
 q. e. in tempore non sentitur: ut nosmetipsi nos esse, aut sentire,
 aut videre, aut audire non sentimus. Assumptis patet ex lib. 3.
 de Anima cap. 2. T. 136. ubi dictum e. nos non solum vi-
 dere, & audire: verum etiam percipere, q. ferreamus & audiamus.

En surxū

Hic obje posset. hoc veraciter in tempore contineri & divi-
duo: sed in tempore indivisibile non esse vera. R^o Aristot^o: &
tempus esse continuum: & quantum cuius pars non sit, tamen divisi-
bile.

non si dividatur

Item qui pr^o: an uia in tempore, quo dominus sit in partibus.
Sapientia in alio, ut si q^o tibi non dormiverit, utpote quia ante
hora quantum esse existimet. R^o Alexander: utiam si nos in
tempore quo dominus, non sentiamus: tamen alio id tempus sen-
tire: ita utiam si actu nullus sentiat: tamen id tempus senti-
re sentio. & si q^o eo senti dicitur, nihil seque abiret.

Et sic

Altera ratio, nullam partem temporis in se similem esse p^oba-
re. Si tempus est in se simile: totam partem, tamen in toto
tempore nihil prius sentiri p^o. At in toto tempore p^o aliq^o
prius sentiri. Ergo nullam partem totam partem est in se simile.
Ippo confirmatur: quia eadem est ratio in magnitudine. Tempus
ut si pars aliqua magnitudinis ob paritatem n^{on} sentiat:
nec tota magnitudo prius sentiat. Sic etiam in tempore,
si quia pars n^{on} est sentilis, nec totum tempus prius est sentile.
Quod declaratur exemplo literarum: Ita n^{on} aliqua tota
magnitudo, ut aliq^o totum tempus, q^o dicitur. & V. B. q^o
magnitudo totam partem non sentiat, ut in parte temporis
a se sensus, ut vix: illa pars su^o V. B. q^o abstrahat a toto
tamen in reliqua temporis p^o fuit sensus & visus: ac reliqua
pars magnitudinis sentit. Atq^o oppositum est totam magni-

hominem primo sentire: & in toto tempore sensum primo fieri.
Ergo si pars aliqua non sentitur: aut in aliqua parte temporis
non fit sensus: nec tota magnitudo sentiri: nec in toto tempore
sensum primo fieri potest: sed tantummodo accidet tota magnitudo
sentiri sicut: si vult totam terram aliquem circumdare
quoniam eius partem videt: & hoc a modo aliquem ambulat a
sentire: quoniam in hac anni parte: & hac hora ambulat.

Ad idem per hanc &c.

Ex his colligitur: omnia sensibilia, sive magna sive parva
sunt: tamen sentire, & sub sensum cadere: sed non semper per
distantiam ab instrumentis sensus apparere, quanta ipsa sunt.
Sed a. solum magnitudinem certitudo: sed quanta sunt
videntur: b. n. & subiectum esse videtur: & c. iudici:
Sed etiam sentire & videre possunt: sed tamen non videtur,
quatenus iudicium: sed quatenus cum toto & con:
iunctum. Ut notandum est: ut Thomas Aquinas docet.
Iudicium dicitur. ut dicitur: Et id quod plane dicitur:
Sed canis niger. Huiusmodi nullum iudicium:
dum sentire per: ut huiusmodi huiusmodi Capitis probat: et
id quod totum & aliud dicitur n. & c. i. b. n. ad id quod dicitur:
tamen: sed non partes a parte sentire per. Cuius rei causa
ex superiore capite est: ubi tamen sententia non quoniam:
tamen & magnitudo tamen coniectura esse ostensum fuit.
Ex his. & patet: nullum tempus esse in seipso: sed
omne sub sensum cadere posse: quia res quod se in tempore
sentimus.

Ad idem per hanc &c.

Disputata opposita questione in negativam partem: & oppositis
probabilibus argutis: eorumque otiosa solutione. *Ad idem per hanc &c.*
Tota huius capitis parte haec questio affirmando explicatur. Vide etiam

praecedentium argumentum vera solutio patet. Sicut a. q. 1. n.
specitur. & p. 1. videtur esse, qd. verum de anteposita
& allata quæstione sentiri possit. quia dubitatur: utrum
simul. h. i. in uno, & solido tempore plura sensilia sentiri
possint, nec ne. (Solutio p. 1. v.)

Ad id haec q. 1. si. tunc verum sentiri explicari possit:
etiam ad p. 1. dubitationem: ad plura sensilia tunc dices
non videri in tempore solido sentiri. Quia q. 1. n.
p. 1. p. 1. ut dicitur verum videtur plura simul sentiri
non esse, si alia atq. alia animi parte plura sensilia sentiantur:
simul tamen & in dividuo tempore sentiri dicatur: qd. totum
sit continuum quoddam: & oia in illo uno concurrant, q. sentiri
dicit: si n. non in oia aliquid totum continuum: ista plura simul
& in uno solido tempore sentiri non possunt.

Hunc modum arguitur Artes ex eo, qd. in visu idem oportet fieri
qd. in auditu sentiri auditu. & oportet visum diversis coloribus
sentiri diversas sui partes sentire, ut spe diversa partes essent
in visu: atq. oia parte convenirent: & oportet sentiri esse
spe eadem & tunc etiam convenire: qd. fieri a p. 1. cum eadem
pars oculi & albam & nigram colorem percipiat.

Ad id. Quod a. hoc fieri non possit p. 1. atq. vobis
t. e. Vbi est una operatio, ibi non sunt diversa sentiri alia atq. alia
ptes esse, etiam si spe sui eadem percipi. At in visu etiam si
seculi una sit operatio. Ergo in visu dicto subiecto, si
diversas ptes non sunt percipi.

Hic dicitur

facultate. At hoc esse negat. Ergo oculus secundum diversas partes di-
versos colores non percipit. Pro confirmatio: quoniam eadem est in sensib.
ratio, quod est in scientia. Ut ergo diversa sunt scientia, quod a diversis parti-
bus, et non per se, quoniam unus habeat facultatem percipiendi: sedus scien-
tiam: ita quoque nemo oculus per se sentire, sine facultate sentiendi. Si autem illa
facultas in ceteris non partibus, et tamen oculus tuus, in oculo nescit fa-
cultas est sine operatione: aut quod pars sentit, non habet facultatem sentiendi.

Et ergo per rationem.

In probato non vero modo, quo plura simul sentiri dicuntur: ut
verum explorari possit: proprietates quodam exponunt, quod nunc se, ut aliqd
simul diversa sentiat. Primo: ut non habet spe diversa, et tunc eodem.
Sed etiam tunc diversa percipiat. Ubi ergo: ut non modo album
et nigrum, verum et album et dulce sentiat. Ad ista liquidum
et aliud album, aliud dulce est, dicere quodam. Ad quod requiritur, ut di-
versis partibus percipiant. Tercio: ut ista diversa partes sentientes
simul possint percipere, in uno aliquo conveniant, necesse est: id est
unum est Animus, quod hoc modo probatur. Quicquid simul sentimus,
et percipimus, ea uno aliquo conveniunt sentiri et percipi necesse est.
Ita ergo unum vel est unum sensibile, et unum sentiens: At non per se esse
unum sensibile, cum plura sensibilia percipiuntur: ex quibus unum fieri nequit.
Ergo unum sentientem Animus esse necesse est, quo omnia simul sentimus.

Ad hoc.

Ex his duo concluduntur modi, quibus plura diversa sensibilia simul
percipi possunt. quorum unus est: Ut per una eademque operatio, qua
diversa sensibilia percipiuntur: ut id sentiens sit unum et indivisibile.

d'incanto
 da cui
 terrelli
 triden
 etiam in
 ne mudo
 primario
 Ex q.
 sentiri
 d'una
 site e
 finiti
 terrelli
 a se vi
 Come
 d'istano
 libro a
 e: qui
 Dreni

Com
distin
libro a
e: qu
Demi

Cum paulo ante dictum sit: oia sensibilia esse in magnitudine: id
Atheni h. his confirmat: & primo exponit. De sensibilibus magnitudi-

49

F 111 15
Zed. New York

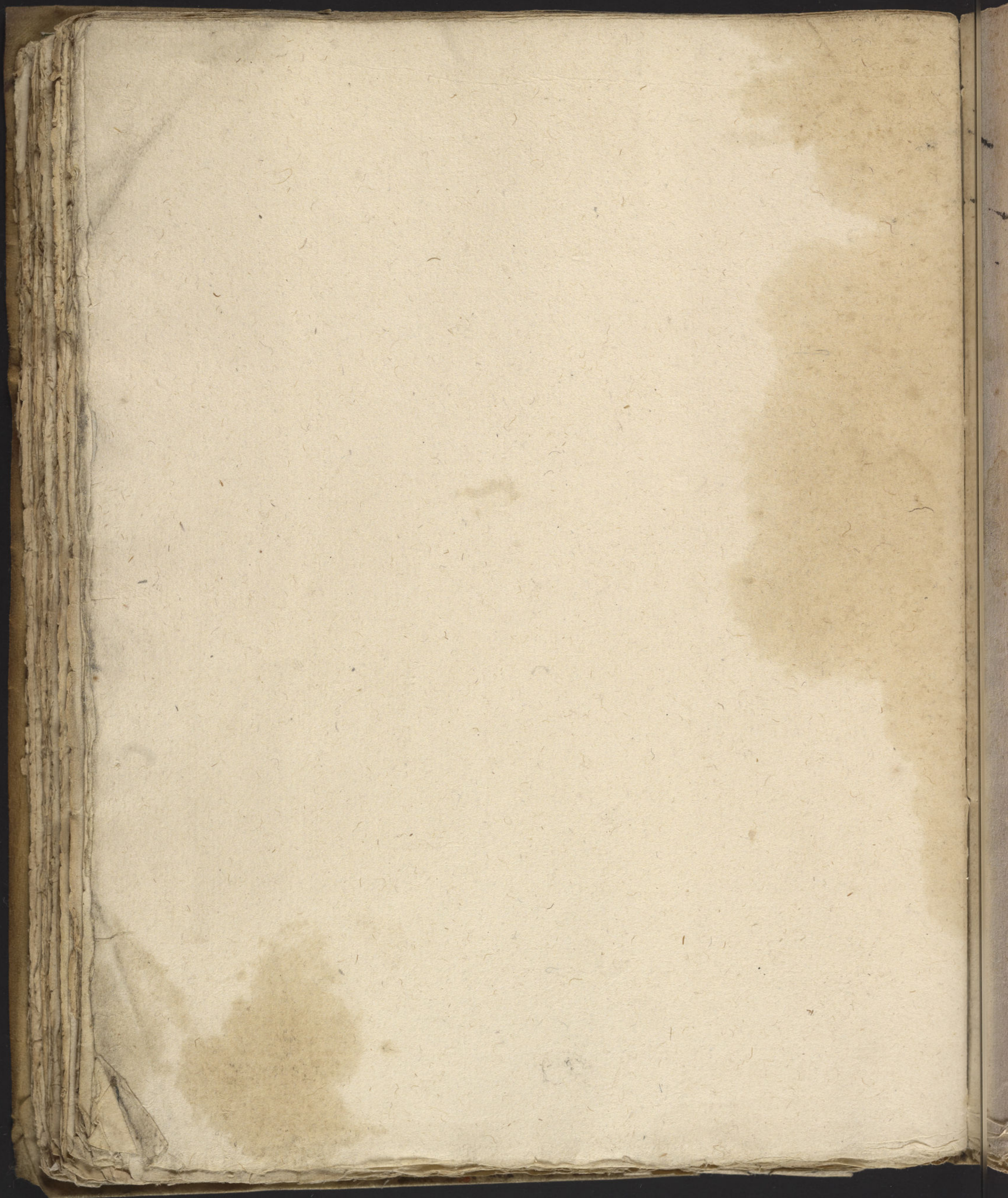
Absolutus 25 Verbis
ffo: 1584 f.

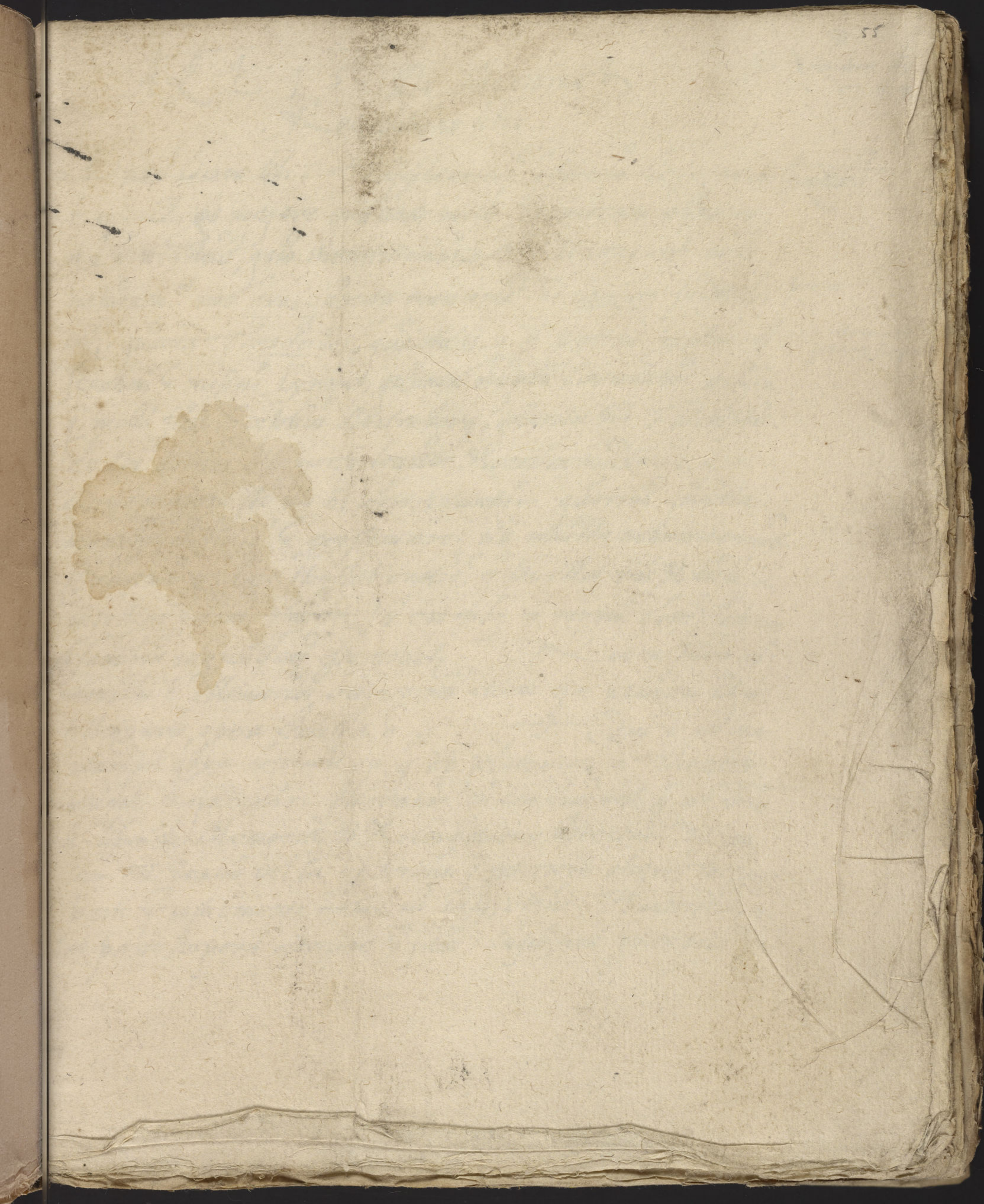
Handwritten text in a cursive script, likely from a 17th or 18th-century manuscript. The text is arranged in approximately 12 horizontal lines across the upper half of the page. The ink is dark and the script is fluid, though some characters are difficult to decipher due to fading and the angle of the writing.

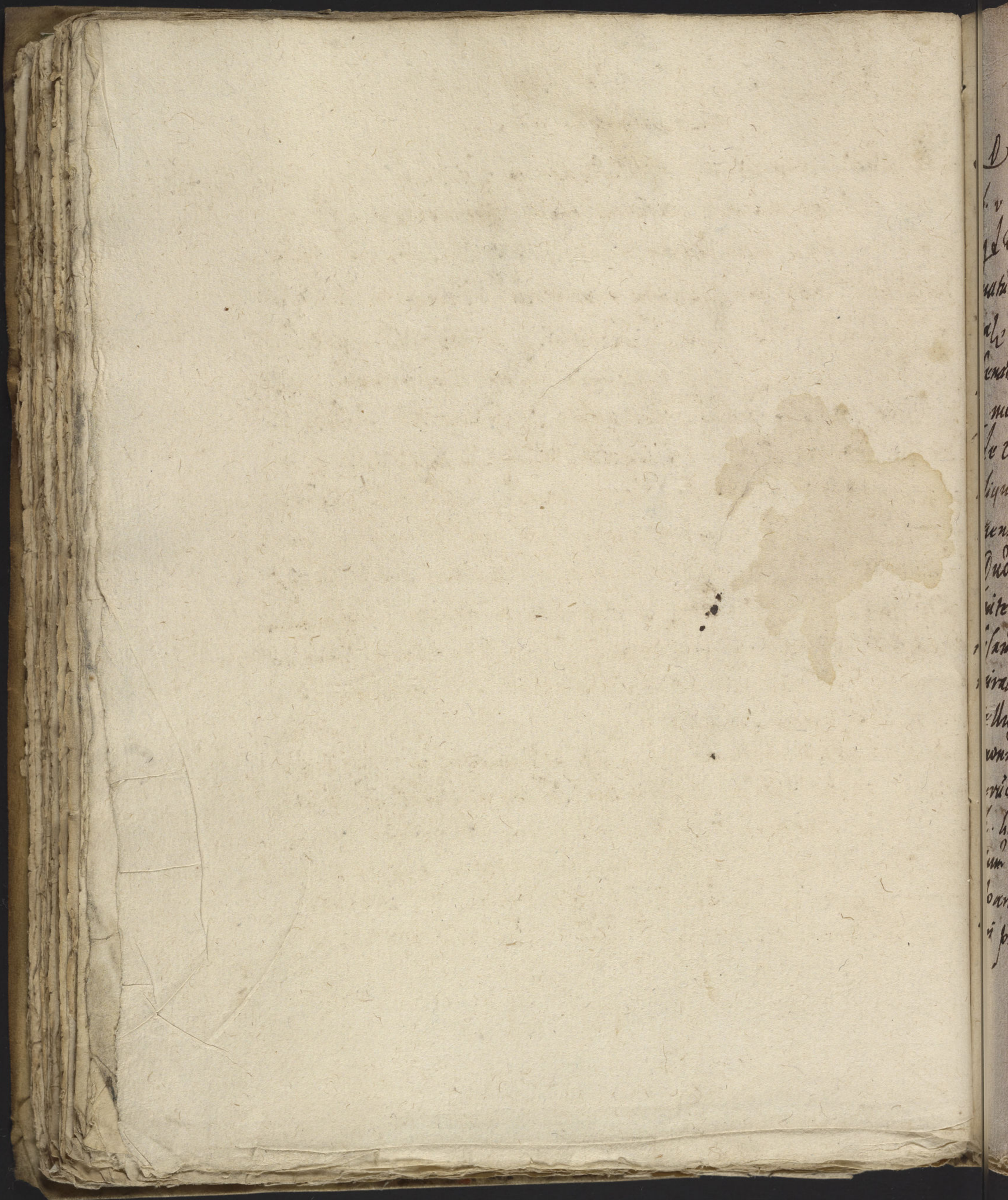
Handwritten text in a cursive script, continuing from the previous block. This section contains about 5 lines of text, which appear to be a continuation of the same narrative or list. The handwriting remains consistent with the upper section.

Handwritten text in a cursive script, continuing from the previous block. This section contains about 3 lines of text, which appear to be a continuation of the same narrative or list. The handwriting remains consistent with the upper section.

Handwritten text in a cursive script, likely a signature or a concluding note. It is located at the bottom of the page and consists of about 2 lines of text. The script is more stylized and possibly represents the name of the author or a specific title.

AL 15 De Memoria &
Recordatione liber.

D 56
30 Novembris 1780
1. 5. 8. 4.

Quod Cicero lib: 1. Tusculanarum questionum de se scribit. Arguitur.
h. v. Ego majore quodam modo memoriam admiro.
q. d. n. illud, quo meminimus, aut q. te vin, aut inde
naturam? non pro, quanta memoria Simonides fuisse di: poeta
cal: quanta Theodectes, quanta n, q. a pyrro legatus ad q. d. memoria
senatum & missus, Cynus, quanta nuper Carneades, quanta
q. modo fuit Sceptus Metrodorus, quanta n. Hortensius.
De tot hominum Memoria loquor, Rectorum maxime, q. in
aliquo majore studio & arte usantur: quorum quanta
mens in difficile e existimare: ita multa meminissent.
Quorum e hac spectat oratio: q. si illa vis & n. d. su,
intelligendum putat: Id omnibus in rerum contemplatione
sustentum ingrediendum esse videt. Non x. solum ad:
mirabilis e Memoria vis; verum etiam ejus naturam ut in:
telligamus, opera lauda e. Causa ad rem
nonnulla q. d. m. conferunt ea, q. ap. platonem in Theaeto
erudite disputantur: plurimum t. loc. ducunt, q. ab Arto
h. libro de Memoria & Recordatione docentur. Nam
cum vis sensus vel sit exterior, q. exterior aliqua corporis
parte & instrumento utitur; ut visq. oculis. Et interior, q.
in parte corporis interior e situs: Cujus t. n. praecipua se

numera. Sensus Cor, q. presentia sensibilia ab exterioribus
sensib. comprehensa distendit, & phantasia seu imaginatio
q. absentia et sensibilia proprii & diducit, in in formis
venit. Et Memoria, q. absentes sensibiles spūs custodit
& conservat. Posteaq. Artes superiore libro
exterioribus propriis Sensib. tegit & q. instrumentis
quāq. objecta propriis, disputavit. Hoc libro de Me-
moria etiam docet: nam de sensu tot, & de phantasia
seu imaginatione tot: 3. de Animo tribus primis Cap-
tibus satis multa dicta sunt, & quādam etiam in sequen-
tibus tractatione occurrunt. Sed q. Memoria
et in omnibus artibus, q. temporis sensum habet, videt,
& proprie Memoria vocatur: et in q. t. veniunt, q.
ratiocinatione utuntur, & proprie recordatio nominatur: de
utraq. hoc libro Artes tractat: unde duae huius libri ph-
asitici possunt. Una e. de Memoria, q. in diversis
animalibus videt. Altera de Recordatione, q. in solis homi-
nibus veniunt.

C A P I T U L U M I.
In hoc Capite prima huius libri pars absolvitur, q.
e. de Memoria. Constat a. tribus principalibus partibus
prima e. pp., q. exponit, quibus de rebus hoc in libro dis-
servatur. Altera tractat de Memoria & phantasia. tertia hanc
concludit, & q. Memoria sua aperte declarat.

et ep. e

Dei signis.

Cum in fine precedentis libri, deinde de Memoria dicitur:
dum est, scilicet si, a principio huius libri. Et sponit: per
de rebus & quomodo in eo tractandum sit, & inquit. Hoc in
libro nobis docendum est, quod sit Memoria & quod Memoriam
quod recordari, & quomodo ea oriatur, quomodo in Animi parte
hi motus & affectiones nascantur. Itaque in hoc libro de Me-
moria & recordatione differuntur, & de utraque hac tria pra-
cipue exponuntur. I. Quid unaquodque sit. II. Ex qua
ea oriatur. III. in qua Animi parte nascatur.

Dei signis.

Ita dubitari potest. Cur separatim de Recordatione agatur:
cum idem esse videatur, quod Memoria. Respondetur: non idem esse
Memoriam & recordationem: quia differunt primo subiecto.

Differunt Me-
moria & Re-
cordatio.

Nam Memoria & in animalibus ratione praeditis, & in ra-
tione destitutis reperiuntur. Recordatio autem in solis hominibus repe-
ritur. Et modo: Si quidem in ipsis hominibus Memoria & recorda-
tio non eodem modo insunt. Nam qui tardus sunt ingenio,
praestantiores sunt Memoria, qui vero celeritate ingenii
praediti sunt, & dociles homines, recordatione plus valent.
Cujus causam hanc adducunt, quod illi, qui hebetiores sunt ingenio cras-
siores sunt spiritus: & propterea difficilius aliquid recipiunt. Sed
receptum tenaciter retinent. Quia acutiores se ingenio,
facile aliquid recipiunt: quia tenuiores sunt spiritus. Sed propter
subtilitatem non diu servant id, quod ceperunt: facile tu

recolligere pot. & quodvis p. n.

Quoniam ex ipso constat de Memoria & Recollectione h. libro agi
in secunda Capitis parte incipit Aristoteles de Memoria discere. & inquit primo
de Memoria, quia magis totus est tractatus de ea. At ante tria expli-
candum, quod sit Objectum Memoriae. Sunt enim Cuius lib. 2 de An. cap.
4. I. 33 docet, Objecta notione actionibus, & actiones facultatibus.
Idcirco initio de Objecto Memoriae tractandum, praesertim in
hoc saepe in errorem deprehendat. & non recte de eo sentiant.

1. Deum b. No.
84. 1.

Objectum a. Memoriae ex Affectione eorum rerum: quarum
meminimus colligitur, & est, quod Memoria cum temporis sensu est
iuncta. Et quia tempus ut praesens, vel praeteritum, vel futurum, Ob-
jectum Memoriae non est res futura, haec enim non memoria, sed opi-
nionem, vel spe & expectationem complecti potest. Ad quod genus
nonnullae etiam referunt scientiam eorum rerum, quae sperantur
& expectantur, quae Divinationem aptant. In quibus si sit deter-
minatum aliquod futurum, ea opinamur. Quia bonum futurum
gaudemus, ea speramus: quod tamen aliquas eventus habere vi-
dentur, ea fatiuntur praedicimus.

Opinio.
Sper.
Divinatio

De Memoria non est rei praesentis. Nam praesentium non
meminimus: sed ea sentimus: quod spe, cum sensu nec futura nec
terita, sed praesentia cognoscimus.

Objectum memoriae
praeteritum

Objectum b. Memoriae est praeteritum. Meminimus enim
praeteritum: id quod tunc loquendi modum exprimit. Nam si quod
praesens est, sive id sensibus, sive Mente percipitur, non est quod
meminisse: ut si quis hoc album jam videat, nemo dicit se
eius meminisse. Nec si quis jam contempletur atque intelligat,

quis q̄ jam cōtemplat & mente cognoscat Memoriam se ha-
bere affirmat. Si vero omni operatione remota, sicutiam &
sensum alius rei q̄ tē: tūc sensum Memoriam se tenere af-
firmat: ut si quando audivit, ut didici. Triangulum trōla:
bere angulos duos. rectis pars, allato triangulo aut in pa-
viete depicto, meminisse se aliquando cognovisse, tam affectio:
nem triangulo competere. & si Memoriam iō repetit.

Quia oia ea q̄ sciunt, ut ab alijs didici, ut ipsi in vesti:
gavimus, in omnibz eazdem rationem ad Memoriam q̄tingit.
Sive a nos ipsi invenimus & cōtemplati fuerimus, sive didici-
rimus, aut audiendo ab alijs, aut videndo in scriptis, aut alio si-
mili modo, semper si ad Memoriam referimus, tam tūc statim,
nos hoc antea audivisse aut sensitisse & legisse, aut intellexisse &
invenisse: ut Memoriam semper sui prateriti.

Secūdo, quod de Memoria explicatur, E. Quid sit Memoria:
q̄ tra hōi in loco errantia haec & vici tantum Minerva
trahit, qm̄ plenius ex insequentibz colligi p̄. Tractatur a-
lia tra xas apor q̄ dīser remotione & positione. p̄uam
n. Et Memoriam non esse Sensum, nec iō dīser p̄uam
nationem, sive imaginationem: Cuius ea p̄uam p̄uam & p̄uam
cedentibz adp̄et. Et indicatur, Epe alius ex sensu &
distinctione seu imaginatione & habitu, ut affectionem si
tempus accesserit. Unde rēdem Memoriam definitionem ta-
lem colligere possumus. Quod Memoria sit habitus sive af-
fectio Sentientis Animi partis, cum tempus accesserit.

Quod Memoria non sit Sensus & distinctio seu imaginatio
cōfirmat Artes: q̄a presentis temporis, quatenus & p̄uam,

Memoria defi-
nitio ex vici
dixit in
in mola
vici

Et in presenti non est Memoria. Quia paulo ante est in actum
Nam presentis temporis est in Sensu, fidem spes & ex-
pectatio: praeterita Memoria: Nam omnis Memoria cum te-
pore conjuncta est, eam sola aeterna, quae temporis sensum habet, me-
moriam se praedicat, & ea parte meminerunt, quae sensum habet.

III.
Memoria in sex
habetur & tria pte
in tria: scilicet in
sensu, in intellectu
& in voluntate.

Cum in fine praecedentis tractatus dictum sit, ea sola aeterna Memo-
riam habere, quae temporis sensum habet: & ea parte meminerunt, quae
tempus sentit: Iste Aristoteles occasionem sumit explicandi
in qua animi parte Memoria insit: quod tertium est de qua
in hac de Memoria tra de Memoria agit. Primum autem po-
nit ex lib: 3 de Animo corp: 3. T. 161. manifestum est
quod in Quarta & Imaginatio: & ex corp: 7. T. 30. quod
animus Quarta & Imaginatio sine sensu non possit quicquam intelli-
gere: & quod si intelligitur, neque sit, Quarta & Imaginatio
aliquid actu.

Deinde ostendit, quod fieri possit, ut quidam Quarta & Imaginatio
visu intelligamus. Nam ea, quae intelligimus, se ad se
sunt res absolute, & cum nulla sua concreta. Quarta & Imaginatio
autem visus & sensus in materia se existunt. & Aristoteles. Idem in
intelligendo non venire, quod actus in descriptionibus. Geometrorum
& Mathematicorum. Item Mathematici considerant suas
figuras, ut triangulum, quadratum, circulum, & similes sine
certa magnitudine & determinata quantitate: sed in quibus
describunt figurae, certam tamen & determinatam magnitudi-
nem ac quantitatem. Ubi ergo: ut latera trianguli sunt
unius, aut duorum cubitorum, aut alterius cuiusvis me-
surae. Sic etiam in intellectu auditu ut licet res, quae intelli-
guntur, magnitudinem habeant: tamen sine magnitudine
intelliguntur, & ob oculos ponantur. & sentiantur quatenus

magna se, & quantitatem. Tunc: intelligat; non quatenus
magna se, & quantitatem tunc: sed quatenus res se.

Hi: u

Hic qui pr. & mo illa, q. quanta sunt, ut linea, superficies, corpus, &
in determinatam quantitatem a tunc, intelligat. R. Aristes: eandem
in his roem esse, q. in precedentibus. Intelligat q. a, quatenus res sunt
quanta, sed non intelligat, quatenus infinitam et determinatam
quantitatem tunc, si nimirum absolute, ut linea, et superficies, &
compositae, ut trapedalis linea et superficies considerant.

2. Dilectio. Do:
84

Ad prae suu

Tertio, quod Aristes, ex his manifestum esse, q. ea sunt q. n. q. m. 3.
re ligna, ita possunt intelligi, ut neq. magnitudo sine sunt pra.
dicta, nec ullo tempore comprehendant, & tunc sine magnitudo sine ac
tempore non existant: sed & his contineant. Alterius a. disputa.
tionis e, q. ea sunt, q. sine continue, & sine tempore, q. in tempore
n. se, intelligi nequeant. Mevedos de

Quarto, cuius Animi partis affectio sit Memoria tradit Aristes: 4. Memoria
q. sit affectio Sensus communis, & prima Sentientis partis. prae: 2. e. sua affectio se
cuius a. non sine tempore scipinus & evanescimus ea pertinent
ad sentientem Animi facultatem. At quicquid meminimus, n.
sine tempore meminimus, ut ante e. onsum. Ergo quicquid
meminimus, sentiente Animi parte meminimus. Major est.
Quocumq. percipimus magnitudinem, eo quoq. scipinus
tempus & motum: siquidem nullus motus sine magnitudo lineae,
& nullum tempus sine motu esse potest. Atq. magnitudinem
scipinus sentit tot. Ergo eodem et tempus scipinus.

4. Memoria
e. sua affectio se
cuius a. non sine tempore
scipinus & evanescimus
ea pertinent
ad sentientem Animi
facultatem.

Hic in unum

Hic obijci posset hoc argumentum verum esse in eorum verum Me-
 moria, q^{ue} Sensib^{us} percipiunt. sed in ip^sis, q^{ui} intelligunt^{ur} locum n^{on} ha-
 bere. Et Aristes. Eandem esse rem eorum verum, q^{ue} sentiunt^{ur}. Sed
 intelligunt^{ur} respectu Memoriae. Neutrum n^{on} Memoriam sine
 visis esse posse. Et proea Memoriam per Accidens esse eorum re-
 rum q^{ue} intelligunt^{ur}. Et se a eorum esse verum, q^{ue} sentiunt^{ur}. Sicut
 et Memoria q^{ue} Accidens est in intelligente Animi parte: q^{ui}a subiecto
 eadem est Animi pars intelligens & sentiens. Et se a est in primo se-
 sente, & ea Animi parte, q^{ue} primo sentit, ac Sensus totu^m d^{icitur}.

Memoria in sen-
 tiente aⁿimae p^{ar}te
 et animalib^{us} com-
 patu^r brutis, q^{ui} n^{on}
 q^{ui} temporis sustineat
 In intelligente aⁿimae
 p^{ar}te accidens, q^{ui}a sub-
 iecto eadem est Animi
 pars intelligens
 & sentiens.

Ad 2am

Secundo probat Aristes: Memoriam per se in Sentiente Animi parte
 esse: q^{uia} multa alia bruta acatia memoriam hnt, & n^{on} tantum ho-
 mines, q^{ui}b^{us} opimo, & prudentia est data. Sed nullum brutu^m ani-
 mal, prater hominem intelligit, & ratione est p^{ro}ditu^m: sed t^{amen} sentit.
 Ergo Memoria non in intelligente: sed Sentiente Animi parte
 est.

Ad 3am

Tertio alio signo probat, quod in Sentiente Animi parte Memoria
 insit: q^{uia} nec in omnib^{us} animalib^{us} inest. Sed in ip^sis tantum, q^{ui} sepe
 Sensum hnt. Semper aⁿimae, si q^{ui} Memoria copulandus est antea a-
 dictum est Sentientia, nos prius aliqd^{am} vidisse, et audiuisse, vel tacti-
 sisse. prius aⁿimae & posterius est in tempore. Ergo aⁿimae temporis d^{icitur}
 aⁿimae, ibi nec Memoria inveniunt^{ur}. Idemq^{ue} in sentiente Animi p^{ar}te
 Memoria inest.

Ad 4am

Postremo concludit. Manifestu^m esse: in qua Animi p^{ar}te Me-
 moria insit: q^{ui}a est eiusdem s^u Animi partis, cuius est Memoria

Imaginatio, q' e pars Sentientis Animi, & Sensus interior. Idcirco
Memoria p se percipit ea oia, q' sub imaginatione cadunt.
p accidens a ea, q' intelligunt: qm absq' imaginatione non
intelligunt.

Quartum q' de Memoria traditur e: ob q' causam existat IV.
Memoria: q' eam efficiat. Quod ut explicari possit, Artes
primum huiusmodi questionem ponit: q' fuit, q' presente affectu:
one: spe Sensu, & absente re: Obiecto Sensu Animi memi:
nerit Obiecti, q' non e p sens.

Ad id V. Ad id V. Ad id V. Ad id V. Ad id V.
Ad ut hac q'stio explari possit, declarat Artes, q' affectu
in Animo existere queat, & inqt. Intelligendum est, eam af:
fectionem, q' per Sensum, & in Animo, & in ea corporis parte, in
qua Sensus id, q' inq' & cuius habitus Memoria esse d'r, p'cti:
va similem esse. Motus n. q' oritur, quando q' figuram sen:
soria n'primi. q'm q', q' annulis aliqd obsignant, faciunt.
h. e. Memoria non ut tactu, sed ut habitus sensuum intelli:
git, q' similes sui vel pictura, vel sigillo ab annulo impresso, q'
pictura, & q' sigillum oritur, si per Sensus, q' corporis instrumentis
utunt, aliqua spes ad Animum deferitur.

Id quod dictum jam e confirmat Artes signo: nam q', q' in magis
mota, ut p' Animi p'turbatio nem, ut iram aut metum: ut corporis affecti:
ones, ut ebrietatem aut morbum, ut aetatem senectutem, non valent Memo:
ria: In his n. p'inde fu, ac si in aquam p'fluentem notas annulis q'
in p'ima h: ubi nulla nota reliqua manet, aut ut in veteribz & n'is.
nosus sit edificijs, in q'q' nihil continet p' rimas, & p'ignit p'
aut in saxis & lapidibz evenit, q' p' duriciam nullum simulacrum

in priore sit. Itaque q. admodum pueri & senes se obliuioſi ſe
& immemores. pueri a motu acitantur pp incrementum: senes
a frigidi ſe & ſuriores pp decrementum. Similiter q. nimis nu-
to, & q. nimis tarſo ſe ingenio, non valet Memoria. Illi a. pp
ſpirituum ſubtilitatem humidiores ſe, q. vereat, & pro ſpes re-
rum in illorum Animis non manent; hi vero ſuriores ſe. Idcirco
in eorum Animis ſpes non niſidet, nec niſprimiſ. Ex q. by con-
ſtat, q. ca. ſu. primo, q. alij firma, alij vero niſfirma ſunt Me-
mona. Quae a. principua ſe ca. altera e. aetas, ut pueritia
& ſenectus, ubi vel motus e. multus, & ſpiritus perturbantur in pue-
ris: ut ſpiritus ſe ſuriores & craſſiores, ut in ſenibus: altera e.
temperamentum: ubi a. ſpiritus non nimis ſubtiles, nec et nimis
craſſi & max. firma e. Memoria: ubi a. vel nimis tenues &
ſubtiles, ut nimis craſſi ſunt ſpiritus, Memoria e. niſbreuillis. Et
Cur ydem homines interdum poſſint, interdum non poſſint meminifſe,
q. nimirum interdum niſpediantur perturbationibus Animi, vel
afectionibus corporis, ut aetate, interdum niſpediant. Tertio,
Cur eorum, q. in a. infantia & pueritia ſunt praeterſa aetate
niſmeminerunt: q. ſc. tum oia fluitant, & niſpetuo ſemota:
nullaq. firma & niſharenſ ſpes niſprimiſ, q. ſit pp abundantem la-
lorem, q. ſpiritus ppetuo niſuſbet. namque infantes & pueri diu
eodem loco conſistere & geſſere nequeunt.

Ad id

Ad id.

61
Vacant. H.
84.

Tertio repetit Artes questionem, ut ea ex iam dictis commodius disponi
possit: tamq[ue] Epitome l. m. Quam p[er] se, utrum ipsa affectionum
h. v. spec[ies] sensibilem, an v. illud, a quo nata e[st], h. e. objectum sen-
sibile Memoria tenear[et]. Et p[er] Voce.

Atq[ue] hanc questionem solvat Artes, tam in utramq[ue] partem dis-
ponat: primum quidem, q[uod] Memoria non sit spec[ies] sensibilis. Nam
spec[ies] sensibilis e[st] praesens. At Memoria non e[st] rei praesentis sed
absentis. Ergo Memoria non e[st] spec[ies] sensibilis.

Ad id expro. ^{id e[st] expro.}
Ad q[uod] non sit Objecti sensibilis probat tribus rationibus: quarum una
e[st]. Quicquid objectum sensibile p[er]cipit, id idem e[st] q[uod] sensus. Atq[ue]
Memoria non e[st] idem quod Sensus: nam Sensus praesens: Mem-
oria a[utem] absens objectum sensibile p[er]cipit. Ergo Memoria non
p[er]cipit objectum sensibile. Et expro.

Altera ratio. Quicquid percipit formam & picturam rei, atq[ue]
Objecti sensibilis, id non percipit objectum sensibile. Atq[ue] Memori-
a p[er]cipit formam & picturam rei atq[ue] Objecti sensibilis. Ergo
Memoria non p[er]cipit ipsum objectum sensibile. Major
declarat[ur] ex sensu. Nam q[ui]s vis, q[uod] effigiem & picturam
alicujus rei sentit & tenet, non ipsam rem sentit & videt
ita quod q[uod] figura & pictura meminit, non ipsius rei & ob-
jecti meminit. Minor confirmatur: q[uia] tam q[uod] meminisse videt,
si non rem ipsam, sed affectionem d[icitu]r repetit & contemplant[ur],
atq[ue] sentit. Et expro.

Tertia ratio. Quicquid e[st] absens, id non e[st] objectum sensibile.
Nam objectum sensibile e[st] praesens, & id q[uod] praesens non e[st] neq[ue]
cernere, neq[ue] audire possumus. Atq[ue] objectum memoria e[st] absens
& temporis praeteriti. Ergo Objectum Memoria a[utem] e[st] objectum
sensibile.

271
Et 22iv
Proposita questione in utramque partem disputata negando, quod
Loco Aristoteles eam dissolvit: & ostendit, absens non esse, ut quod spe-
ciem presentem sentiat, & meminerit rei absentis: idque decla-
rat similitudine. Quod n. in picturis ac si sit abstinere
pariete depictam simul & autem sit & simulacrum sive imago
aliquius animalis, ut equi vel hominis: atque unum idemque & mi-
mero, non tamen eadem utriusque ratio. Alio n. modo con-
sideratur ut autem, & alio ut simulacrum, atque imago. Si in-
statuendum est, aliud in nobis esse noticiam aliquius speciei,
& aliud ipsam speciem. Est n. unum idemque phantasma
& visum: sed aliud est, quatenus est phantasma & visum,
& aliud, quatenus est rei aliquius species, & quodam sub Memo-
riam cadens.

272
Et q. dicta jam sunt, declarat Aristoteles, & inquit: id quod agitur mo-
vetur in Memoria duplicem habere naturam & considerationem:
aut n. per se & aliquam in operatione & motu, ipsamque animi
apprehensum, vel ut rationem quod intelligitur: vel ut quod propria
animi quod sentitur: aut alterius & quod propria & visum,
equi scilicet, prius sentimus vel mente proximam. Quod et si pictu-
ra autem: ut quodam conspicuitur consensum, vel quatenus id
quod conspicui est res quodam & autem pictam per se, ut quatenus
est Carisi imago & figura, ut licet consensum revera non verum
consideretur tamen in eo, quod depictum est. Sic etiam in alio
est aliquid quod se visum, quod Animam apprehensum & est aliud imago
quod aliquis alterius & visum. Quod si Animam per se
apprehendat, tantum est ratio & species quodam aliquis rei.
Si vero ut alterius aliquis imaginem percipit, tamen

Ignorantia sua, q. Memoria tenetur & Objectum Mem-
 oriae. Itaq. similitudo q. d. a. e. in Memoria & pictura. Pe-
 a. pictura considerari, vel ut e. a. d. depictum, ut ut e. figura
 & imago alicujus a. a. t. Sic etiam id. q. Memoria comprehendit,
 ut se esse sp. s. aliqua Intellectu aut sensu comprehensa, q. t. o. no.
 mine. Q. d. a. p. t. a. & visum apte. ut alterius alicujus rei,
 ipsius Q. d. a. p. t. a. s. a. u. visq. imago esse se. Vnde absurdum,
 n. e. nos sp. s. presentem habere in a. o. sentiente & Q. d. a. p. t. a.
 seu imaginatione, ejus tamen meminisse, tanq. absentis & alter-
 rius alicujus. It. ai. Ita p. t. o.

It. ex jam dicta duobus modis confirmatur: primum signis
 quibusdam: & conservatione Memoriae. Secunda sunt a
 modis, quibus meminisse videmus. primum n. interdum respi-
 cimus, an meminimus, si quando rei alicujus obli. sumus,
 ejusq. memoriam amissimus. Si n. id motu & cogitatione ad
 An. h. u. redi. sed non recordamur, nos id antea vidisse, et
 audivisse, vel didicisse ab aliquo, q. novum quoddam visum
 in nobis existit, & dubitamus, utrum hujus rei Memoriam
 habeamus nec ne. q. sapissimi acuti d. si quando obli. su-
 mus, nos q. p. p. a. m. vidisse & denuo legimus, bonoq. intelli-
 gimus, non videtur id ex Memoria acutere: sed jam nos id
 apprehendere & estimamus. Et nonnunq. intelligimus
 & apprehendimus aliqd. tanq. simulacrum alterius alicujus
 q. prius vel vidimus, et audivimus, et didicimus, q. audiri,
 & id q. consideramus, n. t. a. m. p. u. t. e. m. & An. u. m. i. m. u. t. a. t.
 ut tanq. aliqd. consideramus: & hoc p. p. r. e. meminisse di-
 mus. T. e. r. t. i. o. n. i. t. e. n. d. u. m. c. o. n. t. r. a. r. i. u. m. e. v. e. n. i. t. u. r. n. i. p. u. t. a. n. t.

nos meminisse eorum, q̄ neq̄ sensu neq̄ intelligētia con-
prehendimus, ut cūdam Antiphrontis ex Orea, Eubœa
citare orando auctū, q̄ debili fari visa, Bobrios ante quā
se vidisse existimari, eorū allouitās ē, tanq̄ bene sibi notas.
Idemq̄ fit in alijs, q̄ sanā mentis non sunt: si quēdam visa hāc
suadens ipsi occurrunt, & p̄ea se meminisse putant. Ex q̄
bq̄ cognoscit, nullam esse memoriam, nisi visa sese offerant.
Tanq̄ suago q̄dam, & si hoc modo ad Animum perveniamus
nonnulla Memoria esse videtur, ubi nulla ē Memoria.

Si idem spectatur in generatione & conservatione
Memoriae. Nihil a. ad Memoriam componendum
servandam commodius ē, q̄ crebra meditatio, ut frequen-
ter aliq̄ memoria mandemus. Huius u. ca. ē, q̄ hoc
et Animus idem sepius considerat, tanq̄ imaginem &
n tanq̄ per se apprehensum & cogitatum. Vnde ea quorū
meminimus imaginem quandam esse constat. Ad ha-
bitationes atq̄ere possumus Rhetoricā praecepta, q̄ de
Memoria tradunt: ubi iubent figuras quasdam sibi
proponere, q̄ commemorefiant de q̄, quorū meminisse
volamus. Sic Cicero in partitionibq̄ in fine ubi dialogi-
zant. Confectio memoriae tanq̄ rerū loci ubi sit & in his
dixit, ut literas collocat. Idq̄ autor ad Herenn. lib: 3.
Quintil: lib: 11. cap: 2. plenius explicat. Huius g. man-
festum etiam ē, nos nullius rei meminisse posse, nisi sui in
& simulachrum alterius alicuius rei. C. Tit. lib: 1.

Concto hac e huius ^{si} de Memoria, in qua qd Memoria sit, pl.
 ni exponitur: oia q precedentia ppea qd dicitur & tractata fuisse in dicitur
 ut priamus, qd sit Memoria & qd sit meminisse, seu qd definitio
 sit Memoria. Est a. Memoria habitus facultatis sentiendi,
 quo percipimus visum, quatenus e imago abiciens rei,
 & eius quod anti Sensu fuit perceptum.

Cum dictum sit Memoriam esse habitum sentiendi sui habitus, no:
 ut Artes, eam non esse habitum exterioris sed primi, & inte:
 rioris Sensus. Quod a. Sensu percipimus tempus, eo a
 meminimus: siquidem Memoria, sine tempore Sensu non existit.
 At interiore Sensu percipimus tempus tanty affectionem nudy,
 q semper e in magnitudine, q nullo singulari exteriori sensu
 percipitur: ut lib: 3. de Animo cap: 1. l. 33. traditur.
 Et q interiore etiam sensu meminimus.

C A P V T II.

Præcedente capite dictum e: Memoriam esse similem picturæ
 & simulacro, in tabula descripto: qdm a. picturæ & statua
 alia sunt integra & incolantes: quarumq; rerum inagines sunt
 perfecte cognoscitur: ut illa pictura Troiani belli ap. Vir:
 giliu lib: 2. Æneid. ubi Æneas videbat, uti bellantes Per:
 gæna circum hæc fugerent Græci, premeret Trojana pu:
 ventus: Hæc phryges instaret cuncta cristatus Achilles.
 Alia a. sunt manca & mutila: quarum tamen integra notæ
 quedam restant, ex qbz animus, rerum simulacrum aut imago
 colligere potest: sicuti Cicero lib: 5 Tusculan. qst. 6.
 Cotinetta non multum e sumis emimente, in qua fuerat
 sphaera figura & cylindri, septem undiq; & vestitus vestibus

Q. d'emeti in agavi sepulchrum Archimedi. q. a. trachar
quosdam senarios, quos in ejus monum. esse n. s. p.
nos acceperat, q. declarant in summo sepulchro sphaera q.
se posita cum cylindro: ita etiam in sententia animi pte
nonnullas imagines ab actu sensib. n. signata integra &
constantes permanent, ut sine ullo negotio, tanq. imagines
sentientem animi vim movere queant: nonnullas a. par.
qdem de illis imaginib. manet, pars vero alia vel eva.
nescit, et obscuratur: ratiocinando tamen colligi & restitui
pos. Vnde via ea, quorum meminimus ita sunt.
ut universum habeamus Memoriam: ut partem q.
Memoria tenemus: alteram a. investigamus ut totius
Memoriam habere possimus: & duplex q. Memoria dicitur
scilicet: altera naturalis voc. Memoria explata, q. in omnibus
animalib. temporis sensum habentibus videtur, de qua pte.
recedente & corpore traditum e. Altera recordatio
q. pte. nuncupata, q. in soli hominib. ratiocinatione n. s. p.
videtur. De qua hoc capite dixerit, in quo primum pte.
de recordatione agendum esse pte. e. ea tamen alia
apprehensionib. e. s. p. & modis recordationis explicat
verbo quatuor affectu sui & recordatio dicitur.

Dei. de. i.
Principio pte. dicitur: cum de Memoria dictum sit: sequitur
ut de recordatione etiam agatur: siquidem a principio h.
jus libri de Memoria & recordatione agendum esse pte.
situm fuit. De recordatione a. tractandum e.
ut in primis ponantur, q. possunt e. epichrematici: q. b.

8 Decem. 1. No. 84.

Anteq̃ uimur cōfirmetur: quā Memoria & Recordatio con-
ueniant, indicatur. Conueniunt n. q̃ sciūtis, q̃ recordatur
non meminit & recordatur ejus, cuius iam sententia & sciētiam
habet: sed resūmit id, q̃ prius sciverat, vel praeerat. Ita quā
Memoria non ē rei praesentis sed praeterita. Sciō cōven-
iunt Recordatio & Memoria, q̃ utraq̃ ē praeteriti temporis &
verū praeteritarum.

verum potentiarum. Et in summo
 Minor confirmatur ex diffa Recordationis & Memoria
 Non a prorsus idem e recordatio & Memoria: sed recordatio

praeceat memoriam & eandem sequi. Si quando partiali
 cuius meminimus, & alterius summi obli, tunc recordatione
 colligimus illam partem, q̄ obliuione amissimus, ut totam
 Memoriam apprehendamus, & tunc recordatio sequi Memoriam.
 quatenus a totius rursus Memoriam habemus, antequam sit ipsa
 Memoria. Exi gra. si q̄ videlicet fornum verum Virgilij
 in Aeneide: Arma virumq̄ cano Trojae q̄ prius ab oris.
 Et continue istam versum apprehendit, ut alio tenet: quod si
 vult, tunc prius ap̄ Thoniam repetit, tunc & ipsa uenit.
 Si vero alteram partem tenet, nempe: Arma virumq̄ cano.
 & alterius & obliu, nimirum Trojae q̄ prius ab oris.
 Recordatione a colligit, tunc totum rursus tenet versum.
 Et ita recordatio sequi priorem, antequam sit a posteriora
 Memoriam. Vnde patet Recordationem & esse absolute
 iteratum acceptionem eorum, q̄ prius in Animo fuerunt.

Ans. 2^a dicitur

Quamvis l. in l. an Recordatio dici possit, si q̄ totius
 sui obliu, & illud rursus ut sentiat, ut addiscat. & ites.
 Sive q̄ ipse aliquid uenerit, sive ab alio accipiat, non est
 recordationem: sed novam apprehensionem. Differt a Re-
 cordatio ab huiusmodi apprehensione, q̄ in Recordatione re-
 spatio aliquid inde de q̄, q̄ ante apprehendimus: sed in
 huiusmodi nova apprehensione nihil inde: verum to-
 tum de novo apprehendi se.

Superadditur q̄ de.

Sed haec est huius capitis pars, in qua ites causam
 & modum Recordationis explicat. Cum ydem esse dicit.

quoniam Memoria ordo quidam sui ipsam & rem quorundam
meminimus: atque unius motus post alterum fiat nam. Et
ex hoc novo dicitur huius ordo duplex. Alius est unus: ut
ex consuetudine. Necessarius quidem est, si quando aliquid
quod movetur, & id necessario aliud aliquid movet, &c.
Cum res ita cohaerent, ut si unius meminimus, neces-
sario etiam alterius Memoriam habeamus: Vbi gratia,
si meminimus, nos aliquid didicisse, etiam a quo & ubi
didicerimus meminimus: Ita possumus alterius & al-
terum recordari. Si vero non necessarius sit ordo, sed
ex consuetudine, non semper, si unius meminimus, etiam
reliquorum meminisse possumus. Plurimum tamen, si
unius Memoriam habemus, ceterorum quoque recorda-
mur. Est ergo ex consuetudine Recordatio, si ex illo,
quod non necessario cum reliquis cohaeret, ceterorum Memo-
riam colligimus, non tamen semper eam reperimus.
Vbi gratia, si quis usus est, quando alius nominis re-
cordari vult, ut primam syllabam, et primam litteram
repetat, quo totum ei nomen revocatur, tamen si primam
syllabam aut litteram non videt, non tamen recordari totius
nominis: quia syllabae & litterae non magis cohaerent.
Unde et accidit, ut quidam velocius possint recordari illius
quod semel percepimus: quam alij eorum, quod saepius percepimus.
Quia illi consueverunt unum aliquid sibi proponere & ex eo

66
cetera colligimus: quoniam etiam novissima, quae semel vidimus,
magis Memoria tenemus, quam alia quae capitis est peritura.
Quoniam ista diligenter: hoc obiter tantum inspicimus.

Item 81
Ex hac causa Recordationis modus omnis est manifestus.
Recordamur enim, si novemur diversis motibus quodam
ordine, donec perveniamus ad illum motum quem
consequi, quem praecipue quimus. h. v. recordatio
fit, si in Memoria aliquo ordine colligatur ea, quae
vix meminimus, ut alia sint priora, alia posteriora, et
seorsum moveantur.

Item 82
Quod praeter jam dictum est, id magis spectatum et elucet
Artes primum quidem, qui Recordatione sua quodam negotio, quod
videtur vel ab eo, quod exterius est principium, et quod seorsum
quoniam tunc: ut si recordari velimus, quod ante actum factum
fuerit, vel audierimus, incipio ab hodierno die, et
dior ad hesternum, et sic semper, donec perveniam ad nudum
calvum diem, ubi recordari possum eorum, quae investigare
cupio. Vnde et Pythagorae confirmanda Memoria: quia
singulis diebus vespere, antequam se cubitum conseruerit, to-
tius diei acta recollegerint, ubi ordine ipsius opus fuit,
ad singula investiganda. Et quae consuetudo dicitur in
veterum in minimis Pythagorae ascriptis, in libro de Senectute
Ciceronis, in Epigrammate Virgilii. Vir bonus et sapiens
mentis fit: ut ab alio aliquo, quod nam primum non est
incipio, et ex illo investigo rem, quod Recordatione novisse
volo. Ita vel est praeter quod cui recordor, et contrarium

12 Decom 6. Ho.
84.

et vicinū simile quādam si audiam aliquam cantilenam &
recorder alterius, q̄ eam dem eam har melodiā te: aut si
videam aliquem dissimulatorem & recorder Secreti. Con-
trarium: ut si sentiam astutiam, & recorder frigoris, q̄ hoc
tempore fuit, aut videam parietem demeratum, & recorder
eius candorem. Quia quicquid & vicinū, ut si videam re-
sponsum, & recorder atri, et si teneam stemmā si. hion, & ex
illo colligam alteram hemistichion.

Ad alio modo idem declarat, q̄ recordatio fiat: quā
ipsa, quorū meminimus, motū quādam certo se ordine, q̄ no-
tus est se ipse, ut in similibus, vel se simul nā, ut in con-
trariis: ut alter partem tu. De altero, ut in quibus & vi-
tis: unde perspicitur, q̄ reliquū, cuius recordamur, su-
pergruū, & semper post aliud movetur i d q̄ sequi. Itaq̄
recordamur, si vel in quibus altera ex altero, ut si in quibus
mūs, & tamen altera post alteram movetur, recordamur,
aliquis ex consuetudine, ut sapius recordatio fiat, si a li-
fuit motus, & nos illius recordari non cupiamus: ut si niter
dum cogitamus de Cicerone, eorum q̄ ab ipso scripta sunt,
recordamur, & tamen hoc tempore illorum remanens non
cupimus. Ex q̄b. perspicuum ē: modum recordationis esse,
ut aliqd aliud moveat, & ex mo. q̄ cum a liro vel nro
et non duo coheret alterum inducimus, & ex noscimus.

Ex his, q̄ iam dicta sunt, dubitatio oritur, quā q̄ri p̄.
Cui niterem illorum recordamur, & va. meminimus, q̄

procul sunt, & longe ante facta: eorum a. q. spingua
sunt, & in per accidens, non recordamur, non memini-
mus. R. Artes, hanc q. tionem non esse necessariam, sig-
dem ex precedentibus constat, q. certis regulari ordo in re-
cordatione, & cum tunc ex Memoria oriatur, in ea etiam ratio
sui ordo, necesse est. Interdum q. necessario aliquid obvenit,
q. tamen non in proximo, necq. cum recordari volumus: inter-
dum a. ex consuetudine cadit, ut alterum post alterum se-
quatur. Si q. antiqua priore loco occurrant, eorum recor-
damur, & meminimus: Propter quod a. non meminimus si
vero contra spingua priore loco sese offerant, eorum recor-
damur & meminimus, pro ut ordo est in his speciebus

Deo Sexta

Id q. dictum jam est, non remissum, si ordine per dianur
ab aliquo principio, confirmat Artes duobus signis: pri-
mum, q. celeriter & optime recordamur, si a principio rei
incipiamus. Sicut artes se habent, ut altera post alteram
sequatur: sic etiam motus, q. a rerum specie in animo formantur,
seu tent, ut alter alteram sequatur.

Alterum signum est, q. facile recordamur eorum, q. bene
se ordinata, & aliquoties ordinata collocata: sicut species
Mathematicae: quod tamen semper per altera ex altera priori
demonstratur. Quae vero nullum inter se habent ordinem,
eorum difficilius & deterius reminiscimur. Sicut se ex
varii artibus conquesta sunt, q. difficilius memoria ma-
lantur, & difficilius etiam sub recordationem cadunt:
Vnde fit, ut si q. orationem aliquam aut alium aliquem tho-
loris locum memoriae vult mandare, facilius id consequatur.

si artificium non est, & dispositio non partium atq; argu-
tum, qd si hoc ignoret. facilius etiam rebus laqueis
tinnit & claudere possit, si quibus cohaereant, sciat, qd si tunc
omnia ipsum faciant.

Item Tercio Ex his colligit Artes, quod discriminem sit inter
recordati & recensere dicere, sine novam disciplinam. In Re-
cordatione n. a se ipso quicquid in memoriis ad principium, q
in memoria retinetur, & unde Recordari incipit. Si qd a te-
nicio addidit id, cuius oblitus est, a se ipso memoriis n. p
sed ab alio ad id educatur, qd novisse vult, necesse est
ut vel a preceptore ipsi tradatur, vel in libris legat.

~~Item~~ Quartus. Item interdum evenit, ut quis non pos-
sit recordari ejus quod quaerit: interdum a se quicquid id in-
venire possit, ejus est causa. Artes exponit, & inquit, hoc fieri,
q interdum id, a quo principium fit recordationis, non oc-
currit, sed aliud aliqd qd fortius apparet, sub recordationem
venit: interdum v. se dato illo nolu apparet principium
recordationis, & tunc invenire possumus, qd quicquid. Nam
semper recordamur ejus, cuius memoriam aliquam partem
habemus. Memoria a fit, si species aliqua &
facultas notans est in ipso aido. Ut si si nihil movet,
neq; meminisse, neq; recordari possumus. Ex his q jam si
tradita, & philosophica praecepta de Recordare a Thoma
Aquinate colliguntur: quorum I. Si qd aliquis rei re-
cordari vult, conari debet, ut eam ad aliquem ordinem
reducat. II. alterum, id aliqd qd meminisse vult, intelli-
considerare & menti altit inficere debet, ut alijs rebus obli-
vis. Frequenter & sapienter secundum ordinem res meditari
& considerare debemus, si recordari valere volumus. III.
Quarta, Insuper debemus ab aliquo principio, & n. quicquid

animus volvere, ut rectius & citius recordari possimus.

¶ *Ad 2^{am}* Hic dici posset, quod opus sit principio, cum et aliud quoddam sumi & ceterorum quod meminisse vel recordari queat. R^{es}pondeo h. nobis & inq^{uit}: Sed a quo recordationis motus incipit, utro est principium & quoddam universale. Quod quidem principium sit primo per hoc signo: quia facile possumus recordari, si sciamus locum, ubi aliquid vidimus, vel audimus, vel aliquid factum est, ut locus sit principium, unde recordari incipimus.

¶ *Ad 3^{am}* Auctor X^{po} dat rationem & c^{on}, quia recordationis ratio est, quod mens h^{ab}et veliter ab uno in aliud movetur: praesertim si aliquam affectionem inter se habent, vel sint similia, vel contraria, vel propinqua. ubi semper aliquid est principium. Ut si quis recordari velit autumni, tempus & humidum incipiat a lacte quod album, & ab albo procedat ad aerem quod spiritum, & ab albo videtur simile: ab aere veniat ad humidum, ab humido ad autumnum, ubi utroque principium quoddam est, a quo nostra recordatio incipiat.

¶ *Ad 4^{am}* Scito probat, quod universale debeat esse principium. Quidam aptet universale, ipse explicat, quod non intelligat universale dialecticum, quod de pluribus praedicatur: sed quod medius nam habet, & a quo ad plura procedere possumus: ut si sciamus 2. 3. 4. tria dicuntur esse universale, quoniam ab eis vel ad 2, vel ad 4 procedere possumus. Huiusmodi ergo universale & medium recordationis esse principium probat. quia ut recordamur, si huiusmodi habeamus principium, quo semper ab uno ad alterum procedere possumus, vel si non habeamus, si dicamus tamen recordari: si habemus tale principium.

principium, manifestum est, tale esse exhibendum, ut
v. dicamus recordari, ab eo tali principio, ita ut prin-
cipium cuius tantum sit principium, et ab eo ad utrum-
que partem non possimus progredi, tunc recordari, utrum-
que possimus, nisi ab eo principia incipiamus. Atque videmus
nos interdum posse recordari, si incipiamus a medio
et ad cetera progrediamur. Ego huiusmodi recordari
et principia recordationis. Etiam si interdum con-
stat, ut a primo principio incipiamus et ab eo ad ca-
etera progrediamur, tamen hoc ipsum principium recordari
non habet, ut in finis esse queat. v. g. si post-
erioris partis alicujus carminis oblitus sumus, tunc post-
erioris a prima parte incipere: si v. prima sumus obli-
ti, initium faciendum a posteriori, si ejus meminimus.
Unde apparet, principium in recordari semper medianum
habere, ut et principium et finis esse queat, sed hoc
respectu.

Quod si res, et quod dictum est, declarat Plotinus et Sto-
icorum, quas Crates interpretis h. m. explicavit: ut a
sit Athenae, et Lyceum, v. domus Platonis, et prima
mensa, et symposium, et Socrates, et a Socrate narra-
tus, et lista sive baculus: si quando jam alicujus ho-
minis recordari volumus, necesse est ut ab aliquo incipiamus,
et principium et finis esse queat, ut si prius meminimus,
tunc a posteriori sumus oblitus, incipiamus a prioribus.
v. g. meminimus in et de symposio alicujus
factum, ceterorum a sumus oblitus, tunc de hinc incipiamus
et ad prima et posteriora progredimur: valens et m.

reliquis ratio, ut sit a V. si re ab it, si re ab it incipiamus,
 semper id medium habeat nam, & principium et finem quod
 T. 3. d. 2. Com in recordor unum nuncio principium
 non est a quo incipiamus, sed a quo cuius remissio volumus
 solidariur: interdu v. ab eodem nro principio initium
 facientes, non remissum. Huius. n. rei d. 2. scilicet:
 una, quod idem est principium, quod plura recordamur, ut in
 superiori exemplo, a V. possumus recordando medium vel
 in V. vel in d.: si re si carminis alius recordari volumus
 vel possumus priora ejus v. memoria tenet, & posteri
 riorum oblii esse: vel possumus posteriora meminisse &
 priora oblii ea. Tunc vel priora, vel posteriora prin
 cipium recordationis esse possunt. Accidit a. nos ma
 gis consuevisse & ex antiqua consuetudine magis induci
 ab uno in aliud, quam in aliud. Si ita remissio vo
 lumus ex aliquo principio, a quo non consuevimus re
 cordari, tunc interdu remissio non possumus. Dicitur
 t. d. 2. v. 2. altera est ratio: unde accidit, ut quia
 sapientius apprehendimus & intelligimus, eorum. Et ita
 recordemur. Tunc in nra quia se consequimur & si
 nunt apprehendunt: si etiam in consuetudine, quia alter
 ra est natura, alterum sequi alterum, & unum post alter
 um apprehendit.

Et d. 3. Altera est, quod sicut in opotio. nra,
 nonnunquam quaedam contra naturam a casu & fortuna even
 iunt: si etiam sapientius in his accidit, ut quaedam con
 tra consuetudinem fiant: si eadem consuetudo minus est fir
 ma, quam nra sit. Quia pp. et ex consuetudine ab uno
 ad alterum recordando & carminis: tamen huiusmodi
 consue:

consuetudo intermedium aberrat, & in q. recordat, si habet
atq. ad aliud vagat. V. g. si q. recordat vult alicui
ius nōis, quod prius audiret, tūc arripe su. nomen dissim-
mille prius audito: quod tamen in aliq. syllabis & lit-
ris cum priore conveniat: sed q. tūc nō consuetudine
nec nōi ordine recordatio adjuvat, fit solutissimus in
recordatōe: q. inconveniens & consuetudo, & ordo in eo
cuius recordati volumus. Hoc igit. modo fit recordatio
cum rerum, quarum recordati volumus.

VI.

¶ 1. *De rebus* Cum in Recordatōe eadem sit ratio, q.
est in memoria, ut nō modo rerum recordemur, sed et
temporis, quāq. praeteriti & hactenus, q. rerum p. ordinem
recordemur, & positum sit: nūc etiam dicitur, quō Re-
cordatō fiat, cū temporis. Primum. a. p. ponit Artes, nō
nō solum rerum remissis, sed in recordatōe nō tēp-
praeteritū cognoscere, itq. vel determinatē, ut sciamus
nos autē triduum ^{aut} nūq. aut aliquo determinato
tempore quāquam ^{aut} cognovisse, aut alio modo cognovisse
vel indeterminatē, ut q. d. sciamus, nos aliq. antea
apprehendisse, sed q. nō is factum sit determinatē
ignoramus.

¶ 2. *De rebus* Ad hoc declarandum inq. Artes aliqd
unum idemq. ē in aīo, quod majus & minus in tempo-
re iudicat & cognovit: itq. si p. b. p. t. aliqd ē in
aīo, q. iudicat majores, ita aliqd ē in aīo, quod iu-
dicat & cognovit tempus. Intelligit a. aīo nūq.
ea, quae sicuti distantiam p. t. sunt, nō ex t. de-
do in t. intelligentiam: sicut platonici aspectum ab oculo

rem viam extendi dixerant. Si n. h. m. autem intelli-
geret, non posset magis aliter, quam pro ut existunt
intelligere, cum tamen eas secundum proportionem intelligat,
quatenus proportionem aliquam habent ad motus & fi-
guras seu magnitudines, quae in aëre existunt. h. e. si magis
excellenter aliquam magnitudinem intelligit, nec ipsa magnitudo
actu est in aëre, nec intelligentia extenditur ad exte-
riorem magnitudinem: sed scilicet, ut species aliqua magnitudinis
sit in aëre, quae proportionem respondeat exteriorem magnitudi-
nati. Et in parva magnitudine, item in magnitudine parva
tempore.

¶ *¶* Ex his quae dicta sunt jam sunt quatuor & quibus
tatio omnia, quae differat aëre a se, si maiora & si minora
intelligit. R. Artes, quod ea, quae sunt intra aërem
minora quod sunt rebus externis, quatenus se signa-
va tamen & sunt in aëre, proportionem reddunt eis quae
se extra aërem: ut aliae species sunt maiores illa
minores magnitudinis. Et n. h. e. sunt proportio inter species
temporis & distantias: ut unus intelligat & alterum
q. litoris & litoris su. Sit n. res aliqua a, & q. faciat
ut eius obliuiscamur, quia tempus ipsi cohaerent.

¶ *¶* a. facultas & primus sensus aliq. patris a
simili. tunc res sensibilis a & species existens in sensu
toti sit β, ε: atq. haec species moventur inter se & in
memoriam, q. facilius est rerum intellectu com-
prehensum: tunc in memoria species erit rei sensi-
li & proportionem respondens, & apta V. d. ita ut in me-
moria, a qua recordatio incipit sit aliq. & proportionem
reddens rei externae. praeterea ponitur q. ad res

alia sit 2^a cum differentia temporis ~~tem~~ praeteriti
cujus species in sensu tot sit d. u. & in memoria
species sit x. si jam quatuor uir a b in mem-
ria potius faciat y d. quam x. d. Respon. Tibi
q. sicut d. v. se habet solum proportionem ad a b,
ut species ad rem. dicitur species: si se habet solum
proportionem d. e. in sensu tot ad x. in memoria
q. utrumq. eorum & species rei sensilis exterioris.

2^a. d.
Clar. 8°. Post explicatum quaestione, ex qua
intelligit, proportionem inter se reddere res & notitias, sive
species rerum & temporum, semper ex unius notitia ad
alterius notitiam perveniri posse: ut si species rerum in
specie rei magna, et rei sit magna: & si sit rei
parva, et rei sit parva, et si ipsa species nullam
quantitatem habeat: & si sit cum tempore pre-
teriti etiam temporis sit notitia: Nunc ostendit Al. res
conjunctionem esse cum cognitione temporis:
idq. h. m. probat. Memoria est temporis praeteriti
& cum q. meminit, est tempus cognoscere. Atq. re-
cordatio sit ex memoria. Ergo recordo et tempus
praeteriti, & reminiscens est sicut tempus
reminisci. Major confirmatio, q. memoria si agit
nec fit, nisi si simul occurrat motus seu species rei
& temporis. Nam si q. putat se cognoscere rem
prius cognitam, q. tamen prius non fuit nota non
meminit sed accipit, & putat se meminisse cum in

non meminerit. Item ut videtur, si qd apprehendit
 ea quae sunt praeterita, et cum non considerat ut pra:
 terita, sed tanquam ea quae iam intelliguntur &
 sentimus & non refert ad rem praeteritam quatenus
 praeterit, tunc dicitur ut si qd memoriam opor,
 putet se meminisse. Quia si redita meminerit cu
 it latere se invenisse: quia simul rem & tempus
 apprehendit. Et a. duplex temporis cognitio & re:
 cordatio: altera determinata qd certam tem memi:
 ram: ut si cognoscit aliquid ante triduum cu factum:
 altera indeterminata, qd nullam certam memoriam
 habet: ut si scimus, qd prius aliquando factum
 sed quando factum sit, ignoramus. Huiusmodi
 a. temporis notitiam eo dicitur & cor feruere
 notum. Solent enim n. m. p. interdum dicere, nos
 tunc certo scire aliquid factum esse illo tempore, quoniam
 si hoc id est factum: interdum dicimus, scio hoc
 evenisse, sed quando hoc factum sit, ignoro.

De ulv & Absoluta Prae de modo relor:
 rationis, tum de rerum in qd. ordo alijs & prin:
 cipium requirit huius temporis, cuius notitia & qd
 rem praeteriti e. ncia: nunc in postrema huius
 Prae de Recor. parte, cuius ad facultatis affectio
 su recore, docet. & primum relore a memoria
 discernit, ne quia similitudinem aliquam habent
 p eodem haberi queant. Et ut alio modo recordemur
 in sentit nte ad facultate cu intelligat, qd sit memoria.

proximè ipsa tria discrimina memorie & Recor-
dationis: I. primum est, quod principis huius libri
est indicatum; quod non ipsa memoria & recordatio
valent: sed quod fortiores se ingenij membra, &
relietores, recordare possunt.

Ad idem. II. Alterum discrimen est hoc temporis.
Nam recordatio antecedit memoriam, cum recordare
memoriam colligamus, & memoriam est sine inter-
ruptione temporis: recordatio a. sine interveniente
oblivione & interruptione temporis esse nequit.

Ad idem. III. Tertium discrimen est in subiecto
in quo memoria & recordatio inest. Nam memoria
nulla animalia præter hominem sunt prædicta. Recor-
datio a. nulli animali rationis & cognitionis si prædicta, sed soli
hominibus tributa est: cuius causa & ratio est: quod tantum illud
animal recordare valet, quod potest videtur & cogitare
& deliberare. At solus homo potest suam
rationem & deliberare. Ergo solus homo potest reminisci.
Major confirmatio: quia Recordatio cum aliqua est negi-
tatione, ut ex antecedente intelligat consequens, & id
quod prius vidimus vel audimus, vel perperam sumimus
ex alio aliquo huiusmodi colligimus: quod sine talis
cognitione fieri nequit: si autem & deliberatio est generalis
Itaque recordari non possumus, nisi ex aliquo noto ad
ignotum perveniamus, & quantum rationem in
statuamus.

Oportet. Ex hoc discrimine videtur possit aliquid recordari
 locum esse affectionem ad intelligenti, & non senti-
 entis, ut & memoria: Porro Artes & doctores sunt
 recordari esse affectionem corpoream: ad sentientes
 & prius confirmat h. rde. Quia & a sensibili
 fantasia & viso patitur, id est in sentiente animo.

At recordari patitur a sensibili viso: quoniam est inquisitio
 sensilis visi. Ergo recordari est in sentiente ad ph.
 Oportet. Id est signis: primum n. si qd. co-
 cordari vult, & magnam intelligentiam adhibet, sed non
 potest invenire id cuius reminisci cupit, phantasiam, q.
 non fuerit, si recordari non esset corpora affectio, &
 in sentiente ad ph., sensilesq. species occurrerent, animus
 perturbaretur.

Nam dicitur in 2do quod si qd. velit consistere a
 recordari, si diligenter inquisit id, cuius nullo remi-
 nisci, non potest consistere, sed adhuc recordari, quoniam prae-
 cipue Melancholicis accidit, in yb. vehementer
 caritas nativus & inordinatus motus: quoniam fieret, si
 in intelligente & non sentiente animo esset recordari.
 Possunt n. ab intelligente consistere, quando cumq. vo-
 lunt: & si jam contemplati sumus aeromutua, &
 fortis possunt physica, vel aliud aliqd. contemplari.
 Auctor. Id est. Cuius rei est, q. sicut in statu
 ignorantis non est, ut possit per se ipsum cupiscere
 & efficere, ut gerat, quia nullo, si etiam non est

in p[re]fate recordanti ut desistat a record[atione], quando
desit: si n[on] ibi est extrinsecus movens, ipsius lapsus.
Ita et in record[atione] est quidam movens cuius q[ui] record[atur].
Satis investigare vult: nempe quodam visum cum
corpore coniunctum, quod id movet, in quo est affectus
recordationis, h[uius] motus q[ui] t[ame]n impellit & d[ir]igit
si cohibere neq[ue]t, cum sit aliq[ui]d a se ipso p[er] se.
Item ut illi mobile est separatum a movente, &
mobile movet[ur] quando aliq[ui]d impellit: ita et h[uius] in
loco speciei & visum est movens, quod recordantem
tam diu afficit & impellit, quam diu vult afficere
eum. **Adversus 3°.** Quod dicitur iam e[ss]e amplius
confirmat[ur] ex complexione & temperamento eorum q[ui] mixti
p[er]turbant[ur] si non possunt recordari quando vult.
Quod si: q[ui] mixti p[er]turbant[ur], q[ui] minus h[ab]ent d[ur]itiam t[ame]n
et roborem, q[ui] long[us] & sensu[m], cum o[mn]i sensuum
instrumenta ibi existant. In his n[on] humor co[n]co-
tus non facile cessat a suo motu, donec inducatur
quar[us] & motus recti p[er]ducit ad suum terminum.
Ad 4° op[er]at[ur] Quod recordatio sit in sententia
animi facultate, q[uod] cohiberi n[on] p[er] quanto voluit
declat[ur] duob[us] similib[us], q[uod] et verum e[ss]e p[ro]bat, q[uod]
Sichm[us] e[st]: primum p[er] ab affectib[us] acor[um].
Item n[on] in timore & ira contrarij sunt motus, & n[on] p[er]
q[uod] timore motu[m] vel irasci quando vult, q[uod] semp[er]
hi motus resistunt: ita quoq[ue] non possunt resistere

recordationi quando volumus. Et quod per istam
 fecimus scilicet animi voluntatem finis imponi in se
 quia ab alio comouetur & instrumentum a quo d
 corporis afficitur: ita quod in memorie non est finis p
 ato arbitrio: quia mobili memorie ab alio extrinsecus
 in corpore est instrumentum.

¶ 2^a 2^a 2^a Alterum simile sumitur a vocibus humanis.
 Quod si quis magna contentione aliquam rem nomen
 vocat, vel cantat, vel loquitur aut dicit, non prestatum os co-
 habere, etiam respicit vocem aut canorem, aut litteras.

¶ Sed os adhuc videtur ab eadem non & dixerunt: ita
 et in memorie motus manet: & sicut ibi fit per instru-
 mentum corporis comotum, ita quod hic idem alii-
 dit: quia recordatio est affectio corporalis & sentientis
 facultatis, quod corporis instrumentis utitur. Ex quo mani-
 festum est, recordationem esse sentientis et facultatis
 affectionem: Notandum tamen est: non absolute
 esse sentis facultatis affectionem, sed quatenus cum
 intelligente subiecto & eadem: alias omni quod per-
 fectam habet sentientem facultatem, et recordati sunt.

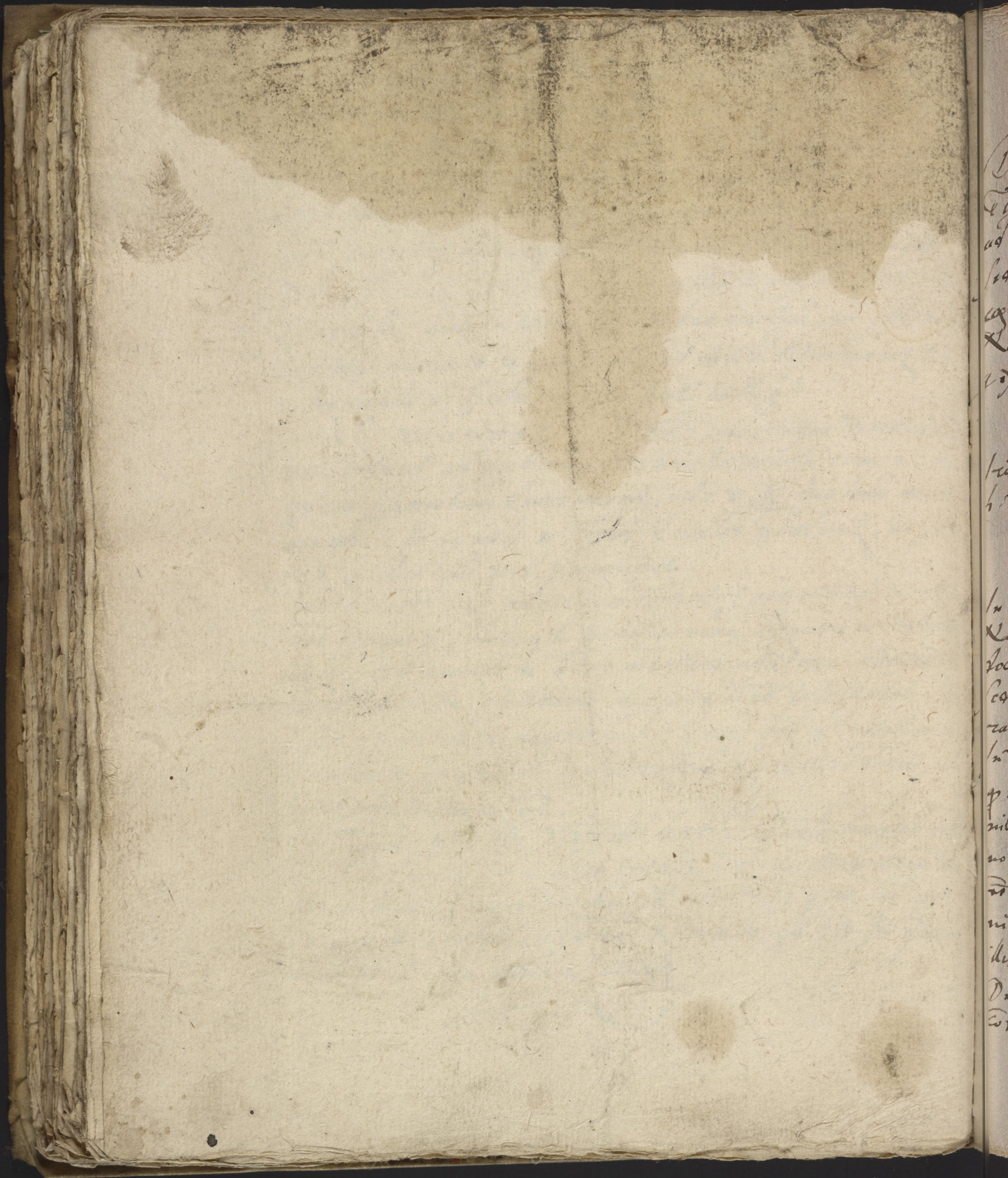
¶ Quod 3^a. Hic obijcere quod posset: si recordatio
 sentientis facultatis affectio, cur non oes homines memo-
 rie valeant: cum oes sint animi sui praediti. Ad hanc
 questionem per Aristotelem & philosophum eodem, quod recordatio
 ut & memoria non valent: ac amplius amplius, &c.
 Corporis et affectionem corpoream, h. e. in parte et

facillime sitam esse. I. primum n. ij. hōies memoria
& recordoe non valent, q. superiores partes sētū p.
portionem maiores habent, quam inferiores & por-
tiones sunt. Quab. de causis. I. q. multum p. x.
sētis habent in cerebro & parte sentiente: ideoq.
spēs sensiles nec aequabiliter, nec tam ordinem
ipsis offerunt, sed magna in illis confusio dicitur. 2.
q. multi sunt in talem cerebro motus, ut spēs
receptae nuncius nequeant, sed facile dissipantur, &
recordando difficile directo pnt colligi.

II. I. de aetate. II. Sed memoria & recordoe
non valent admodum juvenes & valde senes: hi
q. em p. motum & convenienti, illi v. p. motum & in-
conveniēti. In senib. n. spēs sensiles aboleantur, in ju-
nib. a. dicitur non p. nuncius.

III. 3o p. dicitur cu. infantes memoria & recordoe
firma n. sunt, q. p. nuncius figuram habent
& usq. a. majorem advenientem aetatem superiora
memoria certa p. portionem maiora tnt inferiorib. &
spēs conservare nequeunt: q. cum oia a Corpore dicitur
positione eveniant, manifestum ē. Recordoe cor-
poris affectionem esse.

¶ Ep. ad 8o. Ex his hanc ē. Coneto huius lib.
q. ostendit, q. nō ē. in h. libro tracta: I. de Memoria &
nec nimis, quam eorum nā sit. Bin qua ai p. h.
in aialib. inveniunt. 2o de recordoe, q. sit & q. nō
fiat, & a. qua causa ostendit.

A R I S T O T E L I S
DE SOMNO &
Vigilia Liber.

75

Doctrina de somno & vigilia non modo cum ob eam Argueretur:
et cognoscenda, quod tota est animi & corporis affectio: atq;
ad rari tractationem, q; parvorum est naturalium, phantat:
sed et pp insignem ejus utilitatem, quam & in rerum
cognitione, & in Medicina & in vita atq; morib. afful.
Nam somnum et necessarium animalibus ex illo Ovidio
q; dicitur. Phaedrus apud Hippolytum: patet, ubi inquit.
Quod caret alterna requie durabile non est:

Hac reparat vires, fessaq; membra leuat. Quod
scis apud rursus lib. II. Aetnae. Adhuc, ubi somnum alloq;
h. v. Somne quies rerum, dulcissime somne deorum,
pax animi, quae cum facit, q; corpora duris

Fessa ministerij, mulces, reputatq; labori.

In n. Medica somni etiam & vigilia Magna res habenda.
Nam ut Aetnae lib. I. In symptomatum causis cap. 8
docet, dormientibus nobis nutrimentum non in ventriculo
sed etiam in tota aëre mole optine. Et ut Hippo:
crates tradit, nimia vigilia spiritus & insaniam ad vocat.
In vita a. & morib. ; Quod Platonis lib. 7. de legib. ostendit,
q; nimius somnus naq; corporib; naq; animis naq; homin. ac po:
rib. natura compatit: siq; am. et nimis ad nihil est utilis,
non minus quam mortuus: Vigilias tamen ita transgredas
ut, in vultu diu noceant. Quod praecipuum ostendit in xxi.
nisi cas somni & vigiliae in ellip. & q; videretur in
illis et insipiam, q; commodum amplectamur.
De his a. causis somni & vigiliae Actus in hoc libro loca
convenienti ordine. Cui n. sanus & sanus facultas
et

vel a se inest in animalibus, vel p[ro]p[ri]e, & vel p[ro]p[ri]e circa res
p[re]sentes, vel circa p[re]sentes: primum in libro de sensu
& sensibilibus agit totu[m] de sensu q[uod] actu est sensus, & circa
p[re]sentes sensibilia v[er]ba. Et in libro de memoria
& in v[er]bo agit de sentiente facultate q[uod] est v[er]bu[m] p[ro]
vitalium: & v[er]bu[m] in hoc libro de somno & vigilia,
agit de sensu q[uod] p[ro]p[ri]e est sensus, & in actu p[ro]p[ri]e:
ut ut immotus & p[ro]p[ri]e in p[ro]p[ri]e p[ro]p[ri]e & animalibus,
sed omni & soli animali inest. Agit igitur in hoc libro
de somno & vigilia tanq[uam] affectionibus animalis q[uod] in sentiente
de eius facultate inest. Sunt autem duae principia
hujus libri p[ar]tes: Una est p[ro]p[ri]e, q[uod] arguit con:
tinet hujus & p[ro]p[ri]e v[er]ba lib[er]orum. Altera
& p[ro]p[ri]e v[er]ba q[uod] p[ro]p[ri]e sunt de somno & vigilia:
ut v[er]ba, q[uod] ad nam & p[ro]p[ri]e somni ac vigilia p[ro]p[ri]e
factu[m] & causatu[m] p[ro]p[ri]e traduntur.

А. Р у т 1.

[illegible]

aut, nec vigilant, atq. haec praecipue sunt q. s. h. o. n. a. s.,
q. hoc libro tractantur. **¶** Altera p. p. t. d. Absoluta h. a. d.
Somnia & vigilia, ut de somnijs agatur et d. q. p. n. :
nec de somnijs, q. d. sit infirmum. **¶** Et ob quodam am.
sani somniantes in larvum somniant, interdum non
somniaut. Tattio cur interdum de parvitate nre:
minuunt somniorum interdum non minuunt.
Quarto utrum et in praedictis futurum de infirmis
an nulla sit, & quam ob causam in somnijs futura sit
lati quaeant. Quinto utrum ista futura humanis
his dormiant, ut in somnijs appareant, an v. a. Quo
imittant & cum habeant divinam, inu. an i. na
an catu hoc fiat. p. n. o. i. a. d. m. i. c. p. s. p. a. r. p. o. n. d. a. n. t.
Ex hoc igitur exordio manifestum n. q. d. m. i. c. p. s. p. a. r. p. o. n. d. a. n. t.
& vigilia, de somnijs, & praedictione de somnijs
tractandum esse.

¶ p. p. t. d. v. d. **¶** p. o. m. c. o. n. s. t. a. t. d. e. e. x. o. r. d. i. o. i. n. h. o. c.
libro de somno & vigilia tractandum esse, r. a. y. s. m. i. t.
affectiones yd. a. m. : in hac r. e. a. h. u. i. s. c. a. p. i. t. u. s. p. o. r. t. u. s.,
q. s. e. d. a. m. i. n. c. h. o. a. t. h. u. i. s. l. i. b. r. i. p. o. r. t. u. s. i. t. e. s. t. d. e. s. u. b.
p. o. r. t. u. s. d. e. m. o. d. o, q. u. i. d. h. a. c. a. f. f. e. c. t. i. o. n. e. s. i. n. d. u. c. i. t. d. o. c. e. l.
& p. r. i. m. u. m. q. d. g. e. n. t. e. a. c. s. e. t. a. r. i. u. m. s. o. m. n. i. & v. i. g. i. l. i. a.
s. u. b. j. e. c. t. u. m. s. i. t, h. a. d. i. t. : & i. n. q. u. i. d. : q. u. i. d. t. u. m. v. i. g. i. l. i. a.
q. u. a. m. s. o. m. n. i. s. i. n. e. o. d. e. m. i. n. s. u. a. l. s. u. b. j. e. c. t. u. s, m. a. n. y. s.
i. n. a. c. i. a. l. i. : s. i. g. n. i. f. i. c. a. n. t. u. m. s. o. m. n. i. u. m. & v. i. g. i. l. i. a. e. s. t. a. f. f. e. c. t. i. o.
a. c. i. a. l. i. s. a. n. t. e. x. p. l. a. t. v. a. q. d. Q. u. o. d. a. i. n. e. o. d. e. m. s. u. b.
j. e. c. t. u. s. s. o. m. n. i. u. m. & v. i. g. i. l. i. a. i. n. s. u. a. l. p. r. o. b. a. t. h. a. c. r. e. d. o. p. r. i. m. o.
u. n. y. s. m. i. t. o. p. p. o. s. i. t. e. a. f. f. e. c. t. i. o. n. e. s. n. a. i. n. e. o. d. e. m. s. u. b.
j. e. c. t. u. s. i. n. s. u. a. l. i. s. A. t. s. o. m. n. i. u. s. & v. i. g. i. l. i. a. s. u. n. t. o. p. p. o. s. i. t. e.
a. f. f. e. c. t. i. o. n. e. s. s. e. g. o. i. n. e. o. d. e. m. s. u. b. j. e. c. t. u. s. i. n. s. u. a. l. i. s. N. e. a.
j. o. d. e. m. c. o. n. f. i. r. m. a. t. i. n. d. i. c. t. i. o. n. e. s. : s. i. g. n. i. f. i. c. a. n. t. & i. n. r. e. b. a. r.
h. i. s. i. c. o. s. i. s. & i. n. n. a. t. u. r. a. l. i. b. u. s. o. p. p. o. s. i. t. e. a. f. f. e. c. t. i. o. n. e. s. i. n. e. o. d. e. m.

insunt & circa: dum fuerit subiectum: ut sanitas &
morbis in eodem sunt subiecto namque animal: ita
similitudo & dissimilitudo in eodem sunt: & communis
non numerorum & partium. Similiter robur & firmitas
in eodem sunt subiecto, minus in partibus animalibus
Præterea visus & auditus sunt in oculis, sicut auditus
& sonitus in auribus. Nec quod contrarium & dissimilis
adferri potest. Minor comprobatur: quia somnus & vigilia
sunt privationes, itaque opposita. Est enim somnus
quædam privatio vigiliæ, ut infra patebit.
Et igitur prima non somnus & vigilia in animalibus
subiecto arguitur. In quo inest privatio facultatis, in quo
inest somnus & vigilia. Atque in animalibus inest privatio
huius facultatis. Ergo in animalibus inest somnus & vigilia.
Sed animal est subiectum somni ac vigiliæ. Neque
cogitatur h. m. Quicquid participamus animalia vigiliæ
& dormire, in eo somnus & vigilia inest. Atque per
hoc cognoscimus & per hoc dicimus animal vigilare vel
dormire. Ergo in sensu & sententia animalis
somnia & vigilia inest. Minor huius comprobatur
declaratæ cōsonantia. Quia cum non videmus vel agere
terminum aliquid sentit participare, ut gustare potum, aliquid
fuerit color, vel aliquid aliquid agere, quod ab interiore
sensu agitur & officio, ut rationari, vel memorie
aliquid tractare, cum dicimus vigilare, & quædam videmus
cum huiusmodi aliquid non agere, cum dicimus
dormire. Ergo in sensu inest somnus & vigilia.
Hoc arguitur et per seipsum, in eodem subiecto somnus
& vigilia inest, namque in sententia facultatis
sunt ea quæ sentit.
Et cum omnis animalis sit somnus & vigilia in
eodem affectionum animalis: sed animal est ut de anima & corpore
per se.

potest, et de hoc inquit Aristoteles: utrum primo sit affectio
corporis, an animi, an utriusque? Et inquit, Somnus & vigi-
lia sunt communis affectiones animi & corporis, quod probatur hinc.
Faciliter sentiri debet & sensus est totus animus & corpus.
At somnus & vigilia est affectio pertinetis facultatis
& sensus. Ergo somnus & vigilia est totus animus &
corpus. Major comprobatur. Cuius enim substantia affectio
est operatio, quoniam ut est facultas illius operatio per aliam.
At sensus operatio per actus est totus animus & corpus,
cum sit quodam motus animi per corpus. Ergo
et facultas ipsius sensus est totus animus & corpus.

Deinde Aristoteles. Ex his quae dicta sunt, patet hinc
proprietate & essentialia infat: quod tamen 1. ratio: quod
necesse est in anima corpus dormire & vigilare posse,
si quidem somnus & vigilia totus est affectio in & cor,
totus - praeterea a corpore animam non habet.

Proprietas 2. 2. Essentialitatem est, quod cum
plures sint animi partes & facultates, ut in libris
Aristoteles explicatur, ut & ex illis facultatibus utriusque
facultas a reliquis separata sit, & absque ipsis existere possit:
ceterum anima non ea esse magnam, cum
factum est quod quicquid anima tantum crescit & de-
crescit, in ipsis somnus & vigilia non inest, id in plu-
ris. Nam plures substantias facultates non sepa-
ratim, non non separatim habent, hoc; quod patet
non actus non sunt praediti: Et sic manifestum
quod ex eis anima, quae substantias facultates non habent,
neque nec dormiunt, nec vigiliant.

Quoniam 3. 3. Tertia ratio quod hoc capite de somno
& vigilia explicatur, est de modo somni & vigiliae,
quod in animalibus infat: & deinde proponitur applicatio,
scilicet 1. an aliqua sint quae somno vigiliant, aut solum
dormiunt, aut an utraque affectio somni & vigilia
quodam animalibus insitit, quodam non insitit.

II. alternum, utrum aliq. sic aut, q. mag. dormiat,
mag. vigilet: sed ad oia animalia dormientia & vigi-
lant. Et hoc alternum, q. oia animalia dormiunt & vi-
gilant in eis, Arist. probat. Cum enim n. in eis sit habitus
si quidq. p. propria sp. subiectis affectibus inest.

Atq. utrum animal inest primis sentientibus, q. ut sub:
iectum somni & vigiliae tanq. p. propria affectibus in-
est. Ergo ut ut animal somniat & vigilet in eis.
Sed hoc paulo post latius explicabitur.

Ex indixit aut. I. Relicta prolatio in parte q. di-
onis, ad primum p. q. nullum semper dormiat, n. un-
quam vigilet, sed huiusmodi quidam oia animalia
interdum dormiunt interdum vigilet.

Et dicitur. I. Quod animalia non semper vigilet
p. duas rationes: quarum prima est haec.

Quia multumq. dormiunt ut aliquod opus, & tunc
firmiter viribus q. sunt in ipsis, quibus dolunt ex-
crescere tempus, in quo possunt id opus ex-
crescere ut in tali operatione deficiant. Vbi tunc si oia
eiusdem conspexerint, non est nos q. ex-
crescere amplius non possunt: ita manus, si diu
sunt comprehensae, nescit ut, eas defatigati,
ut opus suum perficere non possunt. Sicut est
in oculis ubi q. determinatum aliq. habet opus
suum naturam suam viribus. At si quis
sentire ut aliq. determinatum opus non animalium.
Ergo sentit in animalibus deficiat nescit ut.

Huiusmodi autem somniat, cum vigilet in propria
sua ipsius sentit. Ergo somniat ut animalibus
inest, & non semper vigilet.

Tunc q. exartatur. I. Huiusmodi possit, ut si anima
non semper vigilet in tempore ut si somniat

in ictu, sed aliqd intermedium in hac somnium & di-
gilitiam esse posset. Et Actus. Punctumq. sunt prius:
tra, totum, alternum, ut est adfectus. Quia tamen in
adfectu. At somnium & vigilia sunt prius actibus.
Sed natus est ut semper alternum totum adfectus aut
liber, ut si non vigilat, natus est dormire.

¶ 3. 3. Huius dici posset: quodam tamen aculeo, ut
in quodam tamen in vigilare posset, natus in morbis
dormit, ut quodam integrum actum, aut complexum
vigilant. Quia non semper post vigiliam sequitur somnium.
Et Actus: Verum ut quodam actus quodam sui vigiliam in
sua lib. et solum in morbis morbum et actus morbos:
cum quodam multis continuis diebus & noctibus vigi-
lare possit: ut tamen huius excessum non esse semper,
tamen, sed tamen adveniens impotentiam
in balis huiusmodi vigilanti semper, quod nihil aliud est, quod
somnia, quod deficiat per impotentiam vigilanti. Et
causam vigilanti: immo non huiusmodi excessum vigi-
liam semper vigilanti esse magis, sed nec excessum
impotentia et dormienti semper dormit.

¶ Quod 3. 3. Nullum autem aut semper dormit
huiusmodi. Quia quod natus est ad functionem suam
itaque aliquando ad functionem suam. At tamen natus est
ad functionem suam. Ergo ut autem et aliquando ad
functionem suam. Nullum autem autem in somno tamen dormit
actum suum, si quodam somnium est affectus suus
partis, utque valent virtutem quodam inobedientem,
Ergo nullum autem semper dormit, sed ut in somno
exaltari posset natus est.

¶ 4. 3. 3. Cum prius, quod oppositum est,
natus est nullum autem semper vigilanti tamen semper dor-
mit in sui complexum: nunc et alternum letum.

Esperandum: quod si or animal dormiat & vigilet: & in
vita animalibus haec affectiones inveniantur: & proxime in
dictionibus, & in vultu. Iudicium h. & C. Quod dicitur
animalia aquatilia & volatilia & quadrupedia: ita dicitur
genua piscium, & omnium animalium & sanguinis cadentium,
& molliora sunt vigilare atque dormire sunt vita: pro-
terea omnia quae oculos habent molles, & quae habent dentes,
& palpebras non laegunt: in factis dicitur omnia dor-
mire est animalium. Sed hoc est diffinitivum quod
dicitur sunt brachia somni, & propterea nos latet suspensus
utrum dormiant, nec no: & in istis quae dentes habent
& oculos, cum sunt propter apertum sunt, ut ita passim dicitur
utrum dormiant, manifestum est quod est vita dormiens.
Ex qua inductione, licet noscimus, quod quod dicitur
et animalia dormiant, vita dormiant & vigilet,
licet in quibusdam magis, in quibusdam minus sit pro-
prium, ut dormiant vel vigilent. Haec indicia
pulcherrime traduntur a Platone lib. 10. de hystoria
ap. 75., & ex hac Aristoteles non intelligenda legi
ole vel & C. Hoc est felis, cum cum in se sub-
jacet, ut in est vel habitus vel privatio agis
sit hystoria. Atque ut animalia sunt sunt, cum de
animalibus sunt diffinitum. Ergo ut animalia in se
habitus vel privatio sunt. At somnus est privatio
vitalis sunt, cum sit in obliquo & in se in se
sunt, & vigilans est habitus ipsius sunt, cum
sit salubris & manifestus somni. Ergo somnus &
vigilia, ut animalia sunt.
Tunc 3. & hystoria ex his colligitur Aristoteles, non vultu
animalis somni & vigiliam in se: & propter nullam
plantam dormire aut vigilare: & propterea quod
approposuit, sed huiusmodi, ut confirmare possit,

quod dicitur. facit rationem. In ybus cum non
habet sensum, in ijs et nec somnus nec vigilia
ut et plantis patet. Atque in plantis non videtur
sensus. Ergo nec somnus nec vigilia in eis. Nec
nec plantis. In ybus cum non videtur in eis nec
sensus, nec in ijs somnus et vigilia, in ijs nec somnus
nec vigilia. At in plantis hoc habet non in eis. Ergo nec
sensus in eis.

§. II. Ignorantiam quod in apes
sunt aliq. profecto de sensu, et illa non in:
Ligat, cum quo nuncius profecto opus sum. Ex:
Caud. Atque plantis opus sum. In ijs nihil
Gaudetis sunt somno et vigilia. Nihil de sensu
sunt et ipsa nuncius nuncius in ijs sunt. De sensu:
nunc, quam si nunciant. Ergo somnus et vigilia
et et sensus, plantis non in eis, scilicet ijs ea:
runt.

Hoc Capite alia proponitur quoniam ab initio huius tractatus
proponitur, de subiecto & causis somni atque vigiliæ, ut præ
cipua huius capitis dicitur sit: ob quam huiusmodi animalia
dormiunt & vigiliant. Nam quod de subiecto, in quo
somnia & vigilia primo insunt, tractatur, id ad causam
materialium referri potest. Cum tamen Aristoteles id præcipuum
suum proponit, dicit huius capitis partes constitui postquam
quæritur prima dicitur in quo sunt somnia & vigi
lia insit. Altera quæ causa sit dormiendi & vigiliandi
in animalibus, explicat.

Ad id quod dicitur Principio proponit Aristoteles, quod de rebus
dormiendi & vigiliandi hoc Capite tractatur dicitur. Quod
nimirum de fontibus insituerit, quod sit dormiendi
vigiliandi in animalibus causa: & quod in sensu, sicut quod
in sensu, & in pluribus dormiant, somnia & vigilia
insit.

Ad id quod dicitur quod postulat loco proponit primo
explicat, & ad id tunc videtur ut principium
statuit, quod in libris de his copiose dicitur de distinctione
animalium hoc sensuum. In nominibus vero animalibus
eos sensus reperiri & insunt, in alijs autem non
reperiri: ut autem dicitur & apparet & in vobis sunt
animalibus. Tamen vero & præstatum vobis habent præstatum
animalia: quod vero manifestum sunt & primo ad plures
cadunt, ut ostendat, solo tactu sunt præstatum.

Ad id quod dicitur Tercio tractat somnia & vigiliantia
ad affectionem cum omni sensuum & præstatum in totum
sunt insit: sicut enim sunt nullius sensus minus
in somno frigit: dicitur vigiliat a vobis sunt b. ut
sunt: cum de tactu colligitur arguitur. Primum ad hoc for
ticularis sunt sunt, id in totum sunt lib. in tactu.
At somnia & vigilia ad hoc particularis sunt sunt sunt
Ego

Ergo sonnus & vigilia in tota sententia inest. Major
est nota ex lib: 1. post: analyt: cap: 5. T. 12. ubi
id quod pluribus inest, quod est subiectum inestudo:
est. Minor experientia in l.: quod si non est per se
ceteras sententias in sonno ligatur & in vigiliis solus
est dormitum sententia vigilans. Nam si ligatur
ita auditus & gustatus, talis a. tres sententias sunt
sunt, tunc tota auditus & gustatus dormitum aut
tot a. dormitum sententia vigilans quod abest dormitum.
Videmus n. totum autem dormitum. sicut n. caput
sunt beatitia, sicut pedes dormitum sententia in
sententia, ita si propitius exat dormitum dormitum, non
audet, si lumen adferat, id videtur, & sic in aliis sententias
est: ut eas particulares sententias in sonno ligatur
manifestum sit.

Ergo. i. videtur. quarta experientia, est aliquod
sententia eam praeclaras particulares sententias in d. h. m.
proponit. Quod sententia vel primum aliud sententia, ut
appetitus coloris, auditus sonus, vocem modo carni
sententia, vel eam aliud: ut visus magnitudinem, quod autem talis
est & auditus & carni sententias percipiunt. Quod
tota quodam vis sit ut. istis sententias. manifestum est: quod
dormitum. totum. complexum. quodam primum est: Quodam:
docum. primum aliud sententia sententia, tunc sententia
nos sententia: ut si videmus, vel audimus, nos di:
tota ut auditus sententia: sed hoc non fit primum
sententia, cum sententia si ipsum sententia iniquum est,
nisi idem in si ipsum agere, & a si ipso patitur:
tamen. Ergo tota aliud sit sententia, & primum sententia
aliis non totum
si n. primum di. I. Absentia est. Quando sententia
n. solum discernimus, & postquam discernimus sententia
sententia, ut album & album: sed et utrumque sententia.
At

Et Val. 7. Quarta aliam spem dedit, quia
somnia & vigilam sancti eius affectionem affe-
bat. et huiusmodi.

genu est finis aialis, & optimum pp quod aial va
At ista opa aial exarctum non pt, nisi aliquando d'or:
miciat. Ergo somnus pp hanc finem aiali est nūq
& partinet ad ornatum ac perfectiorem aialis.
De somno. Cum ex lib: 2 phys: cap: 9. gustu, qd:
slicum nō utatum, alteram absolutum, alteram ex ad
junctione: & somnus hū dicitur nūq aiali, non ut
Actus, non absolutum esse utatum, sed ex Adjunctione.
Si n. aial sit, quod suam naturam habeat, ut nūq
nō opus suum adesse, ut sentiat: & in hōib: intelli:
gatur: & si huc sit, alia adesse opa. Scitō perita
naturā aialis, nūq est, ut illa pōit, q potest utat
ad considerationem aialis, ut ppter laborē opūm:
nūq & statim pōit. Et est opationem aia:
lis, ut nūq suū obit, offitiumq' facere possit.
(De 7.) Cogita cā finali somni, pto de materiali:
agit rō corporeis, cum somni & vigilia corp suū af:
fectiones ut & corporeis, Cū a principio hūq lib:
dicitur: n tūctum, in qua pōit animi, sed
atiam, in qua pōit corporeis primo insuit, indisti:
gandum est. Cum a. suū, q primum notum
substantum su rō animi, n pōitum sit, hū atiam
q sit rō corporeis, insuit. Sed Actus primo p:
pōit, & in q. Omnis cap: volūntatē ut, quod ex
nob: & quā adione corporeis vigilia & somni,
in aialib: consueant. h. s. d. nūq & primo sub:
jacto somni & vigilia est vitandū, quātūm
in corpore insuit.
Tōis alio. Et qm aia hū non ipsūm nūq
sed dīngere sunt, & qd am sunt sanguinū system a.
sanguinem habent, ut sit q in utriq' somni sit
affectio rōis partis, ita tamen ut sit eadē solum
pportione.

ste

o le uel &c. Tercio illam partem in animalibus esse uel
vel aliqd simile cordi probat h. m. Quicquid est principi-
um sensus in corpore, id primum est subiectum son-
ni & vigilie. Atq; cor uel simile aliqd uel cor
principium sensus. Ergo cor uel simile aliqd cor-
di in corpore primum est subiectum sonni & vigilie.
Major probat, qd nadam puer animalis est principium son-
ni & motus in animalibus, ut in libris de animalibus ordinem
est. Sed cor est principium motus in animalibus. Ergo
est principium sensus.

Ad id. Minor huius probationis confirmat quibus
modis. 1. primum est situm ipsius cordis, quod in
medio loco in animali est situm, id principium est
motus, cum id principium esse debet, a quo in
omnes partes animalis motus proficit. Atq; cor medio loco
in animalibus est situm. Ergo est principium motus.
Nam superior locus est caput & cerebrum, infer-
rior est uenter, inter hos intermedius est locus
cordis.

Ad id. Tercio probat h. m. Ubi est prin-
cipium respirationis & refrigerationis, ibi est principium
motus in animalibus. Nam respiratio non potest sine motu.
& tumen uita in animali de sui generatione, ut la-
bor refrigerationis & uita non parat, sicut reflexa in
libro de respiratione tractat. At in cordis est principium
motus spiritus & refrigerationis. Ergo in cordis est prin-
cipium motus.

Tercio. Quarta. Officiis uel pectus uel uentre non in
animalibus sanguinem habentibus & puluonibus praeditis,
sed in ceteris animalibus qd sanguinem non habent, & in
infantis subiectum est. Propter istud, in his quocunq; qd spiritus
tamen non debent principium motus esse in parte
corporis siq; similitudinem cum cordis habet.

— videtur

Videat n. nos, q spiritus infusus in illis animalibus & lar-
tis & contrahatur, qm animas nostras h'et in illis bestias,
his & q continuiatas piamas habent, cuius motu se
respirant & apert, & misceant, aliaq id genus, q si voluerit,
puellas corporeis q sunt ad in loco, in quo in alijs
animalibus cor est situm, dilatant, & si voluerit, coarctant, ac
rursum coarctant, puellas istas contrahunt, ut inde
brevisimum motus distat.

Quod a simili corde sit principium
 motus in his animalibus. Ubi est infa vis spi-
 rituum, ibi est principium motus: siquidem sine ali-
 qua divina contractione animalia nihil possunt credere
 aut facere. Hanc a divina contractionem signat spi-
 ritus in ijs quodam quod spiritus ducunt. Hinc in
 ijs v. quod non respiciunt, agnatus & in ijs. Atque in lo-
 co cordis & simili corde est infa vis spirituum, in sta-
 libus, in ijs & sanguine carum lib. siquidem spiritus
 quandoque eadem, cum spiritus attritus videtur, quod in-
 sedam transmissum incipit & praeceptum in ijs animalibus
 quod pariter per se & continuatur. Latet enim. Exo-
 in loco cordis sine simili corde in his animalibus & prae-
 pium motus.

Suum nobis:
K^{re}tac^o. I Ex his qⁱ jam dicta sunt, conclusio
præcipua, & quæ hæc agit: quod somnus & vigi-
lia sit in corda & simili cordi tunc primo sub:
jacto. Ubi n. est primum principium motus & san-
guinis, ubi est primum subjatum somni & vigilie:
scilicet affectiones sunt motus & sanguis. Atq^{ue} in corde
vel simili cordi est primum principium motus & sanguis.
f. Cor ut simile cordi & primum subjatum somni &
vigilie.

Revertatur. Contra ea quae dicta sunt, & praetermissa, quae
i. Nam sit principium motus & sensus obij. per quosdam
in somno videtur & ambulant, alios a. loq. & fult. &
ut si vigilantes fuerint solam, non tamen sentiant.
Quod non est quod videtur, et sentiant. Cum in his non
est sine sentia esse possit. Ad hanc objectionem
Artes, istum motum & istam actionem non esse sine sentia
Quandis non est cum exteriori sentia, tamen non est ab
interiore sentia & imaginis. Nam et in somnia per
sentiones quodam, ut sequitur libro octavo. Cuius
fuit: quod peracti somnio enim personae mani-
festo, hanc a. actionem non possunt, Artes
in somniis & somniis dicit: sed ista prola-
mata hodie non est. Per tamen hanc non ad-
ferri, quod in somnia perant a. retentis sentitibus in
aio, & in eodem manant: idcirco non motum
retinere possunt: Actiones a. dormientium non
manant in aio, sed diffundunt in corpus, & per
aboleant, nec ulla possit ratio esse motum.
Ex quibus apparet, sum. al. motum esse necessarium
Sentientium, non tamen sum. per actum sentientium
rati, sed non sum. per actum sentientium
Si neque non absit, ut in dormientibus. dicitur.
Quod non. huius motus dormientium ab imaginis & fi-
stul, manifestum non est, quod in oculis patet. & si an-
bulant quoniam, ubi nulli significanti in. & si licet.
Ut in patet, in testis, in laqueis. & si in. & si in.
peractis oculis, quod sine forti imaginis fieri non potest: ino-
si forte clamor & sitis & sensus. utant, tamen & si.
nisi non vitio dicitur, ubi autem sine nullo prolo-
ambulabunt.

Caput III

Volunt de. IV. ita principium dicitur est cor, Na
ex corde varas omni causa. Hic, id est de distributione
manifestum est. Testatur.
Tunc vero de V. ita dicitur in principio gastris
sanguinem in cute loca intro mittit, ibi con-
tinetur. Unde exhalatio quoniam in varas ingreditur, ibi
mactat & in sanguinem coartat, atque ad nervos perducit
distributionem, ubi principium sanguinis & dicitur
esse dictum est: quod. Hic se copiose existit ait
in libro de mixtura auro, quod videtur non esse. non
tamen distinctum istis hinc inde in libro de auro
invenitur. Tercio ostendit, cum ista fuerint proposita
vix de. Tercio ostendit, cum ista fuerint proposita
ob rem nimirum causam, ut cum efficiuntur somni
& vigilia investigemus, ac sciamus, quod pariter, in qua
principium sensus in est, accidet, ut somni &
vigilia ostendit, quoniam somni non quod est in
cellulas sentientes partibus, ut supra est dictum. Nam
ammutia & suffocatio quoniam & omni fastidius
aliquam sentientes partibus in brachialium adferunt
quoniam tamen in brachialium somni non affertur
affertur. Quod ubi cum somnia non dormiunt,
ibi somni non est, nec anima dormiunt.
At in istis in brachialibus nulla dormiunt somni
Hic n. vix quoniam dicitur ammutia accidunt, quod non
vix sapient, vel quod mortui non dormiunt, ut morbo
radulo & comitibus laborantes: interdum namque
tipinos edunt clamores, & hinc inde dormiunt
interdum vix dormiunt, patibunt in filium.

q̄ totis suis phantasia & imaginibus fitis nagnamul:
tamen ista visa somnia non sunt, cum vigilat
accidant. Ergo haec instabilitates sunt & si somnia:
& primo n̄ eis, sed q̄dam tantum sunt q̄ n̄ habent:
his est somnus.

Ad 2^{am} in l^{re}. I. Positis his Hypothesib. p̄funda:
manto & principio, vnde q̄ cu afflicto sit somnus
ex p̄mi Art^{is}, & p̄tatione dicit ista evaporatio, q̄
ex cibo & nutu n̄mulo orit^r. Hic n̄ habetis affectio:
nam aliquam in corpore animalis gignit, q̄ est somnus.
Et hanc cum clare n̄ explicat, & inq^t: quando n̄mulo:
manto color n̄mulo color, n̄mulo & aliq̄ ex:
halato, & si exhalat, aliquantulum in polli, cum p̄p̄
saltem n̄mulo animalis corp^{is} in infinitum ferri no:
quiat, & postea n̄mulo recipi sū reciprocant^r n̄mulo
i l^{re} n̄mulo & l^{re} n̄mulo ferri atq̄ n̄mulo. p̄cipue
color n̄mulo in animalib^{us} afflicto, ut n̄mulo ex cibo gignit:
runt, q̄ locitatu sua in sublimi ferant^r: cum q̄ loci
isto sua n̄ sit frigida, n̄mulo n̄mulo, ut n̄mulo
vnt sua conrefluent, & p̄p̄ graditatu sua l^{re} n̄mulo ferant.
ubi colorum q̄ extingunt^r, & somnium extingunt.

Ad 3^{am} aduersa. I. Hanc evaporatio somni causa
p̄tationem p̄bat. Art^{is} n̄mulo signis: ex q̄b^{us} va:
ria, q̄ ad somni nam pertinet, cognosci possunt.
I. a signum b, q̄ a copiosis cibo atq̄ p̄p̄ somni
gignit. Magna n̄mulo & n̄mulo corpore
Copia coacta & coactata in superius portat^r tum
fuit, ubi cum haurit, sua p̄p̄tata p̄mulo, & ut
obormisramus offit. Cum v. l^{re} n̄mulo d̄p̄mulo

8

Diabolus inuenit atq; repellit, tunc somnus nascitur
& alicui dormiunt. B

Et huiusmodi. II. signum est, quod ex y sopor
facit tunc & somnum colit, ut capitis gravitas,
nam gignunt, siue sint potentia ut inueniunt, siue
scilicet, ut papaver, mandragora, lobelia. sig:
Cum hoc non videretur in y, quod somni
capitis caput, ut toto pene corpore cadere possit
& nec equis aligari, nec patribus attollere possint.
q in eo nro somno dormit, q libere & pastorem
tur: propterea q tunc magna est capere a libris otho
runt copia.

Et huiusmodi. III. signum est, q post vehementes labores
nro oth: qom n. labor tunc ad tunc corpus colligitur.
fuit, & colligatio, nisi sit frigida, est q. abus tunc
in stomacho: melius est ut vapores exeat, q ad
corporis ascendat, idq; replant. Hanc q. ca. tunc
Is fatigati dormire cupiunt, quod eos corporis
colligat, sunt, & copiosos vapores subiciunt.

Et huiusmodi. IV. signum est, q quidam morbi somni
nro et efficiunt, in yb. magna est humilis, la-
lorisq; abundantia, ut in febrib. & partium accessio-
nis febrium: item in lethargo, q morbis cum m-
tis alienatione conjunctis ad spiritum solat. Hic n. m-
et vapores p-ant, q somnum p-ant possunt.

Et huiusmodi. V. signum est: q in prima etate fragran-
tior est somnus. Infantes n. ac pueri alto sopore
opprimuntur, & distans dormiunt quam vigilent.
propterea q ois abus suum facit, & plus vitium
in istis inest, quam in alia etate. Cuius rei indi-
cans

minus est, quod superiores partes in prima aetate in-
ferioribus magis prestant, quam inferioribus corporis
ex his partibus. Infans solus, & sic ista partes super-
ioribus replentur, & profundi somnia prestant.

Ad tertium. §. VII. Signum est quod in Epilepsia
somnia & morbo comitiali magna est humiditas, atque
vaporem copia. Huius morbi similis est somnus,
& somnus similis est Epilepsia, cum somnis aliquo
modo sit Epilepsia, propterea quod sunt utrobique intus
& utrisque motus corporis affert. Namque huius morbi
principium multis accidit si dormiant, & dormi-
entes hoc morbo opprimuntur: Vigiliantes autem non op-
primuntur. Cum enim multum vaporum ab superio-
ribus partibus fuit, si iterum vapores, & ad inferiora
tota descendunt, vaporum suorum pondere opprimuntur, auri-
mum comprimunt, quia spiritus ducunt, & anima re-
spirant. Notandum hic est ex sectione 30. p. 16.
matrem. Estione I. morbum comitalem Epilepsiam
videtur ab Asto affici: cum, quod a temperantia &
atque bile fluit, quod humilitas laborat, unde et
morbus humilitas & salus aptus, quod quodam tempera-
mentum sit, ut multos intus huius morbo cor-
ruptum videmus. alterum, quod a vaporibus ducunt, & somno
potius a nocte dormit.

Ad quartum. §. VIII. Signum est, quod ubi est copia
sui virum, videtur, ut dormiant. Com-
munes humores in hoc morbo est corporis & copiosi
vapores in cerebrum ascendunt. Ex his signis
Astus duo colligit: I. quod infans & pueri dormi-
unt non potest, sicut nec nutriendi, signum videtur

resat, ipsi na bibant infantes an nutrites. Hoc
praestat nutritas aqua diluam & modicum lactis
vinum. Nam vinum exhalet planum & in
grum. Cum a in pueris superiores partes plene
sunt nutrita, q apparet ex eo, q quicq pluri
rib. manifest. cadentes in flatus & saro altollos in
q macul. si vinum est, ista partes magis replent
inde praesens praesentem & notum autem. Existat
opel. Tuto cum, ob quam factus in utero primus
se non videtur, sed aliquando in continuant an
liquam motus in ipso pueris. Hoc n. fit, q dicitur
partes dupli. & in motib. replentur sunt. Hocq aut
quam habet calor distinctus, tunc ion & fides
in utero materno nutriti n. est.

H. 10. d. v. IX signum r, q in n. p. h. in
q. v. non apparet & p. n. l. i. o. n. e. s. q. b. statim
reddis est, & q magis capitis praesent, s. m. v. i. t.
loxi sunt. Mi n. q angustas vnas habent p. p. a. s. u.
s. m. u. l. a. n. t. i. q. h. m. o. r. q. ex superiora loco distanti,
non facili diffundit, & vapores distincti latineat, itaq
s. m. m. u. m. d. i. c. i. t. a. n. t. In i. j. a. q. b. r. d. i. s. s. u. l. s. t. a. t. i. d. e.
vapores statim possunt in superiora loco copiosi,
q n. p. r. i. q. d. i. f. f. u. n. d. u. m. q. d. i. n. i. q. m. a. g. n. a. h. a. b. u. n. t. c. o. r.
p. i. t. a. i. n. i. p. m. a. g. n. a. v. a. p. o. r. u. m. c. o. p. i. a. i. n. s. u. p. e. r. i. o. r. i. b.
t. i. b. c. o. l. l. i. g. i. t. q. u. t. d. i. s. s. i. p. a. n. t. l. o. n. g. i. u. s. r. e. f. r. u. n. t. t. e. m. p. o. r. e.
q. c. o. p. i. o. s. i. s. i. m. d. i. c. i. t. a. n. t. s. o. m. n. i. u. s.

H. 11. d. v. IX signum r, q in ipso q latus habent vnas
& melancholici, in q. b. atea bilis abundat, s. m. u. s.
lauli sunt. Nam q latus vnas habent, in n. d. i.

¶ Somno opprimuntur: siquidem magna est
caloris ibi copia. ¶ Confirmatur et, quod frigus istud
calorem circumstat. Si enim calor ad interiora
esset, in exterioribus deficeret, & haec plus ex frigore
nata esset. Quod si quidem est, ut palpebrae
emittantur & laudantur, ac partes superiores & ex-
ternae sunt frigidae: interiora autem, quod vel ex hu-
liti dormientium patet, sunt calidiores, ut &
inferiores circa pedes. Cum in his partibus magis
calor tam copiosus ad interiora in accendat.
¶ De dormientibus. De variis suspensis loquitur
dormientes contemplantes quod hoc vult aliter signum
comprehendit, quod confirmatur, & apertum est somni-
tum. Nam si quis attentius contemplet aut loquatur
nonnulli qui incipiunt dormire: quia cum nascentes
videntur opprimuntur & somnium efficiunt. Sed et alij
vultu aut gestu, serijs contextibus h. m. plaris p.
turbant, & prope scriptura mandata de dormi-
tione datus et suspensus non coplit contemplati-
tis sed dormientis, quam sanctus & Francis
Vataply, & patrimonius, quod nihil de contemplatione, sed
de somno oppressis dicunt. Scire non debet
dormientes sed & dormientes, sine ulla visum, signum
et videtur: quod sub & supra Aris est vultus, & sic
textus nunciat integre. Notum tamen fit, quod a circa
notatur de somno contemplantis & loquantis obrepit
¶ carere repletionem, & afflicto metu & cogitatione.

Ad hoc videtur quod quod dicta sunt, dubitatio quidam
 existit. Nam refrigeratio est afflicta somni. Et ta-
 men ea quod dormiri faciunt, sunt calida, cum por-
 cibos, in quibus calor inest, alius sanguinem somniis et post
 opus in vini potum, praesertim fortioris, alius
 hunc dormiant, addunt sit in alijs, quod calorem
 habent, et ut plures abscondunt videtur.
 Somniis sanguinem refrigerant exteriorum partium,
 et tamen eas ipsas non calidas.

Ad hoc videtur quod. Ad hanc questionem et dubitatio-
 nem statim per se de aliorum opinionem habet.
 modis: I. n. dicitur per hoc fieri postea per quod
 stomachus inanis et vacuus, non calidus, plenus
 a. et nimis cibo refectus sit frigidus per modum cibi:
 vnde quod calor in attrahit et refrigerat: sicut in carne
 et in membris et loca, quod in capite insunt et calidas in
 frigida a. vaporibus. et ad ascendunt: et postea
 quod cibi et potus sua natura sunt calidos: Vapores
 tamen, quod de ipsis ascendunt, et acidi refrigerant:
 quia naturalem calorem extinguunt et dissolunt.

Et videtur. Ito dicitur per eandem hanc rationem
 quod est in ipsis quod aliquando calido humore et in proprio
 perfunditur, ut horror quidam in ipsis observatur. Sicut
 ascendunt calorem frigus cogit et cognatas partes
 refrigerant, ut in membris calorem extinguant, et
 abire cogit: ut videtur et sic causa somni sua
 natura sit calida: refrigerat a. per acidos, quia in-
 naturalem calorem extinguunt et repellunt.

Et videtur. Ito dicitur per eandem hanc rationem
 ratio nam si in igne: Nam si ad ignem magnum
 hignozimus cognam adhibemus, tunc ignis refrigerat,
 &

et fieri ostenditur, quod ad viam suam in illis lignis
existat suum. Sed et si quod multum calidum vel vni
suum exeat, tunc calor in nutrimento fit augeat, ubi
eodem est factum: sed dicitur fit, augeam vaporem
copiam calor attollit, quod capitis calorem ostendunt
et inuicem in cerebro frigidos efficiunt. Tunc et
nig. n. somnus dicitur, sed ante dicitur, si calor
in sua per vias aliqd corporum et vapores ad
caput perveniat. At n. vapores caput replent, si
nihil amplius in sublimis ferri potest, sed copia vaporum
superat, tunc humores ex vaporibus generati caput
pleni, et ad inferiores partes descendunt: quod causa
quod huius, cum dormiunt, dicitur, quod calor per
sustinetur, dissipatur. Solus n. homo ex animalibus dicitur
et, cum calor decidit, primo mentis officium ad
fuit, atque Garlaordus et vira suggestit, nuda in somnia
oritur.

Et ad idem I. Has tres solutiones Arts rejicit, et
ait, esse et de videri contingentes, h. n. falsas, quod
ad continentem per accidens: idcirco ipse varam cum
adfectu dicitur: quod cum huius rei sit cerebrum: quod ubi
bi nunc si supra cerebrum dicitur caput 2. et lib. 2. et per
autem caput 3. dicitur est. ex vobis corporis partibus. et
frigidissimum: sicut in illis quod cerebrum non habent
id quod cerebro proportionis est, et eo loco situm est, quod
cervicem in ipsis quod cerebrum tunc, et est frigidissimum.
Per tunc per in mundo fieri solat, ut humor quod a calore
solis attollitur et in vaporum copiam, cum ad superius
rem locum pervenit, per maximum huius loci frigoris
frigidatur, et vapor per nunc calidus coquitur, atque in aquam
convertitur, et per per nunc dicitur fieri: sicut et in

aculis sit corporis, ut calor naturali nutrimentum in
vaporum debeat, & ad cerebrum fere ferat, huius
frigoris rursus coactum, & in aquam coactum, atque in
pituitam mutetur, iterumque ducatur. Sunt & huius aquae
in cerebro & vaporibus generatio duo genera. Unum est aqua
inutilis & morbosa, quae generatur & radundant, vapor
ut est pituita, & quae tartari & inflammationis originem
quas in capite generatur, in eamque inflammationem manifestantur.
Alterum autem est aqua salubris, quae ad alendum valet,
ut ut prior morbos generat, sed coarctata & horum
sunt lata nimium calorem refrigerat, ac somni causa.
Vigiliae & explicatis causis efficientibus somni, ipsae
confirmatis, & alijs remotis: nunc ut de ea efficiantur
Vigiliae localiter, & hoc annuat causas, cur autem
in vigilat, & ut expungant, ubi dormiunt.
I. est perfectio concoctionis. Si enim cibum sit concoctus, aut
nulli aut non tam copiosi vapores in cerebrum affluunt;
Sunt, & pyra summum excitat iniquam, fatiunt
vigilantia. II. est calor naturalis, quae ambiantia frigora
in angustum coactis ampliora, partemque rursus calefacit
atque frigoris quae sensum abstrahit, expellit. III. est
siccitas & siccitas humorum, & praecipue sanguinis
crassi & puri. Est enim alius sanguis tenuis & purus
alius crassus & impurus. Tenuissimus autem & purus
sanguis sanguis est, quae in capite inest. Crassissimus
& impurissimus, sunt turbulenti, quae in inferioribus
coactis partibus. Quis autem sanguinis principium &
fons est in corde, ut huiusmodi. I. huiusmodi alijs in libris
dictum est. Distributum est. est cor, ut dicitur lib. 1. de
hypocris aeternum cap: 17 tradit in tres Phalanges, scilicet
Cathulas & ventriculos: unum dextrum: alterum sinistrum

tertium medium. Dextra ydum & y recipit sanguinem
nam, in a vena q' de aorta d' est primi p' m' v' m'
v' m' y b' sanguis inest, & ut q' d' m' v' m' y b'
p' m' y b' - Sinistra & y recipit sanguinem a vena
magna, q' principium & est q' d' m' v' m' y b'
v' m' y b' p' m' y b'. Medius v' m' y b' & y recipit
sanguinem ab utraq' vena & in quo p' m' y b' sanguis
ab inf' m' y b' salarum, quibus alij h' m' v' m' y b'
& in l' y b' h' m' y b' habent, in l' m' y b' m' y b'
nec n' h' m' y b' v' m' y b' h' m' y b' - Sed ya h' m' y b'
j' m' y b' non sunt, Arter in q' d' h' m' y b' p' m' y b'
apt' y b' alibi d' m' y b' h' m' y b' p' m' y b' v' m' y b'
sanguinem alium p' m' y b' v' m' y b' in p' m' y b' v' m' y b'
& m' y b' v' m' y b' v' m' y b' v' m' y b' v' m' y b' v' m' y b'
separati, & p' m' y b' sanguis in p' m' y b' v' m' y b'
fieri solat a cibo, tunc somnum v' m' y b' v' m' y b'
somnia manent, quo ity sanguis separaty & d' m' y b'
tributus f' m' y b', is ydum & p' m' y b' v' m' y b'
p' m' y b', & d' m' y b' ad inf' m' y b' v' m' y b'. Cum q' d' m' y b'
f' m' y b' h' m' y b' a v' m' y b' a somno d' m' y b', ya lib' m' y b'
a pondore, q' cibi adf' m' y b' v' m' y b' v' m' y b' v' m' y b'
v' m' y b' v' m' y b' v' m' y b' a somno.

Clar. Postquam de Vigilia dictum est, de qua l' m' y b'
& ipa otia: jam Arter hanc l' m' y b' v' m' y b' v' m' y b'
no & vigilia concludit: ac p' m' y b' v' m' y b' v' m' y b'
v' m' y b' v' m' y b' v' m' y b' v' m' y b' v' m' y b' v' m' y b'
l' m' y b' v' m' y b' v' m' y b' v' m' y b' v' m' y b' v' m' y b'
v' m' y b' v' m' y b' v' m' y b' v' m' y b' v' m' y b' v' m' y b'
v' m' y b' v' m' y b' v' m' y b' v' m' y b' v' m' y b' v' m' y b'

ut li' erit. Sicut qd somnus est, & qd ejus definitio in dicitur.
Unde et formalis est somni, & quia habemus in huius dictum
et cognoscit. Definitio somni: quod sit in huius dictum
in peditamentum principij sentiantis officios, ut in huius
suo fungi possit.

quid
somnia.

¶ aratus. Tercio causam finalem somni repetit
dicit: Somnum nunc autem esse datum. Non enim postea
autem, nisi in huius suo fungi. Non postea a. in huius suo
in huius abq. in huius autem qd, q. consuetudine autem: dicit
somnia salubris et autem lib. et datum esse. Huius autem
applicata est. Huius dicit de somno & vigilia, q. a. q. huius dicit
ut tota vita defuncta, a. q. huius dicit ratiocinatio, ab alijs q.
Cum in ea ratiocinatio, cetera ut nota retineant. Huius q.
totum huius dicitur est. Huius dicitur Scilicet dicitur
289 contra Chartarum: ubi tria attribuit Cordi. To
Tunc principium vita: To ad huius dicit principij motu.
To ad huius dicit p. huius: & q. huius somni definit
vinculum sine qd principij sentiantis, & hoc principium
in Cordi ponit. Cor u. in somno non plane ligatur. Et
q. huius, sed principium sentiantis in somno huius ligatur
esse existimat: reliqua u. principia esse soluta & libera:
Huius huius huius dicitur ratiocinatio in postea, q. Cor in somno
non q. huius, & tamen somnus sit q. huius Cordis. Sed
hoc affligit & peditamentum huius ad huius non p. q. huius
non solum virtutem q. est in Cordi huius fuit principij
sentiantis in Cordi s. q. originem sustinentem, q.
necdi & vana ex Cordi dicitur, & q. huius huius
obstruunt, Cor in huius suo fungi non postea opina.
Itaq. si q. huius cum Scilicet sentiantis, & Cordi principij
sentiantis tribuitur dicit, quatenus ex Cordi spiritus originem
q. necdi sentiantis vni s. p. dicitur: tamen non in huius

totum principium sentienti in corde non erit, & non:
Ani. Atque opinio, q. hoc sentit, confirmata erit.

Qui. Atque in hac sua plane repudiatur, simul q. d. ex
Ardit, q. existimant Atque non potuisse veram somni
causam & nam intelligere cum ab eadem in loco ipso
sonni, & cordi attribuerit, q. cerebro erat tribuendum.

Sed si facile repetitur. Lib: 2. priorum Analyt: cap: 2.
ubi tradit, non eo falsum esse. Quod & in univ. sum falsum.

Ita q. am. trala. ti. & scilicet q. d. esse falsum: ut non supra
tibi si q. in parte alicujus doctrina erit, q. is in uni:
versum & in falsum locat, nisi in principijs ab eadem
tamen: q. in uno erit, in toto falsum.

Quia. tertiam amplatissimam sententiam videmus q. q. d. am.
in. Atque d. ex somno falsum, & q. d. am. nota ad eadem
In quorum numero est Galenus lib: 1. de symptomatibus
cap: 8. ubi reprehendit Atque, quod somni sedem

facit cor & non cerebrum. Probatum q. radices ex
corde & non ex cerebro vitiis causantur, cum hoc vitiis
ut huius distatio sentit. ut patet. Nam q. d. &

alij adijciunt, q. d. vnas vrs ex corde, & non ex hepate
originem suam trahit existimant. Si ergo hoc vno:
ut ex Atque d. ex somno & vigilia existimant, reli:

qua tractatio vna manet. Apriamus in illa alia ca:
finalis adferri p. quoniam q. d. Atque est allata, confirmat
ad h. 2. nulla et alia co. efficiant, quoniam ex calore

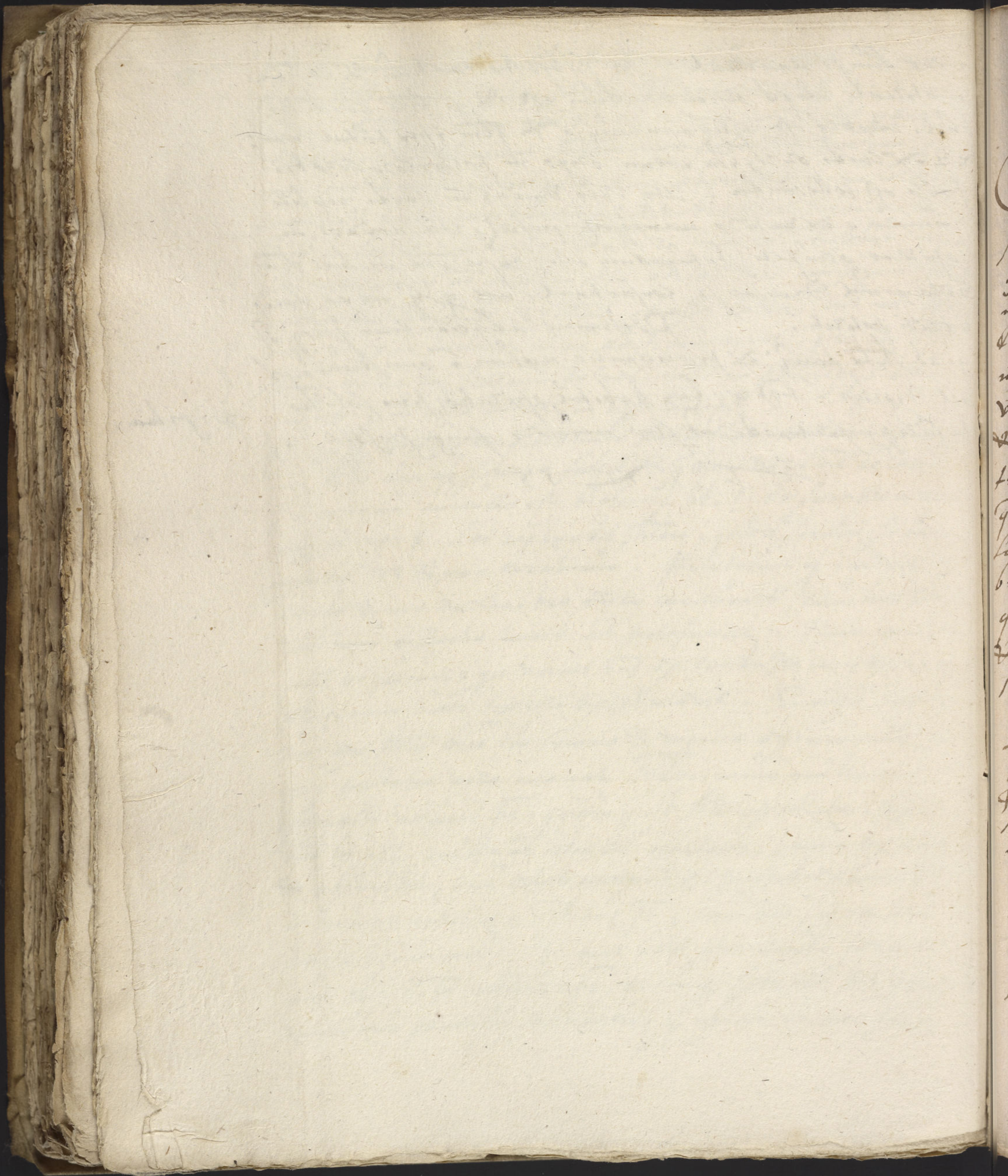
& obstructio, quoniam calor naturalis ex partib. exteriorib. ad
interiores expellit & vitiis p. cum vna signa cum hac
causa confirmant. 3. nec ulla alia causa formalis

aut alia de se adferri p. quoniam q. d. somniis d. q. d. p. d.
vinculum principij sentienti, q. efficiat ut hoc fieri nu.

nris fungi ungual. In subiecto tantum & cuncta
 materialia alijs in unum dandum est & q. hinc cordi tri:
 bus, corbri est assignandum: & qm ipse putat, nri:
 nos ex corde oriri, ita eorum origo in posteriori corbri
 parte est collocanda: Utq; ipse vultus in corde repleri
 humore q. ex vapore ~~manifestus~~ nascit, ita naves in
 Capite eo occupati statuendum est: & si oia in hac tra:
 dicta erunt, & in lar se consueverint, nec q. q. in ea lar:
 statui poterit. Postremo adhibendum quodq;
 q. ab hinc tanq. ex praecedentib. notum, & omisum, qd
 est Vigilia. Est a. huc habitus, operatio, sine solutio
 principij statuendi, ut suo munere fungi possit.

Vigilia.

T. 1. N. 15.

ARISTOTELIS

DE INSOMNIIS

Lib. I.

92

Quod Aristoteles lib. I. post. Analyt. cap. 23. l. 42. præ-
cipit, ut in unaquaque scientia non modo res ipsa situm
sua essentia explicetur: verum et ipsa tradita & propria
affectiones declarantur. Id tunc alijs in voluminibus. tunc hoc
in loco diligenter observat. Nam post absolutam & rem
& somno & vigilia in hoc libello de affectionibus quæ cum
in somnis dormiens solus agit. Et si n. somnus sit quæ
vinculum principij sentiendi & actus, non tamen est quæ
& vinculum animi: sed in somno tunc reliquæ actus,
tunc imprimis tres naturæ animæ participant & dormiunt:
quæ occupatio caræ & virtus & Latini primum facit
somnia aptat: & cupit ita. At hoc libello præstat tunc
b. præcipue probat: una cupit affectio sit somni, & in
quo subiecto primo insit local. Altera quod somni sit
& quo oritur. Tertia quod spirituales & sensituales somnia
sunt veritatis, ubi et plura quod somni sit, intelligit.

CAPUT I.

Hoc Capite prima hujus libri pars absolvitur: & primum
proponitur, quæ de principijs sit agendum, quod de primum
in somniis subiectum non sit indicetur. Quod quod pri-
mum & proprium sit insomniarum subiectum tractetur.

Ubi 3. Tertia 3. pro hujus libri est ista. Quia:
capitulum insomniarum quædam & hæc dea inchoantia est
ut investigemus, in qua anima parte somnia insunt: utrum
sint affectiones intelligentis, an in sentientis animi partibus.
Nam somnia in ea anima parte, quæ cognoscere videtur

apud:

assumunt, in ista manifestum est: cum in somnijs aliquid
cognoscimus & judicamus. At in solis his dicitur: ut
partibus intelligentibus & sentientibus vis cognoscendi in ea.
Ergo in solis his etiam somnia insunt, & haec sicut primum
somnia sunt, subiectum est propositum.
Et Xpocostus. Cum propositum sit, in somnia vel primum
a sentientibus facultatibus, & in ista insunt: vel ab intelligentibus
et in hac insunt: nunc probat Aristoteles in natura sola insunt
et primum in aliqua habere inveniunt. Quod a insunt:
autem, & sentientibus. exterioribus. istis, non insunt somnia
hoc arguo confirmat. Quia & sunt exteriora primum
id vel est sentientibus, ut figura, magis, & his similia.
et sentientibus primum, ut color, sonus, sapor, odor, tactus.
At somnia non sunt exteriora primum & sentientibus. Ergo somnia
sunt exteriora primum non primum. Minor probatur: quia soni
et in istis autem sentientibus non operantur, ut visus non
videtur, & auditus non auditur nullum sentientibus primum.
firmus. At in somno sentientibus & interiora sentientibus non
operantur: sicut in vigilantibus. quia si auditus claudatur
non audimus, & si visus claudatur non videmus, si claudatur
in tactus dicitur sentientibus interioribus. Ergo in somno
nullum sentientibus primum. At somnia primum
in somno. Ergo somnia non est sentientibus.

Ad id quod dicitur Quod somnia non primum opinionem
habet. intelligentibus autem primum quod opinio apta: quia
somnia, quae apprehendi debent, vera & falsa sunt,
confirmat dicitur. totum: quia primum est. Intelligentibus
autem facultatibus apprehendimus tantum ea quae intelligentibus
et sentientibus. At in somnijs non tantum primum
et sentientibus: sed etiam ea quae sentientibus: ut non
in

tantum id quod a cordi dicimus esse totum vel
 equum, sed et album aut pulchrum: quod sola opinio
 & intelligentia ab eis sunt: nec nota nec falso comprehen-
 siva: sicut in somnijs videmus videtur id quod
 accidit simul esse totum & album. Ergo non sunt
 sunt in opinione & intellectu.

De deo agitur. Aliter est: quod in opinione &
 intellectu id quod opinamur & intelligimus, sciunt nos opi-
 nati & intelligentes. At in somnijs non semper intelligimus
 somnium esse somnium & aliquid quod in somno videmus.
 Ergo somnium non est res quod intelligit, & prout non in
 intelligentia in parte in se. Minor tractatur, quod fal-
 sit non semper somnium sciunt esse somnium. Hoc n.
 fit eodem modo, quo vigilantes & sentientes totam plau-
 & considerant aliquid quoddam prout id quod sentiunt pati,
 sciunt. Si n. et dormientes non tantum observant
 phantasmatum & vitam somnia norant, sed et prout somnia
 alii aliqua cogitant. Et si accidit ut, ut quod in somnijs
 videtur invenire thesaurum: & antequam vigilet, adhuc
 dormiens sentiat & consideret quod est id quod somnium.

Idcirco dicitur. Quod a modo istud accidit, ex similitudi-
 dine quoddam cognoscitur per. Videtur n. hic eadem esse res,
 in eis quod aliorum dicta & scripta memoria mandata
 volunt. Illi n. non tantum audita & lecta mandata
 mandant: sed et ut eorum recordari possint, quod
 similitudine & imaginis fingunt, quod ad memoriam
 & tunc sapientius meminerunt perinde quod ab alijs
 dicta sunt, quam si ipsi, quod ista promittunt, & tunc dili-
 genter non considerant. Si n. et in somno interdu-

manet.

venit, ut alij postquam suorum somnia
repetant & colligant, ac sciunt quid & si in ipso
somnia: & tunc in somno non sunt solliciti de somniis.
Alij a somnia negligunt: & si in somnis dicunt somnia
us, et somnia esse norunt, & si melius de somnis
in somnis possunt iudicare, quam relij & perinde, q
somnia ratificare solant.

Ad 2um D^o 1° Ex his tam Tropice & Esotericis
colligitur, quod non est Gargarum & visum, q in somno appa-
ret, sit et insomniis. Si q in somniis & existimat
parum ad q somniat, tunc istud visum esse somniis.
Si v. somniat & intelligit se dormire atq somniare, id
somnia non est, sed Gargarum & visum quoddam,
q in somno dormit.

Ad 2um D^o 2° Cum confirmatum sit, somnia in
affectionum solius patientis facultate, nec et solius su-
perintendit, & unaq pars unaq intellectus sui pluri, nec
unde dicitur: Somnia non sunt sine sensu, idq probat
h. m. Quod dormientes recipiunt & sine quo non recipi-
unt, sine illo non est somnia. Atq dormientes sine
recipiunt & sine sensu non recipiunt. Ergo somnia
non est sine sensu. Minor confirmatur similitudine. Sicut
in vigilantiis si val agitant, ut si Melancholia aut
phrenia, aut alio morbo laborant, recipiunt & sensu. b.
vel si non agitant, sed sani sunt & vidant, tunc recipi-
unt: ut si q putat solam esse per salutem, recipit, &
iste est receptio sine sensu: si et in dormientibus
dormit, ut in robisurilib recipiunt: idq sine sensu
non accidit.

Ad 2um D^o 3° Hic obijci potest. Ubi sensus nihil recipit,
ibi et n. se recipi. At in somno nihil recipit. Ergo in
somnia sensus n. recipit.

Rf

Re. Arta, q. exterior ydau. fany in somno nihil par-
 ticipat: Verumtamen sentiens facultas aliquid participat.
 Nam Garlaoria suago & sentiens facultas vel idem
 & subiecto ac diffo: vel subiecto est idem ac diffo: &
 fany. Quoy nihil in suago est, q. non videtur, et
 aliquo modo sentiat. In tamen p.ri ut aliquid nos
 videtur vel audire imaginamur, quod non videmus
 vel audimus. Licet a. id non videmus & audimus
 q. putamus nos videre vel audire, attamen aliquid vi-
 damus & audimus. Sicuti ergo audire in vigilia
 ut huiusmodi vita non fuit sine sentia, sed in sen-
 tiantia fuit animi facultas indurata: qm p.ri
 fanyata & vita fuit acrimia q. sentia fuit participat.

Excusor. I. Cum probatum est, incommuni n. est
 sine sentia: ita nunc probat non esse sine intellectu. &
 opinione. Ubi n. iudicatur aliquid n. verum, & aliquid
 esse falsum, ibi est intellectus & hoc iudicium n. est
 sine intellectu. At in somno iudicatur aliquid esse ve-
 rum & aliquid esse falsum. Ergo in somno n. est sine
 intellectu. Major opinio est vigilantium: s. di-
 g. lantib. n. non p.ri sentia aliquid esse verum vel
 falsum, sed n. est, ut sup. iudicatur aliquid verum
 q. dicitur sentia iudicium n. verum aut falsum.
 Minor comprobatur: quod in somno opinio fany in-
 tellatus dicit falsum esse, q. in somno nobis p.ri
 n. apparet: ut ut sit in vigilia: intellectus a.
 Siqu. Garlaoria vis n. & intellectus iudicium fany
 n. ut etiam in vigilantib. fany solat. Et q. n.
 apparet nam animi affectionem, q. somnium n. est
 non esse opinantis, vel rationantis & intelligentis
 a. tantum: vel itam esse sentiantis: siqu. a. d.
 ut videtur vel audiendo nihil sentimus: sed in

aliquo modo videtur sentire. Quis a illo motu
sit, paulo post est indicandum.

Ad 2° q^o (p^o 2° 2°) Cuius in prima huius capitis
paulo ostendit sit, quam somniis significatum non sit,
et sine quo sentiant ad naturam: unde in ista
paulo, quodnam sit, dicitur, et ostendit somnium esse
affectionem ipsius sentientis facultatis, quod sentit
et, quod dicitur rationibus demonstrat, quarum prima est.
In qua animi facultate inest somnium, in eadem est
est in somnium: siquidem non aliud dormit (dormit)
somnia, sed nunc idem dormit & somnia.

At somnium inest in sentiente facultate, et est affectio
sentientis. Ergo et somnium videtur inest, inest
et affectio.

Ad 3° q^o Altera 2° est. In qua animi facultate
inest imaginatio & imaginatio, in eadem quod inest
somnia. At imaginatio inest in sentiente facultate
to, idem est cum sentiente: siquidem a. ab eo to.

ut lib: 3° et 4° cap: 3° traditur, quod imaginatio & ima-
ginatio sit motus quodammodo a sentiente, quod actus
sentientis, et motus sentientis. Ergo in somnium
et in sentiente facultate & sentiente to inest. Unde

concluditur: Somnium est affectionem sentientis facultatis
et sentientis, quatenus inest, motus, et conjunctio

etiam & imaginatio et motus inest, et receptivitas

Non in somnium est motus imaginatio et motus
absoluti, quod provenit ab exterioribus sentientibus: sed quod ab interioribus

provenit ad sentientem to: et si aliquo modo
sentientis affectio, ut dicitur in.

Capitulum 11

C A P U T II

Postquam ex precedente capite percipimus, quod sub
iectum & objectum de se cor sit somnium: q. nimirum
n. tantum sit sentiens facultas, nec sit intelligens,
sed q. sit sentiens totus, quatenus quatuordecim & inuicem
coincidentiam habet. Omnis ergo quod hoc subiectum in
somnia affici possit, docet, & hoc Capite breuiter expo-
nimus q. fundamenta & principia, ex quib. cognoscitur,
quid rationum, gaudeat. I. Primum est, q. som-
nialia n. solum agunt in futurum cum praesentia sunt,
sed et praesentia rei sensibiles relinquunt eis sentiri cum
absunt. II. Alium q. somnium n. solum patitur a sen-
sibilibus, sed etiam aliquo modo agat in sensibilia.
III. Tertium cum vnde descriptionis in sentib. & sen-
sibilibus facultate.

Ad idem Principio ponit Actus, cum constet
anims subiecti affectus sit somnium, tamque tractandum
est qd sit inordinatum, & quid vtiq. q. ex ipso cognosci
sit, & circa somnium ducimus. Ad idem na. animi
affectus cognosci possunt, ponit primum in quo aut
videtur est, q. singula locum sensuum sensibilia reddunt
suum sensum & sensuum afficiunt. Haec a. affectus
q. a sensib. vtiq., non modo in sensuum sensuum aut
in sensuum sensuum agunt, sed et si casus agant
& in sensuum sensuum non fingunt.

Itaque ad hoc ut hoc ducimus ad plac-
tus, prius localis Actus eius. Actus, abt. ducimus non
viti, ut in motu agant & in motu, motus tamen
& actus adhuc localis. Primum n. in ijs q. loco
mouentur & in partibus id ducimus est passibilis. Haec
in his q. loco mouentur, et eo q. mouentur, non contingunt

id quod impallidum, tamen modum. Id n. quod modum in se
sit aliud aliud modum, & hoc rursus aliud, id quod tamen
est, dicitur id quod modum est dicitur modum. Aliud
in aere vel in aqua non habet. Ad hoc glia: si quod
specialis lapidum, huius positionis modum dicitur dicitur;
nam & huius rursus sibi vicinum, & illis rursus sibi vi-
cinum modum, id quod tamen dicitur, quod usque nulla unquam
vis est in aere ad impallidum. Huius in lapis au-
tem dicitur, & tamen non est natus, ut in quod lapis;
tamen piam sicut adit lapidi, rursus impallidum, sed
et ipso absente lapis modum se.

De uocis. Id dicitur dicitur in altioribus, ubi et
passim quod in calfaciente absente, tamen aliud aliud
calcit. Et ita si ignis ponatur in fornacem, & fornax ca-
lfiat, et rursus ignis fornax calfacta, calfacit & piam
quoniam aera, & huius sibi piam quoniam. & huius rursus sibi
pianum, neque ad principium, h. e. tamen dicitur, quoniam
dicitur piam calfacientis vis inest. Et quod rursus appo-
ret, absente agunt & modum, tamen actionem &
motum manent.

Ubi n. Huius dicitur possit, quod istud ad primum piam.
Deinde dicitur suam piam piam, & in piam. dicitur tamen
nam ipse colendit, ut piam absente, tamen piam
sio manent. Nam in altioribus absente alterant
manent altioribus. Atque dicitur quod adit est piam ad
quod tamen altioribus. Et in piam absente in piam. & altioribus
rursus tamen manent altioribus & piam. Ubi piam
quod somnibus & somnium affectio ad piam piam piam
L. 13

enim tamen instrumenta sanctorum nihil agunt, sed
intimus & extrinsecus partit. gestant.

Quarepor 3. 3. signum. Ob quam res sensibile
sunt, tamen ipsa species nunciat, confirmat. Hic signum
1. prout de visu confirmat quatuor: quorum primum est
Si continuatur proutimus & videtur aliquid, ut videtur
apparent ad aliud confirmat: tunc proutimus prout facit
in aliquid in visu: ut si apparet a sola et tunc
has confirmat nihil confirmat, nec tamen, quia tamen
ortus in oculis adhuc prout.

Quarepor 4. 4. signum. Prout si colorum aliquod
ut albus vel niger. Quibus inspicimus, tales af-
fectio in die, ut quodammodo apparet, confirmat, illa
nobis color apparet.

Quarepor 5. 5. signum. Prout si solus aut alius alij
splendorem tunc confirmat & postea confirmat
my, oculis confirmat: tunc apparet, si obscurum
videtur, & prout quanto tunc apparet, et no:
vis eodem colorum confirmat apparet. Hic color
nunciat in proutimus, tunc in proutimus, atq:
tunc in proutimus confirmat & confirmat.

Quarepor 6. 6. signum: si qd in qd modum, ut
flamma coloris in labentia in tunc, & sibi in oculis
detet, tunc ea qd stand & gestant, modum videtur.
Quarepor 7. 7. signum, aliquid in proutimus, ut sensibile
& agens nunciat.

Quarepor 8. 8. signum. Idem confirmat aliorum prout:
in signo: nam confirmat proutimus proutimus proutimus
proutimus confirmat, ut in Catractis Nili Gen:
in in proutimus proutimus proutimus, & si qd proutimus proutimus
sonum agitur, et si illa apparet: tamen in auzib. adhuc

actior 3. Huius signi & exempli, q. diuinas tuas,
causas Arts diligenter examinabat, & primum q. casu,
q. aspectus spirituum comatula postea, & inq. rjas
rei causam est, q. oculis & aspectu, non solum ab
aere afficitur sed in aere agat, & inq. uideat.
Sicut et fieri solet in rebus splendentibus & nitidis, in quas
non solum lumen agit, sed et ab ipso afficitur: ut
si q. aer politum obstat soli, non solum a. s. fit intidij,
sed et splendorem solis illustracionem afficit. Cuius
oculus sit huiusmodi res splendens & colorum habens,
non modo ab aere afficitur, sed et in aere agit,
inq. afficit.

Haec uero est ratio cum afficitur, cur non et uero:
cum uero multum oculi alio tempore spatula coram:
citant, sed ad tantum tempore q. uero manifestum est.
Inq. hanc non tam, q. oculi ita afficiantur, q. uero:
uis ybericum copiosioribus na. costant, & q. om. in manu:
stans sanguis magis est phisibiles, & magis et etul:
lit atq. & uaporat, oculi praecipue agunt: & licet in
alijs corporis partib. huiusmodi quoq. phisibiles sanguinis
insit: tamen de huiusmodi non est. Immo in ipsis et
oculis huiusmodi & phisibiles afficitur: & uero inq.
nota est: tamen cum in aere & uero uero. Afficitur
a. manifestis ois partes corporis, q. a. ab ois. corporis
partib. separantur: sicut et sanguis in manib. uero
partib. separantur est. Cuius uero oculi & uero
faminatibus, q. manifestas fluxiones patitur: & uero:
culum inficitur, & uero, q. sanguinem & uero
q. in oculis inficitur, uero aere inficitur, & uero
uero aere, q. spiritus adhaerens, afficitur & uero
uero, q. uero ipso est: & uero extrinsecum spiritus.

afficit, ut ita speculum per intermedium aerem afficiat
eodem modo. Tercio, cum exponit, cur non dea et cor
porea, sed specula per illos afficiantur, et inquit cum
eo, quod specula sunt mixta et mixta corpora.
Cum enim huiusmodi sunt, ea facile et clariore sunt
inquinata sunt, quod clariore apte comparatur: primo dicitur
Nam res res naturas et mixta clariore sunt.
mixta sunt per vitalium suam. Quod non primum est
facile dicitur an aliquid recipiat, et mixta mixta
quaque mutationem a relijs dicitur.
¶ Sed. Quarto. Et dicitur. Nam res politum
et lane quondam testum sunt et dicitur, ut si non
est minus saltem dicitur et puro res politum afficiat, et
sunt, et mixta sunt quod contrahit. Opte igitur hanc
existimare eam, cur speculum facile afficiat ab aere
afecto, quod aeris facta sit quod in impulsio et ab his, quod
per speculi nitorem facile apparat, quod mixta sunt
¶ Sed. Quinto. Quod dicitur. Quod dicitur. Quod dicitur.
macula non facile videri possit. Huius enim in eam
nisi et limitus speculi: per mixta sunt quod per speculi
eum, per limitatum a mixta hanc macula dicitur
et quod per speculum et in mixta partes dicitur, et
facile aliam. In naturis a speculis non praeferat
et facile abstrahit, quod non in speculum nitentibus
sed in sumis et per partes. mixta et dicitur hanc.
¶ Sed. Sexto. Quod dicitur. Postremo eam indicat, in signo
perat, quod et a res. Nam aliquid afficiat quod
perat concludit, quod et a perat dicitur motu afficiat
et cito in sumis apte possit: quod dicitur dicitur
quod coloris per speculum, in solus afficiat sed et
contra afficiat. Quod et alij res quod in contrariis

[illegible][illegible]

parva limba mantorum si similis dicitur, brachia
in patribus in astra putant. atq. hanc opinionem ita visum
pastoribus. Certe, ut si non gradibus aptetur, id
falsum esse ignorat: si gradibus sit moribus, ut nos
brachia accipiant. Habituus capiunt, de quo et iras
causam q. nihil alicuius astra affirmant.

Quod si huius rei causa, q. in idem apparat in pler
bationibus. Et hoc sedato, q. non ad eam pars ad
animum in hoc, q. iudicat. Una n. tota & superior
namq. intelligitur: altera est inferior & obediens et.
namq. sentient, in qua cartographia & via inpro-
mum: cuius signum est, q. sol videtur esse pedibus,
et tamen eo atq. in illis hanc visum non negat, &
longe maiorem ad confirmat. Quod ipse in hoc non
tributo intellectus & in repugnat sentit, vel ipse fac-
it dicit: propterea aliud est iudicium in his rebus, q.
sit in pastribus, ubi ratio imaginationem in cor-
git, idemq. hanc non ratio iudicat.

Et la Bedardus q. Huius dicit postea: non tamen in
hoc non praedictis hoc dicitur, ut aliter iudicant pa-
tribus, quam non pastribus: sed ut in beatis id
accidit: ut videmus in canibus q. irritati in la-
cum ut eis ipsam suis parant, sed nos mordeant
vel allatant. Item in rebus, q. in la cum abharraunt
a laqueis colorato, quam alijs adhiberi existimant:
quam tamen praedictis dicitur, si non se praedicti.
namq. & in alijs beatis rebus. Et hoc, huius rei
causam est, q. sicut in hoc rebus est superior, & su-
tius facultas inferior: sic etiam in his rebus ali-
sunt sunt superiores, alijs inferiores: alijs regis-
tibus alijs iudicant, carnosq. coarctant, ut in hoc.
quod fieri solat: si q. aliter una sigato per visum

[illegible]

CAPUT III.

Constitutiis procedente capite nonnullis q. principibus
 & fin. cumulis, & q. somnorum na & g. te
 cognoscit, min. hoc in capite na ad institutum
 accommodat Arts, & primum quales affectiones
 in dormiantibus esse solent, commutat: &
 q. somnium sit & q. vicia p. somnijs sua habent.
 In indicat, postremo q. divinitas sit auctum.
 Vos comminandi tradit.

Ex di. 16. 17. 18. 19. 20. 21. 22. 23. 24. 25. 26. 27. 28. 29. 30. 31. 32. 33. 34. 35. 36. 37. 38. 39. 40. 41. 42. 43. 44. 45. 46. 47. 48. 49. 50. 51. 52. 53. 54. 55. 56. 57. 58. 59. 60. 61. 62. 63. 64. 65. 66. 67. 68. 69. 70. 71. 72. 73. 74. 75. 76. 77. 78. 79. 80. 81. 82. 83. 84. 85. 86. 87. 88. 89. 90. 91. 92. 93. 94. 95. 96. 97. 98. 99. 100. 101. 102. 103. 104. 105. 106. 107. 108. 109. 110. 111. 112. 113. 114. 115. 116. 117. 118. 119. 120. 121. 122. 123. 124. 125. 126. 127. 128. 129. 130. 131. 132. 133. 134. 135. 136. 137. 138. 139. 140. 141. 142. 143. 144. 145. 146. 147. 148. 149. 150. 151. 152. 153. 154. 155. 156. 157. 158. 159. 160. 161. 162. 163. 164. 165. 166. 167. 168. 169. 170. 171. 172. 173. 174. 175. 176. 177. 178. 179. 180. 181. 182. 183. 184. 185. 186. 187. 188. 189. 190. 191. 192. 193. 194. 195. 196. 197. 198. 199. 200. 201. 202. 203. 204. 205. 206. 207. 208. 209. 210. 211. 212. 213. 214. 215. 216. 217. 218. 219. 220. 221. 222. 223. 224. 225. 226. 227. 228. 229. 230. 231. 232. 233. 234. 235. 236. 237. 238. 239. 240. 241. 242. 243. 244. 245. 246. 247. 248. 249. 250. 251. 252. 253. 254. 255. 256. 257. 258. 259. 260. 261. 262. 263. 264. 265. 266. 267. 268. 269. 270. 271. 272. 273. 274. 275. 276. 277. 278. 279. 280. 281. 282. 283. 284. 285. 286. 287. 288. 289. 290. 291. 292. 293. 294. 295. 296. 297. 298. 299. 300. 301. 302. 303. 304. 305. 306. 307. 308. 309. 310. 311. 312. 313. 314. 315. 316. 317. 318. 319. 320. 321. 322. 323. 324. 325. 326. 327. 328. 329. 330. 331. 332. 333. 334. 335. 336. 337. 338. 339. 340. 341. 342. 343. 344. 345. 346. 347. 348. 349. 350. 351. 352. 353. 354. 355. 356. 357. 358. 359. 360. 361. 362. 363. 364. 365. 366. 367. 368. 369. 370. 371. 372. 373. 374. 375. 376. 377. 378. 379. 380. 381. 382. 383. 384. 385. 386. 387. 388. 389. 390. 391. 392. 393. 394. 395. 396. 397. 398. 399. 400. 401. 402. 403. 404. 405. 406. 407. 408. 409. 410. 411. 412. 413. 414. 415. 416. 417. 418. 419. 420. 421. 422. 423. 424. 425. 426. 427. 428. 429. 430. 431. 432. 433. 434. 435. 436. 437. 438. 439. 440. 441. 442. 443. 444. 445. 446. 447. 448. 449. 450. 451. 452. 453. 454. 455. 456. 457. 458. 459. 460. 461. 462. 463. 464. 465. 466. 467. 468. 469. 470. 471. 472. 473. 474. 475. 476. 477. 478. 479. 480. 481. 482. 483. 484. 485. 486. 487. 488. 489. 490. 491. 492. 493. 494. 495. 496. 497. 498. 499. 500. 501. 502. 503. 504. 505. 506. 507. 508. 509. 510. 511. 512. 513. 514. 515. 516. 517. 518. 519. 520. 521. 522. 523. 524. 525. 526. 527. 528. 529. 530. 531. 532. 533. 534. 535. 536. 537. 538. 539. 540. 541. 542. 543. 544. 545. 546. 547. 548. 549. 550. 551. 552. 553. 554. 555. 556. 557. 558. 559. 560. 561. 562. 563. 564. 565. 566. 567. 568. 569. 570. 571. 572. 573. 574. 575. 576. 577. 578. 579. 580. 581. 582. 583. 584. 585. 586. 587. 588. 589. 590. 591. 592. 593. 594. 595. 596. 597. 598. 599. 600. 601. 602. 603. 604. 605. 606. 607. 608. 609. 610. 611. 612. 613. 614. 615. 616. 617. 618. 619. 620. 621. 622. 623. 624. 625. 626. 627. 628. 629. 630. 631. 632. 633. 634. 635. 636. 637. 638. 639. 640. 641. 642. 643. 644. 645. 646. 647. 648. 649. 650. 651. 652. 653. 654. 655. 656. 657. 658. 659. 660. 661. 662. 663. 664. 665. 666. 667. 668. 669. 670. 671. 672. 673. 674. 675. 676. 677. 678. 679. 680. 681. 682. 683. 684. 685. 686. 687. 688. 689. 690. 691. 692. 693. 694. 695. 696. 697. 698. 699. 700. 701. 702. 703. 704. 705. 706. 707. 708. 709. 710. 711. 712. 713. 714. 715. 716. 717. 718. 719. 720. 721. 722. 723. 724. 725. 726. 727. 728. 729. 730. 731. 732. 733. 734. 735. 736. 737. 738. 739. 740. 741. 742. 743. 744. 745. 746. 747. 748. 749. 750. 751. 752. 753. 754. 755. 756. 757. 758. 759. 760. 761. 762. 763. 764. 765. 766. 767. 768. 769. 770. 771. 772. 773. 774. 775. 776. 777. 778. 779. 780. 781. 782. 783. 784. 785. 786. 787. 788. 789. 790. 791. 792. 793. 794. 795. 796. 797. 798. 799. 800. 801. 802. 803. 804. 805. 806. 807. 808. 809. 810. 811. 812. 813. 814. 815. 816. 817. 818. 819. 820. 821. 822. 823. 824. 825. 826. 827. 828. 829. 830. 831. 832. 833. 834. 835. 836. 837. 838. 839. 840. 841. 842. 843. 844. 845. 846. 847. 848. 849. 850.

int. aquarum. Item n. illae motiginas intrant,
continuas modum, & sunt in similes remanent:
intrant a. aqua alium corpus accipit, in
alias formas mutatur, quae aliq. occurrunt. sic
et in somnijs intrant sps continuae expectant
& sibi sunt similes, in hunc modum in naturas formas
mutant: quoniam aliae alijs occurrunt, necque retrogradiantur.
Unde ut dicitur, ut statim post cibum & in somnijs
et patris somnia non intendant, quia non hanc
hunc est motus per calorem quoniam cibum sequitur:
Item igitur aqua aut aliq. humor, si voluente
mutatur calore, nonnunquam nullum simulacrum
reddi, aliquando vero reddi quoniam, sed tunc distor:
tum & aliud quam ea res sit, cuius imago est.
Sicut: secreta a. aqua & tranquillae primum res
& illi sunt simulacrum rei. Sic ut in somno phan:
tasmatum & mira, motuumque reliqua, quae a sensib.
admirantur, nonnunquam a maiore quodam motu per
obtinetur, intrant turbulente quoniam mira & per:
fiora, & horribilia tunc somnia videntur, ut in Mel:
ancholicis & fœnibus, & febri laborantibus. Quibus
necesse est cogitare solat. Hic n. motus vel a motu
humoribus, vel a vaporibus spiritibus plenis ingreditur,
& magnam motum ac humilitatem adferunt in cor:
poris. Sicut a. & per se sanguina in ipsa aia:
lib, ipsa sanguinem tunc, motiones sunt in, quae
quod, sensum sednato sunt, quoniam & secreta somnia
efficiunt, ut nobis aliq. appareat & videatur: ut
si ab aspectu sui velatum, videtur videri, si
ab auditu, videtur audiri, item in alijs sensib.

prodit. Nam ad omni modo his accidit si qd co
tr & sensibili relicto ad principium perveniat & ac si
vigilantes in somniis, vel autem, vel alio sensu
scipiamus. Ex his igit manifestum est, somni
orari a phantasmalibus & visis, qd obtingunt in pr
cipio fructum di, & sensu tot ab ijs qd vigilantes
sunt percipiunt. Huius autem species & hanc dicitur de
plura apparere, si solati & secreti sunt in modum
in corpore, vel vis non apparere, si vivis sit natu
ratus motus & perturbatio huius & illius in corpore
ut statim a cibo & infantibus & agrotantibus, & alijs:
vel apparere valde turbulenta & distorta in his ip
posterioribus, si humores aliquo modo sunt solati
& coacti, aliquo tamen adhuc modo moderati
& satis impallant.

Ad idem vero in somniis nominem dicitur ut
sodatis humores tamen error alijs dicitur & sp
at dicitur non ad omni modo apparere, quo apparere
labantur. Atque casus ordinis huius descriptionis:
primum inquit: huius errorum dicitur, si non vult
dicat id qd iudicare debet. Primum vel iudicat de ali
no objecto: ut si visus iudicat de cunctis: tamen dicit
videt mundum & tamen non videt: vel nunc sunt
iudicat de tota sensibili: ut si tactus iudicat de
esse motus, cum tamen non sit, & si visus dicit
videt. At si non sapienter aliq principium iud
cat, sed impulsu sunt de sibi oblato permittunt:
et si sapienter aliq contrahit: ut in praedicto ag
tactus: ubi tactus existimat esse non caput qd
facit cum huius visus & si iudicando abar
cat, quoniam visus iudicant, qd sunt & sapienter, non
obscurat, qd iudicat tamen non videt qd facit, & non

plura. Quando igitur in somnijs huiusmodi alijs
deputat, ut puta alijs vel alio principio, si
citat de no, quod iudicium nunc per se non datur, & si
prioris iudicium non adhibetur, tunc spatio aliquo
ante offerat, sed id quod offerat, non vultu nunc
id est, quod est, & apparet.

Exposito primo modo, quod in
somnia error & delirium solamur, si non verum prin-
cipium iudicat, is error ab alio non amovetur
nunc itaque modo indicat, quod est ex partibus
Sicut in vigilia dormit, ut si quod perturbatur sit,
secunda rei similitudine oblata, facile delirium: si
et in somno dormientes delirant, si sunt in prin-
cipium nodatur, & alius alijs sanctorum accidit: ut
hanc similitudinem habent, illud ipsum est
videtur: ut quod simile videtur, non videtur esse laus,
& si delirium.

Clarum est. Ex his modis, quod in somno vultu & pro:
ram iudicium, hoc concludit modum somniandi
& docet quod somnia in dormientibus putant idcirco
quod de dormientibus, spiritus & sanguis in rixa
copio ad principium sanguis defluit, & nunc motus
& sensus relicti sunt, ac comitant & volubiles, cum
in spiritibus & sanguine tantum fuerit subiecto videntur & nunc.
Si a motus non est ad principium sustinet
nodatur & afficiunt, sed alij adu agunt, sed operantur,
alij statu, ut si in motu dormientis oblata fuerit
est, & putat quod prior se oblatit, prius apparet:
quod a posteriori se eximit, posteriori et offerat & apparet.
Est in his speciebus & sensibilibus motionibus nunc
20. ac si per canas ex ligno vel plumbo vel aera
efformatas in columbas coactas & ita disponat,
ut semper altera infra alteram se posita, & in laqueo:
Sunt

Quoniam inordinatum salis vel coarsum, tunc si qd
aquam salis affundat, rana qd si parva est posita salis
liquida coarctat & actus apparet, reliq. statu tunc
coarctat: si v. plus salis liquis fecerit, alia
altera ad coarctat, idq. coarctat, donec omni
salis liquato coarctat. Eodem modo si in tactu
sanguinis qd in somno coarctat alia prius pro
nunt ad principium sentiant, ipsi qd actus no.
vult & afficiunt, alia non dunt pro nunt ad pro
cipium sentiant, possunt tunc pro nunt, &
si salis sanguinis qd in tactu, pro nunt,
ad qd quod apparet. Sapiens n. fit: ut qd sang.
coarctat & in tactu est, tunc nulla aut non
ta spacia salis offerant. Si v. fuerit utrumq.
q. prius, in tactu rana in somno coarctat
ut ad utraque somnia, qd p. tactu coarctat
exp. tactu, p. tactu & distincta sunt, quoniam
nocturni videtur.

¶ Deinde I. Eodem in tactu dunt, ut in
no in tactu alia atq. alia spacia salis offerant, ip
nunt ad tactu, ubi salis figuris apparet: huius
et rei causam indicat, & dicit istud dunt,
illa motiones qd in somno accidunt, in sanguine
volunt, ut si is solutus est, tunc si in tactu
linam p. tactu illig. solutones videntur: ita
ut si autem pro nunt qd fuerit, tunc aliquid nunt
genuis apparet. Et n. huius similis est qd in
bibis affe solat, ubi prius effigies huius apparet
et mox coarctat in effigiem contuendi, & tunc in
similitudinem gigantis: ubi rana nunt pro
huit, tunc homo alia atq. alia figura & qua
titate apparet. Nunc n. dicit statim, in tactu

Quia aqua, nunc putat res, unde in se. Si et
in somno fieri potest, ut mea audiam res natio
atque natio modo afferta esse dicatur. Contra huius
modi visiones plani demonstrant. Ex his igitur
primis manifestum est, quod somnium generatur ex
aliquis rebus, quas vigilantes sentiant
aut gustant, aut cogitant.
Et ad id dicitur. Et est, quod in latum dicitur
spatium rebus, quibus dicitur volubilis
sunt, apparet in latum a. Delipiamur & aliter.
nam, quod similitudo dicitur, et, cum ipsam
dicamus: sicut et accidet in vigilantiis, ut in latum.
Cum dicamus rem esse id est: ut si videmus
Coriscum, dicamus esse Coriscum, in latum si quod
simile videtur Corisco, id Coriscum esse affirmamus:
quod dicitur si non id iudicat, quod iudicium habet
huius proprium est iudicium. Merito non dicitur:
vires Coriscum putat esse Coriscum. Si et in somno
dicitur, si sanguis est herbatus, & alia species sunt
offert, tunc id quod simile est rei, videtur esse res ipsa.
& tanta est vis somni, ut in latum id plani in
prose discarni, sed totum somnium similitudo
rei per ipsa res habetur. Item et dicitur in vigilantiis
liber, si quod digitum oculo subactum non ignorat, in
modo unum et duo apparet, sed et duo esse res:
Et affirmat: si autem istud novum, istud in im-
positione dicitur dormita, videtur quod illi unum
esse duo, non tamen affirmat, quod unum sunt duo.
Ita in somno quod si quod intelligit se dormire,
& plura alia apparet in somno scilicet quod dicitur
sibi alia apparet, & tamen et scilicet quod non sit

res, sed simulachrum rei q̄ apparat. ut si visus
simulachrum corporis, dicitur esse simulachrum corpore
visi: unde et fit: ut si q̄ dormiat, in ipso
somnia dicitur & intelligat id q̄ apparat in somni
um. h. v. ignorat se dormire, imaginem
repernat, sed id q̄ occurrat, & pacem in rei
ficta res habet & arripit.
Ole d. i. Hic dicitur postea, huiusmodi species q̄ in
somnia apparent, non proveniunt ab externis sensib.,
sed generati in imaginatione, & sic apparent.
R. Artes manifestum est q̄ huiusmodi species ab
externis sensib. oriuntur, si q̄ animus intencat, & de
re recordari volumus, q̄ nobis vltro dormiat, & dicitur
primum somno generati in imaginatione, & cum a somno
excitati sumus. Fieri n. in laetum, ut simulachra
q̄ in somno oblata sunt, & postea facta carlo fuerat
ad motu animi, q̄ in somno sunt. reliqui sunt
sensu, hic fit, q̄ prius dormire solat, q̄ in laetum
si aptis oculis plane vigilaret, in tenebris se non
nulla spectra vidisset & discernunt, & pra. n. q̄
sua occurrunt, ubi species aliquae rei aut d.
spectra in ipso animo & sunt tot in re, &
simila q̄ se videtur arbitrar.

Ex d. vltro. Explicato modo, quod somnia praevalent &
videtur solant, nunc si p̄stante metu, ira, & spes n.
in sensib. sua offerunt & arbitrar. nunc q̄ somnia
in sit Artes in ista huiusmodi capitis p̄la dicitur, & primo
praevalent somnia dicitur, q̄ p̄t p̄cedunt colligi
ingit, q̄ somnia sit dicitur & dicitur in somno. q̄
non de dicitur & dicitur somnia esse nunc
i. p̄m n. & simulachra non sunt somnia, q̄ in rebus

dormiunt, ubi alijs putat se vivere aut in patria aut alibi,
 & non est. Tot namque harlaquata & ipsa sunt somnia q̃
 in tenebris vel p̃teritis vel alijs apparent. Tertio, nec ra-
 harlaquata & visibilia vigilantijs. qui cumq̃ modo dormiunt
 & somnia, sed ea t̃m q̃ p̃teritis & solitis & nec libertatis in
 somno occurrunt. Quarto q̃dam q̃ in somnis videtur
 & apparent, nullo modo sunt somnia: ut q̃dam videtur
 lumen, alij audiunt sonos, alij p̃stant sup̃stas, alij tangunt
 alij in somnis sed latenter & q̃. cuius. Cuius rei causa est,
 q̃ partim dormiunt partim vigilant. Nam cum dormiunt
 aditus afficiunt lumen: si a. vigilat, statim manifestat
 videtur, q̃ lumen absit. Similiter alij latenter gallorum
 cantum & canum latratum audiunt, & citati. a. i. somno
 manifeste intelligunt gallum quiescentem & canes latrantes.
 Hæc igitur in somnis visa non sunt somnia, q̃a non plane
 dormiant, sed partim dormiant, partim vigilantibus
 dormiunt. Quia n. sensus non tam plane sunt soluti,
 & huiusmodi percipiunt, adhuc dormiunt: q̃m a. alijs
 percipiunt, sensus non plane sunt ligati, & aliquo modo
 vigilant. Quinto & somnijs habiti non sunt contra
 q̃ in somno cum ad interrogata. Cuiusdam n. si
 dormientes interrogant de quibusdam reb: accommodat
 respondunt, p̃ harlaquata & visa q̃ in immotia respondunt
 de ijs reb: q̃ de ipsis dormiantibus gerunt. Nam & li-
 partim dormiunt, partim vigilant. Cum a. nec absolute
 vigilant, nec absolute dormiunt: hæc visa absolute
 somnia dici nequeunt. Postremo spes p̃ter harlaquata
 & visa in somno apparentes, somnia dici n. possunt. At:
 accidit n. sapienti, ut vicia cogitationes in somno apparent

Quod rationemur de ijs reb. quas cognovimus, & laboramus
In reb. agendis & propriis somnia non sunt.

Ad id quod Galenus dicit de phantasiis & ipsis
quod somnia non sunt, unde Aristoteles plane & per se
somnia definitionem ponit huiusmodi. Somnium est
visum & sensuum notum sine reliquis, ortum, fornicatib.
variabilibus occurrens, quatenus dormiunt.

Eodem modo cum constat, quod sit somnium ad rebus
Aristoteles in tractatu huius Capitis paulo discipulum quod dicit
inducit rationem, quod somnia contingunt, & dicit fuisse
quosdam, sed perperam, quod in tota sua vita nullum unquam
somnia vidisse contigit. Cuiusmodi quosdam nunc
narrat Plutarchus in libello de defectu oculorum, &
Plinius lib. 5 cap. 8 de Atlantibus. tradit, quod in illa regio-
ne nati, nulla unquam viderent somnia. Quamvis in pri-
ma etate nulla conspici conspiciunt somnia i. corrobor-
rata a. etate somnia ipsis apparent: cuius rei causa
est eadem quod supra est allata, quod statim post cibum &
somnia nulla occurrunt somnia, aut minus occu-
runt, quam alio tempore vel per se etate. Pri-
mo ita a natura comparati sunt, ut magna in ipsis
exhalationum copia ad superiora locum & cerebrum
ferat, aut rursus, quod dicitur, magna motus effici-
in illis nullum visum, & per se somnia dantur. Ubi
a. hac copia etatis per se imminuta fuerit, abscedunt & ipsis
somnia videntur. Mutatione n. aliqua facta ut ab etate, vel
alia aliqua affectione hanc diffam existere nos est: ut ubi
et somnia & visa apparent, alias nulla apparent:
et aliquando nullum accidit somnium. postea a. acci-
denti possit.

De Divinatione ex insomnijs liber.

Utrum aliqua ex insomnijs sit divinatio & futura. Arguuntur predictio non modo inter poetas & philosophos: verum et in sacris literis subrim esse videtur. Nam Salomon in Ecclesiaste cap: 5, seu 6. Insomniarum predictio nem tollere videtur, cum ait. Ubi multa se somnia plurima se vanitates & sermones seu errores manu: nunt: tu. v. Deum time. Contra ex somnijs futura praenunciata fuisse ex historia Josephi & Dantis manifesta est.

Ubi inter poetas Tibull: lib: 3. Elia qui & nullam somniorum divinationem concedit, cum inquit. Somnia fallaci ludunt temeraria nocte. Et praecias mentes falsa timere iubent.

Contra & Homerus Odysseas lib: 7. seu 19 & Virgil: lib: 6. Aeneid: in fine ubi ex somnijs, eorumque praedictione tribuunt h. v. Sunt quaedam somnia porta, quaedam altera cornu, quae ferri facili saepe exatq; umbris Altera candenti perfecta nitens elephanto Sed falsa ad caelum mittunt insomnia manes.

Plurimae denique alij somniorum divinationem vera tot: laudant: alij quaedam adnuntiant, ut traditur a Cicerone in libris de Divinatione.

Ubi. q. haec somniorum divinatio afflicto f. etiam & somniorum, postq. Artes praecedente libro de haec essentia somniorum, quatenus spes se a sensibilibus rebus tractavit: hoc et libro de Divinatione ex

Insonnijs disputat, & primum inquit, An aliqua ex
sonnijs sui divinatione, & futura ex ipsis praedicari possint.
et quot circa sint insonniorum ex quibus futura con-
jicere licet, exponit. tertio subiectum quidem de in-
sonniorum praedictione explicat. postremo,
de sonnijs, quae extrinsecus eveniunt, coniuncti-
vinatione & interpretationibus tractat. Ex qua.
Ira non modo ex quibus sonnijs divinatione sui possit
fieri: sed etiam quomodo ex sonnijs de futuris conjicere
debeat, demonstratur.

Capitulum primum
In hoc Capite quae praeter huius libri partes conti-
nentur. primum inquit, An sui divinatione ex sonnijs
inquiratur: idque in utramque partem disputatur: et
quot circa sint insonniorum ex quibus aliqua praedi-
cari possint.

Primo proponitur: Quomodo divinatione esse quidem di-
vinatione, quae ex sonnijs oritur, ut ipsa evenit, necesse
est an quidem: an huiusmodi sui praedictio: quoniam
quidem eam nec facile est continere, nec plane ta-
men ei fides haberi potest.

Item quid dicitur.
et utraque pars huius propositi confirmatur. In quo quidem

quod si aliqua divinatio ex somnijs nec facile edoceri
 queat duobus argutis constat. I. Quicquid ut ovis
 vel plerique homines affirmant, & verum esse dicunt, id
 aliquam fidem & auctoritatem habet, cum ab experientia
 spectum esse videtur. At ovis, & plerique homines ex som-
 nijs divinationem esse affirmant. Ergo divina-
 tionem ex somnijs esse fidem & auctoritatem tu.

¶ *Secundo de eo*

Altero. Si ex quibusdam somnijs fit esse divinatio, &
 alijs fatum fore, ex omnibus aut certe absolute ex
 somnijs divinatio esse videtur. At ex quibusdam
 somnijs & divinatio, quod etiam videtur, ut ex se-
 quentibus patebit. Ergo ex omnibus alijs somnijs
 etiam videtur. eodem modo aut certe absolute aliqua
 ex somnijs divinatio esse videtur.

¶ *Unde sequitur.*

¶ Tertio. non plane possumus divinationem ex som-
 nijs fidem haberi constare: quoniam hujus divinationis
 maxime ea esse videtur Deus, cum nulla alia cau-
 sa tantum ea deferri possit. At Deus non videtur
 esse causa somniorum; cum sua maiestate insignem
 videatur illa non optimis & prudentissimis viris, sed
 quibusvis immittere. Ergo nulla videtur esse divi-
 natio ex somnijs.

hinc huius arguti confirmatur ex eo, quod futura sentire de
his, quod ad committas et ferre, testis in Dorysthenes
futura se, majus est, quam ut pura sapientia eo
venire queat, et principium eius sui in nobis
At nihil est majus, quam si Deus. Ergo Deus tuus ex
somnia, tum ex alijs rebus divinationis causa est.
Quia de hoc arguto sententiam suam cum Aristoteles
infra repetat, eo in loco declarabitur: nunc tantum
ex hac prima huius capituli ultimi parte perspicuum
sui: futurum esse, an sit divinatio ex somnijs
vera. *De somnijs. 2. 8.*

Postquam in prima Capituli parte disputatum est, an sit
divinatio ex somnijs: nunc in ista parte
quod cura sunt somniorum, ex quibus divinatio esse
et futurum aliquod forecuius se exponit. Constat
autem ex superiore arte, quod ut videtur, ut quoniam, ut dicitur
factum somnium futura praevenit. Nam ex istis
declaramus possit, primo ostendit Aristoteles, somnium autem
esse causam, aut signum, aut occidens rerum
futurarum: et declarat, quod causam et signum
et occidens appellat. Causam enim nominat ad
quod effectus sequitur, sicut luna est causa defectus solis, et
labor, sive nescientia est causa febris. Signum autem vocat
id, quod aliquid designat: ratio in eis non est: ut signum

defectus solis & si luna subire mutetur: inde n. colligi
 posse possumus defectum illum futurum: ita lingua
 asperitas signum & febris: calor n. febrili humore
 lingua exurit, & si asperitas lingua n. & cu febris,
 tot tantum signum, q febris agitur. Et videtur de
 niq. scilicet causam appellat, si quod ambulante sol de-
 ficiat, h. v. accidens & signum & q neq. ea, neq. effectus
 signum est: nam ambulationis & causa defectus
 solis, nec defectus & causa ambulationis, nec alie
 vni alterius & signum. potius accidentia sunt,
 q nec semper, nec plerumq. eveniunt, sed raro tan-
 tum sunt.

H. v.

Tertio declarat Artes, quomodo somnia sunt signa & acci-
 dentia, & quomodo, ut cum ex his futura praedicari
 possunt: Somnia n. sunt signa rerum, q in corporib.
 eveniunt, ut abundantis & deficientis humoris:
 Item adventantis aut recedentis morbi, & ex his futura
 praedicari posse possumus: qd experientissimi Medici
 monent, summa diligentia obsta esse q praecipiunt
 & q auctoritas negligenda non e, cum ocs, q in qua:
 vii. aut excellunt aliquid certi tradere possunt, & peritiam
 q, q etiam phantasia, h. v. non tantum aliquid affir-
 mant & statuunt: verum et firmis artibus & veris ra-
 tionibz stabiliunt, cuiusmodi haec & Medicorum precepta.

Cur quidam somnia signa esse possint, & aliquid ex ijs
praedici queat. Artes hanc causam adferunt, quod multis
q. interdu existunt, nisi per magni & vehementis sui
a maioribus, q. vigilantibus indicunt, oblati videntur
q. contra suu sonum, ubi per exigui motus nullius
visu videntur: q. spiciuntur & ex q. q. dormientibus
usu venire solent & saepe nimis & fulmina se
tonuisse putant, cum exigui soni eorum aures
ferunt, & parvus preputus excitatus. Item ual-
de aliarumq. rerum dulcium suorum se pape
opinantur cum leniter potius defluit. Praeterea
p. ignem se ambulare existimant, magnosq. calore
affici, cum exigui calor aliquam eorum partem
cupat: q. oia ita se habere cum excitati sunt in-
tellegunt. — Quod & omnia rerum ferre sua
iuria, & praeterea morborum, aliarumq. af-
fectionum, q. in corporibus posteris temporibus
existunt. Illa & q. parva sunt a dormientibus
magis, q. a vigilantibus accipiuntur: p. spici-
untur & somnia posse esse signa morborum, alia-
rumq. corporis affectionum, & ex ijs aliquid praedi-
ci posse. De qbus praedictionibus varij scripserunt,
ut Hippocrates & Caelius in libris de Insomnijs,
Item Sinesius & Arthenidorus. Item ex refectione

De quodam scribit: q. cum longo tempore vixit
plenus laborasset, multisq. medicinis sine
fructu usus esset, nocte somnasset, si vnam videret
in manu nostra duos digitos, fore, ut curaret
q. exortatus fecit, & sanatus est. Huius somnii causa
causa sanitatis, & ex somnio aliquid futurum sciri
potuit. Sed hic notandum est, ex his somniis
q. ca. sunt, futurum fore, ut possit a posteriori
partem aliquid effectum est, non a priori si quid ad
huius efficiendum, restat. Atq. huiusmodi signa
somnia vna, q. & signa & non sunt qui sunt.

De somniis

Certum genus somniorum, ex quo si videri
posse videtur & accidentium, & verum, q. casu
nimit, cuiusmodi si illa, quorum ca. in nobis est.
& q. longius a nobis se remota sunt, q. somniet:
bellum navale futurum esse in perinde, ut Oceanus
& tale praelium committeretur, istud somnium p.
Accidens & casu sui verum: eademq. ratio in
omnibus ceteris, q. maxime a nobis intervallis dis-
juncta sunt. Item n. hic accidit, eodemq. modo
se res tu, quo cum alius rei aut personae nuntio
fuit, & id ita evenit, ut si homo si heri videret, tum

sermo noster eundem tantum ca. huius eventus
 & interventus, nec certo potuit praedici ista ex-
 terna, ut illum interventum. De quo locuti
 sumus. Cum eundem hoc fieri possit, multo
 magis si eundem eundem nihil prohibet, imo
 consentaneum est, nulla eiusmodi in somnis evenire
 posse. Non enim exteriores sensus ibi non se occupati,
 variaque spes in imaginatione & Memoria misuit:
 ex quibus hinc aliquid colligere potest, quod postea eo modo
 evenit. quod a. illi mentio aliquid rei, nec
 ea est, nec signum eventus: sed etiam somnium nec
 ea, nec signum est, cum eveniat id, quod quod videtur: sed
 tantum casu illud accidit. Itaque plura huiusmodi
 somnia non eveniunt: quod a. casu fiunt, ea nec semper
 nec plerumque fiunt. Quamvis & nominum, si quod
 evenit, quod somnia videntur, evenit, dicere possumus, nos
 ea somniasse, nullam tu certam rem, nec ullum signum
 adferre possumus, ex quo certi conijcimus, istud
 esse futurum, quod in somno vidimus. Et tu a.
 non pertinent ea somnia, quae sunt de rebus, de quibus aliquid
 audivimus, aut vigilantes cogitavimus: haec a. signa
 esse possunt, utique hoc modo gerendum quod & aliquid
 etiam ex illis praedici potest, ut si hoc, ut illo modo.
 negotium suscipiamus, hoc ut illud fieri queat: sed

accipiendum est de illis somniis, de quibus plane
nichil percipimus, nichilque cogitavimus: nisi quod somni
alibi Sythia novam regem extitisse. Quicquid
colligere ex his, ut sibi subiacere, multa ha
de re vigilans audivit, aut cogitavit. Istud
aliquando eveniat, per accidens tantum fieri, ut hoc
somnia verum fieri, in aliis vero, autem fieri, illo
modo ex eo somno praedicti potuerit. Et haec insinu
si sit via ea somnia, quae accidentia & casus se fieri
verum. De his jam dictis cognoscitur somniorum
falsitatem esse per hanc tam, quod somnia et signa
et ea, et accidentia & casus sunt futura verum, ex
nulli tamen certum esse praedictionem, sed ex
alijs magis verisimilem, ut est eorum somniorum
quod se signa, ex alijs autem probabilium, ut eorum som
niorum, quod se ea: ex alijs denique fieri nullam, ut
quod accidentia se & casus.

C. H. P. V. T. II.

In hoc capite primum quae questiones de Somniis explicantur.
Quarum prima est, an & Quod Somnia nuntiarent. Altera
utrum omnia somniorum praedictiones rectae sint: Quae
quoniamdam inrecta sunt Divinationes, quod secunda est huius libri
pars. Tercia de ijs somniis agitur, quae extrinsecus adveniunt,
& tamen interdum ea fiunt, quae representant. Sed et

Deus d.

109

Primum huius Capiti questionem, q. 2. An oia somnia
a Deo innuntiantur, et oia na eveniant. Dissolvit istud
quod non oia somnia divinitus innuntiantur: sed oia natura
eveniant, q. duabus rationibus probare conatur: quarum
prima e, q. brutorum somnia divinitus non innuntiantur. Con-
tra non tantum hoc, sed etiam alia contra somniant, ut appa-
ret in canibus, q. in somno latrant: & in equis, q. dormientes se
vident, & hincunt: idemq. in alijs animalibus remanet liot.
At absurdum e, hominum somnia a Deo innuntiari, & p. hanc
causam, ut futura predicant, cum ea enunciare nequeant.
Non e. brutorum somnia sunt divina, sicut & humana
dici possunt: siquidem & ipsa na e. divina q. spiritus:
alijs, non tamen e. divina. Hic autem videtur esse
discremen inter divinos hominum, & divinos spirituales.
Divinum n. e. quod prima & principalis e. causa, vel:
tamq. supra se. & excellentiorem causam, aut prius de prin-
cipium. Divinos vero a. & spirituales e. q. principij,
q. dem rationem de sed ab alio superiore dependet causa,
cui tanquam instrumentum inservit: q. talis e. natura, q.
principij vni de, sed a Deo sustinetur & conservatur, cui
tanquam instrumentum inservit.

Deus d.

Secunda ro. Nec oia hominum somnia a Deo innunti
docetur. Nam etiam homines obscuri & misprudentes futura
in somnijs p. spiciunt, q. non videtur fatum, si a Deo somnia

mittentur. Sed quia haec somnia a Deo nuprius horis
mittuntur: non omnia somnia a Deo hominibus nullo ex
mandantur. *Ad. 1. 1.*

Ita quoniam posset, quod cum sit, quod cum a Deo nuprius horis
somnia non mittantur, interdum tamen aliqui futurum
sciant. R. Itaque, id fieri, quod nunc hominibus voluti loqui
multa suggerat: sicut etiam in atria hile ab eis tantum
fieri solet, ut paria ipsi via offerant. Quoniam a variis
motibus agitantur, nonnumquam nunc futurum evenit
et fortuito assequuntur: quod testes duobus similibus
clarat. 1. Quod si, quod tota die vertitur, et cum alijs
aliquando praevenit, et offerunt in ex parte, si quod fortuito
in aliquando nec dant, quo robustiores sunt. Ita etiam
his aliquando visum offertur, ut acciderit, ut aliquando hoc
modo eveniat. 11. ex ludis Thalorum: Sicut nunc
talibus ludis, non semper venore jacere possunt: sed si
acciderit, ut saepius Thaloribus sciant, interdum etiam vene-
re jacere possunt. Unde etiam quod dicitur, et
quo Erasmus Chiriac. 1. Centuria. 2. Adagio. 13. Si
crebro jacias, alias aliam jacens. Sicut etiam in his
evenire solet, ut sua vana et somnia occurrant,
nonnumquam aliquando apparet, quod futurum praedicit.

Id. 1. 1.
Ex his facta quaestio oritur. Vixi nunc posset: istud quidem
verum esse in his somniis quod accidentia se: nunc tamen

locum habere in ijs somnijs, q̄ signa s̄ & cā futurorum. In his n̄ certas esse predictiones. Ut quæstio sit. An oēs somniorum predictiones sint certæ, et quæcūq̄ sunt incertæ. Ad hanc quæstionem non potest respondere. Non oēs predictiones etiam eorum somniorum q̄ signa & cā sunt futurorum esse certas, nec absuēdum esse, si plerumq̄ somnia non eveniant, eorumq̄ predictiones incertæ s̄. Eandem n̄ tō rōem signorum corporis, q̄ i signorum celi & aeris: niterdum n̄ matutina celi rubedo de notat pluvias & aquas. Item corona circa lunam s̄ḡt v̄tes, nulla tamen pluviae oriuntur, nec illi venti spirant. Cujus rei causa ē, q̄ major aliqua vis & præstantior causa oritur, q̄ ea, q̄ signum dedit aliquis eventus, & tunc non s̄ḡt i, cuius signum ostendebatur. & si somnia, q̄ signa sunt, non semper certum aliquid prædicere possunt, si cā Eventus q̄ scabatur, a fortiori cā impediat.

De cōtra dda

Idem etiam accidit in ijs somnijs q̄ causa s̄ futurorum. Nam & hæc impediri possumus ut etiam in alijs sit q̄ causæ s̄ s̄. Si n̄ deliberatio ē causa actionum: p̄ tamen bene de re aliqua deliberari, nec in effectum deduci, qm̄ a valentiori causa & præstantiore principio actio n̄ potest. Sic etiam in somnijs. Si somnium nobis causam dedit aliquis actionis, ea tamen suscipi n̄ p̄: qm̄ fortior aliqua cā institutum n̄m̄ q̄hibet. Hoc a accidit

propterea, quod nostrae actiones non sunt iam eloquentes res,
quae erant. Sed sunt iam quaedam futurae sunt.
Differt enim loquens quod dicitur: Et loquens futurum ut
ex lib. 2. de Gen. & sicut cap. 11. T. 64. apparet, quod iam elo-
quentia quae erant, aptae, quod non possunt non futura esse, si nulla
existit causarum impedimentum. Ut post solstitium non
non redire sol ad aequinoctium: & vulnerato corde non potest non fieri,
quod homo moriatur. Quaedam vero futura sunt
quod possunt fieri, & possunt etiam non fieri: ut quia causas sunt
per accidens, ut fortuita: Et quia a fortioribus causis non possunt
possunt, ut sunt naturalium & artificiosorum effectuum
causae, quibus plerumque & non semper ex necessitate aliquid
fit. His & notatis sunt Artes: Et ea quod nunc somnia
de & signa sunt, non semper eveniunt: tamen eveniunt esse, quod
somnia signa & ea sunt futurorum, & ex hoc dicitur
per conditionem aliquid ex his praedictum possit, & aliquid sit even-
turum, si nihil non impedimento fuerit, ut absolute utitur. Ex
quibus apparet Artes sentiam esse, quod ex his somniis aliquid futu-
rum praedictum possit, hac tamen ratione, ut in rebus suis huiusmodi
dubia praedictio. Cum quod somnia praedire videntur,
stantioribus causis & fortioribus principijs prohiberi queant:
sicut in alijs etiam rebus, quod signa & causae sunt futu-
rorum evenire solet.

De rebus. 1

Postquam Artes de iis rebus somniis, quae cum sensibilibus cohaerent, & ex iis oriuntur: Nunc etiam de somniis differunt, quae ex relictis sensibilibus non existunt, sed excellentiora se vident, & diffinita et temporibus, et locis, vel magnitudine, et alio aliquo modo, & a causa efficiuntur, quae in somniantem non esse videtur, nisi casu & per accidens. Hoc primum de his quoque somniis agendum esse sponit, & videndum, quid sit, quod ex his praeterius aliquid generat: Ad falsam Denotanti rationem addit, cur ista somnia oriatur, & inquit: Quia non critici dixisse aliquem de rebus etiam remotis somniare posse: quoniam magnus & simulachra ab omnibus rebus defluunt, & cum alijs atque alijs misceantur. Si per petrus illo agitato a somniantis animam perveniant, tum somniantis aliquid efficiere de re quae praeter longinquum et tempore, et loco: & simulata sunt illa simulachra magis aliquid re praesentare: tandem huius est rationem, quod sit in aqua et aere pulso. Quia si quis aerem aut aquam pellit, & movet, id etiam alium pellit & movet: primumque ventis gestente, interduci tu ad quoddam tempus ille motus durat. Si etiam nihil prohibet, motus aliquos & sensum in somniantium aures pervenire ab iis rebus, a quibus.

suaves & fluxiones de veniunt, & si in preminis
somnia aliquod de re presente perficere. Quod
a noctu huiusmodi fluxiones & suaves potius per-
sistant, q̄ interdiu eam esse, q̄ interdiu huiusmodi
fiantur & dissipantur. Sed vñ a noctu magis
vacuum ē, ac liberum aelma ab in motu & per-
turbatione: quandoque noctes tranquillas esse so-
lent, & tunc spiritus omnibus gerentibus non ex-
citari, nisi somno hac simulachra appareat, & serba
dum dormientes parvos etiam motus & interiore
sensu facilius percipiant, quā vigilantes.
Hanc & Democritus eorum somniorum ratio-
nem adhibebat.

C. A. P. V. I. III.
Cum in fine præcedentis Capituli quidam somnia
de rebus venturis esse dictum sit, & Democriti ratio
ablati, q̄ tamen consistere vult. Hoc capite totus
ab initio verum ad finem rursus hominum somniorum
q̄bus præcipue, & quā ob causam huiusmodi
sententia obveniat, exponit. Tertia q̄ optine
sit somniorum interpreti indicat. Et de
somnia tam cōclūdit.

Principio quod, q̄ interdiu de rebus venturis
somnia, & de his somniis futura sperare possunt.

Ca. E. q. motus rerum sensilium relictis, variis efficiunt
 phantasmatibus & visa in somniis: quorum nonnulla se
 se videri remotis: & si huiusmodi eveniunt, aliquid
 praesentire videntur. Quod a. hanc sunt visa, & n.
 aliquid praestantius, q. a. Deo immittatur, & Deo per:
 spicitur: q. vultuibus quoque hominibus, in sapientissimis
 cumque huc visa in dant, quod nocturno non inter diu appa:
 reat. Si n. a. Deo immittentur, interdum & sapi:
 entibus etiam occurrerent. Dubitari hoc in loco.
 pr. an a. nuptia sua sacris literis contraria hanc sitis
 tra. de somniis, quia aliquoties jam negavi, somnia
 a. Deo immitti, cum in contrarium in sacra scriptura
 aperte reperiat. Nam Gen: cap: 40. Jos: 40. Jo:
 sephus & c. p. uerna & pistori regis pharaonis:
 nunquid n. Dei & interpretatio somniorum? & cap: 41.
 Jos: 25. idem pharaoni & c. q. facturus & Deus,
 ostendit pharaoni & prius verum n. pharaonis dixit se
 somnia vidisse. Item Daniel: cap: 2. Jos: 2. Jos: 2.
 Nabodonosor rex Babyloniae peteret a Daniele,
 ut sibi indicaret somnium, cuius erat oblitus, idq. interpreta:
 retur. R. Daniel: Est Deus in caelo, revelans mysteria,
 q. indicavit tibi Rex q. futura sunt. Et in historia
 Jobi cap: 33 Jos: 15 Jos: 16 aperte dicitur: p. somnia
 in visione nocturna, quando in irruu sopor super hunc,
 & dormivit in lectulo, tunc aperit Deus aures viro:
 rum, & eruditur cor in disciplina.

Ut nihil jam dicamus de varijs somnijs, q̄ ab A-
liis immissa sunt in de in S. sacris literis Veteris
noui Testamenti dicuntur: q̄ dea Artem inspicere
his condegnare videntur. Sed & Aristoteles
doctrinam admitti posse, quatenus de somnijs natu-
ralibz loquitur, quorum principium ē in nobis,
q̄ veniunt a Sensibus in convenientius animis
relictis, & hominibus cum bestijs communia sunt.
Ita ut a Deo inveniunt, usq̄ aliqd futuri certo pro-
dici possit, recte negat. Si. ita. eadem dicimus.
Somnia & nocturna visa, q̄ de rebus venientis &
futuris aliqd ostendunt ac patefaciunt, minus capta
excedere, & huiusmodi esse somnia: & quia his
in sacris literis traduntur, nihil tu absenti, immo nup-
tius esset Divina somnia cum naturalibz. Et si diceret
Videtur a. interdu etiam Deus vna quodam
suis prophetis ostendi, de eo Aristoteles nihil cognovit
nec ad physicam, sed Theologiam ista perti-
nent.

Exposita causa ob quam de rebus venientis somnia
eveniant: nunc, q̄bus principue, & quomodo in
iustis modis somnia occurrant exponit Aristoteles: & pri-
mum in q̄l, solebuz totos huiusmodi somnia vi-

Sere, & ex ijs futura praecognoscere: quoniam ipsorum mens
 non est repleta curis, & veluti deserta ac vacua ab oib.
 cogitationibus, & si moventur, id quod ea movent, seque solet.
 Si quod remotionem occurrat, quod forte viderint, aut de
 quo audierint, vel cogitarint, mens non sonno; illud
 apprehendit, & aliquid inde colligit, quod & evenerit fieri:
 & quod evenit, non sonno representatur, atque inde futurum
 praecognoscitur. *¶ 2. Erris*
 ad i. quod silentio sunt capti, sed non plane insaniunt,
 non sonno; etiam & interdum futura quaedam praesentire:
 quoniam spiritus motus ipsos non perturbant, sed plura revolvunt.
 Ita maxime sentiunt peregrina: quod quia ipsis obversatur,
 ex ijs aliquid colligunt, quod futurum rationem habet. & si
 futura ut etiam deserta praecognoscere possunt, quod in ijs
 hominibus, qui sollicitiores se, aliquando evenisse etiam
 historiae testantur.

¶ 3. Teras Tercio huiusmodi somnia de
 rebus remotis vident inter se noti & clari viri, atque
 ex ijs aliquando praedire possunt. Quod a huius
 iusmodi somnia occurrunt amicis & clariis viris,
 causa est, quod amici alij alijs cura sunt, &
 amici de amicorum rebus cogitant ac solliciti sunt:
 sicuti etiam magni viri de alijs clariis viris co-
 gitant.

citare solent. Cum igitur haec cogitationes nocte
occurrunt, huiusmodi etiam somnia de ab rebus
occurrunt: unde nonnumquam aliquid futuri praedici
potest. Si enim ex his quae procul remotae sunt, & nos
non attingunt, aliquid cognoscere & praedici potest.
Multo magis propinqua sunt motiones eorum, quae
propinqui & inter se noti sunt: ut quoniam hoc videtur
sed cogitant, illorum ut aliquid evenire possit, & licet
nonnumquam factum est, fieri tamen possit.
Sed & haec dicitur. Quarta talia somnia oc-
currunt Melancholicis & strabile laborantibus. Nam
per vehementiorem animi inquietudinem ut eminus ja-
culantes nonnumquam aliquid attingunt: & quoniam facile ac
cito animum mutant, id quod consequens est, terminant.
Nam ea quae cohaerent, facile sunt accepi. Unde
etiam furenter carmina quae serie cohaerent, mutata
sunt: qualia sunt Phillegitae Poetae, quae quae fuerint, igno-
ramus, in cuius comae sive carminibus vox dicitur
personae, ut Juno & Hebe & Chorus feminatum, sed
semper Venus loquitur: ita tamen ut cum principio reli-
qua omnia cohaerant. Quoniam igitur Melancholici
semper sunt in vehementi motu, is ab alio
vehementiori non diffinitur, semper per aliquam

Semper aliqua Garlaonata & visa nro offeruntur.
 & qbz qz qua se, q de rebz remotis aliqz sunt, mirum n e.
 Texvixatos de.

Τεχνικώτατος δα.

Postrema haec & hujus Capitis pars, q̄ docet, q̄ sit optimus
 Somniorum Interpret. Cum n̄. varia sint somniorum genera
 enumerata, q̄b̄ n̄. eodem modo visa in somno occurrunt:
 q̄ri p̄. Certe haec visa discernenda sunt, ut videamus, ex
 q̄b̄ aliquo futurū praesentiri possit, & ex q̄b̄ non possit.
 Hoc a cognoscitur ex natura ejus, q̄ optimus & Somni-
 orum Interpret: enim Artes primū describit genera, q̄
 sunt, q̄ similitudinis rerum cognoscere, & contemplari p̄.
 Vana, q̄ sunt verba & clara somnia, q̄ri p̄. inter-
 noscere & intelligere;

Secundo declarat, qd aptet similitudines, & in qd:
q similitudines aptet a resu, q similia s. imaginib.
q in aqua cernuntur. Si n. aqua vehementius stir-
betur & impellatur, nulla spet. & magis veris reby
similis existit, & tñ aliqua apparet imago. Cui
huiusmodi naves n. veras res accomo-
dare so, is similitudines cognoscere so.

Deutsches Ja

Tertio ostendit: qd nūc suū cū, qd huiusmodi simi-
litudines inter noscere pōt. Et dicit, regni mī co dū-
rostra quōdam aūmen, & quādam nigenij,
celeritatem. Potu. n. is, qd celeriter pōt sensu depi-
cendere atq; pōt pōt dissimiles Astortasq; imagines

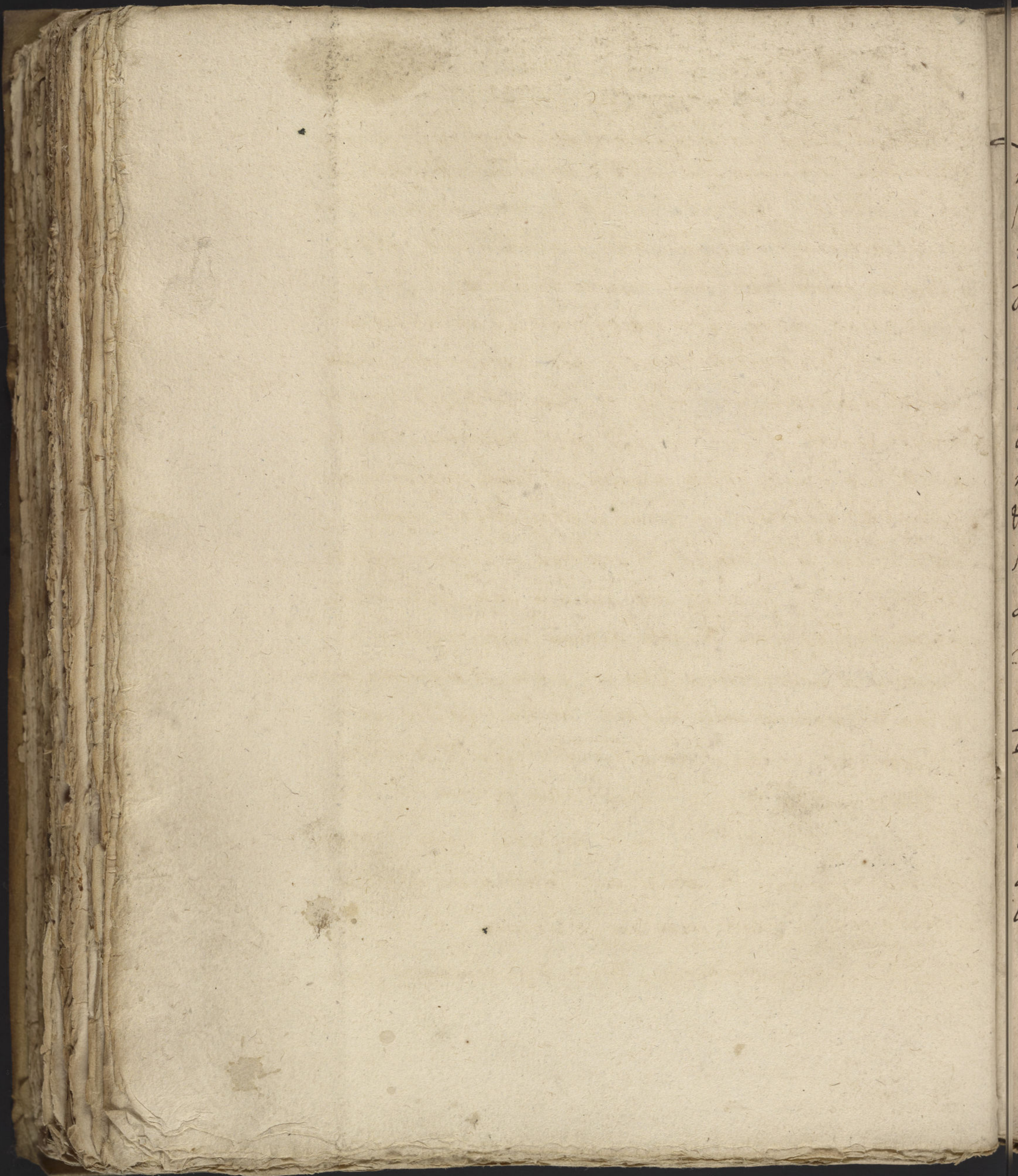
in aqua sunt, ne hoc an eq, an aliavm remm, qu
San Sensus acuminis & praeclitus: Ita quoque, id de
Sonnys iudicare vult, acuminis quodam modo p
ditis esse de, ut dissimilia & contraria vix a rectis &
claris discernere possit: cum perturbationes rectas
clara sonnia excludant. Id tui colligitur, si
recte de Sonnyis iudicare, & aliquid ex ipsis sonni
rere volumus, q primo debemus videre, cui ista
sonnia sint similia, & si quam similitudinem tui,
observare, qualis ille sit, q somnium videt, & ex
na atq actionibz & cogitationibz conijcere, qna
istud somnium praedicere queat. Atq huc unq
e modq iudicandi de sonnyis ratione putavimus:
ubi vera e conjectura, & nulla vera praedictio,
nisi somnium divinitus immutetur. Sed non
de praedictione sed de ipso sonnio iudicare possi
mus, id si varia alia: in sonnio occurrerunt, videri
possimus, quam coherere, & rectum somnium effici
ant, q ex antecedentibus & consequentibus collat
one colligere possimus. Si qd n sit simile & na
coherens cum altero, id copulandum e: q. a. & si
versum, id segregandum, & ex similibz unum de
qd colligendum e: sicuti ex diversis particulis
confusi speculi imaginem hinc colligere possimus.
De hac ratione & sonnyis divinare licet.

De sonnyis & divinatione

115
Conclusio hanc & curates huius libri, q. R. p. p. p.
libri de Somno & Vigilis. Ibi n. dicitur & tractat.
Sum esse de Somno & Somnio, qd ultimum sit, & quomodo
obrem eveniat. Hoc & jam factum esse in d. l. c. h.
& praeterea de Divinatione & Somnium etiam a. h. m.
esse. At hac tractatio cum insequentibus conjungitur,
& de Toti Animantium motu. Primo libro Loren:
Sum esse J. a. h.

1 2 3 4 5 .

[Faint, illegible handwriting in a cursive script, likely from a 17th or 18th-century manuscript. The text is arranged in several lines across the top of the page.]

De Motu animalium. Aristoteles.

Quoniam animalia non ut plantae certo loco affixa sunt, ut ex eo nutrimentum suum, sine quo consistere nequeunt, attrahant: sensibus & motu ipsis opus fuit: nec tamen per hanc causam ipsa vivere non potuerunt: verum etiam quia animalia alia ratione se praedant quam homines, alia ratione destituta, ut cetera bestiae, utraque sensibus quidem indiguerunt, ut nutrimentum ab alijs rebus discernere, & motu nec habuerunt: ut cum alimentum interdum fuerit ab ipsis situm, ut in grege sibi in commodare possent. Homines vero non ad conservationem solum illis indigent: sed sensibus etiam utantur ad suam conservationem & sapientias disciplinas, quae omnino contemplativi est munus. Motu autem & sensu iam sunt praediti, & praeterea, ut virtutes agere possint. Quia proinde ad animalium naturam perficere intelligendum, de sensu & motu animalium primo requiritur.

Quia proinde non modo veteres philosophi res animas ut inanimas, quos philosophi distinguerint motu & sensu: ut lib. 1. de An. cap. 2. §. 19 indicatur: verum etiam philosophi Aristoteles animalia a ceteris rebus animis iudicio & motu secundum locum discerni lib. 3 de An. cap. 9. §. 40 docet. Cum autem haec considerentur ut ratione causa & principij efficientis, ut ratione materiae & subiecti, in quo consistunt, in libris de Animo de ipsa ratione animi tam causa & principij efficientis diligenter disserit Aristoteles. In his autem voluminibus, quae parva rationis instituta, causa

cu' subiecti, quatenus tota sunt opera animi & corporis animati &
plene pertractat: quoniam motum hoc pacto hic considerari, quatenus
& originem & quoddam corporis lib: 3. de Sto cap: 10. 1. 54
enquit. Non & hactenus de tot omnium animalium iudicio, &
sensu, docuit, & via percipit, q' cum sensu conjuncta sunt: deinde
de motu & mutatione animalium etiam agit: & ut ipse in primo li:
jus libri capite indicat, de tot causa motus, quo oia animalia loco mo-
ventur in hoc libro docet. Est & institutum stilus in hoc libro ha-
dere eam causam motus animalium, quo loco dicuntur, n' tam p' animi
q' p' corpus, ut noscatur, quibus instrumentis Animus utatur ad motum
perficiendum, & q' finis sit hujus motus. Et a' tres præcipue hujus
libri partes: prima e' de originibus & brevis exordium, quod sit
argumentum hujus libri, & q' in hoc libro n' sit tradendum. 2. De
reparata quodam ad insipientem naturam suam completitur, q' tamq' prin-
cipia sit reliquorum. 3. causas exponit motionum in animalibus,
tam corporis q' sit voluntarie, q' sit involuntarie.

(A P V I I)

In hoc primo Capite initio absolutum de originibus & exordium
hujus libri. Et sumitur in animalibus, si noverint quoddam inanimatum
& quiescens esse principium. Tertio extra animalia quoddam esse
quiescens ostenditur.

Dei & xurhseos

Exordium hujus libri duobus perficitur partibus: 1. ostendit de
q'libet rebus in hoc libro non sit tradendum: nam de motu animalium
quatenus cum omni animalium concernit, & quas habeat causas, & q'

sed sunt singulorum animalium affectio minus, ni hoc libro non & con:
 siderandum: sed de his & omnibus, nempe ni libris de hyssoria
 & de nigrescentia, & de groe animalium & agendum: Et ita, qd
 ni hoc libro tractandum sit, patet, qd nimirum movens de:
 cadum de tota causa motus animalium, quoniam motu moventur.
 nam alia materia moventur volatu, alia natatu, alia gressu,
 alia alijs modis, ut rependo: de quibus oibz ni parte & consideran:
 dum: qd tota sui causa, cui materia loco moveri possunt, quoniam
 modo locum mutant.

De motu &c.

Cum ex prooemio & Exordio huius libri constet, qd sit intentum
 & institutum huius libri: qd qd ni eo tractatum, ut hanc partem perq:
 possit. Artes qdam qd principia, ni scda huius libri parte exponit,
 qd partim absolute, partim p quaestiones, & dubitationes explicat.
 Coram: prima e: qd ni scda huius capituli parte exponit, qd
 ni animalibus, si moveri debent, requiratur principium quoddam
 mobile & gescens. Hoc a repetitur ex 8 lib: phos: in quo
 determinatum e de aeternitate motus: sit ne motus aeternus,
 nec ne, & si sit, quis ille sit motus. Ibi x indicatum e: qd
 aliorum motuum principium vel se ipsum moveat, et plani
 sit immobile, & demonstratum, quod nihil alio modo se ipsum
 movere possit, qd ut altera eius pars sit immobilis & altera
 moveat simul, qd cum ipsa moveatur. Idcirco primum mo:
 vens principium nro esse immobile. Cuiusmodi ex illa
 tra sumendum & huius repetendum e: primum movens pni:
 ipsum esse immobile. Non x hoc universale ppa in traditi:

ut gratiam habeamus cognitionem: sed propter mixtum investigandum
ut ad res singulas & singulos accommodare queamus, quia rursus
gratia gratia sua explicatur, ut ad hanc singularem applicari
possit. Unde perspicuum est & universale & singulare verum
esse, quod primum movens principium sit immobile.

Quare per hoc

postquam ante principium & expositum & adjectum, in singu-
laribus etiam ipsum valere: sed loco istius id accommodat ad
hoc propositum de animalibus, & inquit: in animalibus manifestum est,
fieri non possit, ut animalia moveantur, si nihil gestat & immo-
bile sit. Semper enim si quia pars & non modo totum aut mo-
veatur, aliquid aliquid quiescere, necesse est.

non de hoc.

Tertio quod illud sit in animalibus; quod gestat, explicat: dicit esse
flexuras seu juncturas membrorum in animalibus, quibus in motu
utantur, tanquam centro: idque declarat. Nam si flexibile & move-
mentum, unum quidem punctum, & una pars in junctura
gestat ac manet: alterum autem movetur, ut totum membrum,
in quo est junctura, unum quodammodo fiat & dicitur & dicitur
et patet, ut actu, pro ut vel rectum ut inflexum fuerit.
Nam si inflectitur, actu est duo: patet a unum. si enim
ad unum redit, & tanquam unum fieri: si vero extenditur, & diri-
gitur, est quidem actu unum: patet a duo: si enim inflectitur, & dicitur
fieri. Quare semper in juncturis alterum punctum sit

moveri, alterum a ueniet: quoniam iunctura, quae una est duo per
 fieri. Itaque, cum eadem res, ac si quis cogitat de diametro circuli
 quae sit d , a , β . & moueatur seu flectatur in centro seu puncto
 A : ita ut pars d , a maneat: pars a , β moueatur, & faciat
 lineam a , γ : tunc eodem si linea d , a , β sit immobilis
 actu erit una linea: scilicet a , γ . & si una pars inflectatur,
 actu erunt duae lineae, scilicet una. Est tamen hic aliquod diffini-
 tiuus: quoniam centrum in diametro est individuum, & non per se mo-
 ueri: cum res Mathematicae per se motus sui exportes: id
 circo si ipsae aliquem motum fingere oportet: sed tamen decla-
 rationis causa istud centri & diametri exim uisum per se.
 In iuncturis a partes uerum diuiduntur, & aliquando de
 unum efficiuntur membrum: aliquando uero duo. Et scilicet
 ut actu, ut in membri corporis declarari per, ubi semper
 aliquid principium gessit, si alia pars mouetur. Ut si brachium
 mouetur, gessit cubitus, sive giber brachii. Si uero totum uultum
 mouetur, gessit humerus. Item in pedibus, cum mouetur
 tibia, gessit genu: cum totum a coxis mouetur, gessit femur.
 In quibus primo apparet: quod membrum aliquid per iuncturas moueri
 & duo ut actu, vel scilicet esse queat. Si uero sumatur directum
 totum membrum a manu ad humerum, tunc actu est unum
 membrum: scilicet tunc est duo, et plura. Si uero inflectatur
 brachium, tunc actu sunt duo membra: scilicet a ueniet:
 quoniam inflexum membrum rursus dirigatur per. Et manifestum

Et, q[ui] sit totum membrum finit[um] moveatur, sive aliqua op[er]a
s[er]uat, u[bi]q[ue] q[ui] se g[er]ere habere debeat, unde principium
sui ejus, q[ui] moveatur, & cui imitatur id, q[ui] moveatur: ut si p[er]
totum pedem moveat, femur & principium, i[st]ud q[uo]d p[er] n[on] p[er]
moveri, & q[ui] g[er]at, ut p[er] ei imitatur, & moveri possit.
Item si tibia p[er] pedis moveat, genu[] g[er]at, eiq[ue] tibia imitatur,
ut moveri queat. Ex q[ui]b[us] consueq[ui]t: verum esse p[ro]positum
principium. Si aut[em] moveri debeat, aliquod immobile
& p[er] se g[er]ens in ipso ipse necessarium.

Ad 2^{am} d[ic]ta

Hoc principio constituto in tertia capitis p[ar]te aliud finit[um],
q[ui] n[on] n[on] ad alius motum etiam ext[er]num quodam g[er]e
uens, & immobile requiratur: id q[ui]d p[ri]mum p[ro]ponitur h[ic] in.
Non solum necesse e[st], ut in ipso a[er]i sit aliq[ui]d g[er]ens si mo
veatur: sed & o[mn]is g[er]at in a[er]i, nisi etiam ext[er]n[us] aliq[ui]d sit,
q[ui] absolut[us] g[er]at & sit immobile. Ad utilitatem huius principii
Artes indicat: & n[on] igit[ur] dignum esse, ut hoc principium dilige
ter p[er]pendamus, cum ejus contemplatio non tantum in a[er]i
tra locum habeat: sed etiam ad universi motum & mutationem
cognoscendam conducit. Si n[on] universi motu aliq[ui]d op[er]a esse
immobile, multo magis extra a[er]em aliq[ui]d immobile requiritur,
cui imitatur, si moveri de[beat], & cum moveatur.

Ad 3^{am} d[ic]ta

Tertio hoc principium confirmat in d[ic]tione: si q[ui]d n[on] s[em]p[er] s[er]uat

re dat, & aial nulli gessenti, & immobili imitatur: non moveri
posse primo pspiciatur & in muribus & Chalcos, si terram effodiant,
& laxam reddant: tunc consistere in illa terra nequeunt.
Secundo in ijs, q in arena ambulat, q crebiter gressu n pnt, sed
semp desinunt, qa pedibus suis nulli imiti pnt: ita ut in
his nullus sui gressus, nisi terra maneat, & gessat. Tertio
in avibus & piscibus idem apparet: nam neq aves volare, neq
pisces natare queunt, nisi aer & mare seu aqua ipsis sui modis,
& ijs imitatur: nnde accidit, ut aves mortuae in aere n consistant,
qon aer non gessit, sed moventur & redi, si p ipsum moventur.
Item pisces mortui in aqua desinunt, & non sustentantur: qon
aqua redi, eiq nimit nequeunt. Ex qby pspicuum: nec
esse, ut extra aial, q moventur aliquid sui immobile, q plane
diversum sui a toto aiali, & nulla pars aialis, q moventur:
siq nullum sui huiusmodi externum & diversum immobile: q
etiam aial moveri nequeat.

Maiores de

Quarto, q in motu aliquid externum immobile requiritur, &
exo rerum invariantum: q Aristes & ponit per questionem, &
nigt: hoc idem confirmari explicatione questionis, qua rogat,
Cur navim q facile impellat, si exteriq conto, aut alia ali:
qua re malum ut aliam aliquam navis partem attingat &
impellat. Si vo ni ipsa sui navis, & idem hoc conel, fere
navim non su movere, etia tantas vires habet, quantas py-
thias terrae filius, cuis tunc vastum corpq fuisse fingit, ut

novum iugum spatium occupant: aut tanta vehementia
spiret, quanta Boreas: sed intra navim spiritum ita renuunt
sicut pictores pingunt ventres ex ore quodam exire, & q. flatu
emitti: Et in h. modo ut sensum, ut magni vi q. ventum
enim nixum in navi efficeret, nunq. tamen navim spellen
posset, nisi is extrinsecus adveniret.

Quod Vix deceptor.

Hanc questionem dissolvit Artes voc: & nigt: fieri in totum si q.
it in navi, ut eam spellat: sed tunc nec esse: primum aut in
aliqua sua pars partem gescens imitat, & navim spellat: ut
navis subito imitatur, quando navim vento spellat: Et in
aut har ipsa pars aut totum, cuius ipsa pars e, ad aliq. exte
num immobile firmetur: tunc a. is, q. e in navi, navim spel
lere p. Quia a. navim trahit, in qua ipse e, & imitatur navim
n. movet navim p. hanc cum & vocem, q. movet, id gescere &
manere, cui imitatur movens. Si a. imitatur navim q. movet
idem esset motum & gescens. Motum qdem, qdm spellat na
vim, in qua e: gescens a. qdm movens ei imitatur. Quia exte
navim e, eamq. trahit, aut trahit eam movet: qdm imitatur
terra, q. nulla pars e ipsius navis. Ex q. b. oib. clarum e
si aiat movet, aliqd gescens & immobile regatur, cui imitatur
q. movet su aiat, nec aliqua ejus pars, sed oio divinum ab eo
aiati q. movetur.

Quia nō modo in precedenti capite dictū ē, nō motū nāvis et
externū aliq̃ immobile regit, cū imitatur id, q̃ nāvis movet:
verū etiam antea huius principij contemplationem: q̃ nō motū aliq̃
externū immobile & gestens regit ad universi motū & im-
mōtionem cognoscendam conferre monuit Arist. Quāri p̃ utrum
in celo si moveatur, quōq̃ huiusmodi aliqua pars immobilis regit,
q̃ extra celū sū. Hac quæstio in hoc 2. cap. primū explicat.
Ad hāc subijungitur de motū ipsius terræ: Ad præstantionem ut
moveri possit.

Ad objectionem de ar.

I. ipsa quæstio proponitur h. m. Cum priore capite dictū sū:
moveri alicui externo imiti debere. Subitari sū. Utrum id, q̃ totū
celū movet, immobile esse, & imiti debeat alicui gestenti externo,
q̃ nulla sū cali pars, nec in ipso celo.

Quod dicitur

Huius quæstionis scda hanc adfertur ratio: q̃ si celū moveatur ab ali:
quō corpore, aut illud a se ipso movebitur, aut statim erit immobile:
q̃ si moveatur, necesse ē, ut aliq̃ immobile contingat, q̃ nulla pars sū
moveris, & sū moveat. Si v. sū immobile rursus nulla erit pars
ipsius mobilis & cali: q̃m illi recte dicunt: q̃a asserunt, nullū glo:
bi q̃ nō orbem ferre, partem gestere & manere: aut nō movē esse, ut
totū globū maneat & gestat, aut nō in partes dividatur, & feratur:
ut una pars gestat, & altera moveatur: & si non totū globū: sed una
tantum ejus pars, aut etiam plures movebuntur.

Ad id

Tertio duos errores, & falsas solutiones opposita dubitationis Arist.

expont, & rejicit: quarum prima e. Quod qdam dixerunt, po-
los hunc vim habere, ut super ipsos caelum moveatur, qd qd imitari.
Sed hac opinio tribus modis repudiat. 1. n. poli nullam hanc
magnitudinem, sed sunt extrema magnitudinis indivisa:
Ideoq, corpus caeli, q magnitudo e, ipsis imitari neq. Ad id
rui caelum, ut motor caeli imitetur, substantiam esse op: cum &
caelum & motor caeli sint substantia. At poli, q se prima & extrema:
n se substantia, sed accidentia: Quare ipsis nec caelum, nec motor
caeli imitari p. Tertio id qd duo motu moveatur, non p
a duobus motoribus, quorum alter alterum n complectitur, movet.
At caelum uno primo motu movetur. Ergo non p a duobus mo-
toribus separatis moveri: sed hoc fieret: si motor caeli polis imi-
teretur. Sunt n. duo poli, & utriq motorem caeli imiti neq
esset. Unde duo efficientes motores, unus unus utriq, imiti n
posset. De motu or.

2. Error, & fida falsa proposita qstionis solutio e, q qdam
dixerunt. De proprio a quo esse n motu caeli: qta se habet
ut ad motum caeli, sicut terra ad aethera & ea q moventur
f ipsam se tu, & etiam dixerunt, id esse terram, cui n sistant
q caelum movet. Unde fabula extitisse videt, de Atlante,
quem poeta finxerunt pedibus nstare terra, & humeris susti-
nere caelum, & manibus n orbem torquere. Videtur n hac
fabula indicare ~~voluisse~~ voluisse, caelum sustineri. Dignetur
& axe transire per terram, & circa polos convertere, & axem
transire per terram, atq, n terra firmatum esse. Quia opinio

nō propterea ratione carere videtur. Nam quia sentiunt, terram
 gestire faciunt, & aliqd celi sustinere putant, & utrumq; pro-
 bari contingat, nec duplex motor, aut si uno tantum polo, aut
 in vertice constitutur.

Ad idem

Hanc solutionem, & hunc errorem Aristes rejicit. hae rationes:
 q̄ motor celi, q̄ h. m. moveret, remitteretur terrae, q̄ nulla ē pars
 celi, q̄ moveretur, & si auctores ejus sibi ipsis repugnent. putant
 n. axem & id quod movet, ac cui imbutur, motor celi esse partem
 ipsius celi. Sed quia hae pars movere d. p̄, nisi alij imbuta,
 videtur non esse celi partem statuerunt. & si sibi ipsis contradi-
 cunt. Verum est tamen, q̄ terra nulla sit pars celi: sed
 aliqd ab ipso caelo natura diversum.

Deo de 18.

Idem eam tollit ex quodam principio, q̄ initio proponit:
 nempe aequalitatem esse debere vim & virtutem moventis, ac vim
 & virtutem ejus, q̄ gestit, & cui imbutur movens. Est n.
 certa quantitas & multitudo roboris ac potestatis, secundum quam
 gestat & gestit, sicut etiam certa ē quantitas virtutis, secundum q̄
 movet id q̄ movet, & necesse aliqua inter has ē proportio: ut
 sicut contrarii motus determinatam & certam quantitatem vir-
 tutis in agendo habet: sic etiam q̄s determinatam habet vim
 in patiēdo, ita ut aequales vires in se agere & a se pati ne-
 queant. Si vero alterum excedat alterum, tunc potest in se agere

Quod si se pati. Ex hoc principio Aristoteles ita concludit. Si Atlas
sive alius alius quodcumque movens caeli, & intra ipsum existens
ipsum movet, quia innititur terra: ut majorem habeat virtutem
in movendo, quam terra in gestendo: aut aequalis erit
vis gestendi in caelo terra, & movendi caelum in motore. Sed
utrumque est absurdum. Ergo a motore aliquo terra gestetur
inherenti caeli non movetur. Assumptio probatur primo. 1. quod
possit esse major virtus in gestente, quam in terra gestente: hoc
modo terra a suo motore, & ex suo loco movebitur. Pro ut
rellit vis impellens in impellendo, pro ut etiam impulsus
impellitur. Et si terra, quod a majore vi sibi insistenti in prelo
loco cedat necesse est. Sed terra non pro loco recedere, tamen quia est immo-
bilis, tamen quia primum movens caelum, etiam movebitur: quod tamen
inmobile esse, lib. 8. philosophiae & probatur. Ergo terra non habet minorem
virtutem in gestendo, quam motor caeli ei inherens, in movendo.
Secundo: quod non habeat aequalem virtutem in de probatur: quod semper
quod majus movet, majorem tamen vim in movendo. Sed caelum
longe est majus quam terra: immo ut fine libri secundum de celo
est traditum: terra se habet ad caelum, tanquam punctum.
Ergo caelum a majore vi impellitur, quam terra habeat
ad resistendum huius virtuti moventi: & si moveatur ab illo
movente caeli sibi inherente, necesse est.

Esse da.

Et si

Ex his, q jam dicta sunt altera existit qstio, q in ista huius q Martij
huius Capitis parte proponitur, & cum precedenti in sequenti
capite explicatur. Et a qstio ista: cum dictum sit, Moto:
rem celi habere maiorem vim in movendo, quam terra
habeat in gescendo: Dubitari potest, & qri: utrum etiam
in relijs celi & mundi partibz eadem sit ratio, ut minor sit
eorum virtus, q sit motoris celi: & q etiam ab illo motore
suo loco moveri queant: sicut terra movetur a medio,
si vis movendi superat vim gescendi in terra.

Ad hanc

Ad hanc qstionem duobus modis respondetur. I. Quod &
in motore celi, & in vi gescendi in terra sit aequalis proportio:
qon utraq sit infinita. Hanc solutionem Aristoteles rejicit: nam
in magnitudine finita non est vis infinita. Atq terra magni-
tudo est finita. Ergo in terra non est vis infinita: & si non
eadem est virtus in motore celi ratione movendi, & in terra
ad lateris status ratione gescendi.

Et de

II. Quod Caelum moveatur ab aliquo motore inha-
rente terra, q possit quidem terram ex medio movere:
minq tamen eam moveat: qd fieri non possit, ut caelum
& mundus dissolvatur. Quod tamen fieret, si terra suo loco
moveretur. Hanc solutionem Aristoteles quoq, rejicit & primo
ostendit qd ad id impossibile: sed id, q fieri non potest,
duobus modis dici: uno qdem negative, sicut dicimus, nu-

707. Sparrow.

Ca q̄ dicta jam se Artes accommodat ad partem mundi: & in
Mundum incorruptibilem esse & indissolubilem nris. h. e.
negative esse impossibile, ut mundus dissolvatur: & aliq̄
ejus pars suo loco removeatur.

oungaird 5

Tertio hanc solutionem repudiatur: quia si totum eam Mundus privative sit incorruptibilis, & non privo. Ex ea non contingit, & possibile est, ut sit aliqua vis major, quae moveat ipsam terram gerentem, & a qua tenus & calidius moveatur. Cum ergo sit huiusmodi excellentes motiones a se visum dissolvendi. Item non est, si ve dicamus, ea quae fieri possunt, fieri, si ve dicamus, fieri posse. Nam si ea bene dissolvi possunt, nihil impedit, hoc autem non: Et non posito non sequitur impossibile: cum oppositum & contrarium non sit necessarium. Quare cum ex hac solutione interitus mundi statuatur, ea est reperienda: Non enim ei succurri potest, ut dicatur: Mundum posse non dissolvi, quia & ipse Mundus & partes eius sunt infinitae: cum nullum corpus nisi infinitum esse

posui. Sed de motu mundi, & infinitate corporum alio
loco disputatur: nempe de illo lib. 8. phys. & 1. de cae-
lo. De hoc v. lib. 3. phys. & item lib. 1. de caelo.

C A P I T U L U M III.

Hoc Capite absolvitur altera huius libri pars: &
brevissum questiones superiore Capite propositae, repetuntur, &
explicantur: Et de motu maiorum agitur. An in isto quoque
immobile aliquid internum & externum requiratur. Tertio de cae-
teris motibus, ut alteratione, accretione & diminutione ge-
neratione, & interitu quæritur: utrum in his quoque hanc
immobilitatem desiderentur: ubi etiam de Animi motu quæstio
proponitur: & ista etiam in alium locum remittitur.

Agenda.

Initio quæstio, quæ supra fuit, magis speciatim proposita, etiam
tum repetitur ab Arte, & inquit. Quæritur ac dubitatur pro. Utrum
semper immobile, & quiescat aliquid seu necessarium: & extra
seu mobile: & nulla mobili pars. An vero semper aliquid
immobile externum in atomis esse debeat: & si in
motibus ac iis, quæ se, sive ex se moventur hoc esse neces-
sarium: amplius queritur: utrum in toto universo huius-
modi etiam immobile seu primum: an vero absens
sit, intra universum principium esse motus, ut totus unus:
Id, tanquam aiat credidit. Hoc non fieri non posse Ho-
mery lib. 9. Itaque significare voluit: ubi de aurea
Iovis catena agit, quæ omnia continet, & nihil aliud solum

introducitur loquentem: q si ois Dy, & eaq, manq ad
moveant, & vehementer laborent: q tamen n possunt
Iovem alium & sapientem ex celo in terram detrudere
q nihil aliud e: q Mundum semper eodem loco manere
& ni aliud transferri non posse.

To. 1. 1.

Sic haec quaestiones Artes dissolvit: & primo ad pri-
mam praecedentis Capitis questionem respondet: Dicit:
Nihil movens, q certum movet, & universum conservat
non necesse habere, ut alicui imitatur. Etenim plan-
immobile, & a nullo moveri posse; Plurim n esse
ut alicui imitatur: q ne moveatur, efficitur.

Order. 1. 1.

Ad ad secundam questionem respondet n esse mendaciam,
Mundum dissolvatur, aut dissolvi queat. Etenim n ita con-
factum, ut ex immobili dependeat principio: q ni-
hilam tu vim: & non aliud movet, ut et nihil
sed singulas ptes, q ut nre e, abq ulla dissolutione
conservat. Eadem d.

Tertio in arialib, q se ipsa loco movent, huiusmodi
extremum immobile primum regni, affirmat: &
solum extra aetia huiusmodi aliquid esse debere, Iovem
sed etiam intra aetia aliquid moveri, & aliquid conservari,
imitatur id, quod movetur: semper n, si qua pars in
aerialib, movet, aut movetur, imitatur a ly parti, movetur.

q̄scenti, ut supra ē dictum.

125

Nihil dicitur.

De p̄p̄t̄is.

Postquam in prima huius Capitis parte actum est de oct. 5. Martij. Av. 88.
quæstionibus, q̄ hactenus se opposuerunt, atq̄ explicata sunt, q̄ ad singu-
las rationes sū: ea a p̄cipue pertinent ad res ⁱⁿacutas. Nunc
in ista huius Cap: p̄te nova q̄stio p̄ponitur de rebus ⁱⁿacutis. De homin-
u. ⁱⁿacutis etiam q̄ri sū: utrum in iis vob. si moventur, requiratur
aliquid manens & p̄sens, & aliquid, q̄ movetur. Nec t̄m, an in ipsis
huiusmodi aliquid esse debeat: sed an externum et immobile p̄sens
esse debeat: sed an externum etiam immobile desideretur, ut
imitantur. Ad hanc q̄stionem R. Ar. tes, q̄ fieri non possū, ut
in rebus inanimatis, veluti igne & terra huiusmodi aliquid sit, et in-
terminum, et externum immobile: sed a q̄bus huc p̄mo moventur, in:
p̄sens tale aliquid requiratur: ut si p̄sens q̄s deignetur, aut et p̄sens:
in eo requiratur externum immobile, uti insistat, & terminum
ut, cui membra, quo iacet, imitantur. Eademq̄ ē ratio

si qd ex sibi ignem eliciat, qd suum fore: nam & tunc cum
alio insisteret, & membrum alteri inhaerere oporteret. In ipsis a-
liis mutatis haec non se nru. Siq. via in aia ab alio in-
ventu, & principium hominis motu se ea, qd se ipsa movent
Ex qd apparet, qd in aia. tantum in se, ut & internum
habeant qd se, & externum cui imitantur: internum a. al-
li suum & primum movens: qd in reliqua movet
ius loci non e. Disputare. Sed de eo principio alibi in
lib: & phys: & lib: Metaph. agitur. Hoc in loco mani-
festum e, qd oia aia, si scdm locum, ut tota, ut ex parte moventur
aliquid immobile debeant habere, cui imitantur: qd est internum,
et externum su. Scdm partem a. dicuntur moveri si re-
vant & expirant: ut a. n. hoc motus brevis & tui partis
videtur: nihil tu refert si re magnam pondus si re exiguum
moveat: modo eadem ratio iste motus fiat. Si. & videmus
in expuentibus & tussientibus si pectus contrahitur, aut dilatatur
q. ut in immobili, nempe costis inhaerent. Item, fit in re-
vantibus & expirantibus: qd oia sunt motu locali, ut rectum
su, si re aia scdm totum, si re scdm partem loco mo-
veantur: qd aliquid immobile desideret.

De sepor

Cum ea, qd jam dicta se ad motum localem aia hinc
neant: se in in loco moventur: verum ut alterentur

revertantur & dimoveantur, gressu & intereant: qui per, utrum
in his motibus & mutationibus in esse sit aliquid manens & immobile
constitueretur, cui imitatur id, quod movetur, praesertim cum ab in-
terno principio alterationes & accretiones consistant. Haec quoque
in 3 huius Cap: pte prima ponitur: & in singulis mutationibus
exploratur: *De rei. j. Diversis.*

De viis quae ad Cerebrum & Intestina attinent. *De Artibus, quae generis &
interitus non sunt primus motus: sed a priore consistantur
motu, ut scilicet quod sit per locum, quod tum in universo, tum in acuta
porion & debet rectis motibus: & aliis, si sit effectum.
Quod si in prius de genere & interitu, qui sit, an in ipso sit
aliquid immobile, quod de motu locali id quidem fuerit
esse rei.*

De Alteratione & accretione. Si qua sit accretio
& alteratio, quam aliquid se ipsum accretione & altere movet:
tum non esse, ut aliquid sit externum gestens, cui alterans
& accrescens resistat: item internum, quod possit accrescere, &
alterari, immobile & numerum. Si ab externo & alio huius-
modi fiat accretio & alteratio, illud immobile non est numerum,
quatenus ista accrescunt & alterantur. Cum a. prima ac-
cretio & alteratio fiat ab alio & per alium, ista non esse numerum,
sed tum in ipso, quod accretionem & alterationem efficiunt, ut qui
externum & internum gestens, quatenus loco moventur:
& huius motus per locum prior est accretione & altere. v. i. a.
Si autem de accrescere, nec est, ut cibum sumat, non potest a se cibum
autem odare, nisi parte aliquam foris cibum accipiat: ut in brachis

ore, & in hoib. manib. Vbi nūm ē, ut aīa aliaū externo
mobili resistat: & ea pars, quā cibum accipiunt aliq. parti iū
bili inhaereat: similiter fit in aīa nondum perfectō, sed adhuc
Embriōne si accrescit in utero materno, ubi aliū iūmobili
haereat, nec ē, ut per umbilicū cibum possit attrahere.
Eademq. ē rō in alio, ut semper id, q. alternatim sit iūmobili
& aliū iūmobili inhaereat.

Deinde de
III. De grōe & interitu R: qm his non sit nūm exter nūm
& internū iūmobili, qm nihil se ipsūm perimit nūm p
sed nec ē, ut prius sit movens & generans, quā iūmobili &
generatum. Nihil a. p. se ipso prius esse. Quātenus q. gma
lo movetur, ea q. ante se sit, in ipso requiruntur: nempe
externū, & item internū iūmobili.

Deinde de
Cum ha. mutationes et motus in aīa b. p. r. s. u. ab aīo, & o
etiam q. p. r. s. u. utram moveatur nec ne, & an huiusmodi aliq.
iūmobili deservet. Ad hanc q. s. t. i. o. n. e. m. R. s. t. u. s. & s. i. m. i. l. s. e. d. a.
huius libri p. r. i. m. c. o. n. c. l. u. s. i. o. n. e. d. i. c. i. t. : utrum aīa moveatur nec
& si moveatur, quātenus moveatur: nempe p. a. c. i. d. e. n. s. p. r. i. n. c. i. p. i. u. m.
d. e. f. i. n. i. t. u. m. in lib. de aīo, & p. p. r. a. h. u. i. n. i. p. s. e. r. e. p. e. t. e. n. d. u. m. : s. i. u. t.
De ro quōq. p. r. i. n. c. i. p. i. o. q. o. c. a. m. a. c. a. t. a. q. s. e. m. p. e. b. a. l. i. o. m. o. v. e. t.
m. o. v. e. t. & e. t. e. r. m. i. n. a. t. u. m. ē. in p. r. i. m. a. p. o. t. h. e. t. i. c. lib. 8. p. h. y. s.
q. l. i. b. e. r. a. d. p. r. i. m. a. m. p. t. i. n. e. t. h. u. i. u. s. d. e. n. a. p. o. t. h. e. t. i. c. p. r. i. m. u. m. : ubi
d. i. c. t. u. m. ē. d. e. p. r. i. m. o. m. o. v. e. n. t. i. q. s. e. m. p. m. o. v. e. t. u. r. q. u. o. p. a. c. t. o. m. o. v. e. t.
& q. u. o. p. r. i. m. u. m. m. o. v. e. n. s. i. p. s. u. m. m. o. v. e. n. t. .

capitulum I

CAPUT IV.

Cum hactenus in ista huius libri parte videretur fuisse tractatus questionum, ex quibus hoc principium, ad motum localem animalium explicandum utrum sit utile de primo possumus: quod animalia per se loco moveri non possunt, nisi extrinsece alicui fixo & immobili immittantur, & vel ab eo: sicut sit immobile ut terra, vel alicuius quod movetur, sicut in mobilis, ut aer, aqua, & aqua piscis. Hinc in tractatu & postrema huius libri parte Aristoteles de principio & causa huius motus agit, quod impellit membra animalium, quod itidem alicuius generis & immobili immittuntur, ut animal loco movetur. Quia hi motus non sunt voluntarii, tamen in toto animali, tamen in partibus, vel involuntarij quod carnalia partibus, & utroqueque causis localibus. Hec autem capitulo postquam suum institutum proponit, de causa finali motus animalium agit in genere & de potentiam efficientem causam inquit. Tertio quodam quod de cooperatione & cooperatione ad hanc suam rationem colligit.

Notandum est propositio est huiusmodi. Omnis corpus & cetera dicitur moveri, quando animal movetur corpus, & quod sit principium. quod causa motus animalium, quod loco movetur. Cuiusmodi autem huiusmodi non motus animalium, quod in ipsa movetur, & non de se, quod ab alio se prout per cogitationem movetur. Videmus enim animalia non tantum moveri inanimata sicut homo per lapsum, sed et alia animalia moveri: ut homo hominem per impulsionem, si quis trahat aut trahat, aut alio aliquo modo in animam intelligit. Sicut et si quis trahat, tamen alia animalia nescire, aut alio aliquo modo ut in ista trahere possunt.

Ad id autem deinde postquam de causa finali huius motus agit in genere: & inquit istum motum efficiere videtur quod animalia movetur. Omnia enim animalia movetur.

& motu alicujus cā, idq̃ pbat has res. Quia
 motus habet extremum & terminum, is fit alicujus
 p̃ter, quā eo p̃terito, q̃dā motus. At ois alicujus
 p̃ter habet extremum & terminum. Ergo ois alicujus
 motus fit alicujus p̃ter: & sit cā finalis motus alicujus
 lium, ut aliqd isto motu contrahatur. Major con-
 firmatio eo, q̃d at motum in alicujus motus p̃ter
 alicujus p̃ter. & p̃ter finem habet, ut ignis motus
 in sublimis finem & terminum tē, q̃d fit alicujus
 p̃ter, namq̃ ut sit in suo loco, in quo consistat
 & continetur. De) Et agū de cā efficientis motus in
 alicujus, q̃ p̃teritima est alicujus: p̃ter q̃d p̃ter p̃ter
 alicujus p̃teritima & alicujus, quā nūc alicujus
 p̃terit, & alicujus, nos videtur, q̃d alicujus motus, dīa
 roa nūc p̃ter cogitatio, & p̃terit & p̃teritima, p̃ter
 p̃teritima, & p̃teritima p̃teritima p̃teritima & p̃teritima
 & p̃teritima, & p̃teritima. Cum a. hāc nūc p̃teritima
 alicujus p̃ter alicujus non comprehenditur, ab alicujus
 hāc oia p̃teritima & p̃teritima nūc, namq̃ ab alicujus
 nūc, & p̃teritima p̃teritima. Nam p̃teritima p̃teritima
 hāc nūc p̃teritima p̃teritima p̃teritima, ut lib. 3 de p̃teritima
 cap. 3. T. 153. & p̃teritima p̃teritima p̃teritima. Voluntas a. &
 p̃teritima, & p̃teritima oia p̃teritima ad p̃teritima: ut p̃teritima
 p̃teritima p̃teritima p̃teritima p̃teritima p̃teritima, nūc
 & p̃teritima: p̃teritima at p̃teritima p̃teritima, p̃teritima
 p̃teritima & p̃teritima: p̃teritima at p̃teritima p̃teritima id
 quod p̃teritima p̃teritima p̃teritima. Non oia alicujus
 nūc q̃d p̃teritima p̃teritima p̃teritima, at p̃teritima p̃teritima &
 p̃teritima p̃teritima p̃teritima, p̃teritima id q̃d p̃teritima p̃teritima
 p̃teritima. Cum a. p̃teritima & p̃teritima p̃teritima p̃teritima
 alicujus p̃teritima p̃teritima, nūc p̃teritima nūc p̃teritima:
 alicujus p̃teritima p̃teritima p̃teritima, & p̃teritima p̃teritima p̃teritima

ad illa immutata aut facultates non pertinent: si tam
motum in animalibus non efficiunt, nisi ab alio moueantur.
Sed circa hoc ostenditur, quod si mouens immobili quod motum
in animalibus efficiat, & dicitur esse totum auctor bonum, non totum na-
turale perfectum: sed non est bonum, nec est perfectum
mouens, utrum id sit bonum, quod est deus, vel sub alio:
nam casus & simili est actionis. Huiusmodi gratia
aliud aliud est, nam si actio, & quod terminus finis est alio:
vnde aliquid, quod aliquid gratia suscipit, utrumque mouet:
ita ut bonum moueat quod terminus est finis per quod
actio suscipit. Est autem bonum duplex: Aliud est motu
& absolute bonum: aliud est: quod videtur & apparens
bonum, quorum utrumque huiusmodi habet, & motum
efficiat in animalibus. Primum in tantum quod motu la-
tet, cum id quod finis est, apparet sit bonum.
Ex his ergo quas efficientes causas motus in animalibus col-
ligimus: Una est quod mouet, & ab alio mouet, nam po-
tens & appetitus: altera quod mouetur, non mouetur,
sed bonum vel verum, vel apparet, legem conuenientem:
si ergo actio & motus suscipit.
Certe dicitur quod ipsa quod iam dicta sunt colligitur ad
tria conclusionem & conclusionem, quod in postremum huius ca-
pituli patet exponit: quod cum 1. act. ex ipso quod dicta
sunt, manifestum est id corpus, quod mouetur & in-
motum ferit, quod dicitur ad idem finem, motu a se ipso
vult moueri, quod dicitur quod dicitur, ab eo quod ipsum
mouet: quod dicitur a. & non similiter mouet.
T. n. cum laster corpus semper mouetur, si neque motus finis
non tu: sed animalia non semper mouentur, & totum motu
terminum ac finem habet. 2. Est id quod certum mouet
sibi habet & positum totum & semper bonum,
quod nullum prius est bonum, cum sit dicitur & bonum
vult huius

et ostendit, quod in animalium motu afficiantur et ad motum
apti reddantur. **De de door.** principio ponit Aristoteles: cum in praefatione
causae capite dictum sit, Motum et cum efficiantur, movetur
in animalibus: quia si, quod fiat, cum mens et intellectus semper
sunt in totis, homo tamen non semper agit et movetur.
Ad interduum tunc agit et movetur, interdum non agit
et non movetur. Et Aristoteles, ratiocinans per hoc, quod totum
quod sit in ratione in omnibus quod intelligitur et ratiocinatio
concluditur. Nam Mens contemplativa semper et tota
in totis, non tamen homo semper contempletur et ratiocinetur.
Verum interdum tunc. Ita quod mens activa semper
est in totis, non tamen homo semper agit, sed in
tardum tantum.

Ad id ultimum. Exposita similitudine mens
contemplativa et activa, nunc de ratione ponitur. quod
in contemplativo finis est de se ipsa et de cogitatio: et
quod duas species cognoscit et copulatur, et contrariam
intelligit et componit, et nihil praeter se colligit,
quam conclusionem: ut si ita concludat. **Dispositio:**
transiens est anima. Omnis homo est anima sensus.
Et totus homo est anima. Haec species conclusa nihil
amplius suscipit, sed ipsa cognitione contenta est, quod
ratiocinando copulatur. In actione autem et activa mens
ubi et duabus speciebus conclusio est copulata, quod finis
non est cognitio sed actio, ut vel aliquid suscipiat
agendum, quod concluditur, vel quod fiat. Si non con-
clusio sit affirmativa: ut si totus est animalis deus.
Et agens non homo. Et nunc et ambulans deus, per-
tinet et homo ambulat. Si autem sit negativa: ut quod
nunc vel si totus sit ambulans deus, et ipse sit deus.
Concludit sibi nunc non est ambulans deus et statim quod
fuit. Ex quo apparet tunc in affirmantibus tunc in negantibus.
Partibus totis, quas mens activa concludit, finem concludit.

si omni in actionem, nisi quod prohibetur, & si quando copulatur
ut aliud fiat.

Deinde (non sum a. nio syllogismi con-
cludit actio, sed interdum dicitur, plures syllogismi sunt
conficiendi, antiquam nam conclusionem colligunt, ut quoniam
sunt actio: ut si quod plerumque ibi agitur. Quare
bonum, id mihi est efficiendum. Sed legum autem
bonum, hoc legum autem est mihi faciendum. Quod
ultimae rationis. Legum autem est mihi faciendum.
Domus est legum autem. Hoc domus est mihi faciendum.
Statim domus facit, ubi sibi faciendum est. Et tunc dicitur
Similiter si quod conclusio dicitur legum autem in signo.
Vultis est legum autem. Ergo vultis in signo & quod
in signo, id mihi est faciendum. Vultis in signo. Et
Vultis est mihi faciendum. Et ubi haec conclusio con-
fata fuerit, statim sunt actio, & ex illa conclusio
efficiatur. In hac actione non statim ultimum
fit, sed interdum plura & media efficiuntur, donec
ad ultimum pervenimus: ut si quod vultis vultis fa-
cere, in hoc enim prius cogitat de vino et lana, et
alio aliquo. Et de his parum loquendum erit,
postea dicitur vultis manum ex quo conficitur. Quare
manifestum est, quod finis conclusionis & rationis
actionis est ut opus agatur.

Deinde (de potestate) Notandum tamen hunc esse, quod
conclusiones rationationum actionum, non sunt
in actum eductae, quoniam tunc quoniam colliguntur
dispositae. T. plures bonum. & tunc possibile. Et si igitur
in actum bonum est, quod conclusio dicitur: quia tamen fieri non
potest, in actum non traditur. Interdum a possibile
quod est, non tamen videtur bonum, & nam tamen
actio suscipit, sed tamen dicitur, quod conclusio est, agitur,
si bonum & possibile fuerit. Quod ad actionem
ab initio huius capituli & positum est, quod non sunt
maxime agere aut nescire, quia id quod cognoscitur

& intelligit vel non est bonum, vel fieri nequit.
 Et unde? Sed est obsequium, si minus vellet, agere
 non sump. Utrumque per formam colligitur, & ex au. coeli. Sed
 idem saltem, q. in hisputatione. b. & interpositis. fieri solent
 ut aliquid pro manifestata omittat. Sic n. et minus
 inter omnia & maxime perit omittit, namq. n. considerat:
 ut si statuit: bonum esse tui, ut ambulet, non consi-
 derat, utrum ipse sit homo, sed statim ambulat:
 namq. est in alijs ratio.

[illegible]

Et hoc ubi dicitur. Postquam notandum est, ex his
 manifestum est, quod anima impellitur ad motum &
 actionem per appetitum. Externa n. & propria cu
 motus est & actionis et quod appetitus: huius a. app
 patitur ex parte et per se, ut si quod aliqd sensu
 apprehendat, id appetat: vel per gustum & imaginem
 ut si quod aliqd est imaginari, scilicet id appetat vel
 per memorem & intelligendum, ut si quod condiciamus in
 intelligat, id appetat: q. n. appetitum ut agat, illa
 vel per inspicitatem, vel per iram, vel per appetitum, vel per
 voluntatem afficiuntur & agunt.
 Ita ubi dicitur. Ubi dicitur. Quod actus
 motus activa appetit: alia n. actus motus
 se

20.

sunt ad effectus affectiones q^{ue} opus post se relinquit
ut sunt actiones artificiales, in q^{uibus} aliquid ex ma-
teria. n. q^{uod} si artifex ex materia facit statum, relinquit
opus, nam ipse statum. Item sunt actiones q^{uod} sunt na-
turales, ut si homo cibum assumit, relinquit opus &
cibum in corpore. Alia autem sunt q^{uod} passiva & actiones
q^{uod} nullum opus post se relinquit, ut in reb. artifi-
cialib. si q^{uod} est habitum pulchrum, nullum relinquit opus
& in naturalib. si q^{uod} ambulat, aut si miles q^{uod} agit
nullum opus relinquit. Utroq^{ue} autem actionis genus
suscipit hoc totum, ut appetitus ipse sit causa & id quod
appetit agere vel in se sita, vel alio finis respectu
modo.

Item q^{uod} dicitur declarata causa efficiens motus in animalibus
nunc de in vita huius capitis postea de instrumentis
Motus agere, & quoniam natura habent, & quoniam efficiunt
si motus debent, exponitur. Non enim appetitus totum
finis animalis movet, sed per partes ipsius loco pullet, qui
partes artificiales sunt connexae, ut sunt per altera alia
quam impulsione, & motus totum animal movet per se, &
tamen movet quodcumq^{ue} modo, sed certa ratione per
afficiunt, manifestum est. 3. Primum totum quod dicitur illi
partes sunt declarata partes tribus similitudinibus: q^{uod}
primum prima est ab operibus. & machinis q^{uod} sponte in-
venti, quod lib. prestigiatos olim uti solabant
mysterijs & factis: Sicut & hodie communiter in magi-
co vultu, ut nunc dicitur aut comitis item fidei
lat. ubi sunt imagines lignae vel ferreae, per
nas rotas, q^{uod} ita confectae sunt, ut moventur in
nas & aliam loci figuram mutant, si ad finem
perducuntur, si imagines sunt posita possunt, & si in
vel saltantes, vel alio modo ambulantes, & per

his imaginibus. vel affinguntur testudines, aut alia per
 strumenta Musica, vel etiam arma, vel alia & alijs
 accommodat. Potum igitur in his operibus. & figura mutationum
 facta & compaginibus solutis, ac sicut multis pulchris
 fib. ipsa opera modantur: ita quoque in animalibus. alie plures
 alias impelluntur.

Altera similitudo facit
 a vehiculis & planistris, in quibus alie totae sunt partae
 alie magnae, & ipsa planistra naturae, atque in di-
 versum modantur, atque ipsae totae in orbem modantur:
 aut: sunt tamen at planistra in orbem modati, ita quae
 quaedam totae naturae centrum sunt magnitudinis, &
 quodammodo quiescunt, tamen magnae modantur, quae
 plures in posteriora sunt partae. Item igitur in plani-
 stris totae alio atque alio modo modati, & ita totum
 planistrum in alia partae ferre quiescunt: ita quoque
 possunt partae animalium in alias partae fieri, &
 aut alio atque alio modo fieri. Tertia simi-
 litudinem sunt in Cylindris, quae possunt in alias atque
 alias plures circum agi, ut apud agricolas in agris & alijs
 naturae licet, quae fit ipsa, quae alie partae quae quiescunt, & alie
 modati possunt. Potum igitur in his variis motibus
 efficiunt, quoniam altera pars alteram quae impellit, & alia
 est minor, & alia minor: ita quoque animalium per hanc
 partem dispositum modantur. Habent autem animalia
 huiusmodi instrumenta, naves & ossa: & ossa
 quodam sunt naturae ligna & ferrum in rohis: naves
 autem sunt naturae compaginae, quibus solutis & rursus
 animalium modantur. Hoc tamen est distinctum: in
 quod in operibus quod sunt modantur & planistris nulla
 fit opposita alteratio, sed statim a principio alie
 totae, quae sunt interiores finit & figurae & quae sunt ex-
 teriores efficiuntur maiores: & licet in orbem modantur:
 videntur tamen minores totae minime minores,

Et maiores et maiores manant. In autem a
Sunt pars et in suis membris iniquis et minus fit
et figuras, sunt multae sunt, sunt membra colorum
et omnes frigoris extrahunt et altant. Et quod dicitur
legimus, quod partem ad partes et membra autem
et ipsa membra. T. primum quod partes et membra
ita sunt compacta et cohaerent in autem, ut altera
altera cohaerent: in natura tamen figuras et partes
viri et mutati quodant. Et quod quod dicitur autem
sed si partes et membra certo modo afficiantur
altant vel color, ut augeri et retrahi, vel frigori
vel minus et contrahi quodant.
XXXI. Item dicitur. Cum dicitur si partes et partes
ita et autem membra altant, h. l. et casu altant
tionis indicat. Altant enim partes in partibus vel
sunt, vel in parte oculi et iniquis, et ad errorem
et cogitationem et intelligentiam. A sunt quodam modo
altant et speciem, cum sunt sunt altant et in
singulis sensibilibus corporibus altant. Si enim visus
altant oculum: ut si quod dicitur de altant colorum
intus, et quod dicitur non color in visum partem.
Idemque accidit in sonis et odoribus et saporibus, et in
in sensibilibus tractabilibus. Quod si quod sit in autem
frigi et totum corpus frigidum, si in autem, in autem
lasci, si in aqua humida: ut corpora in sensibilibus
altant minus sit autem. Partem oculi et partes
telligentia corpus et altant in autem, quod hoc autem
non facit autem verum habent nam et vinum. Aliqua
in modo spiritus, quod intelligentia partem, ut est autem
si vel frigidum, in autem vel terribile, namque totum
vinum, quod est et ipsa. Quod in de partem
licet quod nonnulli horrent et timeant, si tantum

tractat hunc, & perlatum ad primum principium
hunc & primum instrumentum movens in animalibus
per se. Sunt autem tres huiusmodi partes:
primum agere de principio motus, quod animal in se
sit tanquam finis & officium, & quod ad eum in corpore
animalis officium. Altera de instrumentis motus
qualiter se habent, & tunc de istis huiusmodi libris per
tractat.

Deinde ubi est primum ergo quod finis sit motus
animalis per se hunc, & nimirum hoc principium
in motu, per quam animal movetur, sit in se agere.
Sic, id est per consequens & quod frigens, hoc est per se movetur
animalia, ut vel aliquid persequantur & adipiscantur, vel
fugiant & declinant. Et quod si ad officium in
rebus, nimirum volentes intelligentia & facultate
per se rationem expectantiam & frigendum. Si
tamen intelligent, & cuncta animalia, imaginantur aliquid
ad appetendum vel fugiendum, tunc movetur.
Tamen quod huc in corpore officium in se rebus,
nimirum calorem vel frigus.

Deinde ubi patet quod calorem & frigus offi-
cium, per hunc arguo. Primum sunt motus &
incedunt, ut per se cum quodam frigore & calore
se sunt coniuncta.

At omnia frigenda sunt motus, & omnia
persequenda sunt incedunt, ut si non incedunt
si huc & illuc sunt, motus & incedunt obsequi-
na, & non tunc causa est.

Ergo frigenda & persequenda sunt per se

calor

Ergo fugienda & exequenda sunt calor & frigus.
 Major confirmatur inductione & experientia. Nam
 omnes affectiones, ut se fecunda & metus ceterarum cor-
 poris voluptates & affectiones molestae & iucundae,
 ut se cum calore et cum frigore coniungunt, si ve-
 sint in parte, si ve p totum corpus: nam si qd vehu-
 menter latatur, tunc calor per totum corpus diffundit.
 & si vehementer metuit, frigus totum corpus permeat.
 Si vero verum datur in fovea calor quidam & maior
 unde rubedo existit: ut etiam, si terretur: frigus &
 pallor in eadem & parte.

Quia non semper praesentia objecta efficiunt calorem &
 frigus: sed nonnunquam et absentia haec faciunt: quod huius
 rei causa fit, Aristoteles quoque tradit: & ingit id fieri, quod simul
 lacrimae & imagines rerum iucundarum & molestarum in
 memoria, quod rerum & praeteritarum & spes quod est futuri:
 rarum, reliquum & quod imagines inter se magis,
 interdum minus causa sunt caloris & frigoris. Neque
 ab ipsis calor & frigus efficiuntur, quod res ipsae essent
 sentes, cum rerum inveniuntur naturam, & possunt af-
 ficere intelligentiam in spe: & imaginationem in
 memoria.

Hic qui per primum: Cum non semper et calore et
 frigore partes corporis afficiantur: sed interdum cu-
 lore, interdum frigore. Ad hanc questionem Aristoteles:
 partes & membra interiora animalium, quod si circa principia

ut nervi & musculi: ita fabricata esse a natura, ut fa-
cile mutari queant: & ex mollibus dura, & rursus ex
dura mollia. Item ex concretis humida: & ex humi-
dis concreta fieri queant. Hanc naturam esse
nervorum ut alias contrahi, alias remitti, & calore
ac frigore affici possint, manifestum. Si enim sanus ner-
vosam aliquam partem ex acuto. ut ex bove: tunc videt, eam
frigida contractam & duriorum esse, nec facile dilatare
posse. Si autem coquatur & calefiat, molliorem esse, facileque
latari posse, demonstrat: quod idem fit in animalis corpore: ubi
partes alias sunt frigida, alias calida: & h. m. nervi
afficiuntur. Sed h. in loco nonnulli reprehendunt, dicens
quod male calori & frigori ascribitur habitatem non tantum
sed motum: & propterea hoc male fieri putant: quod Aristoteles di-
cit: Nervos esse circa principium vitae, h. e. in con-
ditu, & ideo posse statim a calore & frigore affici.
Obstat autem, quod saepius jam diximus. falsam quidem esse
Aristelis opinionem de principio & origine nervorum,
quod ex corde spirari existimat, cum manifestum sit re-
breo orientari: non tamen idcirco sequi, eam naturam
nervorum non intellexisse: nec reprehendi posse quod
vos in motu animalium calore & frigore affici, & contrahi
atque remitti docet: Et si enim Musculi etiam afficiuntur
motu animalium: tamen per vos transmittuntur nervi, qui
necesse est et contrahuntur, et remittuntur, si pars
aliqua vitae movetur: quod sensibus & clarius, & in illa

ratione confirmari debeat. Quas rejecta falsa Arist.
 ora de Origine nervorum, reliqua via per vera, & in:
 ter se consentiunt, qd hoc in loco de nervorum natura &
 Officio traduntur.

¶ *De Jure*
 Si ad qd sit: Cui calor & frigus tam cito afficiunt ner:
 vos, & partes corporis, ut aial moveri possit. Hujus rei
 causam inqt Arist. esse, qd qdam sunt agentia: qdam
 patientia: & possunt in se vicissim agere, & in se pati:
 & cum primum ista simul se, ac sese contingunt: tam
 id, qd vim agentis habet, agit: & qd vim patientis patitur.
 Ideoq, in his etiam accidit, ut cum primum aial cognoscit:
 si se ambulandum esse, statim ambulat: nisi qd aliud
 impediat. Quare affectiones partes instrumentales
 motus in aialo. aptus redditur ad movendum. Aspe:
 titum a. movet affectiones. Appetitum a. Gattalia
 & imaginatio: hac a. afficitur et ab intelligentia
 et a sensu: & qm hac via vim agentis utq, patientis
 inter se habent: & na simul sunt, statim agunt & patiuntur.
 Ideoq, statim aial moveri potest. Ex qbus percipimus
 qd: quam sunt ea efficientes in motu aialo: pri:
 mo s. sensus, et intelligentia: de imaginatio:
 tertio appetitus. quarto affectiones: postremo ipsa
 membra affecta. & hac a. via perveniunt motum in aia:
 lib.

¶ *De Jure*
 Enumeratis eam efficientibus nptq, aptum: & iudicato
 ordine, quo sese altera erga alteram habet: qd sit

An n. prima et su. ca. movent in aetate. sicut in
alijs rebus: & si e, ubi illa consistat: & sedem suam ha-
beat in aetate. Ad hanc q. stionem Seneca respondet
Aristes. & initio in 2da hujus Capitis parte. De Organis
& Instrumentis motus aetate agit, cum dubitari
nequeat: si ipsis etiam esse vim moventem aetate.
Primum e. n. q. natum e. Librum, q. aliq. pri-
mum movent aetate: & certum etiam e, q. natum su,
ut si aliquo su. principio & parte corporis: q. primo p.
rationem su. H. de.

Ad q. membra & partes principij rationem habent
explorat: & ex superioribus repetit: q. in junctura &
flexura membrorum: h. e. ubi membra q. flexi
sunt, si principium & finis. Utuntur n. aetate in
motu sui flexuri aliquando: ut mus, aliquando in
duobus: Cum n. utitur aetate: alterum fixum
sive altera pars extrema quiescit, altera movetur.
Si qdem, ut supra dictum e, de quod movetur: op-
aliter q. stenti in haurere, & inniti: id q. vultus
exo. Declaratur: ut si brachium movetur, tunc brach-
ium innititur junctura in cubito fixo: &
id qdem externum e. immobile: ita ut ei reliqua
pars innitatur: & p. p. junctura cubiti su. esse acti-
vum pars: & p. p. d. u. Item su. esse p. p. aetate
p. p. & actu. d. u. Ex q. b. manifestum e: Organum
& Instrumenta motus aetate ita se habere, ut primi:
primum & finem in se habeant, & aliq. in ipsis q. p. p.:

aliud a. aliq. movens: & hoc tam esse movens: ut
si brachium esset motus: & moveri deberet, aliq. habere
ret in se principium quiescens & immobile: ut si nihil
esset aliud: tamen id esset animus movens, cui inquit:
relinquit corpus animatus, q. movetur.

C. H. Q. V. T. VII.
Cum in fine præcedentis Capitis dictum est: primum
aliq. movens in animatum motu constituendum esse: idq.
in aliquo principio sedem suam habere: & in principia
motus ita natura esse comparata, ut principium & finis
in se habeant: nunc in hoc Capite primo inquit Aristoteles:
alium primum movens sit in aliqua extremitate in:
struuntur unum movens: & cum ostendit, in tali
extremitate non esse primum movens: in medio via:
lis sedem suam habere, docet. Tertio hoc primum
movens immobile esse debere, demonstrat.

Eodem Index

Primum Aristoteles ait: primum movens animatum
in nulla extremitate necesse: neq. in extremo partis motus:
nec in alia aliqua extremitate, q. alterius sit princi-
pium. Idq. declarat similitudine: Sicut n. se h. n. n. n. n.
ad rem aliq. animatam, quam movet, ut baculum: ita
quoq. se h. primum movens ad manum, q. movetur:
se & in neutro extremorum baculi & vis movens:
neq. in eo, q. tangit manum, neq. in altero extremo.
Ergo nec vis movens, & primum movens & in al:
qua extremitate manus: aut alterius partis.
Minor declaratur, & confirmatur h. m. Sicut baculus

se te ad manum: ita manus se te ad cubitum: ubi
aut baculus principium te & finem ratione manus: ita
quoque manus principium & finem te ratione cubiti.
Et sicut baculus movetur a virtute movente manum:
ita quoque manus movetur a virtute lacerti: & lacertus
movetur a virtute movente cubitum. Sed manifestum
est: quod vis movens baculum, & lignum non est in ali-
qua extremitate baculi, nec in junctura baculi &
manus: sed in manu. Ergo nec virtus movens
manum est in aliqua extremitate manus: nec in ali-
qua superiore junctura.
Sed contra. Adversus hac quod dicta se obijci posset: Diversam esse
rationem in partibus corporis, & in rebus inanimatis: quod
partibus corporis moventur. Nam partes corporis sunt
agnate sunt, & coherent: res autem inanimatae non fragmen-
tae, sed removere possunt: ita manus est agnata corpori
& lacerto: sed baculus non est agnatus manui.
Ad hanc objectionem Respondetur: nihil referre, si res sit
agnata, siue non sit. Et si baculus est pars, quod
auferri potest a manu, & manus non potest auferri a cor-
po & lacerto: tamen utrumque est coniunctum in natura:
ita ut manus quod movetur sit continua cum corpore &
lacerto: baculus autem si contiguus cum manu, a qua
movetur. Cum ergo in nulla extremitate baculi
vis movens, manifestum est: quod eadem ratione vis mo-
vens manum non est in aliquo principio alterius

partis, ad q. manus terminatur. Si q. n. manu non
tantum balulum moveat: sed praeterea balulo moveat
lapidem, tunc prima vis movens n. erit in extremitate
baluli, quo lapis moveatur: sed erit in ulteriore prin-
cipio, nempe manu. Si etiam in partibus & in sta-
mentis acidi corporis: ut semper quodam altera pars
alteram possit movere: ut corpus manus, lacertus
carpini, lacertum cubiti seu brachium: humerus
totum istud continuum membrum inferius, q. constat
ex manu & carpo & lacerto, & cubito seu brachio.

Om. g. primum movens non e. in extremitate carpi:
si moveatur manus: sed e. in superiore principio: ita
quoq. acidi in alijs partibus, ut prima vis movens
in nulla su. extremitate: sed in alio aliquo principio
nisi.

Edi. J. d. quocumq.

Om. ex jam dictis constat primum movens in nullo
singulati instrumento motus misse, ut in aliqua ejus
extremitate, q. e. alterius principium. Constat: sicut
carpus e. extremitas lacerti, & principium manus:
qui pr. ubi g. primum movens in corpore acidi
constat: & quodnam illud sit principium motus
in acido: in quo primo movens sedens suam tre.

Ad hanc q. stionem Arist. in 1. ca. hujus Capitis pr.
Re, & ostendit: primum movens sedens suam habere
in medio acidi, & in corde. : hoc a. confirmatur
duab. rationib. : quarum prima e. Quia q. d. e.
principium & extremum, in eo constat principium motus.

Atque medium & principium: & extrinsecum dextram
atque sinistram, superiorem & inferiorem. Ergo in medio
constat principium & causa movens. Major confirmatur
ex eo: quod non semper, si dextra pars movetur,
sinistra quiescat, et contra: sed utraque pars contrariis
motibus moveri potest. Ut aliquid dextram manum
porrigere: & sinistram ad dorsum reflectere potest.
& contra: ubi contrarij sunt motus horum membro-
rum: quod tamen ab eodem movente proficiscuntur.
Item in superioribus & inferioribus partibus eadem
est ratio: ut sicut quod sit caput convertere & spinam
inclinare, & motus videtur contrarij, & tamen ab eodem
quo principio oriuntur: & hoc fit in omnibus animalibus
quod caput & spinam tenet.

Altera ratio est. Ubi est principium appetitus in ani-
malibus, ibi est sedes virtutis moventis. Atque in medio
animatus est principium appetitus. Ergo in medio animalis
est sedes virtutis moventis. Major confirmatur ex praecedentibus:
ubi dictum est, sine alteratione, quia partes
corporis mutantur & alterantur, ut extendi & co-
trahi queant, animalia non moveri & appetitum
hanc alterationem sequi. Unde sequitur ubi est
principium appetitus, ibi etiam est principium
motus. Minor comprobatur: nam ubi est principium
sensuum: ibi etiam est principium appetitus: cum appetitus
a sensu oriatur. At in medio est principium sensus.

Ergo in medio & principio appetitus.

Cum datur scilicet secundum principium moventis effici in
medio actus: quod hoc medium effectum suum, non datur:
quod minime platea sui una pars, datur possit plura media
effici. sicut a membra ab uno principio via simul
moveri: & sic etiam altero membro gestente, alterum
moveri: ut si sumantur partes. & 3. V. seu humerus,
brachium, manus, : tunc movetur manus, aut brachium:
& movet humerus: ubi est aliud principium, quod movet:
datur res, quod movetur. At quod aliquid opus gestens, si
aliud movetur, aliud movet: id quod platea & unum,
actus offertur duplex. Quia per hoc esse: ut hoc prius:
actum in sui punctum, & in punctum quodam: sed magni:
tudo, quod sciam & dividi se;

Ad id ubi postquam induta est res & donati:
tunc prius movetur tunc, & quod huc res magis
sui cognoscitur, & tunc in postrema capitis parte
ostendit, quod & quodnam sui principium videtur.
Quale quodam sui locum, quod sui immobile. Nam quod
contingit, ut signum movetur V. si in manu, &
si in brachium, utriusque principium, quod res a sui
humerus movetur quodam, sed ab alio modo, sicut
magis res, et prius huc principium sui aliud mo-
vitur, quod non movetur. Et tunc in. & principia
quod movetur & si videtur movetur, sibi in in finem.
Et tunc huc est ratio, ut si huc sibi forma obest,
tunc, & aliter aliter in attollat & circa movetur:
tunc circa in in finem & alij alij in: et tunc
suis principium utro, quod utriusque movetur

namque illa vis unita, q. est in mobili. Si igitur aut
etiam plures partes modales, hunc motum ab uno
aliquo principio modum in mobili perficere opt.
Hoc a. principium est unum, q. dicitur q. d. unum est
a. magis q. modus: utrumque in magis q. modus
in est. Ex his vero ordinibus ad explanationem
eorum q. ab toto lib. 8. In hoc cap. 10 sunt proposita
q. in articulum motus 3 sunt articuli. 1. movens
2. instrumentum quod ipsum movens movet. 3.
id q. movetur, si non mobile. Movens a. sit duplex
aliquid immobile, aliquid movens & motum.
Quod tamen ibi plane non est declaratum: in
hoc. ut tunc est, ut sit in corpore, ut sit
in corpore. In corpore quodammodo opus est appe-
titus sive appetitus: nam anima sive natura in mo-
bile, in corpore animalis movetur p. naturam
appetitus a. movetur a bono & movetur p. naturam
animam. Cuius si movetur movetur: 7. primo op-
us movens immobile, q. anima cum anima in movetur
ut sit bonum agendum sive sit appetitus sive
appetitus bonum. 2. movens p. se quodammodo in
mobile, q. tamen q. anima cum anima in movetur
ut sit anima. 3. movens, q. ab alio movetur in
tantum si anima locum movetur, sed ut si movetur
libet, hoc est appetitus appetitus. 4. Instum
quod movetur, q. certo modo afficiatur & constituitur
sit. 5. anima, ut pars animalis q. movetur.

С А Ф У Т и х.

Quod dictum est, intra motus aëialis, ut & ipsa move-
ria non minus ad partes sed etiam y. intermediis, alia ex-
tra, & hactenus de extremis partibus, quoniam de & per
se corporis plura te dicta: hoc capite in quo dea de volun-
tatis motu aëialis absolute, & intermediis de proprio
discretis. Primo a. propter in situum: Et quod illud
in terminis proprium & ubi collocatum sit, exponit.
Sed quod in mea corporis per se non possit & hunc
totum corpus motum delectat: et hoc tractatio de
voluntatis motu aëialis absolute. B

Nata est ergo duplex hujus Capitis res tota, cum habeamus
de modis & praeiis motu aërialium multa sunt tradita
et ex ijs patet, qd quatuor modus alij est, qd ut modus,
ut opus appetitus, in aërialis quæ qd corpore. Hujus:
modi debet ad corpus praeiis, qd modus & mo-
vus. Nam de illis praeiis, qd ab divina virtute praei-
tis, tunc modus, sed non modus praeiis, jam autem est
dictum. Sunt n. praeiis motus duplicia: alia tunc
modus & non modus praeiis, ut si qd totum brachii:
imò & tunc, hoc pars tunc modus, non modus. alia
a modum quæ, sicut a ut modus, agens est:
ut spiritus in motu in aërialibus. Hic n. modus
ab aëre appetitus, sicut a quocq modus ut totum
aëre, vel aliquam ejus partem.

To 3. roror) fposito instituto Arts fto loco, quod
nam illud fystem fci indicat: & fpiritum nativum ani:
multum ad phal 2 totb: quatum 1. & 2: Cuius
vni & phatum tu mndandi, & ab alio et mndi, id
et fystem motus. Atq; fpiritus iunaly tu nim &
fubstantiam mndandi, atq; ab alio et mndi. Et fpirity
fystem motus in aialibz. Minor ab fto fystem
fuitib. n. fofficiury in aialibz fpiritum quendam
innatum fto, roy natum & robur habens: ut fi qd ficut
fpiritum cotinuat p pofua inno mndando miffat, in regnu

p[ro]p[ri]etate p[ro]p[ri]a opt. Minor com[un]is, quod d[icitu]r. d[icitu]r quod
 p[ro]p[ri]etatem & l[ib]eritatem p[ro]p[ri]am t[er]r[ae] & d[il]atati[on]e p[ro]p[ri]a.
 Nam q[uod]a gl[ori]a t[er]r[ae] habet ad p[ro]p[ri]am & l[ib]eritatem
 p[ro]p[ri]am: q[uod]a l[ib]eritatem t[er]r[ae] ad p[ro]p[ri]am angustia & r[ati]o[n]e
 p[ro]p[ri]a. H[uius] modi a. n[on] p[ro]p[ri]etatis: ut alia ob[ject]a alia r[ati]o[n]e
 & p[ro]p[ri]etatis & l[ib]eritatis p[ro]p[ri]a.

Q[uod] d[icitu]r. I[tem] q[ui] p[ro]p[ri]a: utrum p[ro]p[ri]etatis sua n[on] p[ro]p[ri]etatis
 & l[ib]eritatis p[ro]p[ri]a: an v[er]o a l[ib]eritatis d[il]atati[on]e h[uius]modi fiat:
 sicut ignis a frigore d[il]atatur & p[ro]p[ri]etatis fit: aut a. calor
 a r[ati]o[n]e, & a l[ib]eritatis fit l[ib]eritatis. H[uius]modi in p[ro]p[ri]etatis
 h[uius]modi n[on] a p[ro]p[ri]a, s[ed] d[il]atati[on]e p[ro]p[ri]etatis p[ro]p[ri]etatis
 & l[ib]eritatis a p[ro]p[ri]a. Si n[on] a l[ib]eritatis d[il]atati[on]e p[ro]p[ri]etatis n[on] l[ib]eritatis
 n[on] a l[ib]eritatis, ab[er]at violentia contrahi n[on] d[il]atati[on]e
 p[ro]p[ri]etatis: q[uod] n[on] a l[ib]eritatis finit p[ro]p[ri]etatis & l[ib]eritatis, ab alijs
 alibi d[il]atati[on]e p[ro]p[ri]etatis: ut l[ib]eritatis a p[ro]p[ri]etatis d[il]atati[on]e in
 inferiori loco, n[on] p[ro]p[ri]etatis d[il]atati[on]e q[uod] n[on] a l[ib]eritatis, & p[ro]p[ri]etatis
 d[il]atati[on]e in superioriori loco, n[on] d[il]atati[on]e fieri possit:
 & ita d[il]atati[on]e p[ro]p[ri]etatis, quam corporum p[ro]p[ri]etatis
 q[uod] n[on] a l[ib]eritatis, & q[uod] n[on] a l[ib]eritatis utiq[ue] ad n[on] d[il]atati[on]e:
 & q[uod] n[on] a l[ib]eritatis, q[uod] hoc p[ro]p[ri]etatis p[ro]p[ri]etatis.

Q[uod] d[icitu]r. I[tem] p[ro]p[ri]etatis d[il]atati[on]e p[ro]p[ri]etatis n[on] a l[ib]eritatis.
 Vnus aial p[ro]p[ri]etatis a l[ib]eritatis in loco: q[ui] p[ro]p[ri]etatis, q[uod] n[on] a l[ib]eritatis
 t[er]r[ae] aial n[on] d[il]atati[on]e, cum in n[on] a l[ib]eritatis p[ro]p[ri]etatis p[ro]p[ri]etatis
 p[ro]p[ri]etatis, & n[on] a l[ib]eritatis a l[ib]eritatis. Ad hanc q[uod] n[on] a l[ib]eritatis p[ro]p[ri]etatis
 in d[il]atati[on]e h[uius]modi capitis p[ro]p[ri]etatis p[ro]p[ri]etatis d[il]atati[on]e
 q[uod] n[on] a l[ib]eritatis p[ro]p[ri]etatis p[ro]p[ri]etatis, q[uod] n[on] a l[ib]eritatis p[ro]p[ri]etatis d[il]atati[on]e
 n[on] a l[ib]eritatis d[il]atati[on]e. Q[uod] n[on] a l[ib]eritatis in p[ro]p[ri]etatis d[il]atati[on]e p[ro]p[ri]etatis
 p[ro]p[ri]etatis d[il]atati[on]e & p[ro]p[ri]etatis d[il]atati[on]e n[on] a l[ib]eritatis, n[on] a l[ib]eritatis
 Magistrat[us] n[on] a l[ib]eritatis v[er]o n[on] a l[ib]eritatis n[on] a l[ib]eritatis, s[ed]
 n[on] a l[ib]eritatis q[uod] n[on] a l[ib]eritatis p[ro]p[ri]etatis, q[uod] n[on] a l[ib]eritatis p[ro]p[ri]etatis
 & a l[ib]eritatis p[ro]p[ri]etatis p[ro]p[ri]etatis n[on] a l[ib]eritatis n[on] a l[ib]eritatis
 p[ro]p[ri]etatis. Si ut in aial p[ro]p[ri]etatis d[il]atati[on]e p[ro]p[ri]etatis n[on] a l[ib]eritatis
 ut p[ro]p[ri]etatis n[on] a l[ib]eritatis p[ro]p[ri]etatis q[uod] n[on] a l[ib]eritatis p[ro]p[ri]etatis, n[on] a l[ib]eritatis
 ut p[ro]p[ri]etatis p[ro]p[ri]etatis & p[ro]p[ri]etatis p[ro]p[ri]etatis, n[on] a l[ib]eritatis n[on] a l[ib]eritatis.

ut autem movens in nunquam sit pars: sed si in
uno aliquo principio, qd corporis & pars corporis,
superiora vivunt qd hunc tunc nam, & reliquum
partium in aqua & summi minimis & hinc
ita ut primum partem in una parte & hinc
reliquum pars ab eo vni accipere & regi possunt.
Ex Exat. 1. h. l. nonnulli concludere voluit,
Atque non solum, totum animus ad in toto corpore &
in quolibet parte corporis totum partem tantum esse
sed in corde tantum animi corporis, & in reliquis
lib. vni tantum animi inesse. Sed hanc sententiam
instituto huius loci, tunc ex una ut facili refutetur.
Nam Atq. h. in l. non de essentia ut, sed de parte
corporis loquitur, quod primo utiq. ad modum dicitur
idq. appellat spiritum animi, quoniam sine animo nihil
est. Ex una autem refellitur, qd dicitur & tantum ut non
difficile subjuncto sed in seipso: & si ut dicitur est in ali
qua parte, animus & tantum ibi esse nullo modo
ut docet Atq. lib. 2. de Atq. cap. 3.

Ita ut ut h. Conclutio hanc & primi membri, po
stremum huius libri partis, in quo oppositum est,
quod totum animal voluntariis motibus moveatur, &
lib. a causis hi motus proveniunt.

C A P U T IX.

Absoluta tra de Voluntario animalium motibus,
& totum totum & totum pars animalia moveant: in
a libro & totum huius libri partis membro, de
voluntariis et motibus. qd. tantum partes qd cum
vni diffinit. & in hoc capite primum de his
voluntariis motibus tractetur. qd. quod animalia moveant
in lib. postremo hanc tra locutur.

Uras.

Tunc igitur principio ponitur cum animalium partes
non modo in voluntariis, sed et non voluntariis
motibus. videtur, in his quod est secundum naturam. Sed
quod motus involuntariis et non voluntariis aptos
et potius involuntariis et non voluntariis, quod partes
videtur, tunc non videtur, si per se impetio tunc
et intellectus: ut in motibus corporis et prout dicitur.
Haec non partes inter se aliquo externo appetitu et
intellectu non videtur. Non voluntariis
et motibus, quod partes animalium videtur, ut in
appetitu et absoluto videtur imaginem vel appetitum
non sunt contra naturam tunc aut voluntatis,
ut est sensus et vigilans, item appetitus et similis
motus, et non absolute ut imaginem vel appetitum
videtur. Ex quo colligitur, quod motus voluntariis et
et videtur tunc vel appetitum sit: ut si quod videtur
vel potius videtur, ut est, ut in aliquo intellectus
et facultate videtur fiat.

XXXI. Tercio est ad hoc quod partes
animalium involuntariis motibus videtur. Cum non partes
animalium sunt corporis motus, vel ab externis vel
ab internis rebus alteratur tunc est. Alteratur autem partes
vel augeri et dilatare, vel minui et contrahi tunc
ut videtur et videtur per mutationem, ad quas
multiplicas apte nata sunt. Cum autem harum mutatio-
tionum sunt calidum et frigus tunc externum et inter-
num sunt, quod tunc internum et nativum. Nam ex-
ternum calidum aut frigidum calidum aut refrigerat
rat corpus, sed in modo internum et tunc partes illas
contra rationem et non videtur intellectu alterari possunt:
quandis et intellectus et imaginem huiusmodi moti
imaginem officio quod tunc est significatio
huiusmodi

hujusmodi spiritus ostendit q. calorem & frigorem
cuius. Est q. cu. involuntariis motibus in animalibus
alteratio partium, q. vel ab exterioribus, vel ab interio-
rioribus. immo calorem & frigorem partium.
videtur q. Postremo indicat Aristoteles, cum ipse placet
in voluntariis motibus. Plurimum videtur: & in q. de
motu & progressu, q. istae partes in voluntariis
motibus moventur ob hanc causam, q. utraque q. pa-
ratum in aial, q. ut videtur humorum in ju-
ventute. Cor n. principium sanguinum conser-
vat, de quo spiritus generantur, q. vita in toto
aiali conservatur. Unde et principium sanguinis prin-
cipium in corda inest. Id a. numerum, q. ad
permanendum valde continet sanguinem, q. p. ipsam aial
est, & de eo dicitur, tam quoddam aial. Est n. prae-
dicto aial: ut lib. 2. de animalibus cap. 3. de
causa. Quia in his partibus major est aptitudo ad
motum, cum facilius alterari possint, q. plures
in se spiritus habent, & reliqua aialia alterari q. a
al. n. videtur q. Absoluta ita de voluntariis
involuntariis motibus in animalibus. Aristoteles in 2. de his
capitis parte, cor habet hanc, & in tota cu. & modo
utriusq. motus: & primo inq. animalia hanc tota, &
secundum partes ita movetur, ut motus vel p. se
partibus ad principium, vel a principio ad partes,
vel a partibus ad partes. Est id facultas asser-
tionis quaedam: nam si statim principium a
tunc motus incipit ad istud principium. Super
q. a parte aliqua incipit vel a principio motus
mutatur ad partes p. se. q. ut principium ad
inim, facit ita multa n. p. Ab hoc ipso prin-
cipio

apud nos p[er]fectus ad B. h. v. dextram partem vel
 ad V. h. v. sinistram. vel ad dextram. Super
 dicitur a. ab ipsis partibus motus incipit, ut a B. & dextr.
 tra parte p[er]fectus ad V. ad sinistram, interdu[m] a.
 m[otus] a B. ad a & principium dicitur, vel a principio ad V.
 Quid sit h. in l. p[er] principium intelligat, non inter
 eos convenit. Alij n[on] putant p[er] principium intelligi
 cor, in quo dicitur a, primum motus movens inesse.
 Alij p[er] principium intelligunt animu[m] & appetitum.
 Sed utraq[ue] sententia est bona & ad hunc locum pertinet.
 Quid sit h. sit ex corde loquens, manifestum est,
 q[uod] dicit, n[on] enim a principium actus & multa p[er]tinet
 q[uod] est alio quam corporeo principio accipi n[on] potest.
 Hoc igit[ur] principium hanc sit nam, ut p[er] se aliquis
 altitudo ipsius quicq[ue] altitudo, & si a partibus ad prin-
 cipium fiat motus & mixtus, ut ipso altitudo se
 fuit altitudo, & a principio ad partes motus fuit
 nec tantum in altitudo, sed et in motu totali
 istud accidit. Nam si principium istud officium
 non minus & dextras & sinistras p[er]tinet, n[on] videtur,
 non minus h[ic] dextram & sinistram: & si a prin-
 cipio p[er]fectus motus. Similiter si pars aliqua movetur
 aut utraq[ue] pars sese movet, hoc est principium mo-
 vet & afficit, q[uod] p[er]tinet ad utraq[ue] pars: & si a
 partibus ad principium sit motus. Interdu[m] v.
 partes sese movent, ut si dextra manus sin-
 istram attollat, vel contra. De a[ut]em a. & appetitu
 sit dicitur ex sequenti p[er]tinet objectionem. Nam
 interdu[m] appetitu[m] p[er]fectus p[er]fectus in agere vel
 in illam mutatu[m] partes animi movetur, inter-
 du[m] si partes animi afficiunt, ut dicitur ad a. 2.
 c. 17.

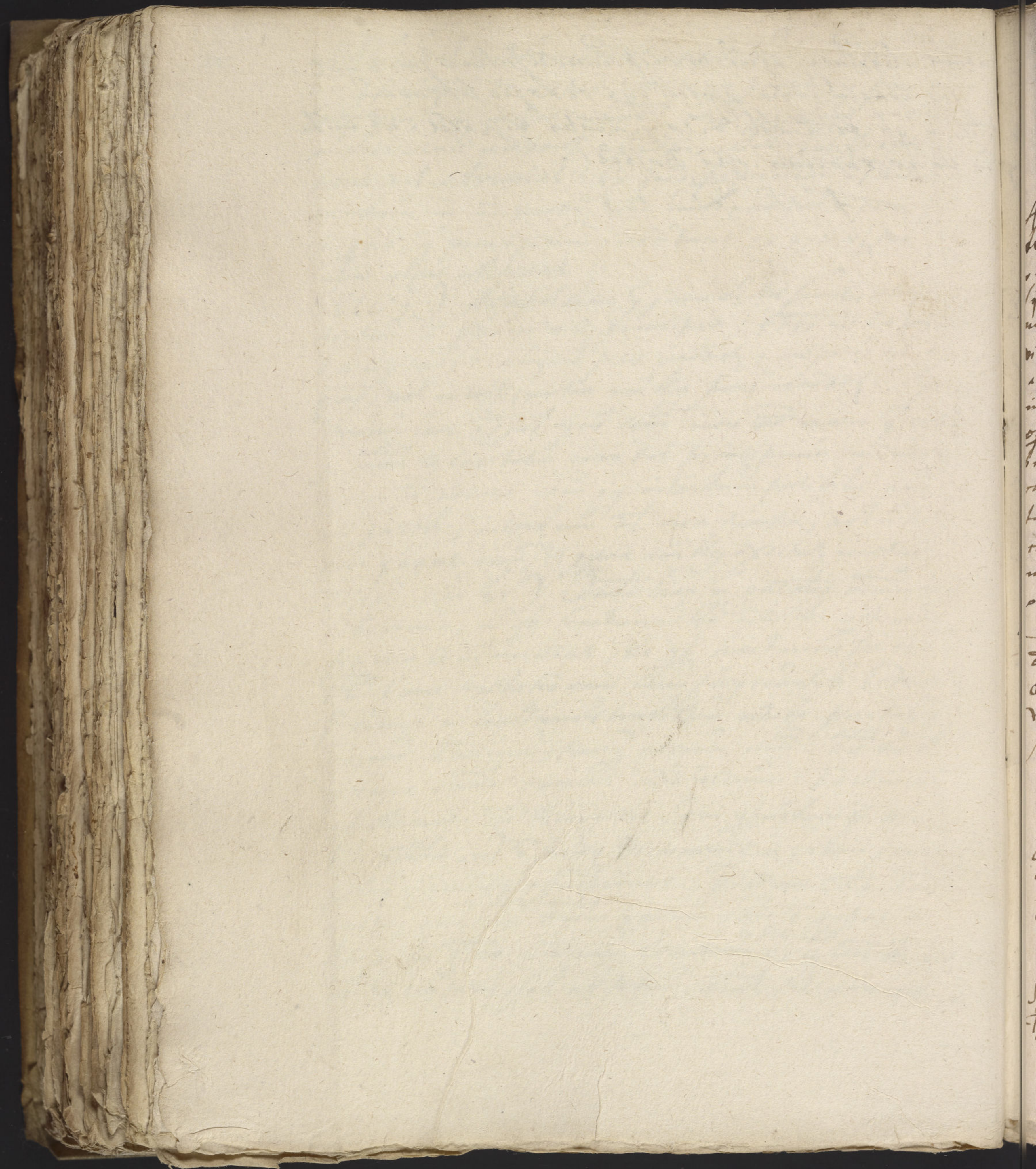
auditus, vel tactus movetur appetitum: & tunc illa
est passiva à principio: licet a. à partibus, quod plus non
satis videtur movetur per: ut si quod aliquid audiat, vel
audiat oculi movetur ad educendum quod spiritum
tactus, vel ad vivendum: Ex quo percipimus, hanc esse
modum in omni motu animalium, ut vel à principio, vel
à partibus, quod principium imitantur, et ex his, vel partibus
aliis alias afficiantur.

¶ Et 2° Adhuc hanc quod iam dicta sunt, obijci possunt
motum non provenire à principio: Et si non in latitudine
his cogitabilibus aliqua pars movetur, et prius hoc ab in-
ferioribus, vel intelligentia multa pars movetur. Et Adhuc
provenire hoc non potest, cum non sit eadem quod adhuc
quod animus et cogitatio non sit principium movens, sed
hanc non videri eam, quod intellectus potibiles non existit
in partibus, inter se non est tanta, vel in talibus quod
fieri quod non, et quod nullus existit motus.

¶ Item ad 3° Contro hanc in partibus omnium movetur
liberum, in quibus tractamus, et animalibus. ut animal in
primo commotum, et quod tractamus sit tractum
et hanc tractationem cum sequuntur. Continuat
Primo in tractatione tractum ad et partibus singu-
larum animalium, tanquam movetur non. Et 2° hoc, con-
ferunt omnium rerum tractum. Partio de corpore
affectionibus. ut et corporis, quod in quibusdam plerumque sunt
sibi animalibus, ut et sunt et movetur, item sunt et
gilia, suntque affectiones: Partio de totis animalibus
motus, quod sunt unum rerum. Et 3° opposita. Partio
hanc de totis animalibus tractum, et quod totis et est affe-
ctus et corporis, sed ad totum animal, et non ad partem

tantum aliquam aget principium & solum partial.
Et hanc conclusionem p[ro]p[ri]am, q[uod] ordo sui lib[er]orum
Artes, in q[uod] & a[n]tib[us] & r[ati]o[n]ib[us] a[n]tib[us] d[is]p[os]it[is], ut m[er]it[is].
Cum de no[n] dubium esse possit.

f 1 X 15.

A R I S T O T E L I S

143

DE LONGA & BRE

vi vita Liber.

A R G U M E N T U M

A principio libri de sensu & sensibili sponit Artes: absoluta tra-
de ito, se cum qd in totis. ad & corporis operationib. tradit.
in, qd val soles conveniunt animalib., vel oib. vivanlib. tot
sunt. Hactenus igitur in libris de sensu & sensibili, & de
motu & Recorlor, & Somno & Vigilia, & Somnijs, & di-
vinatione & insomnijs, & motu animalium, & qd tra. dunt
actionib. & affectionib. qd solis animalib. competunt. Tot
in libris quib. de generatione animalium causet tractare de ter-
operatione & affectione omnium viventium, cum ois vitam ha-
bentis facultas sit, sui similia generare: ut lib. 2 de ato
rap: & T. 49 insitit. Sed qd generata vivunt. Solu. dicit:
hominum alia breviorum vitam habent, latius loco
transit inquit diuturnae & brevioris vitae in vivanlib., &
causas inquit diuturnae & brevioris vitae in vivanlib., &
in ista vita spacijs dispositas pariat in hoc libro
audet, quam de longa & brevi vita inscipit.
Sunt qd tres principia huius libri postea: prima
de prooemio & exordio, in quo institutio de modo
docendi sponitur. Altera de causis diuturnae & brevioris
vitae animalium tractat. Tertia de longa & brevi vita
insipit sui plantarum discedit.

C A P U T I

In hoc capite oratio traduntur ad tram huius libri
cognoscendam utilia. primo n. de prooemio & exordio
de huius libri completio. de generatione animalium
de diuturnae & brevioris vitae tractat. postremo de
causis in quibus insitit, ubi qd dicitur ut qd dicitur.
Sic. de prooemio & exordio primo
sponit auctorem & institutio huius operis: quia ipse cum
libris de generatione animalium continuat. h. m.

Quinque videndum si quid sit, et an animalia alia fin
alia quibus tempore vivunt: in quo quatuor videndum
est, si longa & brevis vita sit.
Primo si sit motus in his soluti in dicitur, quod dicitur
bitando & quando sit instituta, cuius talis est & eo ad
Cumque nobis sunt ignota & obscura, ea restat per explicat
tionem quatuor videndum. Nam ut lib: 3. Metaph
cap. 1. T. 1. tradit, solutio novum si autem dubitata sunt
valiquorum scientiam superaddat. At cum dubitatur &
brevis vita sit nobis ignota & obscura. Eo rebus per quatuor
videndum explicare indagam. Minus dubitatur quatuor
quatuor explicare. Primum enim perspicuum non est,
utrum oia vivuntia si sunt animalia si sunt plantae ob
nam cum in dissimulanda dubitatur vel brevis vita sit
autem. Sed manifestum non est, utrum ob nam cum
oia plantae quatuor vivunt tum brevis, & quatuor nullis vi
vunt annis, nisi si autem in ea tum longa vita vi
vant. Tertio clarum non est, utrum naturalia &
vivuntia autem diu vivant & sana sunt, an quatuor
hac sequenda sunt, & quatuor brevis sit vita in morbum vel
peliviam. Postremo notum non est: utrum quatuor
animalia sunt morbis obnoxia & brevis vita: quatuor
in morbos pelivia, & tamen longa praestant vita.
Tercio per 3. Tertio attingit ordo huius libelli,
quo ad praecedentia & insuperantia, usque ad finem
prae n. de somno & vigilia h. r. affectionibus peli
animali compatantibus. Disputatum est. Postremo
a. de vita & morte: item de morbo & sanitate est dispu
tandum: quoniam ad nam praestant partem partem, si in
na cognitione sit. Nam physici insuperantia sunt
fatis & morbi causas considerant: Atque in spacia
tum in singulis disputat. Hoc enim libro cum super

est indicatum, et alia dicit, alia brevis tempora vivunt,
et perinde est.

Item dicitur de Xorla, quod in pituita dicitur huius opus, unde
id explicat: in ista huius capitis per diffinitionem et per
ea quod longa et brevis vita inter se differunt, ut homo et equus con-
gruunt conditiōem et differunt specie, ut homo et equus con-
gruunt gēte, quia utrumque animal differt specie. Atque
his locis sunt distinctiōes vite quatuor. Et ex
conditiōe speciei et differt individui et conditiōe et
individui. Ut Nestor et Ulysses eundem speciem, et differt
vita et sedem individui: atque ex his Nestor distinctus reperit
quam Achilles. Mo. n. iam pater Trojam belli luctum vixit
erat etulam h. n. nonaginta annos attingerat: huius a. in
juventute est mortuus: Cyprius distinctus dicitur et alia:
una distinctio locorum in quibus habitant: altera complexio
et quod humorum temperatio. Quia in calidis et temperatis
vivunt locis, distincti vivunt, et in frigidis brevioris sunt
vite. Et v. in quodam locis habitant per complexione non
corpore distincti et brevioris vite sunt fructus. Sicut
Sanguinari distinctioris solent esse vitæ et Melancholici:
per illi magis temperatam complexionem habent.
Quod dicitur jam est de animalibus, et in plantis
etiam locum habet. alia. n. alijs sunt distinctioris,
et in ipsis individuis ipsorum plantarum alia distincti alia
brevioris vivunt: in eadem planta et distincta locorum
vita distinctioris, unde brevioris est vita: quod non
solum ex loci naturâ dicitur: sed ab ipsis et plantarum
natura et complexionis proficitur.

Item dicitur de Nestore et Ulysses distinctiōem vitam
vivunt, quod distinctioris et brevioris vite sunt affectus
quodam modo dicitur, unde in lutea capitis parte, et ex parte
agere causis instantibus, tunc aliam vitam, tunc vitam
vivunt. Si n. vivunt non inter se, sunt distincti.
Et quia inter se est finis vite, restat de hoc distincti.
Opinio n.

¶ primo in. pponit Artes, ut longa & brevis vitæ cuncta cognosci
possit, considerandum est, quod ex rebus naturalibus, & ipsæ quæ
sunt facili inter se interitum sit obnoxium, & quod non fa-
cili intereat, sed diutius maneat & consistat.

¶ Secundo vero cum interitus in mixtis & simplicibus cor-
poribus ac naturalibus substantiis tradit, quod & illi, quod partes non
cum deorsum, vni & nati habant, sed inter se sunt co-
traria, vel ipsa tota sibi repugnant. Et per hanc tractatio-
nem syllogismo comprehenditur.

¶ Quicquid componitur ex partibus radicalibus, non quævis sunt
causæ & interitum. Est mixta inter quæ sunt vni & deorsum.
¶ Mixta componitur ex partibus & simplicibus corporibus
simplicibus. Sed omnia mixta sunt causæ & interitum.

¶ Minor probatur. Quicquid componitur ex 4 Elementis, igne, aëre,
aquâ, terrâ, id est ex partibus & corporibus radicalibus. Et omnia
mixta componitur ex illis 4 Elementis: ut lib. 2 de Gen. & 1. de
cap. 8 T. 49 docetur. Ergo omnia mixta constunt ex partibus &
corporibus radicalibus. Major huius probatur vni & deorsum
¶ Quicquid tantum vni non habent, sed inter se sunt con-
traria, ea se invicem perimunt & causæ sunt: ut
lib. 1. de A. & 2. cap. 7 T. 50 docetur. Est 4 Elementa & sim-
plicia corpora sunt inter se contraria: ut lib. 2 de A.
cap. 3 T. 22 tractatur. Ergo sunt causæ, & ex ipsis consti-
tuntur ex radicalibus constat.

¶ Tercio vero causam cur res artificialiores, quæ non
mixte, sed ordinatè compositæ sunt, intereant, vni
probo attingit quæ ordinatè ex deorsum compositione
ex multis factæ sunt unum: sed eam ex lib. 6 Top.
cap. 6. Colo 86 & lib. 8 Metaph. cap. 4 T. 15 la-
tus affirmare possumus. Vbi in. ingit. Omni compo-

sitioni contraria est dissolutio: & hic dicit oia interueniunt in
ea ex qd. constant. At oia composita constant ex pluribus;
ergo oia et composita in plura dissoluntur & interueniunt
vel aliter vel p[er] se: ut mons Averrois lib. 3 de celo cap.
1. T. 15. Sed quia haec artificiosa huius loci non sunt, aliter
in istam rem potest agendum esse monere.

Ubi Vap. IV quomodo accidentia interueniunt vult. Ho-
rum a. p[er] se interuenit est duplex: minus p[er] se alter p[er] accidens.
Si p[er] se interueniunt: tunc subiectis suis non p[er]ueniunt
sed saluis & integris manentibus. a. suis contrariis p[er] se
manentibus: ut Latro p[er]secutio p[er]uenit vel raleto a. p[er] se
cuius obliuio p[er]uenit, vel tra & scientia ex utraque contraria
sunt ignorationi. Si scientia interuenit vel obliuio,
vel raleto non & ignorationi h. a. p[er] se contraria.
Similit[er] p[er]uenit p[er]uenit a. contrario, modo. & raleto
modo a. contraria p[er]uenit, raleto est in alijs accidentibus q[ui]
contraria habent r[ati]o: ut saluis manentibus subiectis, ipsa
salarie p[er]uenit in illis subiectis p[er]uenit. Per accidens a.
interueniunt, si p[er]uenit subiectis, in qd. accidentia interueniunt,
ipsa quoq[ue] interueniunt: ut accidens interueniunt, scientia
etiam & p[er]uenit q[ui] in ipsis insunt p[er]uenit.

Ad id qd. ex his primo q[ui] p[er] se: cum autem non ois
sed nutritus & nutritus, & quo hic sermo est, et interueniunt
real, q[ui] eius interuenit causa sit: utrum a. contrario &
p[er] se, aut a. p[er] accidens, p[er]uenit a. contrario interuenit.
p[er] se: Si autem p[er] se habet ad corpus, sicut scientia
ad animam, ut in corpore tunc accidens interuenit, tunc
autem duplici interuenit p[er]uenit p[er]uenit, vel p[er] se & a. contrario
tratio, q[ui]m scientiam p[er]uenit ignoro, vel p[er] accidens
& interuenit corpore. Sed quia manifestum animam

[illegible]

superata. Ergo nunc alida, vel rasta, vel alba puerum
habet ad contrariam qualitatem recipiendum.

Et si. Expositis partibus causis instantibus, quas nunc
causant. duas possumus colligere: unam nunciam, alteram
nam & passivam, alteram contrariam: eas nunc
aut ad instantia accommodat. Et per eas instantia instantia
instat. T. per y. hanc autem. Quiaque costat
ex ipso in se agere, & a se pati possunt, id non potest non
mutari & instare. At omnia instantia costant ex illis
quod in se agere & a se pati possunt. Ergo omnia instantia
instare nullo modo.

Eodem modo. Et alteram hanc adiungit. Quiaque
in se habet exstantia & reliqua ibi, id nunc nullo modo
instat. At omnia instantia habent in se exstantia &
reliqua ibi. Et omnia instantia instant nullo modo.
Major confirmatur. Quiaque in se habet contrarium, id
instat. Et quod in se habet contrarium, habet in se
contrarium, cum nunc nullo modo & reliqua contrarium
sit ab eo & priori nullo modo. Ergo quod in se habet
exstantia nullo modo instat. Minor probatur. Et quod
in se habet exstantia, quod autem exstantia in se
habet. Omnia instantia nullo modo. Ergo omnia instantia
in se habent exstantia.

Et si. Quod his obiectis quod possit. Vnum
esse, quod autem distans est, ignam in se locum, nullo
non instare: quod tamen nunc habet cum prior & eo,
tralis conjunctum, postea instare, & casum non in
conscriptum nullo. Et si nullo habet, quod in se agat, & a quo
satis, nullo at nullo, & exstantia nullo gignit,
cum corpus autem non sit. Ad hanc objectionem

R

per se. Illa ergo in vivuntibus naturis q^{ue} per se
sunt inter se: In mixtum a. oia patitur & inter se
vel q^{ue} in se aliqd habent contrarij ut in xta corpore.
vel q^{ue} locus & corpus contrarius est contrarius in ethere
rum & simplicium corporum partes inter se: vel
q^{ue} aliqd abundant q^{ue} aut ejusdem modⁱ, & sp^{eci}ies est
cum eo q^{ue} contrarius: q^{ue} in lib: 3. de Finib. magis
natis Agor stylam Maria in latere scilicet: aut ex
cramentum est cibi & nutritum nuti, q^{ue} si retinetur
parit. Et si ergo ignis particula in cocano li:
na. Et si ignis collocata primo commutato modo
in inter: Et si tu & 3o in latere se. Nam q^{ue} ex
parte ignis aeris attingit, si quia ignis particula
cum aere miscetur & conjungitur parit ab aere.
Nam parva ignis particula particula ex aere nata
cum toto ignis Et si conjuncta p^{er} aereis interit &
cum reliquo ignis nam fit corpus. Atq^{ue} his duob.
modis ignis Et si partes inter se. Partes a. a.
huius est modⁱ, quo is ignis, q^{ue} ap^{er} nos est, consumitur si
a. finis, q^{ue} q^{ue} excrementum & ignis attingitur. Ut
in Corpore vivanum nutritum calor copiosus nutriti:
nutritum in nutriti nam cohibet & excrementa ut
consumit vel expellit: & si quis a. excrementa vel
tuta consumit & expellit, vel ab ipso parit. Si quicq^{ue}
in igne attingit ignis molitur tuta consumit,
vel pluri ab eo attingitur: magnus a. finis
parit, ab eo nihil patitur. Et his p^{er} manifestum
est: oia q^{ue} calidius corporis cocanitate complexa
sunt & sine simplicia sine mixta sunt corpora in prop^{ri}
tate est nutriti, & alia in latere, alia p^{er} tate.

CAPUT II.

Quia in superiore capite exposita causa facilis & difficilis
 interitus generalis sunt: & tam ad res animas & inani-
 tas pertinet: hoc capite specialiter adferuntur, ob quas
 res animas, & spiritus animas & beatitudinis vivunt.
 Primo a. falsa commutatur longa & brevis vite cura
 & finis refutatur, tunc qd vult in se continetur, & vult.
 Et nova adferuntur causa longa & brevis vite, atq;
 exemplis comprobantur.

Esai 3. 3. Prima falsa longa & brevis vite cura
 inuito cogitur: q. maiora ante minus interio-
 rant quam parva. Hanc cum ut fidei vult sapientia:
 las Actus refutatur Esai 3. 3. in finem. Ex n. vult dicit
 & corporum vult: abstinere brevisque regni quam
 tui vita est dicitur. Nam cum Actus lib. 6. de hyp.
 animalium cap. 22: & plinij lib. 8 cap. 22 refutatur
 plinij triginta, non minus sed vult quinquaginta an-
 nis vivunt. Horis a. Cum in finem jam de prima vult
 etate, quam ante Libanum sacra litera 900 &
 amplius annorum fuisse testatur, dicuntur 100 et
 attrigunt annos & superant. Cum a. non minus vite
 terminis: ut & 90 psalmi confirmat 20 et 80 est
 annorum.

Et la maxia? Tota falsa cura est parvitas corporis,
 ut parva animalia dicitur & magna beatitudinis vivunt:
 hoc est vult, q. qdam infirmos qui vult sunt, n. 2
 minus tui annos vivunt: in id non minus vult. Cum
 in finem de Actus de hyp. animalium lib. 5 cap. 19 20:
 fuit 1 annus dicitur vivunt, cum multis magnis ani-
 mas plurimis annis sunt superstitas.

Et

3^a Et la 3^a Tertia falsa cu est Linarsites spali
 ramis auctarum: ut plantae Linthij vivunt, quoniam
 aucta. Haec cu repudiatur: quia pluresque herbae annuunt
 vivunt, et putrefactae et interant.

4^a Et la 4^a Quarta falsa cu est quilibet humorem
 in auctaribus: ut autem sanguinam habent aucta, tunc
 tunc vivunt, quod non habent, haec cu negatur, quia
 quod sanguinam non habent, dicitur vitula vitula multa
 vivunt aucta quod sanguina sunt praedita. Apud n.
 Cuius Aetii in lib. de Ropos cap: 4 & plin: lib: 11. cap:
 20 testatur septem vivunt annis, cum aliae auctaribus
 sanguinam habent, ut mures tunc diu non vi-
 vant, auctore Aetio lib. 6 de hyst: auct: cap: 37.

5^a Et la 5^a Quinta falsa cu est prior con-
 traria, ut oxanguia Linthij vivunt, quoniam sanguis
 praedita. Haec cu tollitur aucto roem, quod mollem habent
 cutem, ut sepiam & pollicem quod biennio non vivunt: ut
 fenum sanguina curant: ut Aetio tradit lib: 9 de
 hyst: auct: cap: 37.

6^a Et la 6^a Sexta falsa cu est Linarsites loci vestis, ut
 autem in terra sunt & nascantur longioris sunt vitae, quoniam
 quod in terra non agunt: haec cu dicitur testimonio
 plantarum, quoniam multa annis faubus vivunt:
 & quoniam dicitur lurs & lurs auctarum: ut canes
 pluresque 10 vivunt annis, alij longius, per roem
 Aetii lib: 6 de hyst: auctum. cap: 20: & plin: lib:
 10. cap: 63. Cum pisces non illi ad 60 & amplius
 annis vivant: cuius aucto commendat plinij
 lib: 9 cap: 53. p

7^a Et la 7^a Septima omnia falsa cu est rursus placentia est
 Extranea: quoniam quod in matre & aucta agunt, sunt vivaciora

[illegible]

majora sunt corpora pluraque distinctius mirantur, quam
 si y rari & minimiora sunt, & in ceteris quibus sit auctus.
 Quod autem dicitur? Cuius autem commendata est non
 absoluti sed ex parte huiusmodi sunt, ad quodammodo auctus.
 Latius non sunt: idcirco ipsi praetermissis Artibus in ista
 huiusmodi capi: plura naves & missiles longae & brevis in:
 tu auctius eas apponit. Primum apponit: alius
 longae vitae causas investigandas, quoniam hactenus
 sunt allatae. Quod si illa quod sit ea sit: & in yb:
 longam ac brevem vitam consistere in contrariis &
 humoribus & qualitatibus: ut distinctius dicuntur na aia:
 huiusmodi humida & calida sunt: citius intereunt, & sicca
 & frigida. Primum dicitur mirantur, in yb: humor &
 calor abundat per h. argto. In yb: consistit vita
 in ipsa etiam consistit longa vita: scilicet quod cum sunt vita
 in quibus cum sunt longa vita. At humidum & calidum
 sunt cum vita, ut patet ex lib. 2 de the cap. 4. Ergo
 humidum & calidum sunt cum vita longa. Primum
 frigidum & siccum cum sunt brevis vita, confirmat hoc
 200. Primum quod sanabitur & mortis est ea, id est est
 cum brevis vita. At frigidum & siccum sunt cum sanabitur:
 tis & mortis, si quod non est quod sanabitur & siccum, id
 oia mortua sunt frigida & sicca. Ergo frigidum &
 siccum sunt causa brevis vitae. Primum dicitur huiusmodi.
 ut & qualitates cum sunt vita id est dicitur hoc patet.
 Primum non est corpus, in eo consistit vita, id est cum
 est vita. At & humores & qualitates ut calidum &
 frigidum, ita siccum & humidum sunt non cor:
 porum mixturam ut et aliorum rerum mixturam.
 Ergo in his & humoribus & qualitatibus consistit vita
 & cum sunt vita.

Quod

Ad id nō pōt ergo constare, in humido & calido loci
genu consistere vitam: tunc loco siccitate, quales
illa humorum sunt labat, & tunc in spiritibus aut
humoribus. primum & secundum qualitatem: quod humor
in facili labat & siccat, sed pinguis & viscidus
difficilius. Primum non facili penetrat, id diffici-
liter intrat. At pinguis humor diffici-
liter penetrat. Ergo pinguis humor non facili intrat & co-
nfirmat. Minor confirmat. Primum est aerium, id non facili
penetrat: At pinguis humor est viscidus cum se-
cili infloret & accendat. Ergo pinguis humor non
cito penetrat. Major huius confirmationis apparet
per id quod spiritus ad ignis nam accendit, id non facili
penetrat, cum ignis nuncq. fuit pueri. Primum est
aerium, id spiritus ad ignem accendit. Ergo
quod est aerium non cito penetrat.

Ad id nō pōt ergo constare, in humido & calido loci
genu consistere vitam: tunc loco siccitate, quales
illa humorum sunt labat, & tunc in spiritibus aut
humoribus. primum & secundum qualitatem: quod humor
in facili labat & siccat, sed pinguis & viscidus
difficilius. Primum non facili penetrat, id diffici-
liter intrat. At pinguis humor diffici-
liter penetrat. Ergo pinguis humor non facili intrat & co-
nfirmat. Minor confirmat. Primum est aerium, id non facili
penetrat: At pinguis humor est viscidus cum se-
cili infloret & accendat. Ergo pinguis humor non
cito penetrat. Major huius confirmationis apparet
per id quod spiritus ad ignis nam accendit, id non facili
penetrat, cum ignis nuncq. fuit pueri. Primum est
aerium, id spiritus ad ignem accendit. Ergo
quod est aerium non cito penetrat.

Ad id nō pōt ergo constare, in humido & calido loci
genu consistere vitam: tunc loco siccitate, quales
illa humorum sunt labat, & tunc in spiritibus aut
humoribus. primum & secundum qualitatem: quod humor
in facili labat & siccat, sed pinguis & viscidus
difficilius. Primum non facili penetrat, id diffici-
liter intrat. At pinguis humor diffici-
liter penetrat. Ergo pinguis humor non facili intrat & co-
nfirmat. Minor confirmat. Primum est aerium, id non facili
penetrat: At pinguis humor est viscidus cum se-
cili infloret & accendat. Ergo pinguis humor non
cito penetrat. Major huius confirmationis apparet
per id quod spiritus ad ignis nam accendit, id non facili
penetrat, cum ignis nuncq. fuit pueri. Primum est
aerium, id spiritus ad ignem accendit. Ergo
quod est aerium non cito penetrat.

motus: id est in hunc uel illud proprium calorem humoris, et
 in modo copiosius, minus at calorem praeterea non debent.
 Calorem facit, ut humor facile coarctetur: et copia a-
 na cito exsiccat et consumitur: quod compatitur in dilectio ho-
 mi num, quorum vita longior est, quam in multorum
 aliorum animalium, quod ipsos magis se praevaleat. Disting-
 uuntur, quod humidum copiam se praevaleat, si major in
 est qualitatis, quam in alijs quantitatibus sit proportio.
 Vnde si humidum in aqua corpora tripla proportionem
 excedat humidum, quod est in terra: calidum vero in his
 corpora aqua calorem. Exempla proportionum in cal. hic
 sunt: majoris proportionem calidum, tunc se praevaleat aqua:
 locum, quam existant humidum ab aqua humoris se-
 parat. Itaque aqua et brevioris et vita et homo mira-
 cior. Quod idem in caloris naturae animalibus, et ipsis
 et tunc: ut quodam modo corporis majores brevioris
 sunt vitae, quam exigua sunt statuta.

Et 3. Ex hac triplici proportionem. Atque unum
 saltem longa vitae cum coelestium animalium. Quia
 de calore in rebus animalibus ad pinguium vel alium humo-
 rem, nam proportionem tunc, ut nat. cito exsiccat, nec
 facile coarctetur, et animalia diutius vivere vitae.

Adde 3. Et si ex praecedentibus perspicuum est, quod
 brevior vitae in rebus animalibus est, quod humor aqua
 et facile exsiccat et pariter, quod cito consumitur, et frigidi-
 et statim coarctetur, sine ulla proportione caloris ad
 quantitatem et qualitatem humoris: tamen deus
 alias magis specialiter brevior vitae causas. Atque ad hoc
 quorum una est, si perficitur et ab in. Quia huius-
 motus, in quibus est in ipsis, in quibus. Exempla

abundant. In quibus n. vivente plurima ingenerant.
operantes, illi plurima contraria non inesse nullo
modo. Et n. sufflunt & operantur contrarium est
natura. Quod a plurima in se habet contraria, dicitur
permanere nullo. Operantur v. parum vel nullo
si totam occupant corporis constitutionem nullo sufficit.
Tunc n. de se ipsis aialis naturam, dicitur nullo officio.
quod in se ipsis fieri solent, & operantes abundant vel
morbo si per se aialis occupant, nullo ap-
tari facit, ut jellus, aut liquis, aut aliud aliis
nullo & precipuis membrum, & si interval, simul
ipsum aialis nullo instat.

[illegible]

framing

femine dicitur quam maris vivunt, si natus sunt
lasciviores. ut passiones maris breviores longioribus vi-
vunt quam femine, quoniam illi salubres sunt.

¶ *¶* Sedem signum ad altum in rem prohi-
net, et y maras, q. asperius laborant, citius senescunt,
quam y modum laboras parferunt. Somnus
in pro se sicca est, pro acribus humida: Labora-
in minus exual, et nati vni humida vniunt,
in de nimium siccitatem, bedis vite cum de pro:

¶ *¶* Altit longae & bedis vite y. rursus, q.
autum constitunt, et viter ipsum sunt: non
fido Arts et adingit cas ad nuntias & d. lornas
q. non tam autum exponunt, sed vel discriminat
vel circumstunt, vel vitam adjuvant. Hec a. am:
maval, ut priores amplius apparet. prima a. d.
istis ea est, diarsitas sepius. Natura n. d. flavum q.
maras dicitur quam femine vivunt: quo com-
bor id q. d. ipiunt: colorum est cum longit. d. in vi-
ta. In marib. namq. major est coloris copia q. in
femine, & validior est nati, quam femine.

¶ *¶* Sedem d. natiitas locorum & habitati-
onis. Nam q. in calidis locis se sunt aetate, dicitur
vivunt, quam y in frigidis. Quod magis vult ca:
locum dicitur hunc viter cum no. Etenim n. est ca
incrementi sunt magnit. d. inis & viter. At hunc
q. calor est cu incrementi. Ego et est ca vite.
Minor confirmat primam. Testimonium videri
autum q. sua nati sunt frigida, ut angust & la:
carte, & quam nati autum in y. locis, q. calor pro.

¶

stant in insulae sunt magnitudinis. Ad hunc op-
atorem, q. sanguis constituta sunt, q. in multo in
q. locus est humidior longe majora, quam alibi in
venerunt. Tercio à coctio quoniam in locis fr-
gidis ut ad septentrionem non trahit, q. parum aut
nihil sanguinis habent: itum q. dum terrestria
q. dum aquatilia vel vix in nascunt, vel munda sunt
q. breviter vite, quam in locis calidis. quandoque ha-
mor q. in his tantis est, nimiam aquam imitant
q. à frigore facili' coactit, atq. ab interno calore
sumit, quo coacto ut per se videtur deficiat.
q. autem per se non est.

Capitulum 3. Tercio à adbreuam praecipue vitam
habet, q. ea est planis per cuiusdam rumpi defecit
infirmis. Cum tunc in aetate sine plantis
sine aetate, non multum na in laetate i. q. a-
triman tunc alioq. si ut color nativus si in hunc
brat, quo d. conuocat, coquit nam enim in qua
est, san' humidum nativum, quo coacto vitam
perire opte, q. tunc alioq. per se videtur deficiat li-
num d. hunc.

Capitulum 4. Ad extremum in hoc Capitulo ex
manu tibi rursus longa. q. brevis vite hunc coactit
loco vix affert vocem, q. abinde hunc coactit, q.
quoniam rursus aetate vita sunt d. hunc. pr-
mum n. plurimam aquatilia aetate brevis videtur, q.
terrena: cum tunc ea est, non q. humidum, sed q. a-
quato humido se praedita. huiusmodi a. hunc
facili' intant: nam frigidi. q. facili' coactit, hunc
et, hunc coactit.

20

[illegible]

CAPUT III.

Cum praecedente Capite dictum sit, aliquas plantas
 & arbores distincte videmus, quam eodem animalia: hoc est,
 Jura, q. tertium hujus libri perdam complerem. In
 longae plantarum vita agit in absolutis q. 1. m.
 fuerit. Pute n. minus longe & brevius vitu-
 tum in animalibus quam in plantis curare possit, s.
 praedicta Capite est expectatum. Hic a. n. in plantis
 & in, sed cur distincte videmus quam plantarum
 animalia indicat. Sunt v. hujus Capitis p. 1.
 sua p. 1. Una est communitas terra, ob quam plantae
 & in hujus vivunt, quam plantarum animalia. Altera tamen
 hanc et vivacitatem plantarum, tamen totum et longa
 & brevi vita quam excludit.

Ex 7. locis I. Item ponit Atlas: Cum quarunda platea:
Tunc longissimam familia, & multae plantae sunt viduae,
I. p. l. uay aulic, huius et ceteri cum investiganda no.

Typus lov

Est a. in aërib. huc 20: ut in aërib. superiores flas
ampliores sunt, quam inferiores. Est n. nunc inter
aëria nudo magis similes quam frons. In superio-
rib. a. protib. calor inest, & frig. in inferiorib.
Quia igitur stirpes ampliores & latiores habent radices
& superiores sunt in plantis facit, & capitis locum obtineat
Cum per eas nutrimentum attrahunt, & duntaxat di-
vina. Quia minores sunt radices, citius peruenit.
Unde fit, ut in plantis q. annuum trunclum videmus,
signas habent radices: q. v. magnas radices tunc
videmus, & minores.

Ad dā dēp. Conto huc op. huius libri: q.
foris ostendit de naturalibus plantarum, hinc consuetudinem
partium, hinc durationis sigillationem in libris de plan-
tis dissarandam esse. Et hunc librum excludit
q. in eo opposita sit ea longa & brevis inter aë-
rium. Tunc q. cum est cum signis, & q.
Inicaps de junculis & puerulis, item vita & mor-
tu. Quia cum sit: & ex his oppositis tractatus de
aërib. finem sit habitura.

FINIS.

Cum in precedenti capite Aristoteles de longa & brevis vita
causis ageret, non utrum quod brevis videtur, vero tam parvis
passibus in vana sentiant: quod diu videtur, tantum longum:
fuerunt & plane interarent ad moriendum utrum.
Hoc in libro subiungit Aristoteles de senectute & senectute,
sive vita & morte: in quo utrumque diuturnius & mori:
tamen nam atque spirituales generationes explicat. Sed quia
vita & animus sumptus cum calore conjunctus est, & iste
calor refrigeratus indiget, quod in quibusdam animalibus respiratione
plurima, simul de Respiratione agitur. Etiam
up Graecos de istis rebus. in hoc libro Aristoteles docet: non tam
multum, sed Latinos in duas distinctas tractatus divi.
Sic: quodammodo utrumque generationem quidem complectitur, quod in
omnibus animalibus videmus: ut est principium
vite: item calor utrumque, utrumque corpus. Altera species:
tamen de Respiratione, in senectute & senectute, vita &
morte legitur.

CAPUT I.

Primus huius libri tractatus de vita complectitur capitulum:
per triplicem de qua in eo agitur nomen. primum in
principium vite in animalibus. Ceterum de salutem naturam
habere partem, in qua videtur vivere. Altera istius
consilium est de calore & fontem caloris, sine quo nihil
cum animalium videtur in eo insitum esse tractat. Tertium
de senectute & esurientia caloris agit. Huius a primis

capitis

capitis quae sunt principia plures: primum est spiritus: quod dicitur
in libro de anima in hoc libro sit tractandum. Alterum est principium
vitalis in animalibus tractetur.
Deinde est spiritus qui hunc librum cum gradualiter
clausura in comitatu stultis est. Principium est in libro de
libro de anima, et de vita et morte tractandum est.
Similiter a: manifestum est videtur de respirare tractare, et
res exponere: cum respiratio quodammodo quidem dicitur,
vivacitatem affectus sit, ut quoniam cum respiciunt, et
vivunt, et si respirare amplius non possunt, non moriuntur.
Et deinde est spiritus qui propositum sit de vita et morte hoc
libro docendum est, manifestum est etiam est, et cum
principio vite agendum est: cum sita cum cognitione
in nihil facimus. Quia in vita huiusmodi cognitionis
fuit de anima et principio vite tractetur. Et a: cum est
spiritus: altera generis, qui facit ut aliquid vivat, et est anima:
altera specialis, qui ut aliquid certo modo vivat. Et
ita tenet plantam, vel animal, et est. Et si facultas aliqua
sunt specialis animi: ut in plantis nutritiva, in animalibus
liberis, et illam cognoscimus. De prioribus
h. s. anima est alibi, namque tribus in anima libris per
tractetur dicit: quod quia tractationis huiusmodi sit
accipiamus: quod anima non sit corpus, sed in aliquo
corpore parvo insit, qui vult facultatem ad animi
numera obvia de continet. Quia in subiecto
aliquid inest, id non est corpus: cum corpus sit anima
et ipsum subiectum. Est anima inest in subiecto, et
quod anima est anima, sed vult per se tractetur. Ergo
anima non est corpus. De posterioribus totum tractetur
huiusmodi agendum non est monitum: ut quod anima
facultas ut sunt parvas facultates, vel spiritus, vel anima

novas & statas, non alio modo aptum est, sed de his
 grandem est: utrum in eadem parte plures facultates
 insint: ut in animali eadem pars faciat sit in
 triquantis & autem facultates, an ista loco sunt fa-
 cultates: quod est pro & pro differunt. Offendit a. h. n.
 cum non considerat non sive essentia, & tunc totum in
 toto est anima, & in quolibet parte totum: vel in
 facultatem & actionem in partibus conjuncta sunt: ut
 in alia parte inest visus, in alia auditus, in alia alius
 sensus: in q. actionibus huius non dubitatur: sed in q.
 utrum facultates animi, a q. anima & corpore anima
 seu vivens anima apta, simul & in eadem corpore
 sit sit nro.

Ad hanc questionem Res Artes: in ipso q.
 utrumq. horum accipimus & anima sit & videtur, una
 respondeo est partem nro, in qua principium vite
 & anima inest: ut in a. anima sit pars, istum q.
 primo videtur & primo sunt anima.

Co. ult. v. q. Hae rationes confirmant tali argto.
 Quicumq. sublato et alterum tollit: & altero posito, ut ipse
 ponit, si & primum est principium & primum subjatum.
 Atq. sublato principio vivendi, et tollit principium animi:
 & posito animi, et ponit principium vivendi. Ergo prin-
 cipium vivendi est principium & primum subjatum anima.
 Minor confirmatur. Cum eo anima, quatenus est
 anima, et vivit & fieri non potest, ut id q. anima est, non
 vivat: sed non nro quatenus vivit, quatenus vivit
 et est anima. planta n. vivit: at n. sunt anima,
 & sensum non habent: qui sentiri facultatem anima
 & non anima discernit.

apud p. ult. Huius rei p. q. nro idem p. ar. sub-
 anima & anima pars, in qua anima facultates insint?

R

de distinctione animae & agrestum lib. 1. Top. cap. 6. trad.
ta: q. in animalibus. nullo modo unum idem sit substantia, &
natura pars, q. principium est vite & animalis: sicut a. & q.
definitiones non sit una, sed plures & duplices: cum ita non
sit species & definitiones animalis, & vitæ.

Et q. d. Cum ex procedentibus constat: in natura p.
esta primum principium vite & animalis: princeps q. d. q.
illa pars sit deus. Hic, q. d. sit media in animalibus, q. d. primum
confirmat ex sententia, q. d. ex multis facultatibus. Ex
sententia q. d. h. n. In natura pars est primum princi-
pium vite & animalis sui sensus, ut ex priori patet argo.
At primum principium animalis sui sensus est in medio
superiorum & inferiorum, anteriorum & posteriorum
animalis partium. Ergo in natura medio est primum prin-
cipium vite. Minorum confirmat hac rō. Ubi est
collocatus sensus totus, q. d. cum particularium sensuum op-
rationes dijudicat itq. discernit, ibi est principium senti-
endi. Ex n. h. q. d. n. d. sentium totum & princi-
pium sentendi libro 3. de anima cap. 2. T. 145 & sequen-
tib. & libro de sensu cap. 7 est probatum. At sensus totus
in medio animalis est collocatus: ut in lib. de somno cap.
2. traditum. Ergo primum principium animalis est
in medio animalis, sui anteriorum & posteriorum por-
tionum. Anterior a pars est, in qua inest nobis sensus,
fuit in qua sensus iuxta collocata sunt: posterior q.
huius opponit.

Et q. d. Ex multis pluri. probat. T. primum n. talis
proponit rationem. Ubi est principium vite: ibi et est
principium sensus & animalis. At in medio videtur
non est principium vite. Ergo in medio quicq.
principium animalis & sensus. Minor confirmat.
Ubi est principium videndi, ibi est principium
vite, cum oia q. videmus, et videtur, & contra: ut

locus lib. 2. de aë cap. 2. Tab. At principium nūc
 trileonis est in medio viventium. Ergo et principium
 vite. Minor huius confirmatio nūc et in sy. delectat.
 Cui n. oia viventia et plantae superiores et inferiores
 omnes habent partem, mediam quāque habent nūc.
 At superior pars n. sit et principium et primum sub:
 iectum nutritiois, cum per eam cibū ingredietur, et
 extrinsecus consumatur: quāque contigua nutritio n.
 sit: nec inferior, cum et hanc exornant. Et sup:
 flum nutritiois primo et pprio exornatur. Ergo
 media primum subiectum sit nutritio n.

Ar. ad 8. et 9. Hic qui p. quāque pars in videtur,
 sit. superior et inferior sit apta: nūc et pars
 nūc sit superior, quāque calidus respicit de inferior et terra.
 Ad hanc quāque partem p. sit, in inferior et superior
 vivunt nūc partes separatae, ipsae nūc vivunt corpus
 respiciunt quāque est, non nūc nūc et eternal. Quāque
 et trivium in plantis et aëlib. situm habent: sed
 in ipsis aëlib. discriminatis est aërem partem po:
 sitis. In hoc n. quāque tracti incidunt suprema et
 ima pars corporis p. superiori et inferiori mundi p.
 ut quāque in hoc p. quāque calidus sit sit suprema et quāque
 terra pars sit sit inferior. In calidus et aëlib.
 in terra die sit habent modo. Nam suprema et inferior
 aërem pars ad latera calidus et nūc nūc respiciunt,
 vel orientem vel occiduum, vel meridie et sept:
 et ad partem oppositam. In his p. a. et plantis plantis
 contra sit. Tunc n. loco medietati non possunt, sicut
 in terra attrahunt, et radices aërem, quāque in aë:
 lib. videri habent, cum ipse ex terra nutritiois
 attrahunt. Tunc aëlia cibum et p. capient, illas
 et nūc inferiores loco sitas habent: et suprema
 res plantarum partes inferiores nūc loco colloca:
 te sunt et inferiores superiores consistunt.

Tunc

et prior. §. Antiquam alias exponat hinc totum, ubi per
nutritivum principium in medio animalis situm non
quod illa media pars apta, satisfait. & sicut totum
animal corpus in tres principales partes distinctum posse
quidem una sit superior, & per se recipi possit,
alia inferior, per quam cibi digeruntur: tertia in
has intermedia, & in nervis & perfatis animalibus.
partes vocat. In alijs a. & imperfectis animalibus nulla
habet certam normam, nisi quod at partes aptam voluit
per partes & portiones & praesentem cum in alijs
videtur, quum in alijs.

¶ Contra hoc obijci possit: in perfectum
partium numerationem: In plerique enim animalibus, videtur
illud partes esse sufficiens & certam, esse ad hanc aliam
quod summi etiam usum habent, & quod animal curat
quod est, & sunt partes, non minus numerata. Et hinc
nervum quidem in, & in quibusdam animalibus alia ad hanc
quod partes, sed eas non constituit animal, nervum
etiam animal ad numerata sua obtinenda esse necesse
est non molam corporis sui formam & sustineat: ut sunt
vires & partes in perfectioribus animalibus, & quod his propor-
tio & in imperfectioribus, ut in insectis & reptantibus
animalibus. Ad huc §. & sponta distinctione partium,
animalis constituitur corpus: videtur hinc ad institutionem
confirmationem, & animam proponit: cum tres sunt partes
quod corpus animalis constituitur, vni numerum de se
primum vitam principium in media locatum non
sed completi posse & sentit h. v. rationibus physicis,
et sentit sumum: & totum vocem h. v. aristoteli
probabilia sunt & non principium.

¶ Ad hanc §. De alteram exponit rationem, quia hinc
per confirmationem, iustitiam di. Quicunque pars a ceteris
vires in se vitam habet, in ea & principium vitam

et multiplicare fieri potest. Differunt a primo, quod in pro-
bris plantarum non potestis, ut in his tantum, cum in eis
sunt a. animalium adulescentis, et fractiones facilius reperti. Si
in his partes ab animalibus. Si visus propter hoc, sunt etiam huiusmodi.
unde sunt in istis partibus. Sed quod partes plantarum
adulescentiae, non sunt aliquando in eis, sed in eis
et sunt per se. partes a. animalium. Si sunt, non sunt
in eis, nec aliud est, sunt per se. Cuius rei causa
quod animalia ad sui conservationem instrumentis indigent
et a. partes adulescentiae. Si sunt, cum in eis non
na pars datur, quod cibum recipiunt, vel a, quod reliquum
cibi datur, vel alia aliquid, vel utraque a. partes. Si sunt
sunt huiusmodi partes animalium multis animalibus, quod inter se lo-
sunt, cum in eis est, et sunt in se habent
veluti animal sit. Tercio sunt partes plantarum tantum
sunt et sunt in partibus perfectiorum animalium, quod
horum non quoniam in eis sit una et simplex, a. partes
adulescentiae in se vitam habent, et sunt animalibus
sunt, quod per se quondam ad affectionem obtinere
Si in eis sunt ab his separantur, partes quod a. partes
sunt et sunt, cum eis cor separantur est. In his
his a. partes in se sunt partes adulescentiae magis nunc
sunt vitam in se continent.

¶ Et J. J. Tertia res, quod dicitur, principium vitae
in media animalis et vivantis parte, sunt in eis partes
sunt. Cuius rei partes in vivantibus. primo partes
in ea est principium vitae. At media partes in vivan-
tibus. primo partes. Ergo in media partes videtur huiusmodi
est principium vitae. Minor apparet res plantarum
et a. animalium. plantarum in eis. partes partes partes
sunt, vel ex semine, quod in terram sunt, vel in fitione
sunt, quod alij a. partes sunt in eis, vel adulescentiae
in eis partes partes, quod partes in eis, ut partes partes.

liamq; arborum generat. In omnib. a. his id ex quo
 aliqd primum generat, modum totum obtinet. Si n. primum
 in larva ponatur, germen q. partes habet, per quatuor
 altitudines radices agit in terram, per altitudinem spirituum
 & columnam amittit supra larvam: ipsum a. modum
 manet loco: & si primo putrescat, q. modum aliqd ge-
 nerat. Eadem ratio in ceteris duob. modis. Nam
 in infusione, sirculis totum trahit cum infusis, dramatur-
 gis p. trahit, modum totum habet. Si etiam in anali-
 sis, germen plerumq; circa nodos desuper p. trahit,
 totum ramum atq; de similitudine suorum modum
 addunt sunt: & ex hoc modum aliqd q. primum nascitur.
 Unde patet, id ex quo plantae nascuntur, in
 aliq. loco obtinere. Ita in a. trahit. v. idem d. trahit.
 Nam in ijs a. trahit. q. sanguinem habent, locum q. m.
 d. trahit. a. trahit. prius q. trahit. et licet a. trahit.
 in dissectione. & ab ortu, q. cor primo omni generat,
 in ijs etiam a. trahit. q. sanguine carnet, id q. cordis
 locum obtinet, & p. trahit. cordis trahit, prius nascitur
 nascitur est.

CA P U T II.

Postquam ex ijs quae praecedente capite dicta sunt,
 generatum constat, principium dicitur in modum a. trahit
 primum totum d. trahit. est: In hoc vero capite pri-
 mum, quo illud modum sp. trahit. non d. trahit.
 Artes, & loci est monstrat: quia etia alijs naturalib.
 totum confirmat, principium dicitur in modum a. trahit
 corroboratum est. De p. trahit. d. trahit. totum, quatuor
 p. trahit. mentionem facit, q. b. idem corroborat. Ter-
 tio. calorem notat in oib. viduilib. quo corroborat
 & m. trahit. sua obtrahit, infusum est trahit.

H. J. trahit. Principio huius capitis est
 p. trahit. Artes totum, quia p. trahit, principium dicitur in
 modum a. trahit. p. trahit. corroboratum est. Non in generat
 a.

et. solum id ostendit, ut supra, sed notat in corde situm
esse dicit. Est n. qta rō ab eo in hunc modum
posita. Unde nutrimentum orb. vivantis partib.
tunc ibi est principium nutritionis & vitæ. At ex corde
nutrimentum orb. vivantis partib. coit. Ego in
corde est principium nutritionis & vitæ. Minor ex
natura partib. Unde sanguis coit. & in orb. vivantis
partes distribuit, in ea parte nutrimentum & vitæ
& aialis partib. coit. cum in orb. sanguine præ
sit ultimum nutrimentum sit sanguis, & quod
tunc partes nascunt. At ex corde sanguis distribuit
in orb. vivantis & aialis partes: quoniam enim cor prin
cipium est vitæ: ut lib: 3. de partib. aialium
cap: 4 est traditum. Ego ex corde nutrimentum
orb. vivantis & aialis partib. coit.

apud Zon. & alios. De origine vitæ in
statu & Medicis est dissensio. Medicis n. non in cor
In sed in jecore vitæ principium ponunt: quoniam
de re phis Galenus lib: 6 de placitis Hippocratis & plato
nis disputat & Strabo tunc Arist. tunc Galeni sententiam
rapit Anarros lib: 3. de partib. aialium cap: 4 in
sua de corde: verum hanc sententiam per se legi
loci non est. Illud tamen observandum, si in
statu vitæ principium in corde ponatur, si in
Medicis magis, arguit tamen Arist. firmum remanere
Nam velens et arterias aptas multas dicit, ut lib:
tamen tunc alibi, tunc lib: 6 de placitis cap: 9 tradit.
Per arterias a sanguine præssum, tunc ex corde
q. ex variis partib. coit, ut idem & alij in locis
de lib: 3 de motib. facultatib. cap: 14 docet. Si ergo
non vitæ sed arterias in corde ostendi statim
& eas purissimum sanguinem, n. tunc nam

ex quibus corporis partes contrahuntur, sed tanquam unus, ex
quo prout ostenditur. Iste dicimus: nullo modo scilicet
vires principium in corda collocatum est.

Gargor tunc. Adhuc hoc vix obijci possit: n
in corda sed in ore principium est nutritionis: siquidem
in corda prout ore cibum accipit: siue quod nulla nutri
tio est: in ore alia est et prout in aures cor
poris, quod cibum conuertit, autem cor di. subministrat.
Ad hunc obijctum. R. Iste: nam quod non est tripliciter
sit nutritionis principium in auralibus. respectu cibi
vires: in ore, quod extrinsecus cibi accipit, et
mollit, quod est os: aliam quod conuertit, et
digerit, quod est venter in auralibus aliam partem, quod
stomachus, et nutritus ex cibo fit chylus: in
aliam quod est ielcus ex chilo confectus, chylus
tertium quod generat sanguinem, et ad vi
trium tunc est officium, quod est cor: non tamen
cibus quod ordinis est. prout, id est tunc non primum non pri
cipium. Cuius. n. gratia et aliquid datur prout, id est
est primum et non principium: ut in sanatione. Res:
ei quod primum adhibet medicinam: et medicina in
corpore agit et operatur. Tertio sanitas officium, quod vult
subsistere, non tamen primum est: cum res per
seculum omnia agant et officium. Sicut in corpore
reueratur partem, quod nutritioni in partem of
ficii et inuenta, ut ore nutritus, ielcus cordi
tunc primo principium vult et nutritum prout
nutrit.

Ad idem. Iste. primum et postrema vult et
nutritus ad idem, in ore initium generationis factum est: et
sanctum et famulatum prout, in corda et in ore auralibus si
tunc non principium vult et auralibus: ubi non primum:
primum est nutritum et auralibus, ibi est primum et nutritum.

primi vite: cum or aut vital & quatenus subtil
arid: at in corde cum medio aialis est principium
suntendi. Ego in corde et est primum principium
vite: Minor corpori: ubi corpus est primum, et
instrumentum, ubi est principium sentientis, et non
est autoritas: et in corde & capite principium
sentientis collocant: quia ibi primum est sensus, et
est alibi & multis in locis, sed falso negat. At in
corde corpus primum est, in quo sustinetur. Ego in corde
est principium sentientis. Minor huius syllogismi
vires apparet: quod duo vel plures sunt primum
& ubi est sentientis, ad est est primum, ibi concludit.
vires: & duo sunt primum & ubi est sentientis primum.
sunt ad cor, ibi est primum principium concludit.
Ego ut reliquos et est ad primum, ibi concludit.
vires est. Hoc in loco & superius sunt sentientis
sunt est, vires est, sentientis est in eo, et cor primum
sunt vite, non modo cor caloris, sed et sentientis
vires ponit. Non enim primum & sentientis, sicut non
sunt sentientis primum sentientis ad cor primum:
sed ex corde oritur. Cor autem sentientis
sunt primum & primum cor est collocat: sed sentientis
sunt in ipso corde in eo vires namque est ex
corde vires per cor, et est sentientis caloris corporis
vires sunt sentientis.
vires sunt sentientis. Conecto hanc est naturalium
vires, et ex ipso apparet et confirmat idem in primum
sunt vite & aialis. Huiusmodi enim quod sentientis est
et sentientis apparet & primum & primum. In
sentientis aut primum namque principium
sunt. Et sentientis. Sentientis sentientis, et
in sentientis vite.

ad d. p. l. i. p. m. i. o. d. u. o. p. p. o. n. i. t. u. r. 2. m. o. d. i. q. u. o. d. i. g. n. i. s.
p. r. i. m. o. p. o. l. a. t. : u. b. i. p. r. o. p. r. i. o. c. a. l. o. r. i. s. u. t. i. s. i. n. d. i. c. i. t. u. r.
e. s. i. n. u. o. l. a. s. c. a. l. : C. u. m. i. g. n. i. s. p. r. i. m. o. p. e. l. c. a. l. i. d. u. s. e. s.
u. n. i. l. i. t. u. d. i. n. e. q. u. a. d. a. m. c. u. m. e. u. l. o. r. e. n. a. t. i. o. n. e. h. a. b. e. a. t.
q. u. a. n. d. i. s. u. n. i. v. e. r. s. c. a. l. o. r. n. o. n. i. g. n. a. n. s. p. a. d. a. t. h. o. r. a. y.
m. a. g. i. s. e. s. : u. b. l. i. b. : 2. I. n. a. n. i. m. a. l. : e. u. p. : 3. m. o. d. i.
r. e. s. : S. u. n. t. a. d. u. o. m. o. d. i. q. u. o. d. i. g. n. i. s. p. r. i. m. o. p. o. l. a. t.
i. n. i. s. n. a. p. a. r. e. s. & I. n. u. n. t. u. r. u. p. t. o. r. q. u. o. d. i. g. n. i. s. i. n. p. r. o.
i. p. s. o. p. p. e. l. a. s. c. a. l. i. n. e. m. u. t. r. i. m. e. n. t. i. i. n. t. e. r. i. n. i. s. & p. r. i. m. i. s.
e. s. s. a. n. a. t. i. b. i. s. a. c. u. t. i. a. n. i. m. a. l. i. u. m. m. o. r. t. i. A. l. i. o. r. o. f. f. i. c. i. e. s.
& a. p. t. r. i. c. i. o. n. e. m. u. t. r. i. m. e. n. t. i. s. q. u. o. d. i. g. n. i. s. i. n. c. o. t. r. a. r. i. s. p. a. r. i. s.
u. n. i. s. & p. r. i. m. i. s. e. s. m. o. l. t. u. m. a. n. i. m. a. l. i. u. m. m. o. r. t. i. q. u. a.
i. n. t. e. r. n. o. a. l. i. q. u. i. s. i. n. t. e. r. f. i. l. i. n. e. s. -

De u. s. a. n. d. i. s. i. g. n. i. s. i. n. d. i. c. i. t. u. r. d. u. o. b. m. o. d. i. s. i. n. t. e. r. i. s. i. s.
i. g. n. i. s. : n. i. d. e. i. p. o. s. s. e. t. u. b. d. i. s. p. o. s. i. t. s. u. n. t. a. d. i. n. e. m. n. o. i. s. : i. b. e. a.
q. u. i. n. q. u. i. l. l. o. m. o. d. o. c. o. m. m. u. n. i. s. p. l. u. r. i. s. d. i. c. i. t. u. r. u. b. i. d. i. c. i.
e. s. d. u. o. s. i. l. l. u. s. i. n. t. e. r. i. s. i. s. i. g. n. i. s. m. o. d. o. s. g. e. n. e. r. a. t. u. r. h. a. b. e. a. t.
u. b. n. u. m. d. u. m. & c. o. m. m. u. n. i. s. q. u. o. d. p. r. i. m. o. i. n. s. t. i. t. u. t. i. o. n. e. p. o. s. t.
p. r. i. m. o. p. p. o. n. i. t. & n. i. g. t. p. r. i. m. o. d. i. s. d. u. o. b. m. o. d. i. s. i. g. n. i. s.
i. n. t. e. r. i. s. i. s. p. o. l. a. t. u. n. a. t. a. m. a. d. a. m. u. t. u. t. r. i. m. e. n. t. i. s. i. n. t. e. r. i. s. i. s.
p. r. i. m. o. e. s. t. i. n. a. m. p. i. d. e. f. e. c. t. u. s. a. l. i. m. e. n. t. i. s. : S. i. n. i. g. n. i. s.
c. a. l. o. r. u. n. i. v. e. r. s. i. n. a. y. t. a. y. s. i. n. t. e. l. i. t. u. m. s. a. y. n. a. n. e. s. t.
D. e. h. a. n. c. p. p. o. n. i. t. o. x. i. n. t. e. r. o. q. i. n. t. e. l. i. t. u. m. s. a. l. u. t. a. t. : & a.
p. r. i. m. o. i. n. t. e. l. i. t. u. m. q. u. o. d. e. s. t. o. f. c. o. n. t. r. a. r. i. s. : R. e. t. i. n. e. m. e. n. t. u. m.
i. n. c. a. l. i. d. i. e. s. t. h. u. m. i. d. u. m. & c. o. t. r. a. t. i. o. n. e. m. c. a. l. i. d. o. s. t. r. i. g. i. d. u. m.
q. u. o. d. c. o. t. r. a. t. i. o. n. e. m. i. m. p. e. d. i. t. q. u. a. h. u. m. i. d. u. m. c. o. n. d. u. c. t. u. r. &
t. a. s. s. u. m. i. t. a. l. i. q. u. i. d. i. n. t. e. r. i. m. e. n. t. u. m. i. n. s. e. p. t. u. m. o. f. f. i. c. i. e. s. i. d.
s. i. d. e. f. i. c. i. e. n. t. i. a. n. e. u. n. a. m. u. t. r. i. m. e. n. t. u. m. c. a. l. o. r. u. m. i. n. t. e. r. i. s. i. s.
c. a. l. i. d. i. s. t. e. s. t. H. u. i. c. f. e. t. q. u. o. d. s. i. q. u. i. s. i. n. i. m. i. s. a. l. i. b. &
p. u. l. i. s.

potest per unum, et dicitur per unum, et a calore extrinsecus
 et cibum conloquere non valet. Et hanc etiam ob
 q. Diogenes Cynicus, ut refert Laertius, in ejus vita,
 Lamentato cum de pascu bovino extinctus esset. Calorem
 naturalem ob defectum nutrimenti, et calorem
 non potuit, consumptus fuisse, priusque ignis in la-
 ritate, et est ex aliis et mapae autem est ea: Si
 in calore aggregat et fortis et magnus fuit: quia respiras
 vel alio modo non refrigerat eum et magnam in unum
 tantum nutrimenti consumit, et minori ignis consumendo
 eum sufficere potuisset: et sic consumit nutrimento
 ipsum ignem deficiat et necesse est. Major enim
 est actioni portio et sit nuda. Unde cum et punctum
 dupliis intensitate ignis cum alio parvis inopia.
 nutrimenti. Non solum a. in igne et tunc hanc
 patitur ea, sed et in calore nativo et a. lib. idem
 fit. Si in nutrimento vel ob caloris inopia et tunc
 citatur, vel per minimam calorem deficiat, a. lib. per
 vires nam est
 A. lib. et d. si quid dicitur est, magnam ignem
 nutrimenti et hunc et consumendo confirmat
 Actus est. Videmus a. non modo, et minor ignis
 a. majora internal et consumit: sed et paulum ignis
 nutrimenti majore flamma impositum, ut lumen
 non flamma magnam imposita flamma patitur consumit
 et deficiat, non solum a. aliud aliud, et comburi potest.
 Huius a. et d. ea est, et minor flamma et ignis
 a. majora patitur hunc et nutrimenti citius perire: et
 aliud et patitur et solum quod a. ignis a. eodem modo
 et d. est quod flamma, ut per se singulis ita
 et d.

est, non & subiecto vni non est, cum dicitur per
habere per, quod videtur, & tam manifestum non est
in igne quodam in aqua, & quod coloris ignis per
mutatur & transmutatur. Porro ergo minus totus flammam
quod in magnam flammam influit, ab eo absorbetur: ita
quod padum ignis a magno parum, cum per
adit: & sicut vinum, quod ex colligata fit in totum
dum fluit, quodam dicitur in liquorem & dissolvitur in
vinum liquatum exarsit: ita et ignis, quodam dicitur
vinum, quod ex parte sua, superat, dicitur, & ex singulis
non per se, quodam, aut consumpta parit.

¶ Hec de coloribus. Consumpta in interioribus ignis & coloris
natiui, & generationis & primaria in interioribus: Quod
in vita huius rap. postea de ignis. Consumpta in interioribus
& primaria generationis cum adfuit, ob quam color con-
sumitur. & dicitur: quodam ex parte coloris natiui & vita
interit, cum in interioribus consummati natiui. Huius
a. Consumptionis in parte cum est refrigeratio coloris in
primaria sua parte & primo domicilio, & est color. h. x.
color natiui in interioribus. Consumptus, si non sit minus
magnus, sed proportionem aliquam sit ad a primam in
interioribus, & portio custodit refrigerationem, vel per
respirationem aeris vel alio modo facta.

¶ Apud sua. ¶ Hoc a modo colorum con-
summati natiui, & similitudinis ignis consumpti.
Dicitur. Data in quibus. sicut autem carbonem & primum conli-
nam, & portio, quod sufficit colorum apta, in dicitur ob.
struam, ut nihil aeris intrare quodam, statim per
me sufficit & extinguimur. Colorum. si se inflat
& sub bile quodam. fimo est consumptus.

Hic igitur prima in confirmat tribus argumentis
 Quod in matrimonium afficit in homine. tangit in
 una in vultum suo, id est in relijs officiis, in
 suis divitiis miteretur, quatenus aucta sua di-
 vinit. At in hoc assumitur matrimonium expro-
 batur, cum in bonis consiliis & suis capitis. post
 citum in manibus in xpo xpo in frigus oboriar
 in putat. Ergo in matrimonium in relijs et divitiis
 refrigerat.

[illegible]

Ar. 3. d. 3. Altera ex complexu dicitur signis ab in:
teritis plantarum aspectis. Item n. videtur si vult,
vires aër minimus sit frigidus, pro temporis ratione &
solis oia obligant, calidiores existerent & intus: q
non fieret: nisi circumfusi aëris frigore, calor plan:
tarum refrigeraret. Cum a. refrigeretur ex illa
externo frigore, q. nullum ad ipsam proportionem ha:
bit, friguit & ad interiora expellitur: ubi amplificali
nutrimentum statim consumit, & tunc ipse ab aëre:
no frigore patitur, tunc plantas intus.

H. 10. d. 5. 3. Alterum signum & a. contrarium:
Si n. aëre magni caloris intus, plantae ut so:
rent: tunc n. non modo nullum, sed refrigerium
in laeva nutrimentum, quod refrigerant & alant actua:
bile possunt. Vires ut naturae naturae calor re:
frigerant, magis, unde externo calore aëre nutrimentum
tunc aër consumit, ob q. inopiam & exaridit
atriditela manducula & videtur fuit in nris ferdens
sub fystere caniculae h. tunc p. d. intus solant,
Cum n. aëre parit si currunt agricola: ut vel
lupinum & cum gata subtrahant, vel rursus
aqua pluvia illud in radice apponant, ut aqua
vicinitate refrigerant, & attractione aquae nris
trahant lupinum q. appositione libat q. apponant
quodant.

10. d. 2. 2. d. 3. Alatis patet. a. p. s. ob q. as
naturae plantarum calor refrigeratur: unde idem in
aëre lib. on d. 3. 3. Cum n. aëre a. in nris, p. s.
gauris, primo na d. s. t. p. s. q. alia p. s. aqua &
alia aëre. h. r. alia in aëre, alia opten.

extra aquas in aëre degant: sub q̄b. comprehensū
volatilia & praeserta aëria. Et aqua ablutum
aërentium calorem aqua & aërentium aëre refri-
gerari debet. Sed quo pacto istud fiat: post huc
diligentius perscrutandum est. Affer monit: qui
admonitione. Sed scitum huius libri tractatum ad-
tunc sibi perscrutabit: omittit a. album refrigerat
modum: q̄ est per assumptionem naturam
quoniam eis ille est aërentib. cum plantis & ex his
riorib. satis notus.

DE RESPIRA- TIONE.

Argumentum.

Quia in praecedente huius libri tractatu partem q̄
dam praenit & portat q̄ oia in natura attingunt. Et
ad hoc in vitam sunt natura, & q̄b. non minus
& inlucis caloris refrigerat, q̄q̄ in plurius aqua.
Sed affert, in fine aqua & aëre sit in tractatu: in
hoc res tractatu q̄ est de respiratōe quia in vob.
fere aëre. natura calorem refrigerat, & aëre dispo-
rit: & per aliorum de Respiratōe opinionas & re-
spondet. Et q̄ res respiratōis, sunt. Aëre substantiam
applicat. Tertio de respiratōis affectu, natura & modo
q̄ praecipua est huius libri doctrina, agit. Postea
nisi de fine respiratōis & refrigeratōis in seita per
nichotum tractatu humani abolebit.

CAPUT I.

In hoc primo Capite incipit Aetius naturalium de Respiratione opinionio-
nes, commentatus & refutatus. Primum autem opponit cum, cum alio:
vni opinionio nes proponit. Et patet, in qd. sit & in qd.
non sit respiratione. Tercio opinionio nes q. uis cum de respiratione
opponit, & Anaxagoras ac Diogenes refutat. Postremo de
mortalitate Iulianus refutat.

Ad hoc. Vnde? Cum in fine prioris tractatus dixit Aetius, si
ligamentum parietis videretur esse, quod refrigerat in aëre lib. fuit:
in principio statim huius tractatus eius diligenter contem-
platus. Hic me causam specul. h. patet. Cum refrigerat in plerisq.
aëre lib. cu sit respiratione, & ea diligenter est perperam & in-
dam. Nam de respiratione naturalis & physici aut in lib. aut
non recte voluerunt. Nam q. ea tradiderunt primo
de eius fine, & cum aëre lib. data sit, vel quo nihil dixerunt,
vel non recte de insensibilibus agerunt, & consideratis
causis & specijs affectionib. utrum q. respirant. Et
de primo subiecto non beneauerunt. Vnde in aëre lib.
spirare putant, & aëre lib. quatenus aëre respiratione inesse
causauerunt, q. tamen falsum est. Cum ergo tam lib.
de sunt aliorum preceptiones, diligenter & primo glori-
loco ac pariter tunc sunt, ut ab eis tamē aëre lib.
videtur.

De lib. & r. Cognito ordine, quod de Respiratione de cau-
sa est, cum lib. naturalium plerorum opinionio nes exami-
nat Aetius, de subiecto Respirationis, in qd. na videt, &
in qd. non videt agit, ut non ne de aëre lib. ma-
gis innotescat, sed et firmius, q. dictum est, aëre lib.
non est primum respirationis subiectum.

Primum

primum ergo sensib quibz respiciuntur. Alii qd omnes animales
pulmonem habent respirant. Sed in his dissimilis obse-
ratur. Minus n. respirant, & respirare indigent, q. pulmo-
nem aut sine sanguine aut frigore sanguinis privati sunt.
habent: ejusmodi sunt animales, q. frigidos & con-
vulsos habent pulmonem. Huiusmodi n. animalia respi-
rant sine vitæ detrimento & salvis corporis partibus in-
tacta possunt: quædam sunt animalia q. omnia pariter
ut missum ranae genus & testudines, tum tri-
tæ sine mures fluviatiles, tum aquatiles. Alii n.
aut hinc aut ex inversa vivere possunt. quidam q. san-
guinem pulmones pp. ~~at~~ frigorem sanguinis privati
caloris habent & sup. contrivitatem & frigidos calidius
eis sunt receptis distinctis in q. permanere possunt
tamen respirant tum testudines, quædam alia id genus
animalia indigent, necesse est ut, si q. in hoc tempo-
re sub aqua in quodam continetur, & respirare prohibet
tamen n. suffocantur q. aquam ad nativum calorem re-
frigerant ut pisces ranae natiuntur: sed testudi-
num animalium modo respirant: magis a. respirant
& respirare indigent q. pulmonem sanguinis privati
tamen habent. Cum n. sanguis volubilis sit nativ-
us caloris, ubi is abundat, et plus caloris esse necessi-
est, q. citius respirare & refrigerare et indiget.
Postremo patet: ne q. pulmonem non habent
animalia, nec respirare, nec respirare indigent.
Hæc q. dicta sunt, penitus hæc divisione compleri
proferimus: q. animalia vel pulmonem, n. habent

Tertia; J. De Primocordia futura in postmodum hujus
capitis portum reservata, A. naxagorae opinio res refutata
Quod. inodes. Item a. cor docendi: De a. falsitate tra
su modo docendi etiam refutandum. Et quoniam de vob. agi
q. refutatio tali argutorum comprehenditur. Quicquid ergo
tra in i. tractum partem condant. Dicitur alio modo dicitur
ra est vitiosa. Atq. Anaxagorae atq. Democriti & Diag
nos. et respiciendo partes tra in vob. partibus respiciendis ac
commodati sunt. Ergo est vitiosa. Minor pars quoniam
spirationis dicitur sunt partes: una exaro & exspiratio,
altera uo uo x & inspiratio: sed ipsi tractum dicitur
Inspiratio & nihil de exspiratio, nec sunt etiam quod de
exspiratio dicitur, cum tractum manifestum sit, quod in vob.
respirationibus. huc sit necessitate, ut dicitur inspirant, aliter
exspirant. Si ergo pisces de respirant aquam, necessi
est ut aërem exspirant. Sed hoc simul fieri non potest, Nam
vel aqua in se dicitur ingressum aëris sibi occurrentis,
vel contrarij motus simul essent, quod fieri non potest.

Et la. o. l. J. De et in modo docendi abirenti.
quod contraria videtur simul inesse statuerunt. Nam si
aquam amittunt & per brachias aërem inspirant,
tunc simul inspirant & exspirant. Sed nihil potest simul
inspirare & exspirare, cum hi motus in la. se sunt con
trarij. Ergo pisces attrahendo & amittendo aquam
non respirant: Unde perspicuum est, istos non recte
In Respirato docuisse.

De et

esse in anima. Sed resolutio est a falsitate, q. primo ex-
narratum ex praecedentibus. conclusio hoc arguit. Quicquid
animal non respicitur, et quicquid non respicitur. Nihil
est, sed oia respicientia sunt ex se et sunt respicientia.
At nullus piscis potest respicere: ut ex praecedentibus patet.
Ergo nullus piscis potest respicere.

Et dicitur. Sed speciationem modum respirationis, q. fuit
per retractionem aëris, falsum est. Quicquid plures arguit,
quorum primum est. Quicquid arteriam non habuit,
et aërem ora attrahere nequeunt. Piscis non habuit
arteriam. Ergo non possunt ora aërem attrahere. Minor
confirmatur tribus rationibus. 1. minor. Quicquid non habuit
pulmonem, et nec arteriam habuit, cum arteria sit per
pulmonem. At piscis non habuit pulmonem, ut videtur
manifestum. Ergo piscis non habuit arteriam. 2.

Quicquid nostrum ora annexum habuit, et non fuit
arteriam, aut instrumentum aëri attrahere de aëre.
Sed non. Nam si navis piscinis aërem attraheret,
et, in relijs etiam animalibus attraheret, q. tunc non
fieri manifestum est. At piscis nostrum habuit ora
annexum. Ergo piscis et aërem non attrahunt,
neq. arteriam habuit, aut instrumentum aëri attrahere de aëre.

Sed non. Nam ex supra. Alterum arguitur est. Quicquid
animal aërem in aqua attrahunt, et extra aquam
attrahunt aërem manifestum, et extra aquam vivunt.

Sed piscis extra aquam aërem non attrahunt, neq.
vivunt. Ergo piscis in aqua aërem non attrahunt.

Et dicitur. Tercium arguitur. In oib. animalibus respici-
unt et respiciunt, per aliquam consensum modum, ut retollunt

& respirant: sicut in herb. videtur. licet. quod si aërem
spirant & pectus extollat, si respirant continentur. At in
ceteris nullus huiusmodi motus apparet, sed in huius
de his branchiis totum videtur: in terra & sic
pitant quodam, nulla tamen pars mundi videtur. Et pisces
nec inspirant nec expirant.

Et de hoc J. V. arguitur: in orb. respirantibus. si suffocant
bulla quodam in aqua superficiali apparet. In piscibus a.
huiusmodi bulla, et si distinctissima sub aqua respirant
non apparet. Et pisces non respirant, nec illam aërem
Christophorus affirmavit. Major inclinat quod illarum bullarum
locum. Nam in his aërib. aëre inspirant, & suffocatio:
non expellit, ac superficiali aqua ubi bulla respiciunt
sicut manifestum est in or. aqua, si quod in aëre spi-
ritum immittat, & bulla quodam dicuntur. Ex suffocatione
a. aërium tales bullas existere perspicuum est, si quod respi-
rantes vel ranae, vel similia atque aëre distinctus in quibus
sunt sub aqua detrahet, ut suffocantur. Tunc in bulla quod
in illa aqua parte respiciunt.

Orde 2. de hoc J. V. arguitur. Si pisces respirant in
spirando & respirando aërem, & circa os piscium in
aqua inest, et huius & alia aëria in aqua respirant
sunt: nam & huius aërem attrahunt, & circa os respiciunt.
Atque huius & cetera aëria non sunt in aqua respirant
ut circumstantibus aërem attrahant. Et nec pisces

et hoc J. V. de hoc J. V. arguitur si pisces in aqua
spirant ut modo ut aërem attrahant, et opte
aërem respirant & aërem attrahant suffocant. Atque
aquam pisces non sunt respirant nec aërem attrahant,
sed suffocant & interant. Ergo nec in aqua respi-
rant, et aërem attrahant.

Ar

[illegible][illegible]

CAPUT II

Quicquid non recte docuit, id vel in methodo & do-
cendo aberravit, vitiosamque habuit suam viam formam.
vel in materia fallitur, & non recte de re sentit,
de qua alios instituit conari: vel & in forma & in
materia disciplina fallunt, idque in se sunt fugientes.
Cum igitur Aristoteles in fine praecedentis Capitis ostendit
Democriti opinionem de Respiratoria vitiosam habere
formam, in principio huius Capitis quod prima
eius est pars, nam de tractationis falsam esse stat.
& probat. Et aliam proponit, & refutat de Respiratoria
opinionem, quae a Platone in Timaeo est exposita.
Nectio quoque hanc opinionem defendi posse videtur probat.
facit, ubi rursus aliam quendam Platonem,
quos non videt, sententiam adducit.

De De I Principio Aristoteles demonstrat Democriti
opinionem falsam, non per mathematicam I. quia novam
causam mortis animalium non adducit: Si enim nova sunt
quae supra sunt dicta, ut caetera sunt nota, non oia
animalia respirant, & proinde mortis causa non est in respi-
ratione. sed si in se per continuationis compressionem
animalia moriuntur, in solis respirantibus. id novum
est: reliqua a hoc modo non favent.

De Alio I Aristoteles quia respirantia animalia per dispositam
causam non respirant, periculum est ut quod, quod
de sensibus in respirator ab eis. Sphincteri per. Videtur
namque quod in aestate, quod tanto magis calidius
sunt, tanto magis indigent respirare, & de
frequentius respirant, si externus aer sit calidus.
si vero circumstantis aer frigidus fuerit, & in se
in animalibus sit refrigeratus, calorem animalis, minus

nascitur et saepius respirare, et si corpus constringatur &
 costringatur: Sed secundum Democriti opinionem frequentius
 oportet respirare, si corpus aethere frigore costringitur.
 Nam quod plus fuerit coactum, magis minuta corporis
 laetitia est. Ad quam extensionem inspectionem in
 respiratio est necessaria. Cum igitur contrarium ducatur,
 & si calidum multum aer ad naturam est, animalia magis
 inspirare indigent, & non sit animalia quae respirant, ali-
 quando inspirare & aliquando expirare ut coherere.
 Explicandum est, quod refrigeratio per respirant. Quanto
 calidiora sunt, tanto frequentius inspirant &
 quanto frequentius inspirant, tanto magis refrigerationem
 indigent, quia tum flammam & coherens facit ignem
 super ignem. & refrigeratio per respirant animalia
 & falsa est respiratio ea a Democrito tradita.
 Et de eo postquam tres superiores capitula de respiratio-
 nis opposita opiniones refutatae sunt: nunc in ista huius
 Capituli parte pergit Aristoteles ad aliarum refutationem,
 quam a Platone in Timaeo descripta est prior
 loco praenotat. Fuit autem Platoni de Respiratione
 haec sententia, quod Respirationis fiat per orbem aeris
 agitationem: ut cum aer per calorem ex animali per
 os expellitur, & rutilum aliquid contrahit, ut cum ducit:
 tum aerem per os & membra carminum intrare &
 sic respirationem fieri. Haec opinio Aristotelem
 reprobavit, id est per modum solentis. Non enim plene quae
 causa sit Respirationis in istis animalibus quae respirant,
 indicat: sed per quod ea sit respirationis in perfectis
 & perfectioribus animalibus respondet. Quia autem fiat in
 animalibus imperfectis, non declarat an rotas, an alia

¶ pp aliam causam accidat. Si enim sola gradiente aëriali
respirant, oportet eam adferre, cum illa sola respi-
rant. Si a. a. h. et respirant, sed alius sit horum
inspirationis modus, eandem huius diffinitionis
indicari oportet, imo explicari debet, ob quam
cum omnia animalia respirant.

¶ Et de hac opinione sapienter pp falsi-
tatem. Primo in falsa & subverta atq. effusa est,
atq. contradiens, sola gradiente aëriali respirant.

Nam dixit Plato. Si aër intra aërial sit minus
calidus, extra per os effulli, & tunc aërem q. corpus
circumstat per os, & rivas ac contadas carnes
moderati ad eundem locum, in quo alter erat calidus
i. q. pp ut valium prohibeat, & tunc dicitur fieri
quandiu vivunt animalia, & quam diu hoc fit,
et animalia vivunt. Hoc a. f. non p. Nam
is aër q. exit, alterum q. intrat impedit, ut ita
vel valium dicitur naturat, vel dicitur contrarij
motus in eodem finem statuant, quorum
utrumq. absurdum est.

¶ Respondeo. De hoc falsum est hoc modo: q.
hæc res respiratio sine inspiratione prius in aëriali
libus quædam inspiratione, cum tunc hoc falsum sit.

Nam respiratio sine inspiratione & inspiratione viles sunt
omne quædam sunt, & altera subvertit alteram.

Mors a. & vita sunt contraria & contrarij sunt
mutib. sed apparet quod moriantia ultimos
respirant, & ep. vivuntia prius inspirant nati ad
& su. inspiratione in aëriali. antequam dicitur inspiratione.

¶ Et de hoc. Tertio novus inspirationis modus
hoc modo non exponitur, imo nullus respi-
ris finis indicatur. Nam q. ita sentimur, &

Respiratio loquimur, q. calidum & atque fons una cum suis
partibus. Inspiratio & inspiratio atque insit. Cum
in praecipua mortis & vitae sunt causa in animalibus.
Quandam n. respirantia animalia inspirant & expi-
rant possunt, tam cum vivunt, & cum pri-
mum hoc facere nati sunt, interunt & moriuntur,
ut respiratio in ipso casu non insit.

De 3. Altorum 3. Quarto Platonis opinio instat
ab absurdo. Fieri n. non potest, ut nos aerem
per os intrare & exire fugiat, & respiciamus, quod
fessus & raras aëres carnes intrat atque exeat.
Academici n. an exterior aer sit calidus
vel frigidus, aut moderate vel exstat, quod argo
non sentiriemus, si in ipsum corpus intraret,
& calidus rursus exiret.

Altorum 3. 3. Quinto Astrucii testimonio sumus.
Dicit n. calidi respirant non introitum h. e.
calidum aerem inspirant, cum tamen sumus
contrarium testem. Manifestum n. est, id quod
inspirant esse frigidum, & quod expirant esse cali-
dum. imo si calidum inspirant, tunc aëria
trahendo id rursus expirant. Cum ingredierentur
non satis refrigerata per, itaque spiritus sapienter
quandam, & quod aëre inspiratus calidior fuerit,
eo sapienter respirant aëria.

De 4. Altorum 4. Con in refutatione Iulii Platonis
inter alia dictum est, Platonem nihil de fine re-
spirantis tractasse, obijci possit. imo non finem
respirantis explicasse, quod statuit, calido aëre inspirato,
nativum calidum nutrire. Ad hanc objectionem

in tacta huius capitis parte. Et Actus, & simul solum
refutat sententiam, quod a cal respirations nutriti. Ex
stimulant, sed quorum haec fuerit opinio non
fecit. Ex libri tamen de Sanguine cap. 5. Speculum
et Pythagoras ita sentisse. Primum nego
sententiam esse inest, quod nulli statuerunt, et
spiritum fieri per nutrimentum, ut calor nativus
est respirator conservator & nutritor. Nam inter
num calidum & ignem nutriti spiritus quod ex nutri-
mento respiratur, sicut ignis nutritur & conservatur
adjectione dehalationis, quod inflammatus per. Ut si
calorem addeat igni, id perlatum in fumum
conducitur & in quodam ignem conservatur.

Tabula Vae I. Sed haec opinionem refu-
tat bifariam. Primum solum modo, quod sunt
prioras opiniones fuerunt refutatae, quod in-
funda non est. Dicitur enim animalia nativum habent
calorem, idcirco istum calorem respirator vel
aliquo respirator simili conservari oportere.
Atque in eo quod non respirant, istum non vident
Ex quo pro respiratore calor nativus non conser-
vatur.

Tabula VI. De testimonio sensuum, quod
fictum placet, si calidum ex spiritu dicitur
inspirato fieri dicatur. Manifestum non apparet.
Si nutrimentum assumat, quod calor ex nutri-
mento generetur, & ex nutrimento tanquam contra-
rium calido agitatur. Si vero animal non nutritur,
atque semper aerem inspirat: nunquam fumum ca-
lidiorem, sed potius refrigeratum, & fundum interit.

Caput

CAPUT III.

Hoc Capite postrema natura naturae et horum de Respi-
ron opinio, q. est Empedocles commemorat et refellit.
Primum a. or. et, non nisi Empedocles, de Respi-
ron de causa, q. q. omisit in or. et, ita ipse
opinio de suis natib. prolixè commemorat. Tercio
falsa esse demonstrat.

Ad 1. 2. principio proponit: aliam ad huc
esse et Respiro opinionem Empedocles, sed nam
et in lagrum non esse per tres causas. 1. q. n.
applicat finem Respiro, et q. de subiecto re:
Spiro non volat, nec exhalat, utrum oia aia
hi respirant nec no. Si q. tunc hi respirant,
an reliqua Respiro constituant, et quomodo in ip
calor nativus refrigeret.

Ad 2. 3. Tercio q. non nisi in
instrumento Respirois tractat, Nam de p. so:
lum Respiro, q. per naves fit, dissolvit, et
si de Respirois instrumentis se ager arbit
tratur. ius hoc præcipuum Respirois Instru-
mentum esse opinatur, cum tamen res Instru-
menti duplex sit Respiro: Altera per arteria
et p. naves, altera per naves, inter quas illa est
prima et præcipua. Nam Respiro q. fit per naves,
non est sicut Respiro q. fit per arteriam, cum
aer inspiratus ad arteriam transnat: q. nato n.
per arteriam, p. esse sicut illa q. est per naves.
De Respiro q. est per naves, postunt autem
cavari et licet nulla fiat per naves respiratio,
nihil tamen animalia patiunt: si v. Respiro
Respiro per arteriam, moriunt, et in strage.
Cuius manifestum est. Huius a. et c. et.
q. nam Respiro nã utiq. ad duos fines,
ad vitam et ad otiosum: itaq. plura animalia
otiosum, quamvis alia citiq. alia tardiq. otiosum
+

participant, ut alibi clatius, nempe lib. 2. de Sensu cap.
5. est appositum: sed respiratio per cutem
uno tantum fine utitur, nempe ad vitam conser-
vandam. Unde apparet, primum & principium
respirationis instrumentum esse cutem, itaque ad
principium respirationis finem pertinere.
Vide & 3. de Dom. Libertate q. postea, utrum
Empedocles recte ab Aristotele vituperetur: hoc loco de suis ipsis
verbis. qd. de Respiratione dixit, patet. Initio a. Initium
eorum proponit, & versus ipsos recitat. Dixit igitur Emp.
doctus, inspirantem & expirantem in animalibus fieri, q. in illorum
corporibus sunt vasa, sanguinaria in se continuata, cum
quibus utriusque sunt, non plane tamen sunt sanguinis;
habent a. meatus quosdam per quos unus corpus
externum & circumfusum aerem attingentes, & corpo-
ris partes sunt angustiores, ut inde exire nequeat, &
aeris maiores ac ampliores, ut facili per eos ingredi
& egredi possit. Quia v. sanguis coloris & spiritus
semper ad superiores quam ad inferiores partes ferri
solet, illius motum inspirationem & expirationem fieri.
Si n. aer exorsum movetur, valua q. aperit loca
q. prius occupaverat, per tamen illos meatus ad re-
plenda circumfusum aerem ingredi, & tunc aia.
lia inspirant. Si v. sursum ferat sanguis, obstantem
pellat aerem, cum foras exiret, & sic vacantes ex-
pirant. Quod & apto & similitudine Clepsidra illu-
strat. Est a. Clepsidra vas quoddam acutum &
testaceum, quo hostis adhuc in hortis irrigantibus
utitur, q. angustum est os, in apertum longior
Collu

collo, & finem latum, crassis foraminib. p[ro]vidum.
Si q[ui]s sup[er] tale nas ora obstruato, vel digitis compresso
in aquam immergat, par inferiora foramina nihil
prosp[er]us aqua recipit. Air n[on] n[on] par os sup[er]ius
obstruunt, nec par inferiora foramina q[uod] aqua obstru-
unt, dicit p[ro]t, & suo corpora intera in totum primo
loco isto manent. Si v[er]o, aperiat, & air exeat,
aqua inferi par foramina ingredit[ur] usq[ue] illud sta-
tim replet: & rursus ora nas obstruato, aqua in eo
manet, licet q[uod] intus in a[er]e continet. Aquam
non ingredit[ur], nec valium relinquat, q[uod] n[on] fieret,
cum nec par sup[er]ius os obstruunt, nec par inferiora
aqua repleta foramina a[er]e intrata qu[od]at. Aperto a-
ero, statim aqua p[ro]statim affluit, & a[er] in a[er]is locum
suo cedit. Eodem modo affluente & refluxente sanguine
in a[er]alium venis inspi[ri]orum & expi[ri]orum fieri voluit
Empedocles. Ut n[on] aqua in Clapeytrum illabente
a[er]em ingredit[ur], & a[er]e immisto, exit aqua: ita sangui-
ne ad portas sup[er]iores in venis conu[er]to, usq[ue] re-
pleta, expellit a[er]em, inde expiratio. Quod d[icitur]
a lato sanguine in valvas illas fectis int[er] a[er]em
illabit, unde inspiratio v[er]it.

Idem I Hanc a fuisse Empedoclis & Leppior
futura, ip[s]ius carminib. p[ro]bat p[ro]t. Empedoclem n[on]
carminib. suam p[ro]t[er]am descripsisse, Cicero ut in libro
de Amicitia testat[ur], cum n[on]t. Ap[er]iguntur d[icitur]
quandam d[icitur], carminib. Graecis vaticinatu[m] p[ro]fuit.

In

In his a. Empedocles de respiracione carminibus. primum
huius opinio ponitur in hunc modum. In oib. animalibus
la carminibus, vana & praesentia ea q. sunt circa naves
sanguinis capata non sunt, & extrinsecus neq. ad ult.
ma, & extrinsecus corporis coarctatas eas spe
tando aere, foramina a. indiq. habent indig. tam
parva, ut sanguis extrinsecus & extrinsecus non possit
aer v. tam per naves, quam per ista ostificia in-
tra possit. Itaq. si sanguis q. semper movetur
ascendit, aer in eius locum succedit & animalia in-
spirant: si v. iterum tumet & attrahit sanguis
atq. descendit, aer & spiritus, & aëantes aspirant.
wordp. o. l. a. v. Illustrat. similit. quae Clapsydra
petra. in Clapsydra aëream, si similit. hostes &
Colonarias suas herbas ea irrigare velit, manu a
superum eius os huiusmodi, nulla aqua ingredi
aer in Clapsydra inclusus, ingressum aquae impedit
Digitis a. remotis, & aëre extrinsecus, aqua statim
intrat. Si v. ingressa est, & os rursus movetur
obstruat, tam diu in vasa maneat & non affluit,
quantum manu obstruat, cum aer & spiritus in-
gressi maneat. Aperto a. ostificio aqua statim af-
fluit. Sic et vana ostificia & manib. perforata,
q. sanguinem continent, quantum is non movetur
aerum recipiunt, nec mittunt. Si v. suus
sanguis per vana foramina foras, in eius locum
aer succedit, qui fluctus a ventis impulsus,

fitq.
J

fity inspiratio. Sin sursum fuerit sanguis, airo repellat
fit expiratio. Atq. h. m. Empedocles Respiror
fati cepit...

¶ Tercio hac opinio Empedocli est
falsa iniqua. Respirant n. animalia vel per arteriam
os & nates simul, vel per arteriam & os, sed n.
per nates. Quod si aigo Empedocles de Respiror
per arteriam loqr. ut sensum p. viliis man.
fatis contraria statuit. Ipsi n. inspirati airo
vult, si sanguis in vasis retrocedat, & passus
comprimat, expirati a. si retrocedat attollat
& sanguis ascendant, cum tamen manifestu' airo
inspirat si pulmo & passus attollat. Expirat a.
& repellat, si passus comprimatur & costringatur,
non sicut ac in officinis aratorum & ferratorum
in foliis dunt. Si n. tollatur & recedat, airo
ingreditur: si comprimatur & costringatur, airo
reperit. Quamvis hoc intereat, quod in foliis
non ex una radumq. parte airo ingreditur & apit.
sed intrat per foramen quod in aesto conspicitur,
exit a. per extremam fistulam anterioris canalis.
In aia lib. a. respirantib. eadem pars, nam pa appa
arteria, & inspirationis & expirationis instrumen-
tum est.

¶ Si v. de Respiror per nates loqr. non
solum non de vniu animalium respiror loqr. sed
et nam tm attingit, q. minus est p. p. t. imo
falsum ponit Respiror p. p. t. Non n. per nates
ad pulmonem & passus recedat airo, q. per nates ingreditur,
sed

Et de 2. primum quod ex superioribus tractat^{ur} est:
 patet, est nitas caloris nites. Cum n. aures sit forma
 substantialis, & habitus sui principium vivens atq. vite,
 sumptus cum calore est conjunctus. Nam sine quo
 aures non pot. operari, id ad vitam est nritum. At sine
 calore aures non pot. operari, cum ignis & calor oia par-
 ficiat. Ergo calor ad vitam est nritus. Minor
 est manifesta ex superioribus. Sine quo n. aures non
 pot. nutrire, sine eo non pot. operari: signum nritico
 primum est ut opus. At sine calore non pot. nu-
 triri, cum alimentum a parati & conloq. nrit sit,
 & sine calore non fit. Ergo sine calore aures non pot.
 operari.

Ad id ex 2. 2. scilicet quod nritus est locus
 & prima facies caloris nritivi. Est a. calor in no-
 primo corporis loco, & prima illius loci pars, in qua
 nritivus aures primo collocatus est. Is porro locus est
 medius inter eam partem, p. quam cib. accipit sui os
 & eam qua cibi reliqua & excrementa sapientur sui
 ventrem. Prima a. nritivi loci pars in aia lib. q. sa-
 guinem non habent, nritio valet, in q. a. q. hnt
 cor &c. Hanc a. primam esse nritivis atq. sctam
 pbat hoc argto. Ubi cibis & nritivum, ex quo hnt
 oia partes pignur hnt nritivum & sustentant primo
 ponit, ibi at nritivus aures, nritq. nritum calor na-
 tivit primo collocatus est. At in corde cib. illo, q.

et sanguis primam suam solum habet. Ergo in
corde est nutritus animus primo et collocatus.
Minor confirmat. Ubi principium et est vnam
ibi sanguis primo et collocatus. nam sanguis
ita dicitur a natura fabricatus sunt, ut illius q. nata
quidam sunt & lactacula. At in corde principium
est vnam, si naturam natura dicitur
fuerit. Non in per cor, si est per coram in mente
transiunt, sed ex eo ois pascunt, siq. tang. prin-
cipio & fontem annexa sunt, ut ex anatomia
corporum incisionibus clari patet. Ergo in corde
prima et sanguinis sicut.

Ita ut & tunc ex separatione, tunc
ex lib: 2 de the cap: 3 T. 31 dicitur, quod sunt
pbat id q. paulo ante dicitur et, cum oia
calore operati & tunc solum pbatum calorem
nutritivum efficiat. Huius n. rei causa est, q.
coram aq. plus & facultates sunt nutritiva nullo
modo nra possunt, qm in libris de the et dicitur
cum pbat nutritum absolute vnam: pbat calorem
nro modo vnam dicitur. Huius n. rei vis
sunt in sito & nativo calore opa sua dicitur nra, quod
dicitur nam nra in calorem ita inuit, sicut
flamma in succensis carbonibus. nra solit.

Quod dicitur pbatum q. supra et est dispositum
& huius vna assumit et est dispositum inuitus ignis
sed calorem nativi, quod naturas pbat ignis aptum

Huius n.

Hic n. calor vel interit ex loc distinctione, vel ma-
 paretur marcoris & exiccationis. Contrictio a. a contrarijs
 ff. de sep. si externum exallans frigus calorem corrumpit,
 & bifariam remota solat, vel diminutione caloris, si
 frigus calorem dissipat, & vniuersus aut in toto fit ma-
 lus corpori, cum vehementissimum gale humidum, &
 caloris est pabulum costringit, & ad nutriendum
 ineptum reddit: aut in partib. si plagues, alijq. vis i-
 gnis annis & instrumentis aiatum in partes secat,
 ubi calor ab externo frigore destruitur & consumitur.
 Cuius est: vel amplius caloris, si externo frigore
 calor concluditur, & auctus humidum statim consumit,
 ut sufficiens nutriendum ipse se ipsum per acci-
 dens interumat, in quo frigus consequitur, & intensius
 violentus & contra naturam, & tum vob. aiatibus tum
 in animis totis est. Nam ligna q. accenduntur
 si externus aer sit valde frigidus, tam luculentius
 non ardeant, quam si astatibus caloris sint exiccata,
 siq. accensa in partes rumpuntur, ignis destruitur.
 Item si in lignis vniuersus formis continetur flammam,
 na restringitur & lignum non continuit.

H. 3. vapores. Marcor & exiccatio ex mi-
 nio calore consumit naturam calorem. Porro n.
 calor humorum & nutrimentum superat, cito or-
 consumitur & ipse perit, nam est in se frigus & co-
 trarium, sed p. exiccationem & vis opiam nutrimenti.
 eode. ara. nec. postquam quod ex superiorib.
 assisat & consumit caloris nativi. Is n. consumitur,

De integritate manat, praefationem in. de perfectione nota
reut q. refrigerationem, q. refrigerata finis est re-
spiracionis, & quia hoc in loco praecipue agit.
Unde J. D. Cum refrigerationis in animalibus praecipue
finis sit refrigeratio nativi caloris, in eis scilicet, qui
is refrigeratur, nihil ut de respiratio haberi potest.
Si n. alius est refrigerandi, motus in eis. an-
imalibus, frigus aut respiratio. Si v. in alijs insity
calor respirator, in alijs alio modo refrigeratur, huius
distinctionis causa investiganda est. Praecipue
priori loco de refrigeratione locat, & quod in
vitis animalium, quod calor coadunat & interve-
nit. Distinguit a. animalia h. m. q. alia sunt
aquatica, alia terrestria, & alia sanguinea & h.
fuit, alia sanguinem habent. & alia sunt pa-
ra alia majora. alia longiora breviora alia di-
stinctionis vita. Secum habet ipsa distinctionem
in eis huius capitis parte agit de refrigerato-
caloris in ip. animalibus q. sanguinem carent & pro-
ponit. Cum natura sit animalium quanta sunt
animalia totum in q. d. agunt, & alia in aquis
alia in terra vivunt, sunt scilicet q. quantitates
ut alia sunt parva alia majora. sunt etiam
qualitativa, ut alia sanguinem habent alia
non habent sine aquatica sine terranea si parva
& sanguinea sunt, in ipsis nativis calor satis suffi-
ciat ut eis stant ante vel aqua refrigeratur, &
prohibent, ne calor in ipsis deficiat. Cum n. pa-
rim

nam in ipsis sit calor per exilitatem & ignem et
refrigerium desiderant, & longioris sunt vite, pro
quod utramque partem pariter indigent incrementi in di-
minutione, ut & ignem, necesse refrigerationem facile
conferant. Rursus pariter refrigerium constituit, statim
intermittit. Quia & Quia & sanguis sunt, ut
infusa, quod omnia sanguinem in habent & virtus est, in
vires, ad sui innati caloris consumptionem, in
tantum contactu continetur aqua vel aeris in-
ferat, sed et particulam sub septo transeunt & infusa
habent, in cuius cisterna multo minus brava & pal-
lida est tenuissima, per quam tanquam in partem
refrigerant. Cum in maiore in ipsis sit caloris copia
et quam virtus vivunt, maiores et refrigerio, &
in tantum externi contingunt corporis instigant:
hinc nunc a sunt apert, quod septimum annorum
completo solent, & ad bestiola quod stridorum vocant,
ut vasa, scabari & cicada.

Quia & Quia & spiritum & stridorum vocant,
non est spiritus, quo veluti anhelant & respirant,
Cum in suis septo transeunt in partem quod cor & spiritus
hinc non est in situ habent calorem & spiritum
quod alias extra, alias intra nuda, & hinc particulam
alias attolli, alias comprimere natus est. Cum in
spiritus extra nuda, particula attolli, cum intra
respirant, sicut in adultis quod respirant, pulmo
nuda, ut in spirum attollat in in spirum respirant:
& in piscibus brachia, si aquam attrahunt respirant,
si expellunt, attollunt: ita et spiritus & innatus
calor in illis infestis scissuras aperient respirant
& oculi eorum comprimendo aërem ingradientem com-
mo

raminis. auribus digitis impoſuerunt, & ab iſs attollerant,
 & auribus & digitis ſoni officiant, quia pallicula & membrana:
 na illius vicam praestant digitis.

na illius vicem praestant. Digi. Sci.
 Δα Vū D pūo dūiq pas sissimū aū in-
 gradū & calorem refrigerat, manifestum est in Ci-
 culis: q n. canora sunt, majora sunt caloris pra-
 ditae, et scissam habent membranam, & rari sunt
 q sub septo est transverso, quo s. per rari refrigerati
 quant: q a. mita sunt, rari frigidiores: idcirco
 nihil in q sub septo scissum apparet: ut et lib. 5
 de hyst. anat cap: 30 Colat.

4. hyst. anat. cap. 10. Col. 1.
 Et tot evener. & omnia subitari hoc in loco potest: utrum
 et aliquid aiat sine respirator vivens possit. Subjungit
 Arts huius rei probationem, & primum ostendit, quod aialia
 sine respirator vivens possint huc tot. Si aialia sanguis,
 ne praevia q. pulmonum & instrumentum respiratoris habent
 aliquando sine respirator vivente quaeant, et ad aia z
 lia q. pulmonum & respiratoris instrumentum non habent
 sine respirator vivente possint. Atq. aialia q. cum
 sanguine praevia, & instrumentum respiratoris &
 pulmonum frangimus ac concavimus panem sanguis:
 inis habentia sunt aliquando sine respirator vivente.
 Ergo et ad aialia, q. pulmonum & respiratoris instrumentum
 non habent sine respirator vivente quaeant.

Minor Lacus. Primum quia in alicuius partibus
habent sanguinem, & vitam tunc calorem, nec
magnum refrigerationem recipiunt. Sed quia putres
eodem fimo positi & conlati sunt, non modo multum
refrigerantes aëris recipere, sed et diu retinere, &
si longo tempore sine respiro vivere possunt.

Tertio, non semper tamen sine respirato videtur
valent, sed tantum ubi receptus ad refrigerationem.

non sufficit, & si non alius inspirant, suffolantur.
et cum calor natuscat a dicitur non est.
Suffocatio n. quia aiantes moriuntur per inopia
refrigeris parvos muros & dicitur aptat
suffocatio est indicium.

Et si & dicitur. Sed quod si praedictum est, in ista
non respirant, et si per experientia praedictum aia
lunus in factum & in carum & apium. Haec n. bap
la in humores, q. non nimium est frigidus vel
calidus longo tempore vivere, & q. resonare put. q.
fuerat, si vel parum respirarent, crebrius n. spiritus
suffocatio n. erat.

Ad id & dicitur. Hi obijci possent: Si ista in ista
aialia non respirant, cur igitur parum in humore
de fets, et non parum per respirant, sed q. nimium
humor, si distinctus fuerint in liquore, per particula
& partem qua respirat intrat, et suffocatur. Quod
verum est in istis speciebus, q. non nimium moritur
videtur, si tamen calido cinere coarctant, vel in cali
diorum locum ponant, q. redierunt & resurgunt.
et non nimium ille humor in istis suffocatur.

De Cor. Tercio dicitur Aquatica pinguia
non respirant, qm extra aquam & in aere distincti
possunt vivere, quoniam sanguinis praedicta, et aqua
et nuda respirantia, ut pisces. Com. n. ha. aiantes
inopiam sanguinis parum caloris habent, et illi
calorem aie refrigerant per, ut in aialib. molli crusta
testis, cuiusmodi sunt corapi & polypi, & alia id gen
atue, n. tamen semper in aere vivere queunt, sed
tamen suffocant: siquidem in aere nullum tunc videntur.

in autum, & si calor aeris tandem planis attingit.
Cuius rei postremo opto specimen terrestrium (ta. 96.
Plinij lib. 4. cap. 57. ex Theophrasto tradit) demonstrat
quam aëria sine spiritus vitæ possit, quoniam illi neque aqua
neque aëri recipi videntur, sed tantum frigida terra
solam calor refrigerat, cum ex solida terra effluant
in qua vitæ non possunt, si respirarent. Ex 96.
v. manifestum est, quod aëria quæ pulmonum non
habent, planis non respirant: quæ pulmonum regionem
sanguinem præditum habent, minus respirant.
De 97. v. 8. Conclutio hæc est quædam præter huiusmodi capitis
partis, quæ in aëre, in ea traditum est, quæ in aëre
sanguinem non habent. calor refrigerat. Considerat, quod
id vel a continenti aëre, vel a circumfusa aqua fiat.
V. 9. v. 10. Tertia hæc est huiusmodi capitis pars,
quæ locat, quæ in aëre calor in aëre sanguinem habent.
Hic considerat & refrigerat. Cuiusmodi hæc refrigerat ab aliis.
modis fiat, vel per aërem vel per aquam in circum-
stantiam ut in sanguine. per receptum, primo loco
quo instrumento calor per aërem refrigerat, sine
quo instrumento aëre refrigerans recipi tradit
Hic, & inquit. Cuiusmodi aëria sanguinem & cor
habent, si aërem calor aëre refrigerat & pulmonem
is recipi respirando & inspirando, ut pulmo sit instrumentum
quo per aërem calor refrigerat.
De 98. v. 9. Non tamen via aëria quæ pulmonem
habent ejusdem sunt generis. Quædam enim in se
ipsis aëre generant, nam tamen in istis præparat
cujusmodi sunt primo cartilagineæ, quæ & spina
coram cartilagineam habent, & Græci οὐλὰν αἶσαν
Dapa

Itaque si oculos a splendor, quia nocte luit, q
extra se parantur: ~~ut~~ et alia dispersa, q vel sunt
alata, ut aves, vel sunt quadrupes ut testudines &
lacertae & serpentes: in q. vixit haec. ~~difficilis~~, q
aves pulmonem habent, ut & aures quadrupes
habet, sanguinem plenum, reliqua a pulmonem
habent plenum sanguinem & conductionem, pro m:
tore indigant respirare, ut prius est dictum.

Christus. ¶ Sed in solum ejusmodi animalia pro
pulsionem aerem attrahunt, quo insitum aerem refrigerant.
Verum alia adhuc sunt, q a Graecis & Persis utitur
vivuntia sunt, qm & in aqua & extra aquam vivunt
possunt, ut sunt hydrae serpentes aquatici, item
testudines laticaudae & anas, & coelestis, & laticaudae
marinae ac terranae, & vituli marini, aliaq in gurg.
q oia in terra & sicco parviunt & ibidem & for-
muntur. Sicut tamen tam in terra quam in aqua
vivunt, si tamen in aqua sunt, capita & ora extra
aquam extollunt, q respirare intigant confirmat.
Ora de. ¶ Expositis q aialib. sanguinem habent
q p pulmonem ad sui nativi caloris consumptionem & respi-
rationem aerem attrahunt: Nunc de pto toto q
aialib. q p aquam insitum suum calorem refri-
gerant. Habent a. Haec n. pro branchias aquam
hauriunt, naq insitum suum calorem refrigerant.
Habent a. branchias mixtas cartilagineas acutas,
item ora pedib. distincta, cujuscumq. se os gurg. piscis.
¶ n. pedes habere videtur, n. pedes habet, sed

utrumque branchijs pro alis, ut quoniam dicitur alas habent, ita
 pisces habent branchias. Estque minimum finis aiat, q. & pades
 habet & branchiam, q. Corelystaptr, & quo lib. & hyst.
 aiatum: rap: & hyst. Nullum a. aiat finis habet
 pulmonum & branchias. Pulmo n. est instrum, quo
 aër ad refrigerationem iuncti caloris attrahit, unde pulmo
 a. Ceratilis & Trispow q. respirat hunc, qom spiritum
 san. aërem recipit: branchia v. sunt frustum, q. aqua
 attrahit ad refrigerandum nativum calorem, & praesepit
 um, q. est circa Cor.

Ex. j. Quod a. nullum aiat finis habet
 branchias & pulmonum, p. h. m. Ad unum finis
 satis & uno frustum & una opatio. Frustra n. fit par
 plura, q. fit fieri par pauciora, & na. nihil facit frustra.
 Atq. refrigeratio est unius finis. E. ad unum satis & ad
 unum frustum, ut pulmones vel branchiae, & una opa-
 tio, ut vel attrahit aërem p. pulmones, vel aqua
 per branchias.

Ex. j. Quia dictum est: aiat lib. a. na. unum
 frustum ad unum finem esse satum, & non dicat p.
 frumentis ad unum finem uti, q. p. p. An non
 unum frumentum duplicem usum habere possit:
 & si hoc fieri p. t, cur non et duo frusta idem finis
 inferre possint. Ad hanc questionem p. h. t.
 postea q. eam aiaha uno vocant frustum ad duos
 fines uti, si illud frumentum sit Co. Sed p. p. r.
 unum cuiusq. finis frustum ad unum. v. g. & h. t.

plac finis acialis, quod sit & quidam confusus, & ut sit
nihilat nutrimento, ut a confuso indiget refri-
gerio. Unum tamen istud est iustum ad utrumque
finem, sicut et in alijs, sed partibus. Patet in yst.
Nam acialis, ut habet. lingua est utilis ad utrum-
que finem, namque ad discretionem saporum & ad insinua-
tionem san loquacum: sit et in acia lob. q. part.
nam habent nam uti & ad duo officia, primum
ad receptionem nutrimenti, & usque in digestionem, &
ad expirationem & inspirationem. Non tamen absol-
te. Cuius finis acialis in ut. acialis. In yst.
n. q. pulmonem non habent, & non respirant, os
quod usurpat ad recipiendum cibum: ad refrigerum
a usque in branchia. Et tamen spirationem iustam
motum refrigerantis usus est, paulo post dicit.
Hoc de lo. Nam dictum est, unum cor iustum
insiderit duob. officijs & duplici fini, quibus quid
sit, an simul utrumque minus assuevit. Ad hanc
questionem. R. At, aliter nullo & sit iusto unum
sine frustramentum ad duplicem finem, inspirationem
tamen & spirationem non differt, vel si unum, non tamen tempo-
re in finem insidit. Imo sciatia adhuc habet
iustitiam q. primum sicut & primum, utique finis
sustinet, & iust. At, na uno iusto ad duos fines
uti, tamen in impactu ad utrumque finem. Con-
sequens, non minus alia acialis non in partem
quod alio instrumentum frigens san humorem, & alio
instrumentum recipiunt. Quodvis n. cor sit
c. o
unum

[illegible]

P

proximum sustinet respirare vel costringit & per claudens
vel aperit. Si v. cibum sit inglutitus, rursus
aperit & dilatat, spiritusq. ad refrigerandum recipi-
ta de Exorta. In his porro animalibus q. non re-
spirant, nullum est hoc sustinens, quo calor totum
refrigeret & quo cibum recipiunt, sed per bronchias aqua
attrahunt & expellunt, qua calorem suum refrigerant.
Per os autem nutrimentum recipiunt. In illam tunc
arteriam, in quam cib. intrat, & ipsa lactes posuit.
Sed & nutrimentum & humor statim ad venter-
culum ac suum locum venit, itaq. statim nutri-
mentum recipiunt, atq. in ventrem oti propriis
quibus committunt, quia ventres habent alios ad
coferendum cibum. Contrarium quoniam accommodatos, aut
talas tunc ventres, ut nutrimentum contrarium
recipiant, qui hac conditione non insistant.

C A P I T U L U M V.
De omni supra dictum est, ea quae pulmonem non habent,
per se carere, & q. pulmonem habent, aquam ad
refrigerandum insiti caloris non adhibere, id saltem
esse obijci possit in ip. piscibus q. late aptant. Hinc
piscibus carere, & pulmonem habent, aquam
& meatu recipiunt. Ad hanc objectionem Respondetur
hoc Capite, rursus primo prout, & de se habent.
Postremo hanc & receptionem aquae in animalibus
lib. eam concludit.

πρὸς

¶ 2° 3° 4° 5° 6° 7° 8° 9° 10° 11° 12° 13° 14° 15° 16° 17° 18° 19° 20° 21° 22° 23° 24° 25° 26° 27° 28° 29° 30° 31° 32° 33° 34° 35° 36° 37° 38° 39° 40° 41° 42° 43° 44° 45° 46° 47° 48° 49° 50° 51° 52° 53° 54° 55° 56° 57° 58° 59° 60° 61° 62° 63° 64° 65° 66° 67° 68° 69° 70° 71° 72° 73° 74° 75° 76° 77° 78° 79° 80° 81° 82° 83° 84° 85° 86° 87° 88° 89° 90° 91° 92° 93° 94° 95° 96° 97° 98° 99° 100° 101° 102° 103° 104° 105° 106° 107° 108° 109° 110° 111° 112° 113° 114° 115° 116° 117° 118° 119° 120° 121° 122° 123° 124° 125° 126° 127° 128° 129° 130° 131° 132° 133° 134° 135° 136° 137° 138° 139° 140° 141° 142° 143° 144° 145° 146° 147° 148° 149° 150° 151° 152° 153° 154° 155° 156° 157° 158° 159° 160° 161° 162° 163° 164° 165° 166° 167° 168° 169° 170° 171° 172° 173° 174° 175° 176° 177° 178° 179° 180° 181° 182° 183° 184° 185° 186° 187° 188° 189° 190° 191° 192° 193° 194° 195° 196° 197° 198° 199° 200° 201° 202° 203° 204° 205° 206° 207° 208° 209° 210° 211° 212° 213° 214° 215° 216° 217° 218° 219° 220° 221° 222° 223° 224° 225° 226° 227° 228° 229° 230° 231° 232° 233° 234° 235° 236° 237° 238° 239° 240° 241° 242° 243° 244° 245° 246° 247° 248° 249° 250° 251° 252° 253° 254° 255° 256° 257° 258° 259° 260° 261° 262° 263° 264° 265° 266° 267° 268° 269° 270° 271° 272° 273° 274° 275° 276° 277° 278° 279° 280° 281° 282° 283° 284° 285° 286° 287° 288° 289° 290° 291° 292° 293° 294° 295° 296° 297° 298° 299° 300° 301° 302° 303° 304° 305° 306° 307° 308° 309° 310° 311° 312° 313° 314° 315° 316° 317° 318° 319° 320° 321° 322° 323° 324° 325° 326° 327° 328° 329° 330° 331° 332° 333° 334° 335° 336° 337° 338° 339° 340° 341° 342° 343° 344° 345° 346° 347° 348° 349° 350° 351° 352° 353° 354° 355° 356° 357° 358° 359° 360° 361° 362° 363° 364° 365° 366° 367° 368° 369° 370° 371° 372° 373° 374° 375° 376° 377° 378° 379° 380° 381° 382° 383° 384° 385° 386° 387° 388° 389° 390° 391° 392° 393° 394° 395° 396° 397° 398° 399° 400° 401° 402° 403° 404° 405° 406° 407° 408° 409° 410° 411° 412° 413° 414° 415° 416° 417° 418° 419° 420° 421° 422° 423° 424° 425° 426° 427° 428° 429° 430° 431° 432° 433° 434° 435° 436° 437° 438° 439° 440° 441° 442° 443° 444° 445° 446° 447° 448° 449° 450° 451° 452° 453° 454° 455° 456° 457° 458° 459° 460° 461° 462° 463° 464° 465° 466° 467° 468° 469° 470° 471° 472° 473° 474° 475° 476° 477° 478° 479° 480° 481° 482° 483° 484° 485° 486° 487° 488° 489° 490° 491° 492° 493° 494° 495° 496° 497° 498° 499° 500° 501° 502° 503° 504° 505° 506° 507° 508° 509° 510° 511° 512° 513° 514° 515° 516° 517° 518° 519° 520° 521° 522° 523° 524° 525° 526° 527° 528° 529° 530° 531° 532° 533° 534° 535° 536° 537° 538° 539° 540° 541° 542° 543° 544° 545° 546° 547° 548° 549° 550° 551° 552° 553° 554° 555° 556° 557° 558° 559° 560° 561° 562° 563° 564° 565° 566° 567° 568° 569° 570° 571° 572° 573° 574° 575° 576° 577° 578° 579° 580° 581° 582° 583° 584° 585° 586° 587° 588° 589° 590° 591° 592° 593° 594° 595° 596° 597° 598° 599° 600° 601° 602° 603° 604° 605° 606° 607° 608° 609° 610° 611° 612° 613° 614° 615° 616° 617° 618° 619° 620° 621° 622° 623° 624° 625° 626° 627° 628° 629° 630° 631° 632° 633° 634° 635° 636° 637° 638° 639° 640° 641° 642° 643° 644° 645° 646° 647° 648° 649° 650° 651° 652° 653° 654° 655° 656° 657° 658° 659° 660° 661° 662° 663° 664° 665° 666° 667° 668° 669° 670° 671° 672° 673° 674° 675° 676° 677° 678° 679° 680° 681° 682° 683° 684° 685° 686° 687° 688° 689° 690° 691° 692° 693° 694° 695° 696° 697° 698° 699° 700° 701° 702° 703° 704° 705° 706° 707° 708° 709° 710° 711° 712° 713° 714° 715° 716° 717° 718° 719° 720° 721° 722° 723° 724° 725° 726° 727° 728° 729° 730° 731° 732° 733° 734° 735° 736° 737° 738° 739° 740° 741° 742° 743° 744° 745° 746° 747° 748° 749° 750° 751° 752° 753° 754° 755° 756° 757° 758° 759° 760° 761° 762° 763° 764° 765° 766° 767° 768° 769° 770° 771° 772° 773° 774° 775° 776° 777° 778° 779° 780° 781° 782° 783° 784° 785° 786° 787° 788° 789° 790° 791° 792° 793° 794° 795° 796° 797° 798° 799° 800° 801° 802° 803° 804° 805° 806° 807° 808° 809° 810° 811° 812° 813° 814° 815° 816° 817° 818° 819° 820° 821° 822° 823° 824° 825° 826° 827° 828° 829° 830° 831° 832° 833° 834° 835° 836° 837° 838° 839° 840° 841° 842° 843° 844° 845° 846° 847° 848° 849° 850° 851° 852° 853° 854° 855° 856° 857° 858° 859° 860° 861° 862° 863° 864° 865° 866° 867° 868° 869° 870° 871° 872° 873° 874° 875° 876° 877° 878° 879° 880° 881° 882° 883° 884° 885° 886° 887° 888° 889° 890° 891° 892° 893° 894° 895° 896° 897° 898° 899° 900° 901° 902° 903° 904° 905° 906° 907° 908° 909° 910° 911° 912° 913° 914° 915° 916° 917° 918° 919° 920° 921° 922° 923° 924° 925° 926° 927° 928° 929° 930° 931° 932° 933° 934° 935° 936° 937° 938° 939° 940° 941° 942° 943° 944° 945° 946° 947° 948° 949° 950° 951° 952° 953° 954° 955° 956° 957° 958° 959° 960° 961° 962° 963° 964° 965° 966° 967° 968° 969° 970° 971° 972° 973° 974° 975° 976° 977° 978° 979° 980° 981° 982° 983° 984° 985° 986° 987° 988° 989° 990° 991° 992° 993° 994° 995° 996° 997° 998° 999° 1000°

alioquin. ¶ Quia ista obiectio dicitur de partibus, inquam
 q. falsum sit, q. pulmones habent per libellatorem. altera
 q. falsum sit, nullum autem simul aquam & aerem recipere.
 Ad utramque Arto R. Ad priorum quod in ipso
 cum dicitur Rata de Vor secundum eorum accipiendum
 et supra dictum. Verum n. est, q. ora q. pulmones
 careant aëria, & pedes non habeant. non tamen contra
 sagittam, q. ora aëria q. pedes careant, & pulmonem n.
 habeant. cum vitiosa huc sit universalis affirmatio
 ipso confesso in se ipsum, ut lib. 1. prior: analyt.
 cap. 2. dicitur. Ad posteriorum a. obiectio partem
 in ista huius Capitis parte continetur, supra non fuisse
 negatum, q. nullum autem simul aerem & aquam reci-
 piat, sed q. utrumque refrigerationis gratia se recipiat, &
 ipse libellator continetur, pisces Catarios simul aerem &
 aquam recipere nec negari, aquam refrigerationis gratia
 recipere. Hoc n. eis respirantibus accidit, q. pul-
 monem habent, quod a pulmonem habent &
 respirant, trib. rationibus perspicitur. primum n.
 Delphini q. ex se sunt pariter, ora extra aquam
 sublato ut aerem recipiant & respirant, dormientes,
 & ut statim respirant. Ut si quando rotas sub
 aqua involvant, ut inde se applicent navigantibus
 sub

sub aëre suffocantur & intereunt, propterea quod respirare non possunt. Tercio cum fumo concitati fugiunt in vada in qua piscium fistulae sunt spiritum continentem aut aërem misisti ad respirandum non mirum, tuncque exiliunt, ut plerumque vela navium transvolant vento auxilium, sicut Plinius lib. 9 cap. 8. Sine ut Aristoteles hic dicit, quod in summa maris aqua fluitant pro respiracione. Hoc Delphinorum et non asperius fit, de qua Plinius lib. 18 cap. 35 scribit, quod anguilla maris lasciviusulas praesagiant flatum, quod quia postea videntur, quod fieri non possat, nisi respirarent, & aërem recipiant.

Ad id quod dicitur postea nectantur et, Cetera refrigerantia cum aquam recipiunt, murem nova aqua rei cum adfertur, quod cum in tumore degant, si cibum & nutrimentum capiunt, non sit, simul aquam recipi, a qua non laedantur, per fistulam versus ram mittuntur & recipiunt. Quod non in ceteris piscibus per branchias fit, tota missio nis & rejectionis aquae, id in his praestat fistula.

Et respondet id quod dicitur a ista aetate per fistulam, refrigerantia cum aquam recipiant, sed cum cibo receptum mittant, confirmat per signum asperius a fistula. Si non ista fistula refrigerantia est data est, ad membrum aliq(uod) sanguinem praeditum plures & terminat, id est cor & pulmones. At non tendit ad huiusmodi aliq(uod) partem, sed ad cavatum in quo minimus est sanguinis & caloris. Et fistula non refrigerantia est data est, sed in propinquo est loco posita, ut aqua per os non a cibo recepta flatum versus per ram recipi queat.

ut asperius

CAPUT VI.

Quod vulgo notum, & sepius usurpatum est ab Arte, scire enim
rem per eas cognoscere, id tunc alijs in libris physicis, tunc
libris in hoc de Respiratione volumine, quo toti sumus & natura
philosofum finem imponit. Arte diligenter sagax. Cum igitur hanc
nunc de Subiecto & materia, in qua Respiratio fit, & Instru-
ctio & causa efficiens agitur, hoc Capite de forma aliam
& modo Respirationis, usque finis intermedium, quem
cujus vocant, dixerit, & est refrigeratio nativae caloris,
Scilicet quoniam hanc ab initio statim hujus Capitis Arte
ipse duas apud partes facit: quarum prior dicitur,
quo Refrigeratio fiat in animalibus. & pulmonem tunc
posterior quo calor per branchias refrigeratur.

¶ *De 1^a parte* Principio proponit Arte, quo ostendit
in qua de re velit agere, quod & hoc Capite notat in
eius tractatu de modo Respirationis infit caloris in ani-
malibus. & hunc ostendit sagax, ut primo dixerit de
animalibus. & respirant & pulmonem habent. Deinde
quod non respirant & branchias habent.

¶ *De 2^a parte* Post istam generalem speculationem
ait de quibus in prima hujus Capitis parte tractatu dicitur,
quod nimirum non sit in dicitur, cum ea animalia respi-
rant & pulmonem tunc, cum & animalia aliquoties sit
dictum, sed duas istas questiones explicatur sit.
1. primum quod animalia pulmonem habent
unde et cognoscitur, cum quod non habent. Altera
cum ea & pulmonem habent animalia ut respirant
indiget.

¶ *De 3^a parte* Al priorum questionum primo rone

Arte

Arts, q̄ aīalia pulmōnū habuunt p̄ calorē, idq̄ p̄bat
 h. m. Cūcūq̄ aīalia sūt p̄stantiora, ea p̄lūmōnū
 habuūt. At oīa aīalia calidiora sūt p̄stantiora. E.
 oīa aīalia calidiora habuūt pulmōnū. Assumptio Cōfir-
 ma? trib. trib. 1. Cūcūq̄ p̄stantiorum tūt aīum
 ea q̄uq̄ sūt in aīalib, sūt p̄stantiora in rob. aīalib sē
 p̄stantiora. Nam aīalia p̄ma sūt p̄stantiora
 plantis, q̄m p̄stantiorum habuūt aīum. Atq̄ calidiora
 p̄stantiorum tūt aīum, cū calor nihilulū q̄ sit
 ai, at aīum in calore & vita consistat, ut si p̄la or
 indicatū. E. calidiora aīalia sūt p̄stantiora.
 Ad n̄ 1. Sicut sūm aīalia sūt maiora, ea sūt
 p̄stantiora. At calidiora aīalia sūt maiora.
 E. calidiora aīalia reliq̄ sūt p̄stantiora.
 Minor huius syllogismi Cōfirmati p̄ r̄m ca-
 lorē, q̄ est citatior & maior efficitur, q̄m frigoris
 Cōfirmati.
 Ad n̄ 2. Tertia sūm aīalia p̄stantissimam
 habuūt formam & figuram, ea sūt p̄stantiora
 & p̄stantiora. At calidiora aīalia p̄stantissimā
 figuram. E. calidiora aīalia sūt p̄stantiora, in eo
 p̄stantissima. Minor Cōfirmati p̄to trib. in quo
 p̄stantissimū & plurimū est sanguis, itaq̄ in eo
 calor, & p̄stantissima est figura, q̄m v̄lūmōnū
 & p̄stantissimam partem sūp̄iori mundi parti, & in
 fr̄iorum illius inferiori r̄n̄cantam h̄. Ex q̄b. orō.
 manifestum est, pulmōnē & reliq̄as si coharu-
 tes partes, ut sūt Cor & arteriæ p̄ m̄lūmōnū
 Caloris aīalib. esse Cūctos.

Ex

cum air magis sit calidus, quam humidum & aqua,
in qua minor calor inest.

¶ Sed ubi 87. Sed hanc Empedoclis opinionem
futat Galen. tot.: quoniam prima est. Quia cum
ad loci commutationem accommodata non habent
ea nec loco moderati sunt. At ea animalia quae in humido
& aqua degunt, non habent iustitiam quod in sicco gerunt.
rata, ad aquam & humidum moderati sunt, cum talia
piscis habent, quod aquatilia constituntur, & perspicuum sit.
¶ Ex sicco in humidum non moderantur & locum non
mutant.

¶ Ad id. Altera. Quia cum non se calidiora
ea ex Empedoclis sententia non satisfarant locum frigidi-
orum, qualis est aqua. Atque piscis & aquatilia anima
lia non sunt calidiora terrestribus. ¶ Calidiorum frig-
idiorum locum & aquam non deserunt. Minor quoniam
Quia cum animalia vel nullum vel exiguum habent
sanguinem, ea minus sunt calida, cum calor in
sanguine existat. Atque animalia aquatilia vel nullum
vel exiguum habent sanguinem. ¶ Animalia aquatilia
minus se calida. Quia a. alia magis & minus
quoniam ob eam sunt calida aut frigida, in hisque
loci est explicatio, sed id lib. 2. de part. anat. tradit.

¶ Tercio de 88. Tercio rationem Empedoclis quam attulit
tamen insufficientem & non satis distinctam propositam
praeferat. Nam aliquis modo est verum, sed
absolutum verum non est, quod Empedocles dixit, quia
litates in contrariis locis considerari. ¶ Quia animalia in
habitu & qualitates ad naturam in contrariis locis
& tempore considerari: naturales a. in suis locis
in lege manent. Quod ut rectius intelligatur
videtur

Locat Arts, in rob. nullo. Duplex est qualitas.
Alia n. sunt cum materia cohaerens, & qd. res nitas
& aucta tanq. ex materia constituitur, cuiusmodi sunt
qualitates elementum: alia a. sunt adhaerentia & est
habitus, & deinde est affectiones aptae, atq. ab
terrena aliqua causa oritur. Illae igitur qualitates in
locis similib., haec in contrariis cohaerent. V. g. si
aqua componitur ex calida, & humida & frigida &
non cohaerent in loco calido & sicco, nec in
loco humido collocatur, qd. patet. Nam si qd.
componitur ex glacie, similiter cohaerent in
loco calido, nec a. na. in eo ponitur, qd. statim in
terrat & glaciem & ex contrariis qualitatibus cohaerent
color liquefaceret. Eadem tenet si qd. componitur
ex sale vel nitro, in qd. calor & siccitas inter, &
si cohaerent in humido & frigido collocati
non possunt, sed ab eo pariter, qd. sunt contraria
qualitates se pariter, ut frigida humida
pariter ex calido & sicco compositum, qd. pluri
lib. & materia. in dicitur.

Ad id. 1. Ex his q. dicta jam sunt, alia adferuntur
Et, cum qd. in humido cohaerent in sicco cohaerent
& si id fiat, qd. omni mixtorum corporum spiritus
humidus & siccus, ita frigida & calida
sunt. Itaque in corpore aliquo, ut aures, superat humidum
humidum, cohaerent in humido, si siccum cohaerent
in sicco, si frigida cohaerent in frigido, si calida
manent in humido in calido loco, qd. similia sunt
lib. cohaerent.
Ad id. 2. Hoc a. unum est qd. est plantarum

Barborem, in q^b. siccitas abn^ostat: & p^oma T^omus
in p^o Coeli opinionem non in terra q^d siccus, sed in
aqua q^d h^umi^oda est, nasci & Epistola habebant: q^d
dicit, p^oscas p^oma in frigore nati, q^d ignis & calor
in ipsis sup^ostat, cum tamen non p^o frigore sed p^o h^ui:
morem in aqua nascunt.

atque ubi est quod dictum est, quanti ontati,
Quid mirum si loco, in quo magnus est, dux
aiata coaduat, perspicere possimus quod ex qua
cofat nunc nam & qualitatem. Si n. in aqua sunt,
in ipsis humor, si in terra siccitas, si in aëre calor
abundat. Idem tamen fit in qualitatibus. nullo. cum
na conjunctis, sed et in adversitijs. Si qd n.
in frigido coaduat, calor adversitius abundat.
Si v. in calido loco in agrum manet, abundat frigus.
Hujus a. coaduat cu ad, q habites & adversitiae
qualitatis abundantiam locy ad in auctilitatem &
aequalitatem. Lucit.

æqualitatem dicit.
 Et ut ult. 8. Hinc ergo Ecl. dicit: quod secundum
 naturam qualitatis, ex quo res constituitur, & iudicatur de
 bonis, quod sit natus & proprius locus: secundum adven-
 titas a. quod res temporis mutatur, quod sit contrarius
 locus. Nam habitus & qualitates advenitibus constan-
 tibus in locis contrariis, ut aestas advenitibus calor
 coadunatur, ne perirent aut, sed sit mediocritas in loco
 frigido. Qualitas a. nunc & alia non sit coadunati
 in loco contrariis, sed in simili, ut si aut quod sua natura
 est calidum, in locum calidum & frigida in frigidum, ponatur
 perirent. Et ut ult. 8. Conecto hanc ad primam huius
 Capitis questionem, quod ostendit, duo in aere explicita non tradita.

unum, quoniam calor natus, alia autem sunt
aqua, alia terrae, ut fupatocles est opinatus.
Sed quod fiat per naturam, quod quia componitur. Alterum
quidam obrem, quodam animalia pulmonem habent, quod
in habent, quod si in alijs calor abundat & instantiora
sunt, in alijs minus est calor, & minus est excolenda.
Deinde de J. Ad rem supra positam questionem,
quod fuit, cum ea quod pulmonem habent animalia respirant,
posteriora iam volo per Aris, & per se ponit quia
in sit dictum, quod explicare valit, cum ea quod pulmonem
habent respirant aerem & respirant, cum quod in
eis fiat in istis animalibus, quod multum sanguinem praecipi
habent pulmonem.

Alior de alio J. Et explicare reponit cum,
cum pulmonem habentia respirant, una a forma
pulmonis, cum in pulmo spongius & variatus
cum fistularum planis sit, nisi respirationem aerem
respirant, naturam alij daret. Et tamen hoc
ad naturam inferri, quod animalia pulmonem habentia
respirant, quod illa nam de mollium, & inatib.
primum, & tunc extensi & dilati, tunc contracti &
compressi quodant.

Deinde de alio J. Attamen a fine. Cum in pulmo
est visceribus. In sanguinem replatus est, ut sensu
nisi participet, et aius color, quod sanguinem praeci-
piat inter oia viscera praecipit, calor in eo abundat
nam est, quod calorem refrigerum desiderat. Nam
lo animalis viscerum. habet inclinationem in unum
& contrariam, quia humidum, quod multum, est humidum, quod
superfluum copiam respirationis extinguat, & ad modum
fatum valent.

Quoniam

Item de I. Tatio indicat, cum primo ad refrigerationem
 coloris ista aqua non aqua, & ingit. Pbm in perfectio-
 ribus animalibus. totum pulmonis viscus calidum, & per
 eas partes copioso sanguine repletum est, ut com-
 muni & satis refrigeretur, id quod refrigerat, non solum
 ipsum ingraditur pulmonem: sed inmiscetur et illig
 permeat partes eas, usque per totas fibras, totumque illi
 sine penetrat corpus, & calassu est. At aere & tenui
 & vastata facili sit, non itam aqua. Nam aer sua
 natura est bene mobilis, & clariter ingradi potest. post
 ignem et est tenuissimum aëre, & totum facili
 penetrare valet. Aqua v. non aëre facili movetur,
 & quia crassior non ita penetrat, per eas partes permeat.
 Et aere in aqua potius utitur ad refrigerationem visci
 calidis. Ita in Balnea adhibere, quod aqua frigida
 & contrarium calori aëre, quod ignis quod est, itaque ab
 aqua frigida refrigeratur. Aeris a. frigus finitissimi
 sicut alij habet cum calore in sito. Nam aer
 sua natura est calidus, sed minus & calidus quod ignis. Et
 circa ejus respectu est frigidus. minus n. calidus
 & frigidus, ut minus album nigrum. Quare
 dat naturam calorem & refrigerat. & non minimum
 refrigerata sit.

Item de I. Quarto docet, cum ad aëre, quod sanguis
 ne refectum pulmonem tunc, frequentius respirant,
 & quod exanguem tunc pulmonem, usque in eam
 licet copiam caloris. Ubi n. plus sanguinis, ibi
 et major calor: ubi a. major calor, ibi major
 opus est refrigerat, quod cum respirat fiat, frequentior
 huc sit in sanguine praedito pulmonem non est.

aqua dicitur possumus cum non tantum in pulmone
sed et in corde calor inest, quia ista refrigerat, ha:
sit Arts, & ait, aer q respicit recipit, calorem u
cordis refrigerat. Posse n. aerem ad cor penetrare,
n. fin. subtilitatem suam, vixit et p. litem cordis
quo p. litem. Coharet, ut tam ex satione aia:
litem, quam ex aerem historia lib. 1. hystoria:
cap. 17 traditum patet.

Scita tunc p. litem dicitur hanc huius capitis pars,
in qua docet, quia in situ calor in iis animalibus refrigerat
q. pulmonem in habuit, nec aerem sed aquam recipiunt
primum a. hanc dicit cum sup. dicitur conuictis, nam oia
hoc capite tradita ad p. litem, ut sciamus animalium nam re
frigerat in digito, p. litem in corde in conditum h. v. p. litem
situm calorem, q. aerem est v. litem. Hanc respi:
gato fit vel p. respicitur & receptionem aeris in iis
animalibus q. in pulmone cor, sed et pulmonem habuit, ut
hactenus in prima huius capitis parte est monstratum.
vel p. receptionem aquae in iis animalibus q. cor q. aerem, sed
in pulmone habuit, cuiusmodi sunt pisces, q. p. litem
aquosam suam nam calorem aqua refrigerant, quam
p. branchias recipiunt.

Co. Erilpor dicitur hoc vito indicat Arts, q. fiat, quod
aqua naturam calorem in piscibus non patitur, p. litem
antea dictum est id futurum fuisse in terraribus
& p. litem animalibus, si aqua p. litem calorem refrigerat:
vixit, q. p. litem pisces plus habuit in se aqua, & illis
minus caloris, q. frigore aqua extingui magis, sed eo
tantum illis sup. flum. ad aequalitatem v. litem.
cos. j. dicitur vito adfert, cur calor cordis par

branchias possit refrigerari, quia nimirum branchiae eo:
dem loco sunt collocatae, quo pulmones in ipsis, quod pulmones
sunt. Et a. situs sit cordis ad branchias, et sensum
et affectus et digestionem aërialium cognoscere. Propter a.
et rationem rationis et hystor: aërialium in navigandis et d.
Hoc tamen in loco satis sit scire, quod cor cum branchiis
cohaereat.

Ad hoc quod dicitur. Tercio occurrit objectioni
qua dicitur: branchias non eo loco sitas non in piscibus.
quo in terrestribus pulmones consistunt. nam non loci
quodam eodem modo in utriusque collocatum est, sed aë:
tam cordis partem in terrestribus aëribus caput, in piscibus
os respiciat. Ad hanc objectionem respondetur, videlicet
quod cor non eodem modo situm est in terrestribus
aëribus. Et in piscibus, est tamen aërialium in utriusque positum
et non in terrestribus. aërialium pars et mictus cordis
superiorum aërialium partem spectat, ita in piscibus quoque
mictus cordis ad caput vergit, sed quia non eodem modo
tamen modo quo terrestrium aërialium, et non inclinatur
non eadem in utriusque mictus cordis est positio: Do:
rum in his mictus duntaxat ad os vergit, cum tamen per
caput, per aërialium tamen os respiciat: modo apparet, et
in terrestribus aërialibus. Et in piscibus cor eodem modo col:
locatum, et in utriusque medium corporis obtinens locum,
et rationem aërialium partem caput respiciat.

Utrum. Quarto dicitur, quod cor et branchiae
cohaereant, et quo colligantur. Nam fistula quodammodo
vixit, nudaque spatium gerit, et a cordis mictum
ad eum locum tendit, in quo branchiae tamen partes
in laeso copulantur et coniunguntur, quod locum in medio

ad branchiarum constitutus, & hic maximus est in pisci-
natibus. Ab eo a. trahunt aliqua nuncia sui nati-
ad extremitates cum branchiarum, ut branchijs per
aquam refrigeratis, capita & officia unum cum
ceteris suis partibus refrigerant, una cum fistula, &
qua omnia, & hac refrigerata, cor et refrigerati
quod, soluta semper aqua pro branchiis.

ad alios. I. Postremo quod simile est inter refri-
gorem totum quod respirant, & totum quod non respirant,
nec pulmones sed branchias habent, & tria tota
commovent. Primum modum usus instrumentorum,
quod ad refrigerationem utitur. Item n. in animalibus respi-
rantibus. factus continua motum agitur, & cum respi-
rant, sicut cum extollit, cum inspirant, & totum
comprimunt, sic et in piscibus. continuantur moventur
branchiae, & cum aquam mittunt, extollunt, cum
attrahunt deprimunt.

De 2a causa. I. Sicut statum receptionis ejus corporis
quo totum calor refrigeratur. Sicut n. tota respi-
rantia animalia in parvo Eucha aere, val in totum
permanentia, suffocantur: ita pisces in parva aqua
& aerem non mutata, magis transfusa cito moriuntur.
Cujus rei causa est, quod tam parvus, quam ista & non
mutatus aer contactu calidi sanguinis statim in-
calcescit, & calidus factus refrigeratur magis, itaque
et aqua est accipiens eum, unde aut interit &
suffocatur natus est: propterea in balneis quocumque, ubi vapores
aer replent, & parvus fit, calidusque est, aliquando
animi sequi solet, quod dicitur, si vel fenestra aperitur,
vel alius egrediatur, & ventum accipiat aerem.

oib. vivantib. generationem tota sunt: differunt in
fictum motus & spatium, potius tunc animalium
tunc vivantium generationibus. Nam nec quodam
interitus differe replet sunt, & alia se quodam
sunt, alia plantarum sui stirpium. Rursusque
in differe rationis specieb. & formis differe
tamen est in interitu ratio.

Quarto de I quod dictum est natus in mo-
tus interitus & mortis in rat. animalis, & oib. tamen
mortem in esse confirmat differeantia & distinctio
mortis. Nam ois res animalis moritur & interit.
inter, si plures vel parvumque in, vel una, & mors
alia & violenta alia motus. Violenta mors est,
cujus principium est extremum, quod est contrarium
formae, ut frigida extremum, quod naturam calorem primum.
Vel est repugnans ut morbus, vulnus & alij in-
fectus. Naturalis mors est, cujus principium
vel in tota et animalis, vel in principia aliqua ejus
parte, & a violentia aliqua afflicta, ut si longo
tempore vel calor vel humor naturalis in corde aut
pulmone confirmat, mors motus est. Haec autem mors
motus in plantis propriis deservit ariditas, in autem
Ispas sanctus &c.

Est I Quarto. I Sto oib. rat. animalis mortem
com. in Iad motus differe proprium in rat. animalis,
quoniam haec sunt differe: quod alia sunt perfecta &
acti animalis, ut plantae & animalia, alia sunt im-
perfecta & statum animalis, ut ova & semina stirpium,
quod fibris ac radicibus carum. In tunc a his
da

Propter hoc & continenter in est mors, quoniam utrobique
 & privatio vite: modis a. & sps differt, cum dicitur
 sic huc sunt essentia & natura: atque imperfectis actibus, in
 imperfectis partibus vite morte patiuntur.

Itaque ubi est id quod dictum est, est ab aëre
 coram aëre mortuus generatur. Consideratum: Actus in vita
 superioris capitis parte, in qua causam mortis applicat,
 amplius confirmat. Primum a. proponit, das res aëreas
 inferiores & motu per paucitatem caloris, & natura inferioris
 si calor sufficit: cuius ratio supra est opposita, quod vita
 consistat in calore, in quo calore extincto, vita etiam
 pernat, nam est.

Totum de deo. Sed in qua corporis parte
 calor primo insit, declarat, quoniam perfectis & aëre
 aëris ab. in ea insit parte, in qua fitur h. r. vita
 & sanguis est principium, quod collocata est in eo corporis
 loco, in quo superior & inferior corporis pars
 coniungitur & copulatur: cuiusmodi est in plantis &
 stirpibus. medium germinis seu trunci & radices.
 In aëribus. a. quod sanguinem habent, cor: in
 quibus v. quod sanguinis sunt aptas, quod cor si simile est,
 quod proportionem habet: in his tamen partibus multa sunt
 principia vite, actus v. est numerus. Nam quod
 hoc genus sunt infesta dicta aëria, si in partes sunt
 dividuntur, singula vivunt: quoniam id principium quod statum
 sunt plura, actus iam plura facta sunt. Cum vis
 hoc non tantum in sanguine existit, sed et
 quibusdam sanguinem habentibus fieri solet: ut
 sunt ea, quod non admodum sunt vitata & aërem
 non in uno principio collocatum habent. Cuius =

modi sunt testiculos, q ablati coram adhuc aliquam
die vivunt, & pedes moventur nuda cum suis in
guineo, q Cholerae, qem naviu, filit &
infectarum testiculo non bene se habet, qd p totum
corpus diffunditur ac dissipatur tunc animu ac vite prin-
cipium.

¶ **De Xii** Tercio in primicia caloris p-
nat indicat: Primum n. vite principium & aig-
nis qd vitam tunc, p-teritum n-ost- r-ol, si calor
non refrigeratur, aut na pars q calorem in se habet
refrigeratur constituit tunc n. Cuius scilicet dicitur
q calor marcescit: qd humorum consumit, q
substantum est, in quo ipse consistit, q est fit p-
primiciae refrigerationis. Accidit a istis variis
modis: p- in p-fectione animalis & respirantibus
ip- q pulmonem habent, & in non respirantibus ac
ip- q branchias habent, hoc fit p- temporis longitudo, q
si pulmo vel branchiae ob humoris consumptionem
dixantur & tunc res facta frangit, ut ista plus
moderati & extolli & sup-primi nequeant. Hinc n-
fit, ut calor amplificato, humor nativus, q sub-
stantum est caloris, p-teritum, quo parvum calor
increscit, & mors fit n-ost-

¶ **De xij** Ea q dicta jam sunt vita n-ost- cop-
sum ex ea p-teritum, quia traditum est, mortem p-
c-esse a primicia caloris. Hoc n. v-terum n-ost- p-
p-teritum q in p-teritum op-erum aliquam p-teritum aff-
na animalia moriuntur. Nam in p-teritum calor est
d-ignus, qd p- longitatem temporis & vite
n-ost- humor nativus est consumptum & ita la-
bor ipse imminuitur, ut p-teritum aliquod accidit,

extingui possit, sicut fieri solet in exigua aliqua
flamma, q. diu duravit, & parum habet humoris
quo nutri: ut ex quo nobis vultu extingui quod est.
Unde et fit, q. mors in sustinere minus est cum
color conjuncta, cum absq. violenta affectione mori-
viamur, & q. suis san. su. tunc separatur a corpore.

In hoc vocatione, & hoc autem allatu
confirmatur ex ea parte, quia dictum fuit, primum
coloris duntaxat ex interioribus pulmonis & bronchiis,
namque exicationem. Hoc n. manifestum est
in q. morbis, q. pulmonum duntaxat ad motum
inaptum efficiunt, q. duntaxat ex inflatione. Et
ex abundantia humoris & excrementi, vel ex co-
pia caloris morbi si, ut in febribus, ubi spiritus fit
densus, & pulmones non sunt modeste & attolli, ac
dimitti possunt. Unde si tandem n. amplius
sunt modeste, alicui morbum & calor suffocatur,
cum refrigeratis nihil admitti quod est.

Vereos vero & cum ea q. est. virantibus.
Cum sunt, & de morte q. extrinsecus est vita, & phleg-
ma hactenus actum, in fine huius capitis primo
singula q. virantibus. Terminum, & finit. Et hanc
gram. de vita & morte elucidat. Initio ergo q. cum
vivunt, prius gaudemus, q. cum primo q. totum de. h.
finit: q. ex eo sit prima ac nutritiva cum la-
lore toto. Notandum tamen in his vitis, calorem
habere & portionem habere, & n. minimum nec unum
exiguum est. Sed q. generata sit videtur. Sed
a vita ac nutritiva in calore praevalens. Tunc
q. vivunt ab initio junctas sunt & adolefunt. Sed

igitur

Est igitur in natura prima pars refrigerantis accretio
sui perfectio. Quinto post juvenilitatem secundum
et in prima refrigerantis partis diminutio, sed in
statum juvenilitatis succedat secundum, ut in aetate ad
adultam aliquam diu vigant. Hic aetatis vigor citius
de aetate, latius costans aetate, et quinto definit, et
sit medium, quo prima refrigerans pars non per-
ficiat, nec inveniatur. Postremo cum aetate non
perfectio in senectute pervenit, sed in infirmitate
et in morbo, et super hoc non val violenta, quia calor aptus
quod aut a contrariis frigus, aut a se ipso et mor-
borum, si quibus cito contrarium suum et huius-
modi consumit, quo destitutus et ipse patitur ad
quam sui consumptionis naturae modis externis in-
ferat, et morbis, vulneribus, stranguis, suffocis
et similibus. Et naturalis, quia calor est calidus,
quam longinquitas et perfectio temporis adfectus.
Cum in calor perfectio agit in humorem, et
gravis temporis totum consumit, praesertim cum an-
gustia magnatur, non autem. Et huc consumptio ut dixi
calor humilis nativus in plantis (ut supra diximus)
aptus a gravos aetate, in aetate Tispa secundum
quod Galenus in lib. 1. de triada sanitata cap. 2
testatur. Est igitur proprius in aetate moris artis
in calor calidus, in prima parte refrigerantis accre-
tate ex infirmitate refrigerandi per longinquitatem
temporis. Quinto hoc in loco solat, ut videri moris
aptus moris, cum lib. 2. de Gal. 8. 1. cap. 10. Tispa et
et non simpliciter, quia melius est appellare, praesertim
bibitum et sic, ut res sit quam ut non sit. moris
a-fidit, ut res non sit. Et a. nam et hoc. modis

sumis, uno p^o m^o, altera p^o formam, & tot formae
motum non sicut naturalem, ya formam destruit:
tot a. m^o q^o val^o est p^o qu^o, & ex contrarijs ant^ois,
mixta, vel prima & mixtionis conjuncta poss^o fili
ntum: si q^o m^o q^o ex contrarijs & p^o n^o costat,
m^o s^o ut instaurat.

U^o m^o & J. Declatatu singulorum m^o, ya q^o p^o p^o
cipit in hoc libro agi, huc q^o Eccl^o & p^o m^o
ind^o cat, & finitum est q^o sit cano^o, & q^o vita,
& q^o mors, autq^o oppositum q^o h^o t^ois m^oantib.
convenit.

Att^o d^o J. J^o cum ex ijs q^o tradita sunt costat,
refrigerium in o^o in v^o m^o, p^ospicuum ut est:
c^o a^oalia respicantia in aqua, & n^o respicantia
s^o p^oscas in a^ore suffocati solant: q^o m^o n^o h^o aqua
i^o h^o a^ore ad refrigerandum utitur, q^o h^o utitur loco:
v^o m^o m^olationis p^o m^oant, sed sine ijs v^o m^oant h^o:
q^o m^oant, instaurat & m^o m^oant n^oas est.

H^o d^o a^olia J. Tertia ex s^o p^oiorib. et p^ospic^o ca,
c^o a^oalia a^o m^o & aquam recipi, ijsq^o calorem
refrigerare q^o n^oant. Ea n^o est motus p^o m^oon^o
& branchiarum, quas partes dilatatae & contractae,
& t^o m^o frigida a^o m^o ac h^o m^o m^oant recipiunt
& calidum amittunt possunt.

U^o J. J. Postremo constitutio & finis hominis
Instrop cognoscit, q^o p^o refrigerium & ita facta, &
animalib. data sunt.

Capit

CAPUT IX.

Quia supra cum de respiratore ageretur, parca & fere nihil
de modo refrigerantis, quo praestata animalia recepto aere vel
aqua calorem suum refrigerant, dictum est, hoc Capite
de postremam huius libri partem continet et solam,
quae per pulmones & per branchias calorem in aëre
refrigerat. Cum a refrigeratore cor modum videtur, prae
in prima huius Capitis parte de motu cordis, et
generatib. dixerit. De modo refrigerantis tractabit.
Postremo huius libri, tum tota phytica tractatio con
cluditur.

Præ de eo quod in fine praedictantis Ca
pituli dictum est, refrigerantem fieri motu pulmonis
& branchiarum, quod partes vicinae sunt cordi, et sine
cordis motione fieri non posse videtur. Idcirco in prin
cipio huius Capitis Art. primo apparet, quod motus cor
modum, & inquit, tria in motus generat, quod videretur non
habere videtur, quia sunt generat eadem & motus cordis
per motum tum attollentem tum deprimentem cor &
vicinas partes finit, non tamen eandem sunt nam
sed spe sunt diversa, vel palpitatio, pulsus, respiratio.
Cum a tres tum sunt motus Art. in indicati. Quod dandi
h. in generat. Tres motus cordis vel est motus, vel
contra nam, hic quidem est motus palpitatio, illa du
plex, alius scilicet volutus, pulsus, alius alteratio, ut
est, respiratio, quia cor refrigerat.
Deinde de quo dictum est, motus

cordis spatio differre, & claudat, nosq' discriminat, q' a li-
 sis fiant causis, & val na, vel doctia nam in sunt.
 Palpitatio n. motus est cordis contra nam - fct n.
 palpitatio quam relaxioras Martii saltum cordis aptam
 in pulso caloris, q' in corde inest p' refrigerum, q'
 ita ma' f'p'halama, aut colliguntur vim habent
 nasci. Cum n. excrementa frigida in corpore sunt
 f'p'flua, & ad partes cordi vicinas p'viant, quibz
 tale sua calidum nativum, q' in corde consistit, con-
 pellunt, & ampliori in angustiorum locum evadunt,
 ubi coactum & fortius factum, q' sibi obstat contra:
 vim, repellere conat, & cordis parietem hui' excutit:
 unde cor q' saliat, & tremat nos' ad. ut tum in alijs
 tum praecipue in eo morbo fieri solat, quam Graeci tradz
 uor Latini tremorem cordis appellant: item in mela-
 & pueris. huiusmodi cordis palpitatio demere cosit:
 ut. Cum n. timor sit perturbatio ex imaginor
 futuri mali aut interimentis aut molesti ut lib: 2
 Rhet: cap: 5 indicat, calor innatus ad cor, tanq' mōz
 nitens arcum recedit, ibiq' contrahit & innat' scit,
 ac cordis q' parietes, & m' d'it q'it, quatit & in-
 pellit. Quod a. Calor ad partes interiores in mela-
 exf'giat, & a' circum stans aëre fortior fiat, maniz
 fctum est in q's, q' in mela' sunt. Nam solum
 extremae partes frigidare solent, & nominat' aëre
 his subito mela' malam: sicut et in morbis ex
 frigidi & noxijs humorib. ortis accidit, ob exf'ctionem
 & marcescentem insitum calorem.

in vapores resolvit, q per raras partes exhalant. Altero
 si humor lentus in saniam & pns cordis, sed moris
 u motus facit, si humor ad eo & sedet, ut per
 ac latera vasis affundat & decidat.
 Ex d. 1. 1. Explicatis similib. pntor pntly Cordis
 in auitib. & iam ad institutum suum na accommodat
 Atq, & docet, quomodo & a qb. pntly Cordis vtiat. Efficit
 n. pntly Cordis humor, q a cibis & potib. ad Cor Co
 gregat, cum ab insito calore digestus, & rary efficitur
 intus, ob quam humorum ampliorum rary
 locum, extrinsecum Cordis membranam pntat, per
 quam pnt non valens, rary Cordis, q ratiō & sub
 missio, q huiusmodi exordium q dardio voluit, pnt.
 san Cordis afficit, rary pntat. Nam aialia
 tandem vivunt, quando nutritum, sed quando
 nutritum, habent & alimntum ex quo sanguis fit,
 ad Cor cofluit. quando a ad Cor cofluit, tandem
 calor ipsius pntat: cum hoc pntat fiat, quando
 aialia vivit, ut pntat & tam diu pntly Cordis fiat in a.
 Tipolor 1. 1. 1. Duo q dicta sunt confirmant,
 1. q ex nutritum calor sanguis pntat. 1. 1.
 pntat testimonio manifestum est: quandoq.
 cum ex aialium dissectionib. & abortib. in ipso
 pntat initio apparet, q in eo loco, ubi in absoluti
 aialib. cor collocatum est, sanguinarius sit humor.
 Atq, nec vana nec arteria fistula, nec
 cuncta aialia membra adhuc conformata sunt.
 Ex d. 1. 1. 1. Alterum q calor humorum reficit,
 q in corde pntat quare rary, pntly afficit, conpbat

y motus spiritus ad ducens & palpitatio de - val com:
 pingit yam & in angustiorum locum cogit, sed hac
 coagulatione indurascit & fortior fit, rursusque
 frigus repellit, ut plerumque in nobis fieri solet, &
 ubi calor cordis frigus circumstans, rursus repellit,
 & ipsa per membra diffundit. Huius motus spiritus
 a radice motus y resiliatio de, & ab hinc definit, y
 sit repulsus ad frigidum compulsionem facit h. e. q. sit
 repulsus frigidus a corde, y in istum calorem ad
 compulsionem. Obstat autem huius est, quam frigida licet
 colligant diu habere. Idem. Vanosus ad
 ex lib: 3 Caloris de simplicibus Madriamantibus
 facultatibus. cap: 18 colligere licet.

Sed de y motus cordis autem replicat
 ut motus, & de pulsu, ac respirat, y sit humoris nativi
 ex caliditate in spiritum cordis fieri inflatio & humor.

Huius a radice. Huius ex superioribus repetitis, latis
 ut cordis motus, y ut pulsu, motus est, definit y
 Respiratio sit motus instrumenti & coherantis cordis,
 quo calidum auctum in eo loco, in quo principium
 alendi situm est, refrigerat. Hanc causam hinc
 non proponit ordine, sed primo ostendit, quod respu:
 ratio fiat, y namque tunc existat, cum calor eius,
 in quo principium alendi situm est, augetur.
 Et calorem illum alii & auctum confirmat. Nam
 q. alijs instrumentum suppositum, id ipsum in:
 trahit, & magis q. cetera partes instrumentum re:
 rat, magis est. At calor ceteris partibus instrumentum

collocatur & ita
aperitur vel & ita similitudo & de motus.
potest n. folles extolli & exprimi prout & sublati & ita:
tanquam ac majores fiunt, & ipsi contrahuntur & minores
res efficiuntur. sic per pulmones & cor calor & ita:
tati extolluntur, & per renem in ventrem exprimitur.

24 aq. ~~De~~ ~~on~~ ~~dit~~, quoniam cum aer in animalibus intrat
& exiit, sicut et in homine, fit continuus quoniam cum aer
vitalis. Nam quoniam cum pulmone agitatur & movetur, ita
cum intrat & exiit aer. Sed quoniam cum aer vitalis
cum movetur agitatur & pulmone. Et quoniam cum aer
vitalis intrat & exiit aer. Unde non multum dicitur per, vitam
in respirando & exspirando consistere. Quoniam si non
continui motus fatigantur, et vita terminatur.
Tercio autem. Postquam de modo refrigerationis in
animalibus respirantibus. Quod pulmone namque huiusmodi aerem
primus, dictum est: sed iam hoc de modo refri-
gerandi in animalibus non respirantibus, quod non pulmone sed
branchias huiusmodi, & non aerem sed aquam in istis colo-
rem refrigerant, agit. Proponit a principio Actus
quoniam refrigerationis in piscibus & animalibus. Quod branchias
habent, similes sunt illi quod in respirantibus. Quod pul-
monem habentibus sit animalibus. De similitudine
illum declarat. Quoniam non in respirantibus. Calorem
sublatum pulmone extollit, aerque frigidi recipit. Sic
et in piscibus sublatum calorem quod est in sanguine a vi-
cinis & digressis partibus branchiarum extollit, & frigidi
sublatum aquam admittit, quod per natus & vias ad
cor partemque delapsum, calorem piscium. Quoniam
refrigerat: quoniam satis refrigerato branchiarum natus
colicantur, & captamque aquam natus huiusmodi huiusmodi
ad de: Tercio huiusmodi et branchiarum motum
continuum non fecit, & curam quoniam cum vivit. Cum

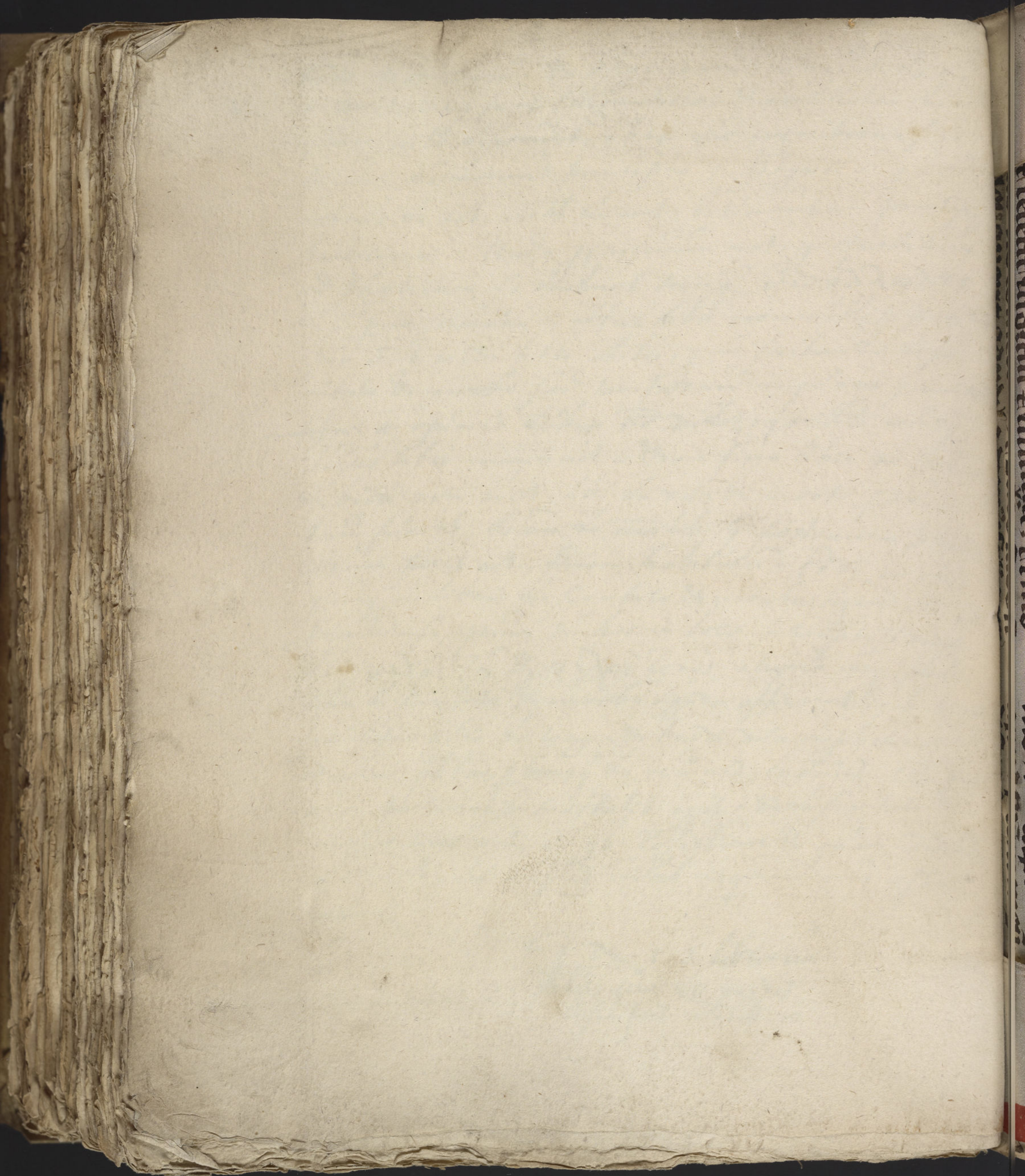
n. sanguis circa cor semper calecat & extollat, contin-
nenter refrigerat & digest, & semper branchiae extollant
& colligant, aquas nubes & liquores, nubes & minutas.
Itaque in his quoque si quo contrarij branchiarum motus
vitalis ac integritatis causa sunt, ut in respirantibus. pul-
monis agitatio. Quoniam n. branchias movetur &
aerem calidum sicut dixerunt: si non sicut, moritur.

Deinde idem & postrema haec est huius Capitis
sententia, quod huius libri & totam physicam hanc tractat.
Sic. Huius libri tractat de minimis & eductis, de quibus
in eo dictum est. Nam physica tractat de vasa & motu,
quod est. quod his cognata sunt, ut in vasa & sanitate
itaque respiratio & refrigeratio caloris nativi, alijque similibus.
De quibus facti omnia tractata sunt, quod eductum namque sunt
& a physico se considerant. Nam reliqua ad alias
scientias & artes pertinent.

Deinde idem & tota physica hanc tractat continetur:
tamen cum Medicina. Sed n. supra in principio libri
de longa & brevis vita dictum est. ut de sanitate & morbo
agendum esset: nihil a. de his praecipuum de videri
Huius tractat & inquit de morbo & sanitate non
quam Medicum tantum sed et physicum docet.
utamur physicum & Medici aliquo usque in cas
sanitatis & morbi iniquum, non sit ignatus in
sanitas & morbo originem, non omnia perspicit, quod
ad sanitatis & morbi namque pertinent. Quod
a physico & aliquo modo de his tractat, huius

Totus Medicorum & Physicorum consensus. Quod
n. de Medicis sunt diligentiores & diligentiores, et
quod in libris differunt, et ex nra cognitione sua
prima assumunt principia. Physici a. q. a. u.
rationis et ratio nra sunt, et in nra principia
Medicina. Unde speculum est, q. Medicina
ad physicum se habet tanq. videret
et supna scientia. Hae nra nomen illis prae
suo hnt nomen libri Artis, q. in scribendo de sa
nitate & morbo sua tunc prae nra injuria prae
Hae a. opinio dubia nra videtur, q. nra nra
hujus libri manent: & in fine libri de longa
& brevi vita erat, ubi de vita & morte tractat:
tunc finit, tunc de aia lib. q. postrema physi
corum pars est, finem habitata. Et n. alijs
quod in libris de sanitate & morbo agendum
est: si ipsum in hoc in loco in nra videtur.
ubi nra 78 & nra 78 aliquid inq. physi
cum de sanitate & morbo agere affirmat. H. n. a.
principio libri de longa & brevi vita explicat, q. u.
ad sum phisica phisica, q. nra nra, videtur. De his
a. in posterioribus tractatibus agit, & de sanitate &
morbo tractat, in q. b. consistunt & q. in aia lib.
efficiant, ut amplius nihil inq. nra ager
videtur.

71 de 15 librorum
Artes, quos de parvis
inscripsit nra lib.

[illegible]

¶ Illo. f. **D**icebatur
crediderunt ei iudeos
tutus misericordie meae
meae eritis. **E**t cogni
te: et veritas vobis
erit. **V**enit ab
mim servum: vi
dite vobis eritis. **I**x
am dico vobis: quia di
scite est pater. **S**eru
m vobis in eternum
metum. **S**i ergo fili
vobis eritis. **S**ed quia
sed pater me met
nis: non caput mi
apud patrem meum.

in surrexiss: comedit et bibit. Et
 ambulavit in fortitudine cibi illi.
 quadraginta diebus et quadraginta noctibus
 usque ad mortem dei. **GL** Denecessita-
 tib' meis eripe me dñe vide humilitate
 mea et labore mei et dimitte oia pccata mea.
Note dñe leuauit eam mea deus meus
 et te confido nō erubescā neque irideat mem-
 ria mea. **E**tenim uniuersi q te expectat nō
 infuerūt os facientes uana. **D. Mattheum**
 iulio. f. **R**eflexerūt ad dñm scribe
 phisei dicentes. **M**agni volum' a
 signū uidē. **L**ui mides aut illis.
 generaco mala et adulta: signūq
 ei: et signū nō dabit ei: nisi signū
 ne. **pphe.** **S**i enim fuerit ionas iue

hāt ibi: et fuit nouissima hois il-
 lus peiora piorib'. Sic erit et huc
 generaco pellic. **I**d huc eo loquere
 ad turbas: ecce mīr eius et frēs sta-
 hāt foris: querentes loqui ei. **D**ixit
 aut ei quidā. Ecce mīr tua et frēs
 tui foris stāt: querentes te. **I**t ipse
 rīdens dicens sibi ait. **L**ue est mīr
 mea: et qui sūt frēs mei. **E**t exten-
 dens manū discipulos suos dixit.
 ecce mīr mea et frēs mei. **L**ucius
 enim fecit uolūtate pīs mei: q mī-
 culis est: ipse mīs fr et soror et mīr
 est. **off.** **R**editabar i mēditis tuis q
 dilexi ualere et leuabo manū mea
 et ta tua que dilexi. **Sermon**

